

Mór Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája

Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

2024.06.20.

Tartalomjegyzék

Ábrajegyzék.....	6
Táblázatok jegyzéke	8
Dokumentuminformációk.....	10
1. A FENNTARTHATÓ VÁROSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA SZÜKSÉGESSÉGE, KERETE.....	14
2. HELYZETFELTÁRÁS ÉS HELYZETÉRTÉKELÉS	16
2.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok	16
2.1.1. A város központi funkciói, ellátási körzetei, térségi kapcsolatok	16
2.1.2. Napi ingázási adatok, vándorlási egyenleg	22
2.2. A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Konceptióval és a területileg releváns vármegyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata	23
2.2.1. Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK) 23	
2.2.2. Kapcsolódás Fejér Vármegye Területfejlesztési Konceptiójához és Programjához 25	
2.2.3. Fejér Vármegye Előzetes Integrált Területi Program 2021-2027.....	28
2.2.4. Kapcsolódás Mór Város Településfejlesztési Konceptiójához	29
2.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	31
2.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai.....	43
2.5. A település társadalma	46
2.5.1. Demográfia, népesség	46
2.5.2. Képzettség	50
2.5.3. Foglalkoztatottság.....	52
2.5.4. Jövedelmi viszonyok, életminőség.....	57
2.5.5. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	61
2.5.6. Települési identitást erősítő.....	63
2.6. A település humán infrastruktúrája	65
2.6.1. Köznevelés és bölcsődei ellátás	65
2.6.2. Egészségügy	84
2.6.3. Szociális szektor	90
2.7. A település gazdasága	105

2.7.1.	A település gazdasági súlya, szerepköre	106
2.7.2.	A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői.....	110
2.7.3.	A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése	118
2.7.4.	A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők	122
2.7.5.	Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)	126
2.8.	Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere 130	
2.8.1.	Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program	130
2.8.2.	Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	138
2.8.3.	Gazdaságfejlesztési tevékenység	140
2.8.4.	Foglalkoztatáspolitikai	141
2.8.5.	Lakás- és helyiséggazdálkodás	142
2.8.6.	Intézményfenntartás	143
2.8.7.	Energiagazdálkodás	144
2.9.	Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások	146
2.10.	Zöldfelületi rendszer vizsgálata.....	149
2.10.1.	A települési zöldfelületi rendszer elemei.....	149
2.10.2.	A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái	153
2.11.	Közlekedés	154
2.11.1.	Hálózatok és hálózati kapcsolatok	154
2.11.2.	Közúti közlekedés	154
2.11.3.	Közösségi közlekedés	156
2.11.4.	Kerékpáros és gyalogos közlekedés.....	158
2.11.5.	Parkolás	161
2.12.	Közművesítés.....	162
2.12.1.	Víziközművek	162
2.12.2.	Energia.....	165
2.12.3.	Elektronikus hírközlés.....	171
2.13.	Környezetvédelem (és településüzemeltetés)	172
2.13.1.	Talaj	172
2.13.2.	Felszíni és a felszín alatti vizek	173
2.13.3.	Levegőtisztaság és védelme	175
2.13.4.	Zaj- és rezgésterhelés	177
2.13.7.	Vizuális környezetterhelés.....	180

2.13.8.	Árvízvédelem	180
2.13.9.	Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	180
2.14.	Városi klíma	181
3.	TERÜLETI LEHATÁROLÁS	184
3.1.	Közigazgatási lehatárolás.....	184
3.2.	Foglalkoztatási vonzáskörzet	184
3.3.	Hálózatos infrastruktúrák.....	186
3.4.	Térségi szervezőerő	187
3.5.	Köz- és piaci szolgáltatások	188
3.6.	Gazdasági célú együttműködések	189
3.7.	Agglomerációs lehatárolás	190
4.	HELYZETÉRTÉKELÉS, SZINTÉZIS	195
4.1.	Prosperáló város.....	195
4.2.	Zöldülő város	198
4.3.	Digitális város	202
4.4.	Megtartó város	207
4.5.	Kiszolgáló város	212
5.	A VÁROS IRÁNYÍTÁSI ÉS MŰKÖDÉSI MODELLJE	223
5.1.	Irányítási modell.....	223
5.2.	Működési modell.....	231
5.3.	Várostérségi koordináció.....	236
5.3.1.	Társulások	236
5.3.2.	Közzszolgáltatók	236
5.3.3.	Gazdaság/logisztika	236
5.3.4.	Turizmus	236
6.	KOCKÁZATOK ÉS LEHETŐSÉGEK ÉRTÉKELÉSE	237
6.1.	Prosperáló város.....	237
6.1.1.	Kockázatok	237
6.1.2.	Lehetőségek.....	239
6.2.	Zöldülő város	240
6.2.1.	Kockázatok	240
6.2.2.	Lehetőségek.....	241
6.3.	Digitális város	243

6.3.1.	Kockázatok	243
6.3.2.	Lehetőségek.....	243
6.4.	Megtartó város	245
6.4.1.	Kockázatok	245
6.4.2.	Lehetőségek.....	246
6.5.	Kiszolgáló város	247
6.5.1.	Kockázatok	247
6.5.2.	Lehetőségek.....	248
7.	MELLÉKLET	249
7.1.1.	Lakossági kérdőív	249
7.1.2.	Elégedettségi kérdőív	257
7.1.3.	Intézményi kérdőív	264
7.1.4.	Mór Városi Önkormányzat és szervezeteinek állami támogatással megvalósult beruházásai	266

Ábrajegyzék

1. ábra - Móri járás térképe	17
2. ábra - Mór városrészei.....	21
3. ábra - Mór helye az ország térszerkezetében.....	25
4. ábra - Fejér vármegye területfejlesztési célrendszere	28
5. ábra - Mór településfejlesztési célrendszere	31
6. ábra - Mór elhelyezkedése az ország szerkezeti tervében	32
7. ábra - Mór közigazgatási területét érintő ökológiai hálózatok magterülete és puffer területe övezet.....	33
8. ábra - Mór közigazgatási területét érintő kiváló termőhelyi szántók övezet	34
9. ábra - Mór közigazgatási területét érintő erdők övezet	34
10. ábra - Mór közigazgatási területét érintő honvédelmi és katonai célú övezet	35
11. ábra - Mór közigazgatási területét érintő jó termőhelyi adottságú szántók övezet	36
12. ábra - Mór közigazgatási területét érintő erdőtelepítésre javasolt terület övezet	37
13. ábra - Mór közigazgatási területét érintő tájképvédelmi terület övezet	38
14. ábra - Mór közigazgatási területét érintő vízminőség-védelmi terület övezet	39
15. ábra - Mór elhelyezkedése Fejér vármegye szerkezeti tervében.....	40
16. ábra - Mór közigazgatási területét érintő vármegyei övezetek	41
17. ábra - Mór közigazgatási területét érintő egyedileg meghatározott vármegyei övezetek ..	42
18. ábra - Mór város állandó - és lakónépességének alakulása 2010-2020 időszakban	47
19. ábra - Mór városban az elveszülések és halálozások alakulása 2010-2020 időszakban .	49
20. ábra - Mór város vándorlási statisztikája 2010-2020 időszakban.....	50
21. ábra - Képzettség Móron (2011)	51
22. ábra - Mór városban nyilvántartott álláskeresők számának alakulása 2010-2020	54
23. ábra - Mór közfoglalkoztatottságának alakulása 2013 és 2021 között	56
24. ábra - Az összes nettó jövedelem alakulása országos, vármegyei, járási és települési szinten (2010-2019).....	57
25. ábra - Száz 1 millió Forint alatti adózóra jutó 5 millió Forint feletti adózó mutató alakulása	58
26. ábra - Bölcsődei férőhelyek, móri bölcsődés korúak és beírt gyermekek száma Móron	66
27. ábra - Móri óvodai férőhelyek, óvodás korúak és az óvodákba beiratkozottak száma 2010 és 2020 között	71
28. ábra - Móri általános iskolás korúak száma, a beiratkozott tanulók száma, illetve a Mórról vagy más településről bejárók száma 2010 és 2020 között.....	77
29. ábra - Móri középiskolás korúak száma, a beiratkozott tanulók száma, illetve a Mórról vagy más településről bejárók száma 2010 és 2020 között.....	78
30. ábra - Középiskolások száma intézménytípusonként 2016 és 2020 között	80
31. ábra - Egy számítógépre jutó diákok száma iskolatípusonként.....	82
32. ábra - A házi orvosok által ellátott esetek száma.....	85
33. ábra - A házi gyermekorvosok által ellátott esetek száma	86
34. ábra - Gyermekétkeztetés alakulása.....	91
35. ábra - Házi segítségnyújtásban részesülők száma	93
36. ábra - Szociális étkeztetésben részesülők száma	94
37. ábra - Idősek nappali ellátásában részesülők és az engedélyezett férőhelyek száma	95
38. ábra - Mór muzeális intézmények látogatóinak száma	97
39. ábra - Területi tőke Magyarországon: gazdasági jellemzők	107

40. ábra - Mór székhelyű vállalkozások által foglalkoztatottak és az értékesítésük nettó árbevételének alakulása 2015-2020 időszakban	114
41. ábra - Móron működő vállalatok saját tőkéjének és tárgyi eszköz értékének alakulása (2015-2019).....	115
42. ábra - Egy főre jutó idegenforgalmi adó alakulása Móron a magasabb területi szintekhez képest 2015-2020 időszakban.....	118
43. ábra - Mór városban a vállalkozások számának alakulása 2015-2020 időszakban.....	119
44. ábra - Móron épült lakások formájuk szerint és a kiadott építési engedélyek/egyszerű bejelentések száma (2010-2020)	127
45. ábra - Móron épült lakások céljuk szerint (2010-2020)	127
46. ábra - Mór családi házainak átlagos négyzetméterára 2017-2021 időszakban	128
47. ábra - A településen összesen elvezetett és háztartásokból elvezett szennyvíz mennyiségének alakulása 2015-2020 időszakban	164
48. ábra - Móron a villamosenergia-fogyasztás és fogyasztók száma (2015-2020)	166
49. ábra - Móron a gázfogyasztás alakulása (2015-2020)	167
50. ábra - Átlagos évi csapadékösszeg Magyarországon az 1971-2000 időszakban (mm)	183
51. ábra - Munkaerőpiaci körzetek	185
52. ábra - Mórra naponta ingázó foglalkoztatottak száma (2011)	186
53. ábra - Mór város hálózatos infrastruktúrájának területi lehatárolása	187
54. ábra - Móri borvidék	190
55. ábra - Mór városban dolgozók aránya az adott településen foglalkoztatottak közül (2011)	192
56. ábra - Mór polgármesteri hivatal szervezeti ábra	226
57. ábra - Döntési folyamat dinamikája	227
58. ábra - Mór város irányítása, helyi és külső szereplők	229
59. ábra - Mór város működési térképe	232

Táblázatok jegyzéke

1. táblázat - Mór székhelyű államigazgatási intézmények	19
2. táblázat - Székesfehérvár székhelyű, Mórt is ellátó államigazgatási intézmények	19
3. táblázat - Mór és Pusztavám közigazgatási határát érintő övezetek	43
4. táblázat - Mór és Csákberény közigazgatási határát érintő övezetek	44
5. táblázat - Mór és Csókakő közigazgatási határát érintő övezetek.....	44
6. táblázat - Mór és Bodajk közigazgatási határát érintő övezetek.....	44
7. táblázat - Mór és Nagyveleg közigazgatási határát érintő övezetek.....	45
8. táblázat - Mór és Császár közigazgatási határát érintő övezetek.....	45
9. táblázat - Mór és Bakonysárkány közigazgatási határát érintő övezetek	45
10. táblázat - Mór és Aka közigazgatási határát érintő övezetek	46
11. táblázat - Mór város lakónépességének változása korcsoportok és nemek szerint (2015-2020)	48
12. táblázat - Mór képzettségi megoszlása a 7 éves és idősebb lakosság körében (2001, 2011)	52
13. táblázat - Mór város lakosainak gazdasági aktivitása nemek szerint (2011).....	53
14. táblázat - Álláskeresők számának alakulása Móron, illetve járási, vármegyei és országos szinten (2010-2020).....	55
15. táblázat - Mór életminősége: társadalom, egészségügy, gazdaság, környezet (2019)	59
16. táblázat - Óvodák Móron	68
17. táblázat: Hátrányos és nem hátrányos helyzetű óvodások száma	71
18. táblázat - Iskolák Móron.....	73
19. táblázat - Hátrányos helyzetű és gyógypedagógiai oktatásban részesülő általános iskolások száma.....	77
20. táblázat - Egy gyermekre jutó pedagógusok száma a móri óvodákban és iskolákban	81
21. táblázat - Háziorvosok nevei és címei Móron	86
22. táblázat - Fogorvosok nevei és címei Móron	87
23. táblázat - Iskolaorvosi ellátások nevei és címei.....	88
24. táblázat - HEP 2018-2023 helyzetelemzés megállapításainak összegzése	102
25. táblázat - Egy lakosra jutó helyi iparüzési adó rangsor – Fejér vármegye (2019)	108
26. táblázat - Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték rangsor – Fejér vármegye (2019) ...	109
27. táblázat - Vállalkozások és egyéb, a településen működő nonprofit szervezetek nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása (2019)	111
28. táblázat - 10 legjelentősebb móri nemzetgazdasági ágazat a 2020-ben (vállalkozások székhelye alapján, főtevékenység figyelembevételével).....	112
29. táblázat - Az értékesítés nettó árbevétele alapján a 10 legjelentősebb móri székhelyű vállalat.....	115
30. táblázat - Mór városban a vállalkozások számának alakulása a magasabb területi trendekhez képest.....	120
31. táblázat - Móron a helyi vállalkozások által, támogatási forrás bevonásával megvalósult, 200 millió Ft összköltséget meghaladó beruházások tulajdonságai	121
32. táblázat - Mór lakosságának gazdaságilag releváns képzettségi mutatói és a településen élők munkanélküliségi rátája (2011)	124
33. táblázat - Fejlesztési telkek átlagára Móron és egyéb referencia településeken	129
34. táblázat - Az önkormányzati költségvetés alakulása 2015-2021 között a lezárt években (ezer Ft).....	131

35. táblázat - Az önkormányzat részletes költségvetése 2015-2021 között a lezárt években (ezer Ft).....	131
36. táblázat – Mór városi önkormányzat legfontosabb költségvetési tételei (bevételei és kiadásai), államigazgatási feladatok bontásban (ezer Ft)	134
37. táblázat - Immateriális javak és tárgyi eszközök forgalomképesség szerint a vagyonmérlegében (ezer Ft)	136
38. táblázat – Járművek számának megoszlása Móron a járműkategóriák szerint	155
39. táblázat – 2018 és 2019 évi adatok a Volánbusz Mórnak írt 2019-es éves beszámolója alapján.....	157
40. táblázat – Vasúti menetrend Mór állomáson az ötös számú vasútvonal végállomásaiig...	158
41. táblázat – Móri kerékpározással kapcsolatos lakossági kérdőív eredményei (Mennyire elégedett?)	159
42. táblázat – Bodajk mélyforrású karsztkúrjainak kitermelése 2021-es évben.....	162
43. táblázat – Mór város saját tulajdonú és fenntartású intézményeinek energetikai állapota	170
44. táblázat – Mór talajtípusainak százalékos megoszlása.....	172
45. táblázat – Jelentősebb móri források, vízfolyások, állóvizek	174
46. táblázat – 100 kg/év-nél nagyobb mennyiségben előforduló szennyezőanyagok 2020.évi kibocsátási adatainak összesítése	176
47. táblázat – 2021. évi hulladékszállítási adatok	179
48. táblázat – A régió klimatikus adottságai.....	181
49. táblázat - Várostérség lehatárolás szempontjai Mór városban	192
50. táblázat - Prosperáló város dimenzió értékelési szempontjai - összefoglalás	197
51. táblázat - Zöldülő város dimenzió értékelési szempontjai - összefoglalás	201
52. táblázat - Digitális város dimenzió értékelési szempontjai - összefoglalás.....	205
53. táblázat - Megtartó város dimenzió értékelési szempontjai - összefoglalás	211
54. táblázat - Kiszolgáló város dimenzió értékelési szempontjai - összefoglalás	218
55. táblázat - Városi szolgáltatások működési területenként Móron.....	233

Dokumentuminformációk

Dokumentumadatok

Projekt	TOP Plusz-1.3.1-21 Fenntartható városfejlesztési stratégiák támogatása
Cím	Mór Város Fenntartható Városfejlesztési Stratégiája – Megalapozó munkarész: Helyzetfeltárás és helyzetértékelés
Fázis	Harmadik teljes javított verzió
Megbízó	Mór Városi Önkormányzat
Felelős	Dr. Kicsindi Edina
Verzió	9.0
Oldalszám	270
Minősítés	Bizalmas
Státusz	Teljes javított verzió

A dokumentum készítői

#	Név	Beosztás
1	Dezső Balázs	Gyakornok
2	Dr. Kicsindi Edina	Vezető tanácsadó, projektvezető
3	Marót Janka	Tanácsadó
4	Nagy Zoltán	Tanácsadó
5	Somkuti Mátyás	Vezető tanácsadó
6	Szabó Noémi	Tanácsadó
7	Tolonics-Magony Melinda	Tanácsadó
8	Tóth Ádám	Junior tanácsadó
9	Vincze Balázs	Gyakornok

Dokumentumtörténet

#	Dátum	Kiállító	Megjegyzés
1.0	2022.07.07.	Somkuti Mátyás	Első munkaváltozat
2.0	2022.07.28.	Somkuti Mátyás	Második munkaváltozat
3.0	2022.09.23.	Somkuti Mátyás	Harmadik munkaváltozat
4.0	2022.11.07.	Dr. Kicsindi Edina	Első teljes változat
5.0	2022.11.10.	Dr. Kicsindi Edina	Első teljes javított változat
6.0	2022.11.28.	Somkuti Mátyás	Második teljes javított változat
8.0 ¹	2024.06.17.	Dr. Kicsindi Edina	Harmadik teljes változat
9.0	2024.06.20.	Dr. Kicsindi Edina	Harmadik teljes javított változat

Rövidítések

Rövidítés	Magyarázat
BHÉ	Bruttó hozzáadott érték
Covid	Koronavírus-betegség
dB	decibel
EC	Equinox Consulting
EGYMI	Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
ERFA	Európai Regionális Fejlesztési Alap
FmTrT	Fejér vármegye Területrendezési Terve
GDP	Gross domestic product (Bruttó hazai termék)
GINOP	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program
GOP	Gazdaságfejlesztési Operatív Program
HEP	Helyi Esélyegyenlőségi Program

¹ 7.0 verzió nem került kiküldésre az Ügyfél számára, belső munkaverzió.

Rövidítés	Magyarázat
HÉSZ	Helyi Építési Szabályzat
HIPA	Helyi iparüzési adó
IFA	Idegenforgalmi adó
IH	Irányító Hatóság
IT	Information Technology
K+F	Kutatás-Fejlesztés
K+F+I	Kutatás-Fejlesztés-Innováció
KDOP	Közép-Dunántúli Operatív Program
KENYSZI	Központi Elektronikus Nyilvántartás a Szolgáltatást Igénybevevőkről
KEOP	Környezet és Energetika Operatív Program
KKV	Kis- és Középvállalkozás
KSH	Központi Statisztikai Hivatal
LED	Light-emitting diode (világító dióda)
MAVIR	Magyar Villamosenergia-ipari Átviteli Rendszerirányító
MIKSZ	Móri Írók, Képzőművészek Szövetsége Egyesület
Mötv	törvény Magyarország helyi önkormányzatairól
MvM	Magyar Villamos Művek
NATÉR	Nemzeti Alkalmazkodási Térinformatikai Rendszer
NEAK	Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő
NO ₂	Nitrogén - dioxid
nSv/h	nanosievert/óra
OTrT	Országos Területrendezési Terv
SE	Sport Egyesület
SNI	Sajátos nevelési igényű
Sv/h	sievert/óra
SZAK	Szociális Alapszolgáltatási Központ
SZJA	Személyi Jövedelem Adó

Rövidítés	Magyarázat
SZMSZ	Szervezeti és Működési Szabályzat
SzSzC	Székesfehérvári Szakképzési Centrum
SZTK	Szakszervezeti Társadalombiztosítási Központ
TDM	Turisztikai Desztinációs Menedzsment
TEÁOR	Gazdasági tevékenységek egységes ágazati osztályozási rendszere
TEIR	Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszer
TextLib	Integrált Könyvtári Rendszer
TOP	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program
TrTv	Területrendezési Törvény
VEKOP	Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program

1.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia szükségessége, kerete

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia egy „hazai városoktól elvárt területi stratégiai dokumentum”², mely az eddigi városi stratégiák felülvizsgálata mellett az Európai Unió elvárásait veszi figyelembe, megléte a 2021-2027-es Európai Uniós költségvetési ciklus városfejlesztési forrásfelhasználásának előzetes feltétele.

Magyarországon a 2007-2013-as ciklusban kerültek bevezetésre az integrált város- és településfejlesztési stratégiák, melyek fontos eszközt, alapot jelentettek és jelentenek napjainkban is a városoknak az integrált fejlesztések tervezéséhez, szükségességének feltárásához. 2020 év végén elfogadásra került az Európai Unió közös városfejlesztés-politikai elveit rögzítő új Lipcsei Charta³, 2019-ben az Európai Bizottság megjelentette az Európai zöld megállapodásról szóló közleményét⁴, folyamatban van a digitális átállás, továbbá az európai országok célul tűzték ki, hogy a globális klímaváltozás hatásainak enyhítése céljából 2050-re karbonsemlegessé váljanak. Ezen vállalások, célok következtében az eddigi városi stratégiák és integrált településfejlesztési stratégiák módszertani újragondolása, kiegészítése vált szükségessé.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia (FVS) a Bizottság által kiadott Fenntartható Városfejlesztési Stratégiák Kézikönyvével összhangban, a Miniszterelnökség Területfejlesztési Programok Végrehajtásáért Felelős Helyettes Államtitkársága módszertani Kézikönyve alapján készül⁵. A dokumentum hiánypótló, hiszen a városokat folyamatos kihívások elé állítja a technológiai környezet rohamos fejlődése, a digitalizációs folyamatok, az éghajlatváltozás és a váratlan külső vészhelyzetek (mint például egy világszintű járványhelyzet), melyek a társadalomra is kihatással vannak, ehhez a változó környezethez pedig megfelelő alkalmazkodóképességre van szükség, melynek feltételeit adekvát jövőkép és stratégia megfogalmazásával lehetséges megteremteni. A stratégiai tervezés során cél, hogy a város *alkalmazkodóképes* legyen, gazdasága *innováció- és befektetésösztönző* célokra épüljön; támogatva, hosszú távon elérve a *klímasemlegességet* és a *digitális átállást*. További cél a *népességmegtartás* ösztönzése, a *kiszolgáló város* funkciójának ellátása.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia annak Módszertani Kézikönyve alapján több fejezetből épül fel, melynek egyike a jelen dokumentumban is kifejtésre kerülő helyzetértékelés, helyzetfeltárás munkarész. A feldolgozás során bizonyos kulcsadatokon keresztül, a várost térségi kontextusba helyezve kerülnek bemutatásra az adott település - jelen esetben Mór - tematikus sajátosságai (demográfia, gazdaság) és működési területeit (városüzemeltetés)

² Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Módszertani Kézikönyve

³ THE NEW LEIPZIG CHARTER The transformative power of cities for the common good

⁴ COM(2019) 640 final

⁵ Összhangban: az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1060 Rendeletének, Európai Parlament és a Tanács (EU) 2021/1058 Rendeletének, az Európai Zöld Megállapodás, a Lipcsei Charta, a Városi Partnerségek, a Bizottság által kiadott Fenntartható Városfejlesztési Stratégiák Kézikönyvének, illetve a 314/2012-es Kormányrendeletnek.

jellemző folyamatok, trendek. A helyzetfeltáró munkarészben megtörténik a város belső és külső környezetének állapotfelmérése, alaphelyzetének rögzítése és elemzése, valamint az értékelési háttérhez szükséges információk összegyűjtése. Az információk tervezési dimenziók mentén való szintetizálása rávilágít a város adaptív képességét befolyásoló tényezőkre. A dokumentum felépítése a következő:

- Tematikus helyzetfeltárás készül kulcsadatokon, indikátorokon keresztül (például gazdasági, társadalmi), helyi viszonyok, tendenciák, problémák, konfliktusok kerülnek azonosításra (Helyzetfeltárás és helyzetértékelés c. fejezet).
- A település városrészeinek és vonzaskörzetének definiálása, lehatárolása (Területi lehatárolás c. fejezet).
- A meghatározott öt tervezési dimenzió mentén (prosperáló város, zöldülő város, digitális város, megtartó város, kiszolgáló város), a Helyzetfeltárás és helyzetértékelés fejezet adatkörei és elemzései alapján szintetizáló munkarész készül, mely kiemeli azokat a belső és külső folyamatokat, összefüggéseket, amik az FVS stratégiájának alapjául szolgálnak majd (Helyzetértékelés, szintézis c. fejezet).
- A tanulmány értékeli a város működési rendszerét (Város irányítási és működési modellje c. fejezet).
- A záró fejezet külső kockázatokat és lehetőségeket azonosít, melyek a város jövőképe alakítása és a stratégia kialakítása során figyelembevételre kerülnek (Kockázatok és lehetőségek értékelése c. fejezet).

2.

Helyzetfeltárás és helyzetértékelés

Mór Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájának helyzetelemzéséhez az FVS Módszertani Kézikönyvének információi adtak alapot. A jelen munkarész során nyilvánosan elérhető, valamint az Önkormányzat által nyújtott adatokon túl az FVS útmutató sablonja alapján készült lakossági, valamint önkormányzati kérdőíves felmérés eredménye kerül felhasználásra (mellékletként csatolásra került). Ezen kérdőívek közvetlenül kerültek eljuttatásra az önkormányzati intézmények részére, illetve a város hivatalos kommunikációs csatornáin keresztül kerültek eljuttatásra online kitölthető formában a lakosság részére:

- az intézményi kérdőívvel 8 közintézmény került felmérésre
- a lakossági kérdőívet 250-en töltötték ki, azaz a lakosság közel 2%-a. A kitöltők a 18 éves kor feletti lakosokra korlátozódtak. A 250 kitöltő 74%-a (185 fő) volt nő és 26%-a (65 fő) férfi. A kitöltésre közel 4 hét állt rendelkezésre.

A fejezet eredményeire támaszkodva kerül sor később Mór Fenntartható Városfejlesztési Stratégiájában a város jövőképeinek, célrendszerének, cselekvési tervének definiálására.

2.1.

Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

2.1.1.

A város központi funkciói, ellátási körzetei, térségi kapcsolatok

Mór a Dunántúlon, Fejér vármegyében helyezkedik el, Székesfehérvár és Dunaújváros után a vármegye harmadik legnépesebb városa. 20 km-es körzetében gazdasági, oktatási és kulturális központnak számít, a móri kistérség és a Móri-árok legmeghatározóbb települése. Mór a városról elnevezett járás székhelye is egyben, melyhez további 12 település tartozik: Bakonycsérnye, Balinka, Bodajk, Csákberény, Csókakő, Fehérvárcturgó, Isztimér, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór, Nagyveleg, Pusztavám, Söréd (1. ábra).

Mór kedvező földrajzi adottságainak köszönhetően kitűnik a hasonló méretű magyarországi városok közül. A Natura 2000 alapján Fejér megyében 24 db Kiemelt Jelentőségű Természetmegőrzési Terület van, ezek egyike a Móri-árok. Fejér vármegye területrendezési terve lehatárolta az ásványi nyersanyagban gazdag települések övezetét, melynek része Mór is jó minőségű, eocén barnaszén lelőhelyeinek köszönhetően. Fejér vármegye magas termőhelyi értékkel rendelkezik, mely a termőföldek árában is tükröződik. Ebben országos szinten az 5. helyet foglalják el, ezen belül a legolcsóbb területek a Móri járásnál helyezkednek el. Az országos

szintű erdészeti politika célkitűzéseinek megvalósításához javasolt a Móri-árok területeinek erdősítése.

Mór régiós térségi szerepét nagymértékben behatárolja a Győr és Székesfehérvár között húzódó 81. sz. főút mellett való elhelyezkedése, az OTTrT fejlesztései közt szerepel Mór és Oroszlány összeköttetésének erősítése. Ezen intézkedések a település gazdasági fejlődését egyben segítik, ugyanakkor a nagyvárosok szívóhatása miatt korlátozzák is.

Fejér vármegyében a Mór-Székesfehérvár-Velencei-tó-Ivácsa-Dunaújváros „S” alakú településsáv mentén markáns fejlődési/fejlettségi zónák rajzolódnak ki. A prosperitás velejárójaként itt alacsonyabb a munkanélküliség, valamint kedvezőbbek a jövedelmi viszonyok. Mór város gazdaságának fellendülése a '90-es évek elejétől vált látványossá, amikor is a 81. főút mellett egy 35 hektáros ipartelep hoztak létre, ahova – azóta is fejlődő - külföldi érdekeltségű vállalkozások települtek. A vállalkozások ágazati struktúrájából a feldolgozóiparra koncentrálnak, fókuszterületek közé tartozik elsősorban a járműipar. Az egykori IKARUS Móri Gyárának területén zöldmezős beruházással jöttek létre olyan termelőgyárak, melyek jelenleg autóalkatrészek gyártásával foglalkoznak. A multinacionális cégek húzóerejének köszönhetően jelentősen nőtt a helyi ipari és kereskedelmi egységek mennyisége és szolgáltatásaik minősége is. Továbbá a móri székhelyű vagy telephelyű vállalatok gazdasági funkció szempontjából erős gravitációs hatást gyakorolnak a kistérségen kívüli ingázókra is.

1. ábra - Móri járás térképe

Forrás: TÉRPORT alapján saját szerkesztés

Az Ezerjő városaként is emlegetett település ugyan nem tartozik borrégióhoz, mégis a szőlőtermesztéshez megfelelő adottságok, és a kiterjedt területű szőlőültetvényeknek köszönhetően borturisztikai célpontként funkcionál mind a belföldi, mind a külföldi utazók számára. A szálláshelyek számának növelésével, különböző szolgáltatásokkal (wellness, lovas, borászati-gasztronómiai) való bővítésével a turizmus még inkább kulcsszerepet kap a város fejlődésében, mellyel a tavaszi és őszi rendezvények mellett egész éves turisztikai központtá igyekeznek válni. A móri borvidékhez összesen öt település tartozik még: Mór közvetlen környékéről Csákberény, Csókakő, Pusztavám és Söréd, a Székesfehérvári kistérségből pedig Zámoly. Fejér megyében összesen 434 műemléket tartanak nyilván, ennek jelentős állománya (36 db) található Móron. A település városközpontja is műemléki jelentőségű területnek minősül.

Mór a járás oktatási központja, sok általános és középiskolás a környékbeli településekről jár be. A településen - a német ajkú polgárok magas számának is köszönhetően - jelentős a német nemzetiségi oktatás. Az intézmények közül négyet a városi önkormányzat, egyet a római katolikus egyház működtet, emellett zeneiskola, alapfokú művészeti oktatás és nevelési tanácsadó is működik. A tanulók számára gimnázium és szakközépiskola biztosítja a továbbtanulási lehetőségeket.

Mór egészségügyi vonzáskörzetével kapcsolatban fontos megemlíteni a városi kórházhoz kapcsolódó mentő- és vészhelyi állomást, valamint a körzeti rendelőintézetet. A járó- és fekvőbeteg szakrendeléseket a Fejér Vármegyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Móri telephelye látja el. Egyes szakellátásokért (pl. mozgásszervi rehabilitáció, endokrinológia, szívsebészet) a móri lakosoknak a környező, vagy akár más járás, más vármegye településeinek egészségügyi intézményeit szükséges felkeresniük (pl. Budapest, Kisbér, Székesfehérvár, Tatabánya, Törökbálint).

A közösségi élet színtereként tartják számon az Önkormányzat fenntartásában lévő Lamberg-kastélyt, amely művelődési központként, muzeális kiállítóhelyként működik, valamint itt található a Radó Antal városi könyvtár is, melynek gyűjteményében majd 80 000 kötet és egyéb könyvtári anyag áll rendelkezésre az érdeklődők számára. Emellett a kulturális élet felvirágoztatása érdekében 2002-ben 1 Mrd Ft értékű önerős beruházás keretében nyitotta meg kapuit a Wekerle Sándor Szabadidő Központ, mely a város sport és kulturális multifunkciós csarnokaként és uszodai létesítményként is funkcionál. Mindezen lehetőségek növelik a települési identitást, amely hozzájárul a település népességmegtartó erejéhez. A sport és kulturális programok széles palettája elősegíti a járás településeinek fejlesztését is.

A városnak kiterjedt nemzetközi kapcsolatrendszere is van, testvérvárosi megállapodással rendelkeznek Freudenberggel, Nyárádszerezdával, Valdobbiadenevel és Wolsztynnal, mely városokkal így élő oktatási, kulturális és egészségügyi kapcsolatokat ápol.

Mór Önkormányzata tagként több társulásban is részt vesz, melyek a következők:

- Móri Többcélú Kistérségi Társulás,
- Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás.

Fentiekből is látható, hogy Mór járási székhelyként előkelő szerepet tölt be a településhálózaton belül. A Mór központú államigazgatási intézmények illetékessége többnyire a járás területét fedik le (1. táblázat), emellett több, Székesfehérvár központú intézmény (2. táblázat) és egy-egy Velence (Vármegyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága), valamint Budapest (Vármegyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága) székhelyű intézmény biztosítja a település ellátását.

1. táblázat - Mór székhelyű államigazgatási intézmények

Intézmény típusa	Központ	Illetékességi terület
Gyámhivatal	Mór	12 település
Járási Hivatal	Mór	12 település
Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal	Mór	12 település
Kistérségi ÁNTSZ	Mór	26 település
Közzeti Földhivatal	Mór	12 település
Munkaügyi központ kirendeltsége	Mór	10 település
Polgármesteri Hivatal	Mór	1 település
Rendőrkapitányság	Mór	14 település

Forrás: TeIR

2. táblázat - Székesfehérvár székhelyű, Mórt is ellátó államigazgatási intézmények

Intézmény típusa	Központ
Építésügyi Hivatal	Székesfehérvár
Építésügyi körzetközpont	Székesfehérvár
Fogyasztóvédelmi Felügyelőség	Székesfehérvár
Katasztrófavédelmi kirendeltség	Székesfehérvár
Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség	Székesfehérvár
Vármegyei földhivatal	Székesfehérvár
Vármegyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság	Székesfehérvár
Vármegyei Kormányhivatal Egészségbiztosítási Pénztári Szakigazgatási Szerv	Székesfehérvár

Intézmény típusa	Központ
Vármegyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Állategészségügyi Igazgatósága	Székesfehérvár
Vármegyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága	Székesfehérvár
Vármegyei Kormányhivatal Mérésügyi és Műszaki Biztonsági Hatóság	Székesfehérvár
Vármegyei Kormányhivatal Munkaügyi Központ	Székesfehérvár
Vármegyei népegészségügyi szakigazgatási szerv	Székesfehérvár
MKh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szerveinek Munkavédelmi Felügy.	Székesfehérvár
MKh. Munkavédelmi és Munkaügyi Szakigazgatási Szervének Munkaügyi Felügy.	Székesfehérvár
NeKI Kirendeltség	Székesfehérvár
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Vármegyei Vám- és Pénzügyőri Igazgatósága	Székesfehérvár
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Regionális Adó Főigazgatósága	Székesfehérvár
Nemzeti Adó- és Vámhivatal Regionális Vám- és Pénzügyőri Főigazgatósága	Székesfehérvár
Nyugdíjbiztosítási Igazgatóság	Székesfehérvár
Szociális és gyámhivatal	Székesfehérvár
Városi Bíróság	Székesfehérvár
Vízügyi Igazgatóság	Székesfehérvár

Forrás: TeIR

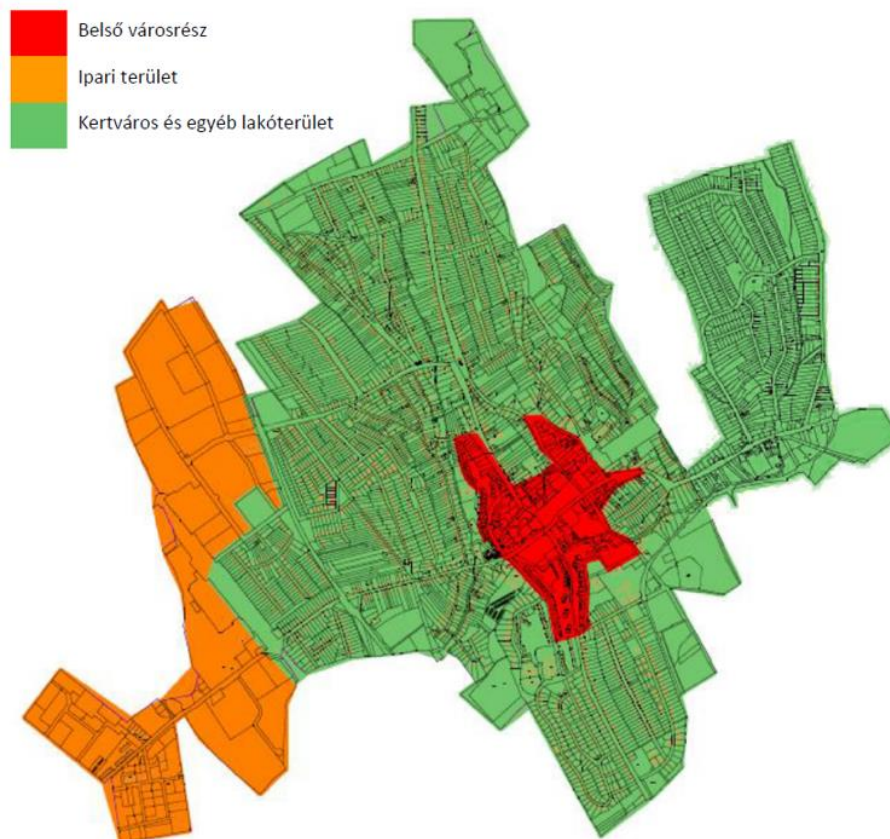
Fejér vármegye közigazgatási területén 22 olyan település van, köztük Mór is, amely országos térségi övezetbe sorolt honvédelmi és katonai célú terület övezettel érintett.

Mór népességszáma alapján kisváros, ebből kiindulva területén nincsenek élesen lehatárolható városrészek⁶. A közlekedési útvonalak csomópontjaként kijelölhető a városközpont területe, mely egyben funkcionális központot is jelent. Főként itt található a város hivatalai, közintézményei, kereskedelmi és szolgáltató létesítményei, illetve egy lakótelepi rész is. Ezen kívül a korábban is említett ipari terület különíthető el még egyértelműen, mely magába foglalja a Prof. Dr. Schindele Vendel (korábbi nevén: Észak-Nyugati) Ipari Parkot is, illetve a Bányásztelep néven ismert rész, valamint a Mór déli részén fekvő, intézményekkel gazdagított körzet. A város egyéb területeire családi házak övezte kertvárosias arculat jellemző, melynek egyes részein a bortermeléshez feltétlenül szükséges pincés utcák foglalnak helyet, azonban ezeknek településszerkezeti jelentőségük nincsen. Fentiekkel összhangban Mór Város Településfejlesztési Konceptiójában (2017) három városrész került lehatárolásra melyek elhelyezkedését a 2. ábra is mutatja:

⁶ Forrás: Mór Város Területfejlesztési Konceptiója

- Belső városrész
- Ipari terület
- Kertváros

2. ábra - Mór városrészei

Forrás: Mór város településfejlesztési koncepciója (2017)

A bemutatott 3 városrész területén Mór Város Integrált Településfejlesztési Stratégiájával (2015) összhangban későbbiekben a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia Cselekvési tervében 5 akcióterület kerül kijelölésre (akcióterületi városrész).

A Móri járás déli része a magyarországi településhálózatok KSH szerinti lehatárolása alapján⁷ részét képezi a Székesfehérvári településeggyüttesnek, azonban Mór városa és a közvetlen környezetében lévő települések már kívül esnek mind a Székesfehérvári, a Tatabányai, a Veszprémi településeggyüttesen és a Győri agglomeráción is. A 2018-ban szintén KSH által

⁷ Forrás: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mo_telepuleshalozata/agglomeracio.pdf

készített⁸ és közreadott munkaerőpiaci körzetek alapján⁹ Mór és szomszédos települései önálló körzetet alkotnak, ugyanakkor az is megállapítást nyert, hogy a körzetben élő foglalkoztatottak számához képest itt a legalacsonyabb (77%) a körzetben dolgozók száma.

2.1.2.

Napi ingázási adatok, vándorlási egyenleg

A 2011-es népszámlálási adatok alapján Mór helyben foglalkoztatottjainak száma 10 173 fő, melynek 47,1%-a (4864 fő) helyi lakos, 52,9%-a (5309 fő) naponta más településről jár be. Ez azt jelenti, hogy Móron minden második foglalkoztatott bejáró, ami az ipari terület nyújtotta lehetőségeknek is köszönhető. A Mórról más településre eljáró 1 519 foglalkoztatott céltelepülései között megemlítendő Székesfehérvár (504 fő), Oroszlány (100 fő) és Budapest (76 fő) [az ingázási adatokat a 2.5.3, illetve a 3.2 fejezetekben részletesebben kifejtésre kerülnek]. Ezen adatok alapján megállapítható, hogy 2011-ben a foglalkoztatottak számát tekintve a napi ingázás mérlege Móra vetítve pozitív volt. Ugyanakkor a település vándorlási egyenlege 2010-2019-es időszakban végig negatív, mely az elvándorlást bizonyítja (a demográfiai adatok a 2.5.1 fejezetben részletesebben kifejtésre kerülnek). Ez 2013-ban volt a legalacsonyabb (-0,4%), míg 2018-ban a legmagasabb (-16,7%). 2019-ben a móri járás több, Székesfehérvárhoz és a 81-es főúthoz közeleső településénél is jelentős népességszám növekedés ment végbe, nevesítve Csókakőn, Söréden és Magyaralmáson. Ez egyértelműen a Székesfehérvári nagyvárosi településeggyüttes szívóhatását mutatja. Fontos tehát kiemelni, hogy ezen adatok frissítése a 2022-es Népszámlálási ingázási adatok publikálása után feltétlenül szükséges lesz, mivel a város és a településhálózat fejlődése a mutatókban is évről-évre változást hozhat.

⁸ 2011-es népszámlálási adatok alapján

⁹ Forrás: <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/munkkor17.pdf>

2.2.

A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Konceptióval és a területileg releváns vármegyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata

2.2.1.

Kapcsolódás az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptióhoz (OFTK)¹⁰

Az Országgyűlés 2013. december 17-én az 1/2014. (I. 3.) határozatával fogadta el a Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési Konceptió és Országos Területfejlesztési Konceptióról szóló dokumentumot. Az anyag a 3. (Szak- és területpolitikai fejlesztési irányok), valamint a 4. (A megyék és Budapest területfejlesztési igényei és feladatai) fejezetben említi Mórt. A dokumentumban egyrészt a főváros körüli belső városgyűrű egyik lehetséges kitörési pontjaként van szó Székesfehérvárról, mely térségi fejlesztési központi funkciója kiterjed Móra is, továbbá Fejér megyéről tesz kapcsolódó megállapításokat.

Az alacsony településszámmal (108 db) rendelkező vármegye kevésbé kifalvas szerkezetű, Mezőföld és a Dunántúli-középhegység határán helyezkedik el, fontos közlekedési folyosók szelik át. Mór mellett az egész megyére jellemző a multinacionális vállalatok jelenléte, a modern feldolgozó-ipari technika és a piacgazdaságba való beilleszkedés, ugyanakkor a hazai kkv-k kapcsolódása vármegyei szinten nem teljeskörű. Az építő- és járműipar visszaesését felerősítette a gazdasági válság, egyoldalúvá vált az agrárgazdaság, valamint a feldolgozóipar. Ipari központjaiban és vonzáskörzeteiben nőtt a munkanélküliség is, az egy főre jutó GDP az országos átlaghoz közelített a visszaesést követően. Jövedelem szempontjából Fejér vármegye elmarad mind a központi régiótól, mind a nyugat-magyarországi megyéktől, és foglalkoztatási mutatója is relatíve alacsony a fejlettségéhez képest.

A vármegye fejlesztési irányai közül, melyek Mór város tekintetében is kiemelt jelentőséggel bírnak, a következők:

- A Győr – Tatabánya – Komárom – Mór – Székesfehérvár – Dunaújváros – Paks – Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti közlekedési hálózatok kialakítása.
- A termőföld és az ivóvízkincs védelme; a Velencei-tó, a Séd-Gaja-Nádorrendszer revitalizációja, részvétel a Duna Stratégiában; a természeti értékek megóvása.
- Fenntartható energiamix kialakítása hosszú távú vármegyei energiamérleg alapján.

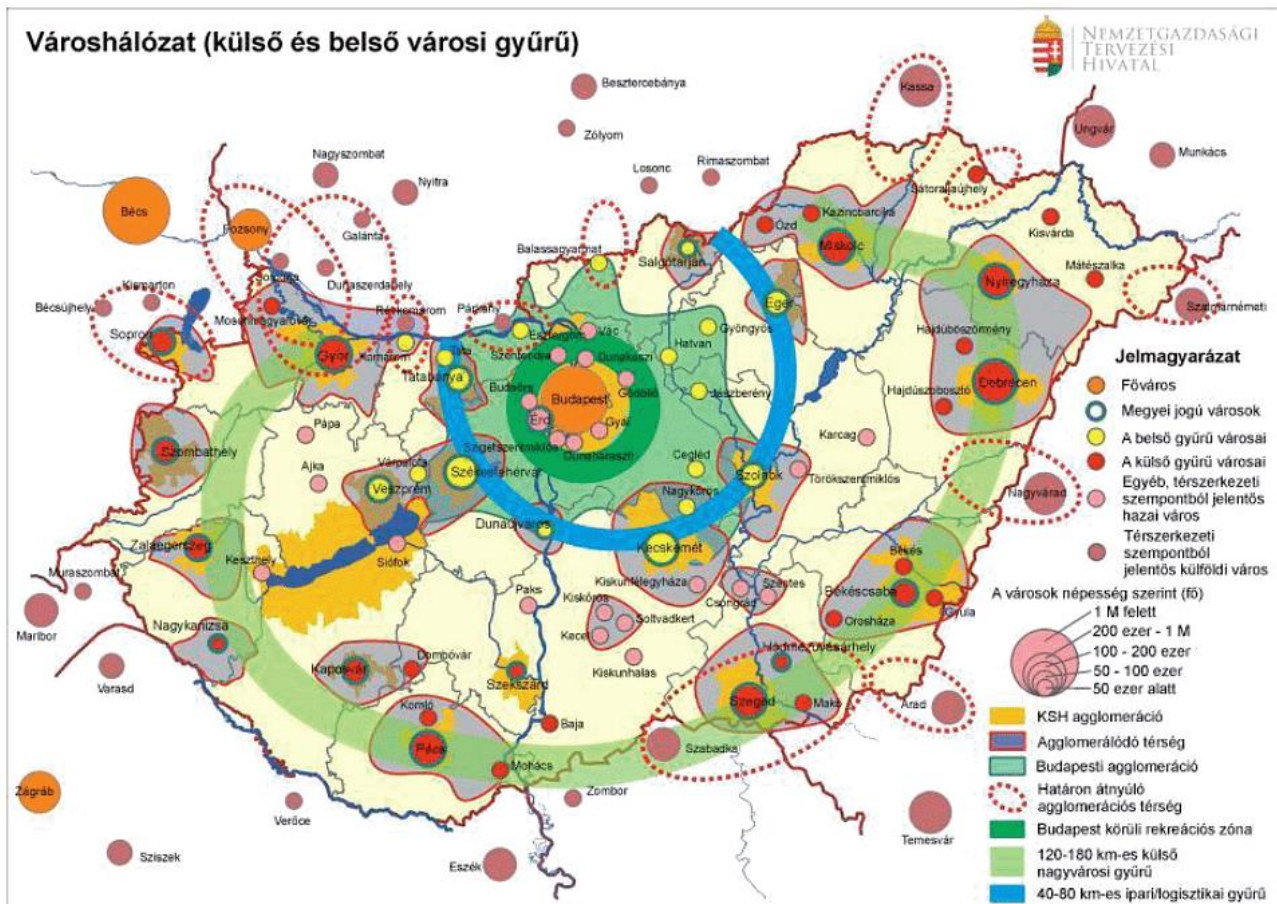
¹⁰ Forrás: Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió

- A még ellátatlan településeken a szennyvízelvezetés és - kezelés megvalósítása.
- Hálózatosodó helyi gazdaságra és együttműködésre építkező gazdaság-, társadalomfejlesztés, a piacokon versenyképes szereplők támogatása, intenzív fejlesztések a K+F sikereit kiaknázó növekedés és a fenntarthatóság érdekében.
- Integrált vármegyei turisztikai fejlesztések, a Nemzeti Emlékhely méltó kialakítása.
- A közép-magyarországi kórház és fekvőbeteg ellátó rendszerhez való kapcsolódás minőségi megvalósítása, a területi szak- és járóbeteg-ellátás teljessé válása.

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció alapján Mór városa az alábbi térségi fókuszterületekhez kapcsolódik:

- Települési funkciókat hangsúlyozó térséghez tartozik, ugyanakkor a gazdaságtechnológiai magtérség részét is képezi.
- Szerves részét képezi a belső városi gyűrű Székesfehérvár-Veszprém agglomerációjának.
- Kiemelt turisztikai térséghez kapcsolódik a Velencei tó-Vértes térség kapcsán.

3. ábra - Mór helye az ország térszerkezetében

Forrás: Nemzeti Fejlesztés 2030 - Országos Fejlesztési Konceptió és Országos Területfejlesztési Konceptió

2.2.2.

Kapcsolódás Fejér Vármegye Területfejlesztési Konceptiójához és Programjához ^{11 12}

Fejér Vármegye Területfejlesztési Konceptiójának és Programjának felülvizsgálata 2021. márciusra készült el teljeskörűen a TOP-1.5.1-20-2020-00010 azonosítószámú, „A 2021-2027 tervezési időszak stratégiai szintű előkészítése Fejér megyében” c. projekt keretében.

A dokumentumban szerepeltetett célrendszer jövőképe alapján Fejér vármegye tradicionálisan társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepkörének fenntartható és innovatív fejlesztése a cél. Ezt elősegíti a történelmi jelentőséggel is bíró, Vértes és Bakony között húzódó Móri-árok, mint közlekedési vonal, amelyet ma leginkább Budapest elkerülésére a tehergépkocsik használnak. 2030-ig tervben van a Komárom – Mór – Székesfehérvár – Sárbogárd szakaszon

¹¹ Forrás: Fejér Vármegye Területfejlesztési Konceptió 2030

¹² Forrás: Fejér Vármegye Területfejlesztési Program 2021-2027

kiépülő 2x2 sávós, emelt sebességű, gyorsforgalmi (M8) úttá fejlesztendő főút, melynek célja a térség termőhelyi adottságainak jobb hasznosítása, az agrárpiaci pozíció megerősítése, valamint a térség ipari, logisztikai, gazdasági nagytérséggé alakítása.

A koncepcióban 6 funkcionális térség került lehatárolásra, a táji-, természeti adottságok, társadalmi-gazdasági helyzet, közúti elérhetőség, napi munkaerő ingázás, közigazgatási és statisztikai határok, valamint a terület- és vidékfejlesztési egységek figyelembevételével, melyek közül 3 esetben került Mór kiemelésre és említésre:

- Mór és térsége: önálló arculattal rendelkező, „Prosperáló vállalkozói paradicsom” a Győr, Komárom, Tatabánya, Székesfehérvár által közrefogott területen. Ahogy az 1.1-es fejezetben is látható volt, turisztikai szempontból a Móri borvidék kiemelt jelentőségű, gazdasági szempontból pedig jármű és elektronikai ipari profilja rendelkezik jelentős fejlődési potenciállal, melyhez kapcsolódó foglalkoztatási igények a képzési igényeket is meghatározzák.
- Székesfehérvár vonzáskörzete: Székesfehérvár vármegyeszékhelyként többfunkciós központ szerepét látja el, melynek hatásai a vármegye közigazgatási területén is túlnyúlnak, így a korábbi fejezetben is látható módon együttműködése a környező városokkal, így Mórral is, elengedhetetlen.
- Velencei-tó és térsége, Váli-völgy és Vértes térsége: esetükben ismételt a turisztikai szempontok érvényesültek, így – többek között - a Móri borvidékkel való együttműködést szorgalmazzák, hogy nemzetközi szintű turisztikai célponttá fejlődhessenek

Fejér vármegye jövőképhez kapcsolódnak a vármegye átfogó céljai, melyeket különböző stratégiai célokra bont ki:

- I. Gyarapodó, egészséges és összetartó népesség
 - I.1. Helyi identitás és közösségek megerősítése, azaz ápolni a helyi azonosságtudatot, felruházni a helyi közösségeket eszközökkel, valamint lehetőségekkel
 - I.2. Népesség megtartása és a munkaerő minőségi fejlesztése, azaz segíteni a helyben élők boldogulását, folyamatosan gyarapítani a lakosság szaktudását, képességeit és kreativitását
 - I.3. Területi különbségek mérséklése, jobban összetartó, szociálisan érzékenyebb vármegye, azaz kezelni a területi különbségekből fakadó kihívásokat a vármegye területi integritása érdekében
- II. Élhető vármegye és települések
 - II.1 Épített környezet, kulturális értékek megőrzése és fejlesztése, azaz fejleszteni a lakókörnyezetet, javítani a településképet a vonzó és élhetőbb környezet megteremtése érdekében, gondoskodni a történelmi és kulturális örökségek értékvédelméről
 - II.2 Természetes környezet megőrzése és klímaváltozás hatásaival szembeni ellenállóság fejlesztése, zöldebb Fejér vármegye, azaz biztosítani a kiegyensúlyozottan működő, szennyeződésektől mentes természeti környezetet, kezelni az éghajlatváltozás okozta kockázatokat, valamint növelni a felkészültségi szintet a váratlan eseményekre és egészségügyi veszélyhelyzetekre

- III. Innovatív és fejlődő gazdaság
 - III.1 Innováció és kutatás lehetőségeinek megteremtése, elősegítése, intelligens vármegye, azaz növelni a vármegyei gazdasági szereplők versenyképességét
 - III.2 Gazdasági környezet fejlesztése, azaz fejleszteni a vármegyei infrastruktúrákat, szolgáltatásokat és kapacitásokat a gazdaság növekedése érdekében

Fentiek közül Mór kiemelten a III.1-es ponthoz, az innováció és kutatás lehetőségek megteremtéséhez, elősegítéséhez, intelligens vármegye megalkotásához kapcsolódik, mint sajátos gazdasági funkcióval bíró város a borvidékének, valamint a jármű- és elektronikai ipar városi jelenlétének köszönhetően.

A dokumentum 3 területi céljához Mór városa területi fókuszként az alábbiak szerint kapcsolódik:

- T.1. Fenntartható városok: Mór, mint Fejér vármegye járásközpontjainak egyike.
- T.2. Mezőföld Program (Dél-Fejér): Mór ezen területi célon kívül esik.
- T.3 Székesfehérvár; Velencei-tó, Váli-völgy (Pannónia Szíve); Vértes és az előbbi térségekhez nem besorolható, a Budapest környéke turisztikai térséghez tartozó Fejér vármegyei települések: Mór, mint a Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanács tagtelepülése.

A dokumentum végül olyan horizontális célokat és elveket fogalmaz meg, melyek átfogják és elősegítik a célrendszer megvalósulását, így azok útmutatást adnak Fejér vármegye településeinek, így Mór városának fejlesztési irányaihoz is:

- H.1 Horizontális elv - Város – vidék együttműködésének erősítése: A város és vidék közötti együttműködés kiteljesedhessen, alkalmat kínálva arra, hogy az ezekkel az eszközökkel élő térségek újrafogalmazzák egymáshoz való viszonyukat és munkamegosztásban elfoglalt szerepüket.
- H.2 Horizontális elv - A fejlesztési programok hatékonyságának növelése: A fejlesztési programok hatékonysága nagymértékben függ attól, hogy a kitűzött célok és a tervezett beavatkozások mennyiben tükrözik a helyiek saját környezetükkel, jövőképükkel kapcsolatos elvárásait.
- H.3 Horizontális elv - Fenntarthatóság: A fenntarthatóság elve alapján az a projekt a még elfogadható, ahol az egyéni (szűkebb közösségi) haszon nem okoz társadalmi költségeket.
 - Ezen elv kapcsán a koncepció javasolja Fejér vármegye jelenleg 4 településen, köztük Mór városában is működő távhőrendszerek ellátási körzeteinek bővítését és további fejlesztését, valamint az arra alkalmas távhővel még nem ellátott településeken új rendszerek kiépítését. A részleges vagy teljes megújuló energiára való átállás kedvezően hat a légszennyeződés okozta károk mérséklésében, valamint hozzájárul az Európai Unió felé tett vállalások teljesüléséhez is.
- H.4 Horizontális elv - Esélyegyenlőség: Fejér vármegye fejlesztéspolitikájának alapelvei közé tartozik az esélyegyenlőség biztosítása, hiszen a társadalmi-gazdasági fejlődés nem mehet végbe a térségi kohézió erősítése, valamint az akadálymentesség elvének konzekvens érvényesítése nélkül, ami az esélyegyenlőség biztosításával érhető csak el.

- H.5 Horizontális cél - Foglalkoztatás növelése: Horizontális célként jelenik meg a vármegyei tervezés során a foglalkoztatás jelenlegi szintjének, a főbb foglalkoztatási mutatók értékének és trendjének megtartása vagy esetleges javítása.
- H.6 Horizontális cél - A klímaváltozás és a váratlan események, egészségügyi járványok kedvezőtlen hatásainak mérséklése, ellenállóság fejlesztése: Az EU új célkitűzéseivel összhangban Fejér vármegye horizontális céljai között van az energiaügyi átállás elősegítése, a megújuló energiaforrásokba és az éghajlatváltozás elleni küzdelembe való befektetés. Fontos a váratlan eseményekre, járványügyi helyzetekre való felkészültség, az ellenállóképesség növelése.

Fejér vármegye területfejlesztési célrendszerének összefoglalását a 4. ábra mutatja be.

4. ábra - Fejér vármegye területfejlesztési célrendszere

Jövőkép 2013-2030		FEJÉR MEGYE Fejér megye tradicionális társadalmi, kulturális, gazdasági-logisztikai szerepköreinek fenntartható és innovatív fejlesztése					
Átfogó célok (2013-2030)	I. Gyarapodó, egészséges és összetartó népesség			II. Élhető megye és települések		III. Innovatív és fejlődő gazdaság	
Stratégiai célok 2021-2027	I.1 Helyi identitás és közösségek megerősítése	I.2 Népesség megtartása és munkaerő minőségi fejlesztése	I.3 Területi különbségek mérséklése, jobban összetartó, szociálisan érzékenyebb megye	II.1 Épített környezet, kulturális értékek megőrzése és fejlesztése	II.2 Természetes környezet megőrzése és klímaváltozás hatásaival szembeni ellenállóság fejlesztése, „zöldebb Fejér megye	III.1 Innováció és kutatás lehetőségeinek megteremtése, elősegítése, intelligens megye	III.2 Gazdasági környezet fejlesztése
Területi célok 2021-2027	T.1 Fenntartható városok			T.2 Dél-Fejér		T.3 Székesfehérvár; Velencei-tó, Váli-völgy (Pannónia Szíve); Vértes és a Budapest környéke turisztikai térség	
Horizontális elvek és célok	1) Város - vidék együttműködésének erősítése 2) A fejlesztési programok hatékonyságának növelése 3) Fenntarthatóság 4) Esélyegyenlőség 5) Foglalkoztatás növelése 6) A klímaváltozás és a váratlan események, egészségügyi járványok kedvezőtlen hatásainak mérséklése, ellenállóság fejlesztése						

Forrás: Fejér Vármegye Területfejlesztési Konceptió 2030, Fejér Vármegye Területfejlesztési Program 2021-2027

2.2.3.

Fejér Vármegye Előzetes Integrált Területi Program 2021-2027¹³

A TOP-1.5.1-20-2020-00010 azonosítószámú, „A 2021-2027 tervezési időszak stratégiai szintű előkészítése Fejér megyében” c. projekt keretében Fejér vármegye számára Előzetes Integrált Területi Program is készült a 2021-2027-es időszakra, mely Mór esetében a Programban és Konceptióban is kiemelt információkat hangsúlyozza. Ezek az alábbi pontokban kerültek összegyűjtésre:

¹³ Forrás: Fejér Vármegye Előzetes Integrált Területi Program 2021-2027

- Mór járásszékhelyként kiemelt szereppel bír a városhálózatban, jelentős kisvárosnak tekinthető.
- Mór és térsége funkcionális térség jelentős fejlődési potenciállal rendelkezik a jármű-és elektronikai profiljának köszönhetően, továbbá az infrastrukturális fejlesztések a vállalászosi klaszterek jobb összekapcsolását eredményezhetik.
- A Móri-árok közlekedési folyosójának továbbfejlesztéseként az M8 gyorsforgalmi út megépítése.
- Mór járásszékhelyként a fenntartható városfejlesztés egyik fókuszterülete, melyhez 1,389 Mrd Ft támogatásban is részesül. A turisztikai alapú településdifferenciálás alapján a Velencei-tó és Térsége, Váli-völgy, Vértes Térségi Fejlesztési Tanács tagtelepülése.

2.2.4.

Kapcsolódás Mór Város Településfejlesztési Konceptiójához¹⁴

Mór Város Településfejlesztési Konceptiója alapján a város jövőképe egy olyan, 14-16 000 fő körüli népességszámmal rendelkező, hagyományait őrző és ápoló kisváros kialakítása, amely kiegyensúlyozott értékekkel rendelkezik, vonzza a turistákat, kedvezőek a munkalehetőségek és magas színvonalúak a szolgáltatások. Ahol a helyi Önkormányzat a járás településeinek fejlődését és együttműködését is elősegíti. Röviden összefoglalva, egy olyan város létrehozása, ahol jó élni.

Ennek elérése érdekében – csakúgy, mint az országos és Fejér vármegyei területfejlesztési dokumentumok esetében - meg kell határozni azokat a fejlesztési irányokat, feladatokat, amelyek megvalósítása a település önkormányzatának, civil és egyházi szervezeteinek és a lakosság feladata is egyaránt.

Átfogó célként az élhető kisvárosias hangulat megőrzése szerepel, a lakosság létszáma kismértékben növelhető, a fiatalok számára a letelepedést vonzóvá kell tenni és minőségi munkalehetőségeket kell biztosítani. A helyben foglalkoztatottak arányát diverzifikált ipari és szolgáltatási ágazatok fejlesztésével, megfelelő ipari háttér megteremtésével szükséges növelni. Fontos szempont még a nemzetiségi hagyományok, a kulturális arculat megerősítése, hogy borkultúrájával együtt hatékonyra tegye a város turisztikai kínálatát. Járásszékhelyként koordinálja a környező kistépülések fejlesztését, valamint közösségi szolgáltatások nyújtásával segítse a térség fejlődését. A város mindezt olyan körülmények között tegye, ahol megfeleljen a jövő kihívásainak, biztosíthatja a környezettudatos, fenntartható fejlődést.

Az átfogó célokhoz a koncepció három beavatkozási célterületet határoz meg, melyek a következők:

- Gazdaságfejlesztés: biztosítsa a vállalkozói környezet fennmaradását és fejlődését, teremtsen meg a város fejlődéséhez szükséges stabil gazdasági alapot. A terület rész céljaihoz tartozik:

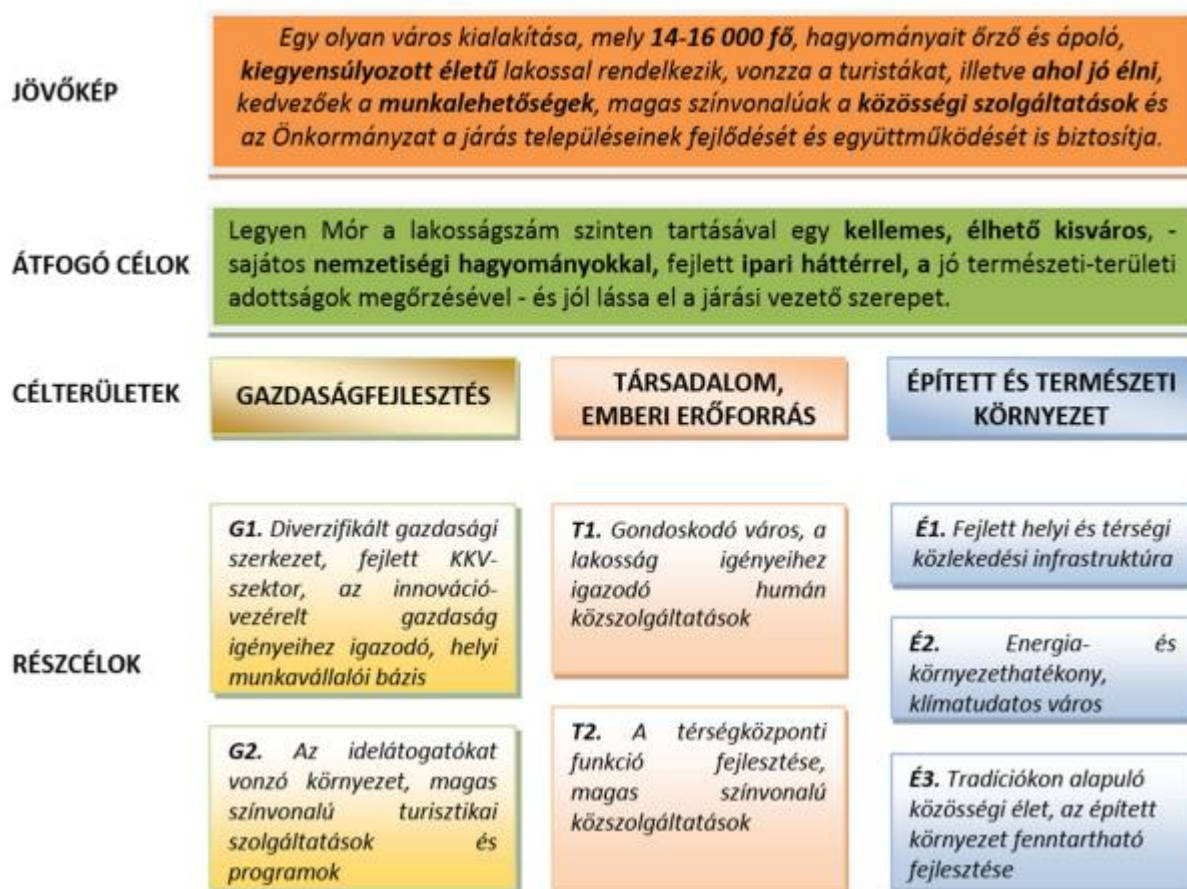
¹⁴ Forrás: Mór Város Településfejlesztési Konceptiója

- G1. Diverzifikált gazdasági szerkezet, fejlett kkv - szektor, az innováció - vezérelt gazdaság igényeihez igazodó, helyi munkavállalói bázis
- G2. Az idelátogatókat vonzó környezet, magas színvonalú turisztikai szolgáltatások és programok
- Társadalom, emberi erőforrás fejlesztése: hosszútávon fenntartani a lakosság társadalmi aktivitását és jó életnívójának fenntartását a városban és a járás további településein egyaránt. A terület rész céljaihoz tartozik:
 - T1. Gondoskodó város, a lakosság igényeihez igazodó humán közszolgáltatások
 - T2. A térségközponti funkció fejlesztése, magas színvonalú közszolgáltatások
- Épített és természeti környezet fejlesztése: kiszolgálni és könnyebbé tenni az itt élő emberek életét és a vállalkozások működését elősegíteni. A terület rész céljaihoz tartozik:
 - É1. Fejlett helyi és térségi közlekedési infrastruktúra
 - É2. Energiahatékony és környezet-, klímatudatos város
 - É3. Tradíciókon alapuló közösségi élet, az épített környezet fenntartható fejlesztése

Ezen célok teljesüléséhez a Konceptió 6 különböző település-fejlesztési tervet különít el, melyek között szerepel: a környezeti, társadalmi és gazdasági fenntarthatóság, a partnerség, az integrált megközelítés, valamint az esélyegyenlőség.

Mór településfejlesztési célrendszerét az 5. ábra mutatja be.

5. ábra - Mór településfejlesztési célrendszere

Forrás: Mór Város Településfejlesztési Konceptiója

2.3.

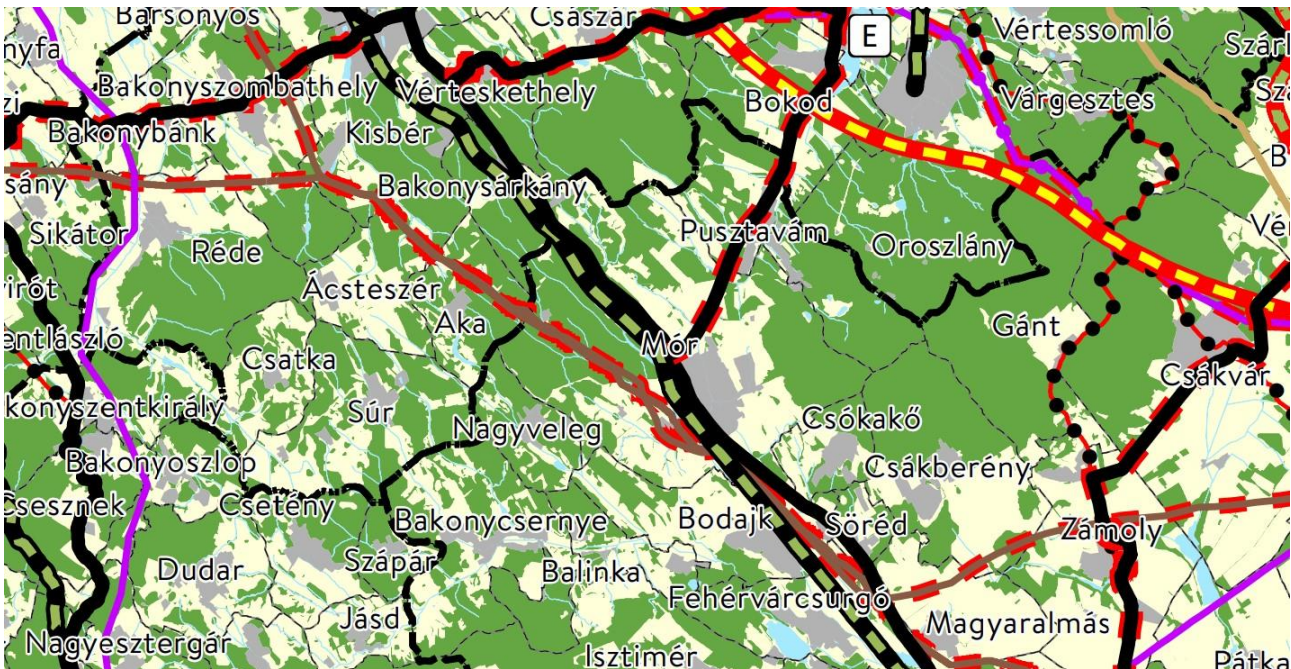
A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

2.3.1.

Országos Területrendezési Terv (OTrT)

Magyarország és egyes kiemelt térségeinek területrendezési tervéről szóló, jelenleg hatályos 2018. évi CXXXIX. törvény (továbbiakban: TrTv.) értelmében az OTrT területi hatálya kiterjed az ország teljes közigazgatási területére. Az ország szerkezeti tervét az OTrT 2. számú melléklete tartalmazza.

6. ábra – Mór elhelyezkedése az ország szerkezeti tervében

Forrás: OTrT 2. számú melléklet, 2021.

Az OTrT-ben meghatározott térségi területfelhasználási kategóriák mindegyike érinti Mórt:

- Erdőgazdálkodási térség.
- Mezőgazdasági térség.
- Vízgazdálkodási térség.
- Települési térség.

Az országos jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények közül az alábbiak érintik Mór közigazgatási területét:

- Tervezett földgázz szállító vezeték: Nabucco: (Románia) - Nagylak - Hódmezővásárhely - Kecskemét - Adony - Székesfehérvár - Mór - Tét - Rajka - (Ausztria).
- Tervezett főút: 862. sz. főút: 37. Mór (81. sz. főút) - Oroszlány térsége.

Mór érintettsége az országos övezetek által az OTrT 3. számú melléklete alapján a következő:

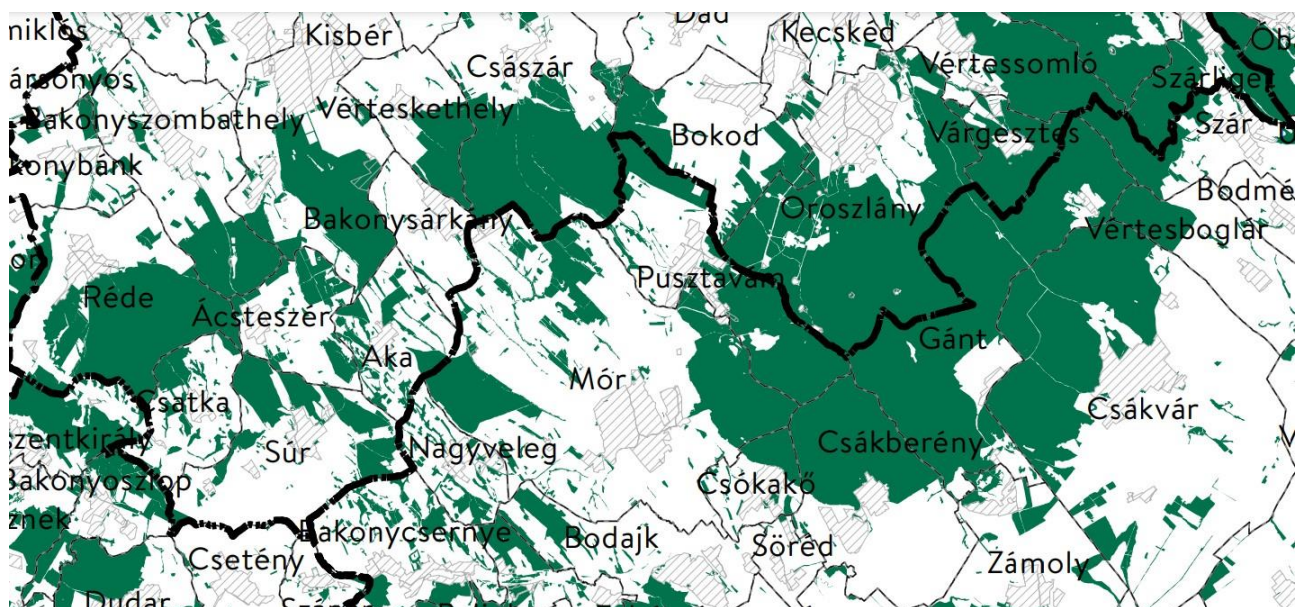
- Az OTrT 3.1. számú melléklete alapján ökológiai hálózat magterületének övezete és ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezete országos övezetek által érintett.
- A város csak Mór-Bodajk települések közigazgatási határain rendelkezik kis területen „Kiváló termőhelyi adottságú szántók övezete” besorolással.

8. ábra – Mór közigazgatási területét érintő kiváló termőhelyi szántók övezet

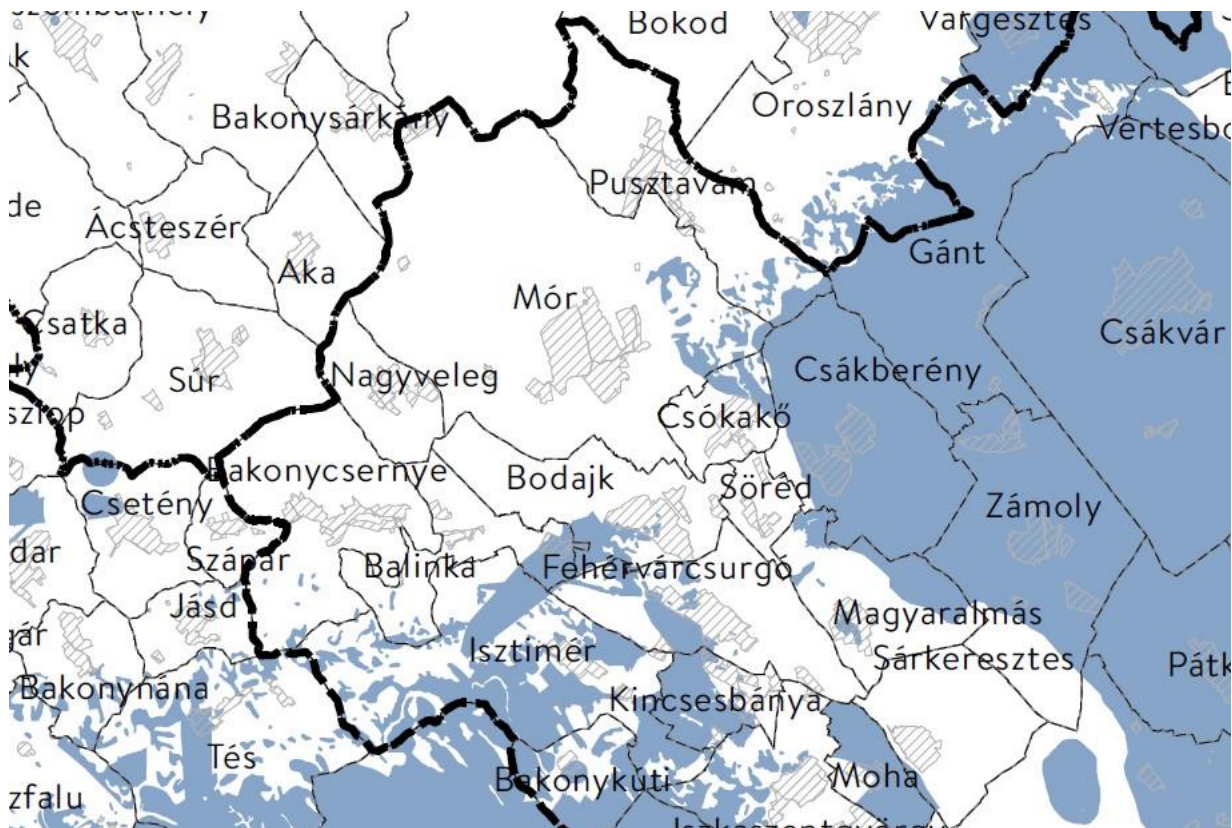
Forrás: OTrT 3/2. számú melléklet, 2018.

9. ábra – Mór közigazgatási területét érintő erdők övezet

Forrás: OTrT 3/3. számú melléklet, 2018.

14. ábra – Mór közigazgatási területét érintő vízminőség-védelmi terület övezet

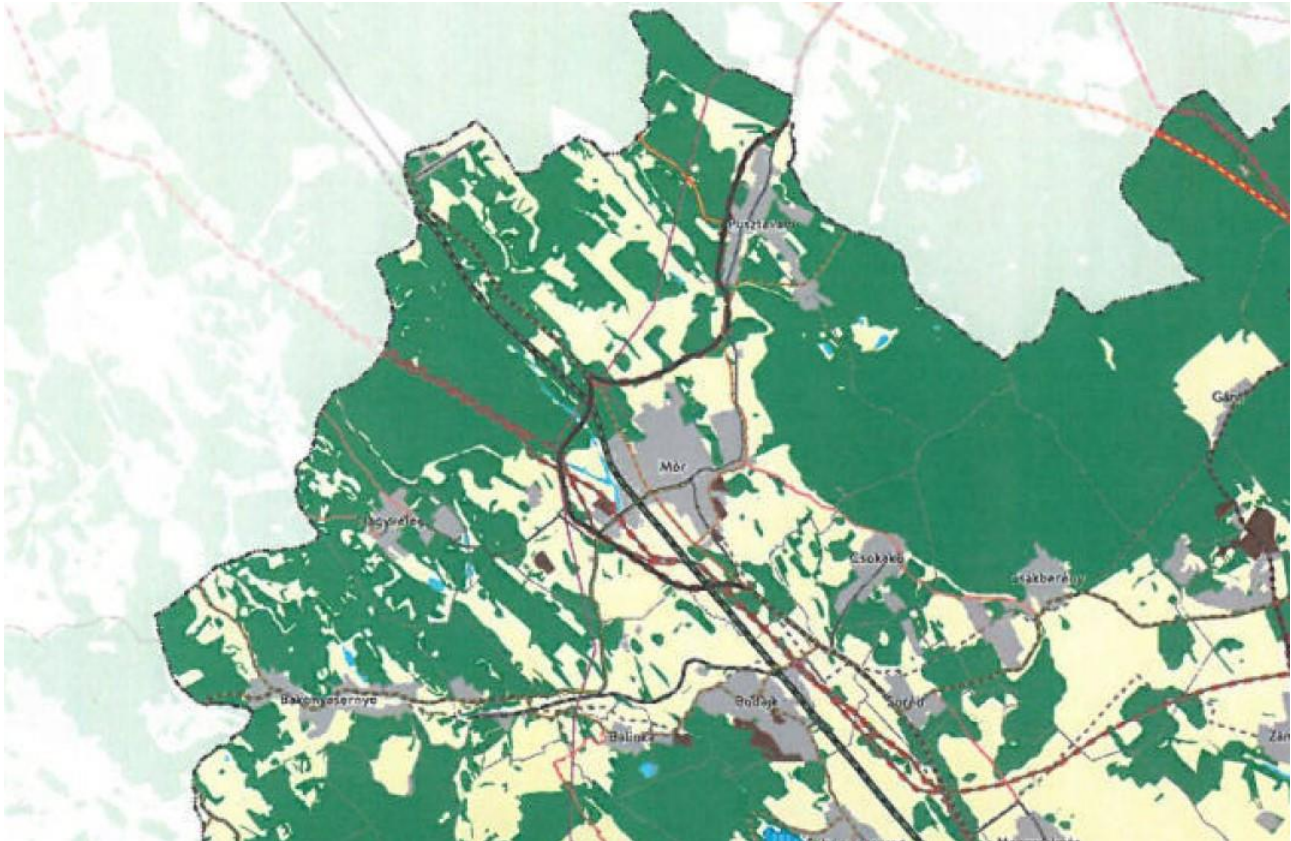
Forrás: 9/2019. (VI. 14.) MvM rendelet 4. melléklet, 2019.

2.3.2.

Fejér Vármegye Területrendezési terve (FmTrT)

Fejér Vármegye hatályos területrendezési tervét a Fejér Vármegyei Önkormányzat Közgyűlésének Fejér vármegye területrendezési tervéről szóló 7/2020. (II.28.) rendelete határozza meg.

15. ábra – Mór elhelyezkedése Fejér vármegye szerkezeti tervében

Forrás: FmTrT 2. számú melléklet, 2020.

Mór közigazgatási területe 10 861,49 ha. Az FmTrT-ben meghatározott térségi területfelhasználási kategóriák mindegyike érinti a várost az alábbiak szerint:

- Erdőgazdálkodási térség: 5 926,29 ha.
- Mezőgazdasági térség: 3 980,80 ha.
- Sajátos területi felhasználású térség: 51,97 ha.
- Települési térség: 825,52 ha.
- Vízgazdálkodási térség: 76,91 ha.

Az országos és térségi jelentőségű műszaki infrastruktúra-hálózatok és egyedi építmények közül Mór közigazgatási területét az alábbiak érintik:

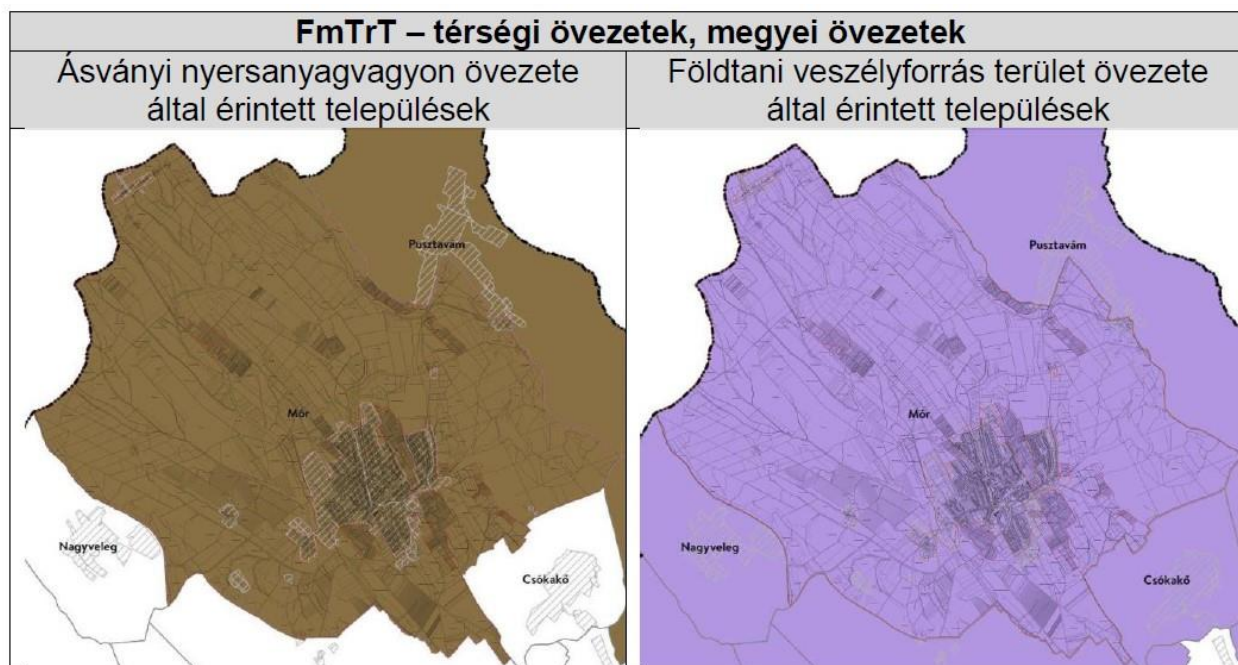
- Főutak tervezett szakaszai: Mór (81. sz. főút) – (Oroszlány térsége).
- Tervezett főúti településselkerülő szakaszok: 81. sz. főút: Mór.
- Egyéb tervezett mellékutak: Mór - Csókakő – Csákberény. 81 Mór.

- Térségi kerékpárútvonalak: Székesfehérvár – Sárkeresztes - Fehérvárcsurgó - Söréd – Mór - (Kisbér). Mór – Pusztavám – (Oroszlány) és Mór – Bodajk – Fehérvárcsurgó – Kincsesbánya – Iszkaszentgyörgy – Székesfehérvár.
- Nemzetközi földgáz szállítóvezeték tervezett eleme: 1. Nabucco (Románia) – (Nagylak) – (Hódmezővásárhely) – (Kecskemét) – Adony – Székesfehérvár – Mór – (Tét) – (Rajka) – (Ausztria).

Fejér vármegye egyes településeit érintő térségi övezetek Mór esetében a következők:

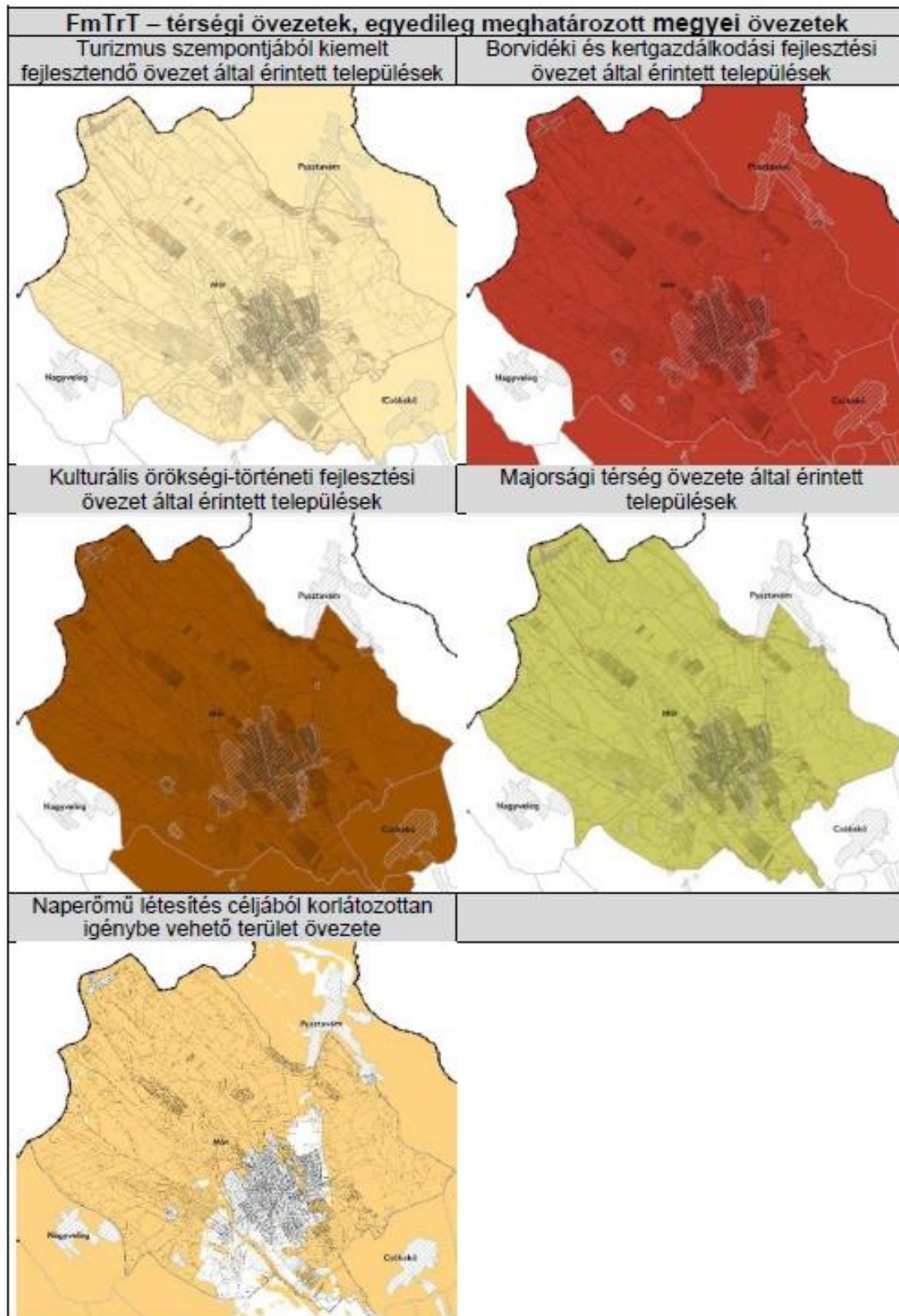
- Vármegyei övezetek:
 - Az ásványi nyersanyagvagyon övezete által érintett települések.
 - A földtani veszélyforrás terület övezete által érintett települések.
- Egyedileg meghatározott vármegyei övezetek:
 - Turizmus szempontjából kiemelt, fejlesztendő övezet.
 - Borvidék és kertgazdálkodási fejlesztési övezet.
 - Kulturális örökségi-történeti fejlesztési övezet.
 - Majorsági térség övezet.
 - Naperómű létesítése céljából korlátozottan igénybe vehető terület övezete.

16. ábra – Mór közigazgatási területét érintő vármegyei övezetek

Forrás: Mór Településfejlesztési Konceptió 1. sz. módosítás - Megalapozó vizsgálat. 2021. december.

17. ábra – Mór közigazgatás területét érintő egyedileg meghatározott vármegyei övezetek

Forrás: Mór Településfejlesztési Konceptió 1. sz. módosítás - Megalapozó vizsgálat. 2021. december.

2.4.

A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai

Mór közigazgatási területével határos szomszédos települések:

- Fejér vármegye: Pusztavám, Csákberény, Csókakő, Bodajk, Nagyveleg.
- Komárom-Esztergom vármegye: Császár, Bakonysárkány, Aka.

Mór Város Településfejlesztési Konceptiója alapján a szomszédos települések szerkezeti terveiben nem szerepel Mór városának fejlődését lényegesen befolyásoló megállapítás.¹⁵

Pusztavám:

3. táblázat – Mór és Pusztavám közigazgatási határát érintő övezetek

Települési oldal	Beépítésre nem szánt területek	Beépítésre szánt területek
Pusztavám	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Korlátozott mezőgazdasági terület ▪ Védelmi erdőterület ▪ Általános mezőgazdasági terület ▪ Gazdasági erdőterület ▪ Nemzeti ökológiai hálózat: tervezett 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bányaüzemi gazdasági terület: meglévő és tervezett ▪ Kertvárosi lakóterület ▪ Egyéb ipari gazdasági terület ▪ Vasúti közlekedési terület

Forrás: Pusztavám Község több részletre szóló TRE módosítása – Településszerkezeti terv és Helyi Építési Szabályzat, 2016. október.

A bányászati gazdasági terület elsősorban a Vértesi Erőmű RT Márkushegyi bányászati tevékenységéhez szükséges, a felszíni bányaudvarokon létesített építményeinek elhelyezésére szolgál. Az ipari gazdasági terület elsősorban a környezetüket jelentős mértékben nem zavaró ipari, az energiaszolgáltatási és a településgazdálkodás építményeinek elhelyezésére

¹⁵ Mór Város Településfejlesztési Konceptiója. Megalapozó vizsgálat (2017. november). 24. o.

szolgál. A vasúti közlekedés és közműterület övezete a közforgalmi vasutak és az iparterületeket kiszolgáló iparvágányok céljára kijelölt terület.¹⁶

Csákberény:

4. táblázat – Mór és Csákberény közigazgatási határát érintő övezetek

Települési oldal	Beépítésre nem szánt területek	Beépítésre szánt területek
Csákberény	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Erdőterület – védelmi (Natura 2000 terület) 	Nem releváns

Forrás: Csákberény Község Településszerkezeti terv, 2015. április.

Csókakő:

5. táblázat – Mór és Csókakő közigazgatási határát érintő övezetek

Települési oldal	Beépítésre nem szánt területek	Beépítésre szánt területek
Csókakő	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Erdőterület – védelmi ▪ Kertes mezőgazdasági terület ▪ Általános mezőgazdasági terület 	Nem releváns

Forrás: Csókakő Község Településszerkezeti terv, 2013. december.

Bodajk:

6. táblázat – Mór és Bodajk közigazgatási határát érintő övezetek

Települési oldal	Beépítésre nem szánt területek	Beépítésre szánt területek
Bodajk	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mezőgazdasági gyeper, rét, legelőterület 	Nem releváns

¹⁶ Pusztavám Község Önkormányzat Képviselő-testületének 17/2004. (IX.4.) önkormányzati rendelete Pusztavám Község településrendezési tervéhez (1999) illetve annak felülvizsgálatához (2004) készített és egységes szerkezetbe foglalt helyi építési szabályzatáról (HÉSZ).

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Általános mezőgazdasági terület ▪ Zöldterület, közpark ▪ Különleges terület / Erdőterület ▪ Különleges bányaterület (B) 	
--	--	--

Forrás: Bodajk Város Településrendezési eszközei, 2020. szeptember.

Nagyveleg:

7. táblázat – Mór és Nagyveleg közigazgatási határát érintő övezetek

Települési oldal	Beépítésre nem szánt területek	Beépítésre szánt területek
Nagyveleg	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mezőgazdasági terület (általános) ▪ Vízgazdálkodási terület 	Nem releváns

Forrás: Nagyveleg Településszerkezeti terv, 2004. február.

Császár:

8. táblázat – Mór és Császár közigazgatási határát érintő övezetek

Települési oldal	Beépítésre nem szánt területek	Beépítésre szánt területek
Császár	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mezőgazdasági korlátozott használatú terület (Natura 2000 terület) ▪ Erdőterület (Natura 2000 terület) 	Nem releváns

Forrás: Császár településszerkezeti terve, szabályozási terve és helyi építési szabályzata, 2006. október.

Bakonysárkány:

9. táblázat – Mór és Bakonysárkány közigazgatási határát érintő övezetek

Települési oldal	Beépítésre nem szánt területek	Beépítésre szánt területek
------------------	--------------------------------	----------------------------

Bakonysárkány	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Általános mezőgazdasági terület ▪ Erdő, véderő 	Nem releváns
---------------	---	--------------

Forrás: Bakonysárkány község Településrendezési tervének módosítása, 2009. szeptember.

Aka:

10. táblázat – Mór és Aka közigazgatási határát érintő övezetek

Települési oldal	Beépítésre nem szánt területek	Beépítésre szánt területek
Aka	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mezőgazdasági terület (általános, kertes) ▪ Erdőterület 	Nem releváns

Forrás: Aka Helyi Építési Szabályzat módosítása véleményezési dokumentáció főépítési eljárás, 2021. október.

2.5.

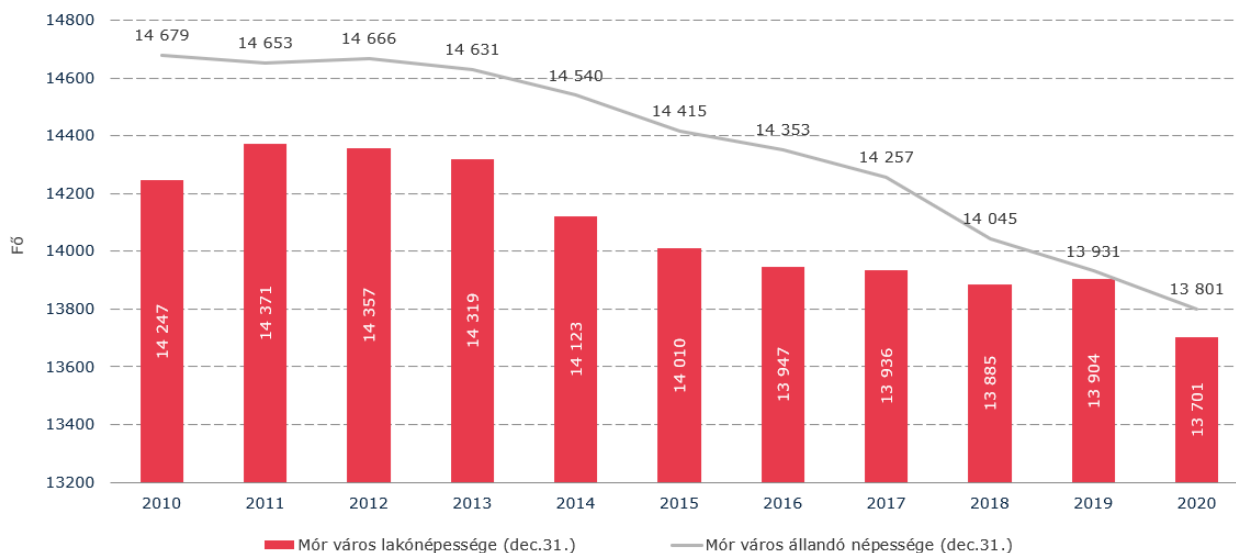
A település társadalma

2.5.1.

Demográfia, népesség

A város demográfiai jellemzésénél szükséges megkülönböztetni a település állandó - és lakónépességét. A lakónépesség azoknak a személyeknek az összessége, akik a településen rendelkeznek bejelentett tartózkodási hellyel, vagy bejelentett lakó- és tartózkodási hellyel egyaránt. Az állandó népesség a lakóhellyel rendelkező egyéneket foglalja magába (tartózkodási hely lehet máshol). A város népességének alakulását 2010-2020 időszakban az 18. ábra mutatja. Az elmúlt évtizedben összességében a lakosság csökkenő tendenciája figyelhető meg. Látható, hogy az állandó népesség száma minden évben meghaladta a lakónépességet. A lakónépesség csökkenésének éves átlagos mértéke 55 fő (-0,4%), az állandó népességé 88 fő (-0,6%). Az állandó népesség csökkenésének üteme magasabb, így a lakónépesség és állandó népesség száma az időszak végén közel azonos – 2019-ben csupán 27 fő a differencia.

18. ábra - Mór város állandó - és lakónépességének alakulása 2010-2020 időszakban

Forrás: Statinfo adatbázis alapján saját szerkesztés

A lakónépesség korösszetételét és változását 2015-2020 időszakban az 11. táblázat tartalmazza. A vizsgált 5 év alatt a legfiatalabb korosztály (0-14 évesek) 3,5%-os, a 15-64 éves korcsoport 5,93%-os csökkenése látszik. Ennek ellenére az idősebb korosztály esetében (65 éves és idősebb) erőteljes, 15,35%-os növekedése figyelhető meg. A településen a 65 éves és idősebb népességre számolt öregedési index¹⁷ 2015-ben 1,07 volt, azonban 2020-ban már 1,28-ra emelkedett, vagyis a 1 fő 15 éven alulira 1,28 fő 64 év feletti lakos jutott. A mutató értéke vármegyei szinten 2015-ben 1,20, 2020-ban 1,35, míg országosan 1,26 és 1,39 a vizsgált években. Látható, hogy Mórban az öregedő társadalom problémája jelen van, azonban a vármegyei és országos trendekhez képest kedvezőbb egyelőre. Fontos kiemelni, hogy az indikátor 2015 óta erősen növekvő tendenciát mutat. A legfiatalabb korosztályban a férfiak visszaesése jelentősebb, azonban így is 51 fővel magasabb a számuk. A 15-64 éves korosztályban a nemek szerinti csökkenés közel azonos, míg a legidősebbek között a férfiak növekedése erőteljesebb, azonban a nők száma több mint 60%-kal magasabb.

¹⁷ Öregedési index: 65 éves és idősebb / 0-14 évesek száma

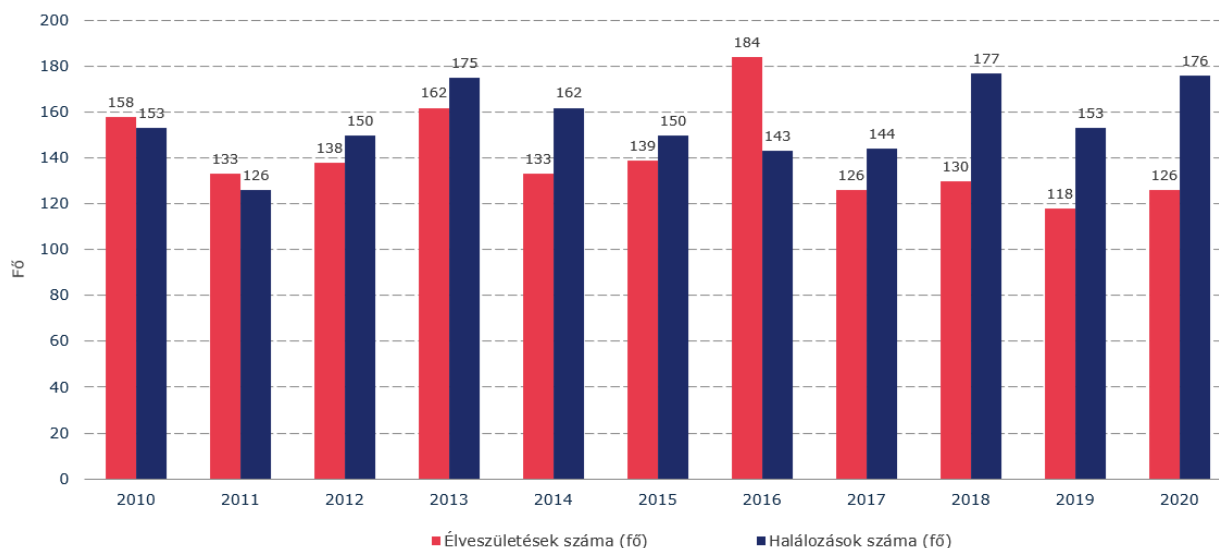
11. táblázat - Mór város lakónépességének változása korcsoportok és nemek szerint (2015-2020)

Lakónépesség (december 31.)	Mór város			
	Fő (2015)	Fő (2020)	Változás nemenként (2015-2020)	Változás összességében (2015-2020)
0-14 éves férfiak	1 074	1 025	-4,56%	-3,48%
0-14 éves nők	997	974	-2,31%	
15-64 éves férfiak	4 864	4 576	-5,92%	-5,93%
15-64 éves nők	4 860	4 571	-5,95%	
65 éves és idősebb férfiak	823	974	18,35%	15,35%
65 éves és idősebb nők	1 392	1 581	13,58%	
Összesen:	14 010	13 701	-2,21%	-2,21%

Forrás: Statinfo adatbázis alapján saját szerkesztés

A városban a születések és halálozások számát a 19. ábra összegzi. 2012-től a születések száma csupán egyszer haladta meg a halálozások számát (2016). A születési-halálozási ráta negatív értéket mutat a vizsgált időszakban, a halálozások száma évente átlagosan 15 fővel haladta meg a születések számát. Látható, hogy a városban tapasztalható népességcsökkenés oka elsősorban nem a természetes szaporulat alacsony értéke, hanem a kiköltözések, elvándorlások száma, hiszen a 10 év során az állandó népesség csökkenésének mértéke évente átlagosan 88 fő, a lakónépességé 55 fő.

19. ábra – Mór városban az elveszületések és halálozások alakulása 2010-2020 időszakban

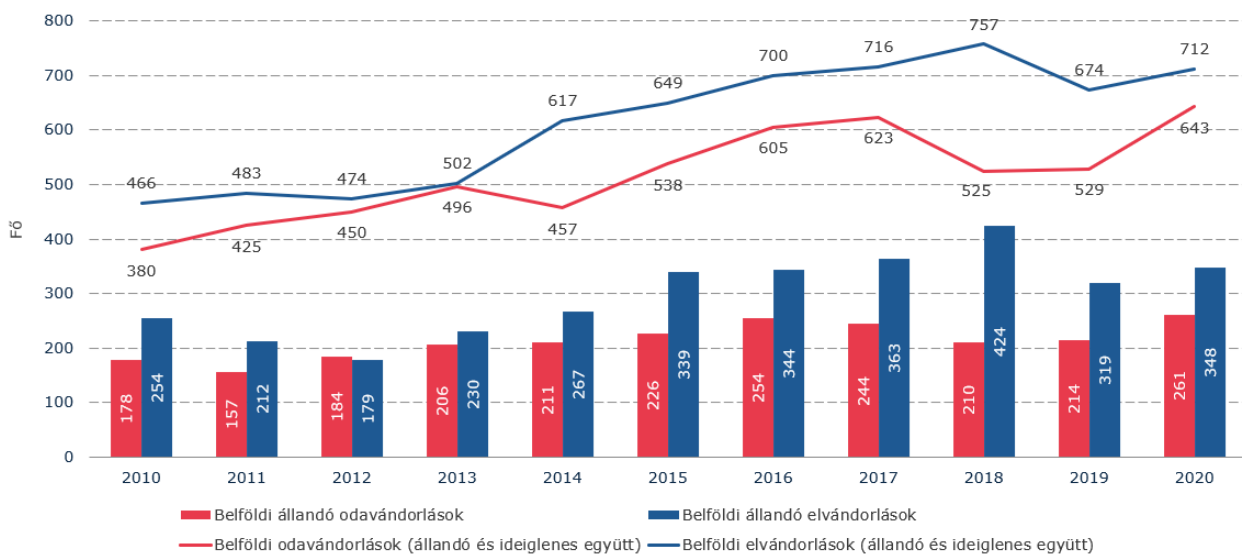
Forrás: Statinfo adatbázis alapján saját szerkesztés

A vándorlások vizsgálatánál a szakirodalom megkülönbözteti az ideiglenes és az állandó el- és odavándorlást. Ha az egyén lakóhelyet változtat és mind az állandó, mind a tartózkodási helyét más településre jelenti be, akkor állandó vándorlásról beszélhetünk. Ha a személy csupán tartózkodási helyét változtatja (A-ról B-re), akkor „A” településen az ideiglenes elvándorlás és „B” településen az ideiglenes odavándorlás statisztikáját módosítja (Kapitány, (2015)¹⁸).

Móron a vándorlási statisztikákat 2010-2020 időszakban a 20. ábra összegzi. Látható, hogy a vizsgált időszakban az állandó és az ideiglenes és állandó elvándorlás egyaránt jellemzően meghaladta az odavándorlók számát. Az állandó vándorlási mérleg erősen negatív, évente átlagosan -85 fő. Az ideiglenes odavándorlók száma a vizsgált időszakban pozitív értéket mutat, évente átlagosan 13 fő. Mindezek alapján látható, hogy azok száma jelentős, akik nemcsak ideiglenesen, hanem véglegesen elhagyják a települést (hiszen állandó lakcímüket is áthelyezik).

¹⁸ <http://demografia.hu/hu/letoltes/fogalomtar/pdf/vandorlasi-aranyszamok-egyenleg.pdf>

20. ábra – Mór város vándorlási statisztikája 2010-2020 időszakban

Forrás: Statinfo adatbázis alapján saját szerkesztés

Mór város nemzetiségi összetételének bemutatása a 2011-es népszámlálási adatok alapján lehetséges. A városi népesség 83,37%-a vallotta magát magyar nemzetiségűnek. A hazai nemzetiségek közül jelentős a német nemzetiségű lakos (teljes népesség 8,3%-a), továbbá élnek a településen románok (0,5%), szlovákok (0,2%). A nem hazai nemzetiségek közül 4-en oroszoknak vallották magukat. A nemválaszolás aránya 5,91% volt. A cigány (romani, beás) etnikai kisebbséghez tartozó népesség aránya 1,1%, ami jóval elmarad az országos átlagtól (3,2%). A városban német és roma nemzetiségi önkormányzat működik. A város lakosságának jelentős része, 42%-a katolikus (99,5%-a római katolikus), 6,5%-a református, 3,7%-a evangélikus, míg 9,5%-a más vallási közösséghez, felekezethez tartozik. A válaszadók 15,4%-a nem tartozik vallási felekezethez. Jelentős volt a nem válaszolók aránya (közel 30%).

Összeségében elmondható, hogy Mór város állandó- és lakónépességének csökkenő tendenciája figyelhető meg, melynek elsődleges oka a vándorlási mérleg negatív egyenlege, nem a természetes szaporodása ráta. Az előregedő társadalom problémája jelen van a településen, a vármegyei és országos trendekhez képest kedvezőbb, azonban 2015-óta erős korrigálás vette kezdetét a magasabb területi szintek indikátoraihoz képest.

2.5.2.

Képzettség

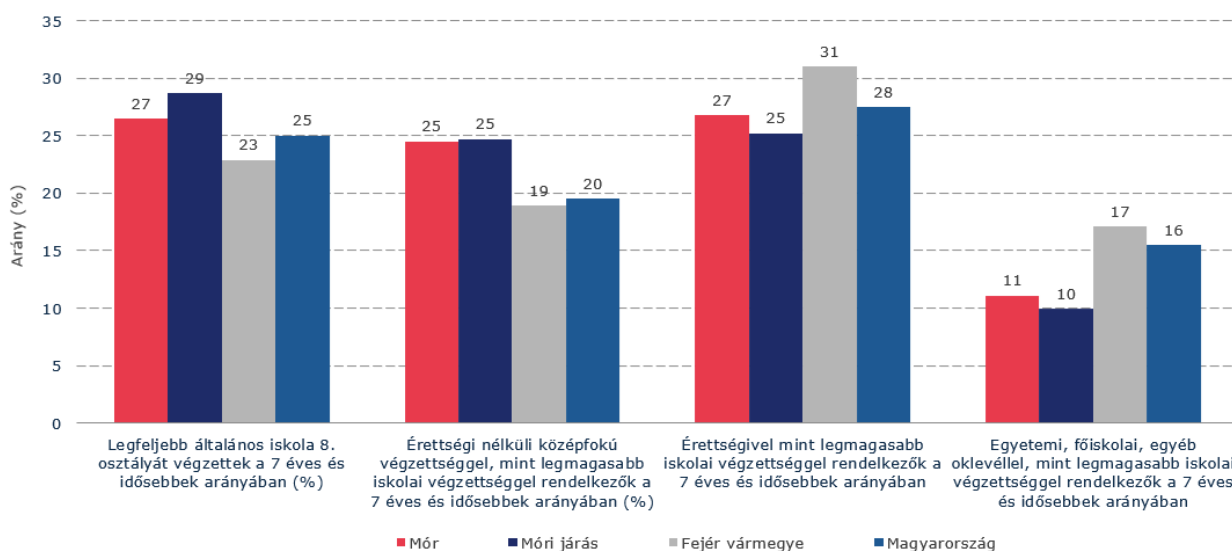
Mór város lakosságának általános képzettségi szintjét a 2001 és 2011-es népszámlálási adatok alapján lehetséges becsülni. Az elemzés külön kitér a két időpont közti változásra, továbbá az adatok területi szintű összehasonlítására.

Területi szintű tendencia (21. ábra):

- A legfeljebb általános iskola 8. osztályát végzettek aránya a 7 éves és idősebbek körében 26,5% Mórton, ami pozitívabb a járási indikátor (28,7%) értékétől, azonban magasabb a vármegyei járásközpontok értékéhez (22,9%) és az országos átlaghoz képest (25%).
- Az érettségi nélküli középfokú végzettséggel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a 7 éves és idősebbek körében mutató Mórton 24,5%, ami a járási aránnyal közel azonos, azonban a Fejér vármegyei járásközpontok értékéhez (18,9%) és az országos arányhoz (19,5%) képest magasabb.
- Az érettségivel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a 7 éves és idősebbek körében indikátor értéke Mórton 26,8%, ami nem tér el jelentősen az országos átlagtól (27,5%), azonban a vármegyei járásközpontok értékétől elmarad (31%).
- Az egyetemi, főiskolai, egyéb oklevéllel, mint legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezők aránya a 7 éves és idősebbek körében Mórton 11,1%, az országban viszont ugyanez a mutató 15,5% (a Fejér vármegyei járásközpontok átlaga még ennél is magasabb, 17,1%).

Az általános képzettségben eltolódás látható területi szinten. Míg Mórton és a Móri járásban jellemzően az alsóbb legmagasabb képzettségűek aránya mutat kiugró értéket, addig a magasabb képzettségi szintet mutató indikátorok esetében a tendencia megfordul a vármegyei és országos mutatók irányába.

21. ábra - Képzettség Mórton (2011)

Forrás: 2011-es népszámlálás adatai alapján saját szerkesztés

A két népszámlálás (2001, 2011) adatait összehasonlítva kiolvasható az a tendencia, miszerint növekedett az átlagos képzettség (12. táblázat). Az alsóbb képzettségi kategóriák aránya csökkent (maximum 1-7. évfolyam), míg a felsőbb kategóriák aránya növekedett (legalább

érettségi). A móri lakosság képzettségi struktúrája 2011-ben inkább megközelíti az országos átlagot, mint 2001-ben.

12. táblázat - Mór képzettségi megoszlása a 7 éves és idősebb lakosság körében (2001, 2011)

7 éves és idősebb népesség:	2001		2011	
	Fő	Arány (%)	Fő	Arány (%)
Első évfolyamot sem végezte el	167	1,2%	125	0,9%
1-7. évfolyam	2 395	17,5%	1 356	10,2%
8. évfolyam	3 832	28,0%	3 517	26,5%
Középfokú iskolai érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	3 425	25,0%	3 250	24,5%
Érettségi	2 712	19,8%	3 564	26,8%
Egyetem, főiskola stb. oklevéllel	967	7,1%	1 473	11,1%
Oklevél nélkül	189	1,4%	-	-
Összesen	13 687	100,0%	13 285	100,0%

Forrás: 2001, 2011 népszámlálási területi kiadványok, adatbázisok

Összességében látható, hogy a magasabb területi szintekhez és a Fejér vármegyei járásközpontok képest a legmagasabb képzettség Móron balra csúcsosabb, vagyis az átlagos képzettség alacsonyabb – annak ellenére, hogy 2001 és 2011 között javulás figyelhető meg. Mindez feltehetőleg összefügg a város kisvárosi jellegével és a helyi munkaerő-piaci kínálat sajátosságaival. A város gazdaságfejlődéséből, helyi gazdaságának sajátosságaiból, illetve munkaerő-piaci igényéből adódóan kissé magasabb a kevésbé kvalifikált rétegek aránya.

2.5.3.

Foglalkoztatottság

Egy terület foglalkoztatottságára erős hatással van a helyi gazdaság erőssége, diverzifikáltsága. Fontos megkülönböztetni a gazdaságilag aktívak és inaktívak csoportját, hiszen a potenciális munkaerőkínálat ezen csoportok alapján határozható meg. A gazdaságilag aktívak csoportját képezik a foglalkoztatottak (14 évnél idősebb és legalább egy óra munka az elmúlt héten, amelyből jövedelem származik) és a munkanélküliek (az elmúlt héten nem dolgozott, de munkát keres). Gazdaságilag inaktívnak minősülnek az inaktív keresők (elmúlt héten nem dolgoztak, de rendelkeznek jövedelemmel, például járadék vagy nyugdíj) és az eltartottak (nem rendelkeznek jövedelemmel, megélhetőségükről gondoskodnak).

Móron a lakosság gazdasági aktivitása a 2011-es népszámlálási adatok alapján vizsgálható (13. táblázat). Látható, hogy az inaktívok száma meghaladja az aktívok számát, a lakosság 49,3%-a számít gazdaságilag aktívnak, vagyis jelenik meg potenciálisan a munkaerőpiacon. A foglalkoztatottak aránya magasabb a férfi lakosság körében. A munkanélküliségi ráta a felmérés pillanatában az aktív korú népességen belül 8,3%, ami alacsonyabb a magasabb területi szinten mért értékekhez képest (32. táblázat).

13. táblázat - Mór város lakosainak gazdasági aktivitása nemek szerint (2011)

	Gazdaságilag aktívok		Gazdaságilag inaktívok	
	Foglalkoztatottak száma (fő)	Munkanélküliek száma (fő)	Inaktív keresők száma (fő)	Eltartottak száma (fő)
Férfiak	3 395	311	1 539	1 651
Nők	3 055	274	2 457	1 590
Összesen	7 035		7 237	

Forrás: 2011-es népszámlálás adatai alapján saját szerkesztés

A város a Móri foglalkoztatási körzet központja. Móron a foglalkoztatottak száma 2011-ben 10 173 fő volt, melyből 4 864 fő helyi lakos és 5 309 fő naponta ingázott Móra. A városban a munkahelyek 48%-át helyi lakos töltötte be. A helyben lakó és helyben dolgozó foglalkoztatottak 52%-a nő, 48%-a férfi volt. A legtöbb munkavállaló a városba Bakonycsernyéről (482 fő), Bodajkról (464 fő), Pusztavámról (451 fő), Székesfehérvárról (332 fő) és Csetényről (254 fő) érkezett (részletesen a 3.2 Foglalkoztatási vonzáskörzet c. fejezetben).

A városban élő lakosok közül a foglalkoztatottak száma 6 383 fő (Móron vagy más településen), melyből a helyben élők és helyben foglalkoztatottak száma 4 864 fő, a naponta ingázók száma más településre 1 519 fő. Móron a naponta ingázók aránya más településekre a helyi foglalkoztatottakon belül 24%, ami alacsonynak mondható (2001-ben 21% volt). A más településekre ingázó helyi lakosok 66%-a férfi, 34%-a nő; 40%-a érettségivel alacsonyabb végzettségű, 60%-a legalább érettségizett. Ezen munkavállalók 22%-a 30 évnél fiatalabb, 59%-a 30-49 éves és 19%-a 50 éves vagy idősebb.

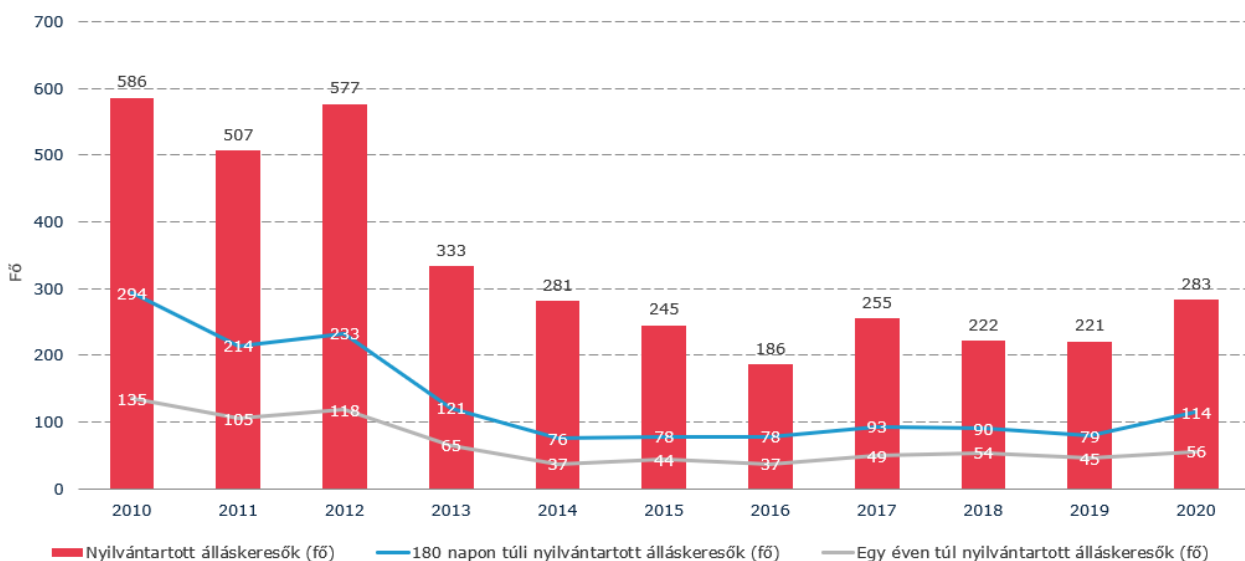
A település erős ipari arculatát mutatja, hogy a foglalkoztatottak legnagyobb aránya, 43%-a ipari, építőipari foglalkozású foglalkoztatottak. Jelentős továbbá az egyéb szellemi foglalkozású foglalkoztatott (24%) és a vezető, értelmiségi foglalkozású foglalkoztatottak (16%). A kereskedelmi és szolgáltatási szektorban a foglalkoztatottak 11 %-a tevékenykedett. Legkisebb arányt a mező- és erdőgazdálkodásban dolgozó munkavállalók képviselik.

Az álláskeresőkre vonatkozó adatok pozitív elérhetőségének okán az indikátor vizsgálata idősorosan történik. Érdeemes tisztázni a munkanélküliek és az álláskeresők közti különbséget. Módszertani eltérés a két mutató között, hogy míg a munkanélküliség számítása mintavétel alapján (kérdőív) kerül becslésre, addig az álláskeresők száma központi adatbázis alapján érhető

el. Munkanélküli az az egyén, aki az elmúlt hét folyamán nem dolgozott, megelőző négy hétben munkát keresett és két héten belül munkába is tudna állni. Álláskeresőnek minősül az a személy, aki a munkaviszony megkötéséhez szükséges feltételekkel rendelkezik és a hivatalos hatóságnál regisztrálva van, mint állást kereső személy.¹⁹

Mór városban a nyilvántartott álláskeresők számának alakulását az 22. ábra mutatja. A világválság után erősen csökkenő tendencia figyelhető meg 2016-ig, amikor a lokális minimum (186 fő) elérését követően kisebb visszakorrigálás jellemző, majd 2019-ig stagnálás (200-250 fő). Az országos folyamatoktól nem mutat ellentétes képet a helyi munkaerőpiac. Ezt a trendet a koronavírus válság okozta gazdasági visszaesés törli meg, 28%-os növekedés figyelhető meg egy év alatt. A 180 napon túl és egy éven túl nyilvántartott álláskeresők száma a településen 2014-ig csökken, majd növekedés figyelhető meg. Az álláskeresők nemek közötti vizsgálata alapján látható, hogy míg 2010-ben a nyilvántartott álláskeresők 53%-a volt férfi, addig 2019-ben csupán 45%-a. Az indikátor értéke 2020-ban közel kiegyenlítődik a két nem között.

22. ábra - Mór városban nyilvántartott álláskeresők számának alakulása 2010-2020

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

Az álláskeresők számának alakulását magasabb területi szintekhez képest a 14. táblázat összegzi. 2010 és 2015 között Mór és a járásban erőteljesebb csökkenés figyelhető meg összességében, ami a magasabb területi szinteken 2015 és 2019 között figyelhető meg. A 180 napon és egy éven túl nyilvántartott álláskeresők száma a városban és a járásban 2015 és 2019 között a magasabb területi trenddel ellentétes képet mutat, Mórban még növekedés is megfigyelhető. A koronavírus válság hatása összességében erősebben jelentkezik a városban élő foglalkoztatottnál a vármegyei és országos mutatókhoz képest.

¹⁹ KSH számítási módszere alapján

14. táblázat - Álláskeresők számának alakulása Mór, illetve járási, vármegyei és országos szinten (2010-2020)

	2010-2015	2015-2019	2019-2020
Nyilvántartott álláskeresők (fő)			
Mór	-58%	-10%	28%
Móri járás	-60%	-11%	18%
Fejér vármegye	-50%	-32%	21%
Magyarország	-43%	-30%	24%
180 napon túli nyilvántartott álláskeresők (fő)			
Mór	-73%	1%	44%
Móri járás	-72%	-13%	54%
Fejér vármegye	-54%	-38%	40%
Magyarország	-49%	-33%	38%
Egy éven túl nyilvántartott álláskeresők (fő)			
Mór	-67%	2%	24%
Móri járás	-69%	1%	18%
Fejér vármegye	-48%	-33%	26%
Magyarország	-43%	-32%	23%

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

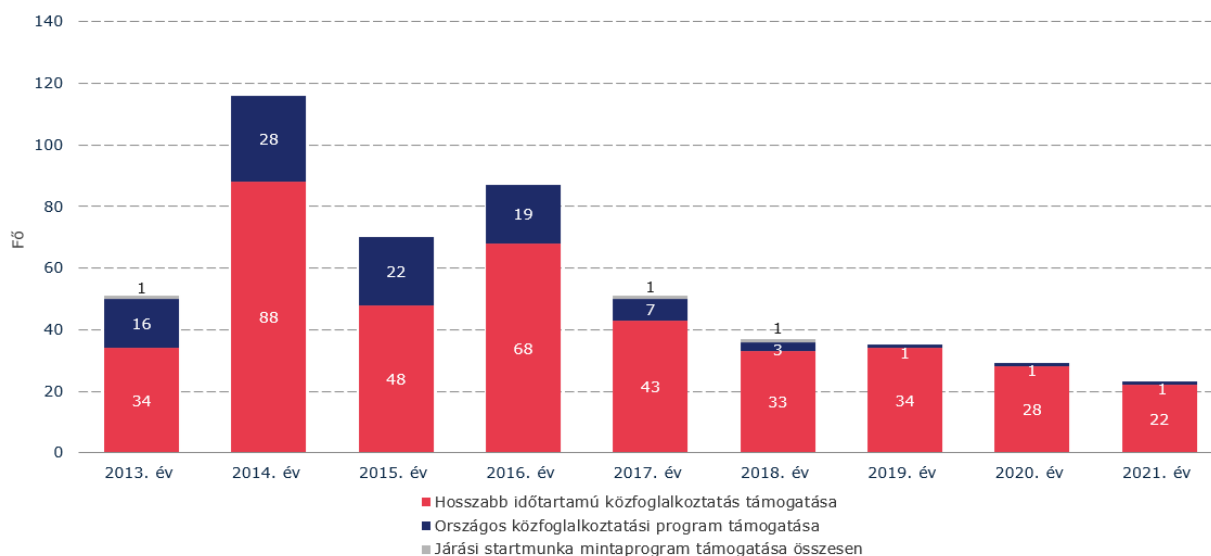
A legfeljebb 8 általános iskolát végzett regisztrált munkanélküliek aránya a városban jellemzően magasabb volt az országos trendhez képest, azonban 2017 óta a tendencia megfordult. 2020-ban az indikátor értéke 36,8% Mór. A 25 év alatti regisztrált munkanélküliek aránya 11,5%, míg a 45 év feletti regisztrált munkanélküliek aránya 45,1% (2020).

Foglalkoztatást helyettesítő támogatásban részesítettek havi átlagos száma 2014-ig 150-180 fő, majd 40-70 fő. Évente átlagosan az egy főre kifizetett segély 280 ezer Ft, a 2010-2020 időszakban összesen több mint 300 millió Ft.

Az elmúlt években a településen egyaránt megjelentek a külföldi munkavállalók. Nehézséget okoz azonban, hogy a városban nem működik munkásszálló.

A városban is sikeresen működik a közfoglalkoztatás, melynek kiterjedtségét, a bevont személyek számát a 23. ábra összegzi. Megkülönböztetésre kerülnek a hosszabb időtartamú -, az országos közfoglalkoztatottsági programban támogatott - és a járási startmunka mintaprogram keretében támogatott közfoglalkoztatottak. A városban a közfoglalkoztatottak száma 2014-ben a legmagasabb, 116 fő, amit követően csökkenő tendencia figyelhető meg az idősorban. 2020-ban már csupán 29 fő, 2021-ben 23 fő dolgozott a közmunkaprogram keretein belül. A városi közmunkaprogramban a helyi önkormányzat aktívan részt vesz, mellyel célja a móri álláskereső lakosok visszajuttatása az elsődleges munkaerőpiacra, magasabb bérlehetőséggel. A városi közmunkaprogramban dolgozók egyrésze Mór város közigazgatási területén, illetve az intézményeken belül és intézmények között, a háztartásokba vagy más helyekre küldemények, levelek kézbesítésében, illetve kisegítői feladatok ellátásában vesznek részt. A városi nyilvános illemhelyen és a piaci WC-t is a közmunkaprogramban dolgozók bevonásával üzemeltetjük. A munkalehetőség csökkenti a segélyeken élőket, a programban résztvevők közül többen elhelyezkedtek az elsődleges munkaerő piacon. A programban való részvétel lehetőséget ad, hogy előbb kikerüljenek a munka világába.

23. ábra - Mór közfoglalkoztatottságának alakulása 2013 és 2021 között

Forrás: <http://kozfoglalkoztatatas.bm.hu/> települési statisztikái alapján saját szerkesztés

Összességében elmondható, hogy a Mór munkaerőpiaca hordozza a város főbb ágazatainak jellemzőit, igényeit, az iparban és építőiparban dolgoznak a legtöbben. A településen a munkanélküliség alacsonyabb mértéke jellemző a magasabb területi szintekhez képest, azonban fontos figyelmet fordítani a helyi munkaerőpiacra, hiszen az elmúlt években az álláskereső növekvő tendenciája vette kezdetét - különösen a koronavírus válságból eredő gazdasági válság hatására.

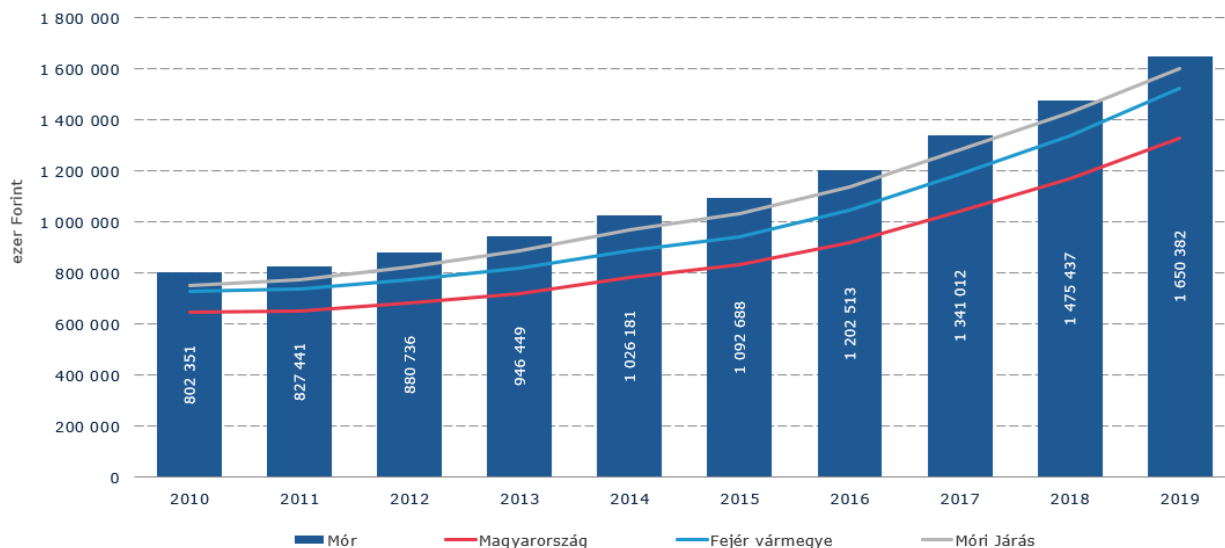
2.5.4.

Jövedelmi viszonyok, életminőség

A fejezet célja Mór lakosságának jellemzése jövedelme alapján különböző területi szintekhez képest, továbbá a városban élők életminőségének bemutatása egy indikátormátrix alapján.

A jövedelmi adatok az állandó lakosság éves SZJA alapot képező jövedelmének alapján kerülnek kiszámításra, fajlagos értéként egy állandó lakosra vetítve. A mutató alakulását Móron, illetve járási-vármegyei-országos szinten a 24. ábra összegzi 2010-2019 időszakban. A 2020-as adatok elérhetősége korlátozott, így a koronavírus válság hatása nem mutatható ki. A vizsgált 10 év folyamán az indikátor értéke Móron 106%-kal emelkedett, éves szinten átlagosan 8,3%-os növekedést mutat, vagyis egyértelműen a reálbér növekedése figyelhető meg. A móri átlagjövedelem jellemzően meghaladja a magasabb területi szintek átlagos értékét, 2019-ben az egy állandó lakosra vetített éves átlagos nettó jövedelem 1 650 382 Ft volt, ami az országos mutató értékénél 24,4%-kal, a Fejér vármegyei átlagnál 8,3%-kal magasabb. A társadalmi-jövedelmi viszonyok szerint a megyében kirajzolódik a Mór-Székesfehérvár-Velencei-tó-Iváncsa-Dunaújváros „S” alakú településsáv, ahol az alacsonyabb munkanélküliség és a kedvezőbb jövedelmi viszonyok jellemzők.²⁰

24. ábra - Az összes nettó jövedelem alakulása országos, vármegyei, járási és települési szinten (2010-2019)

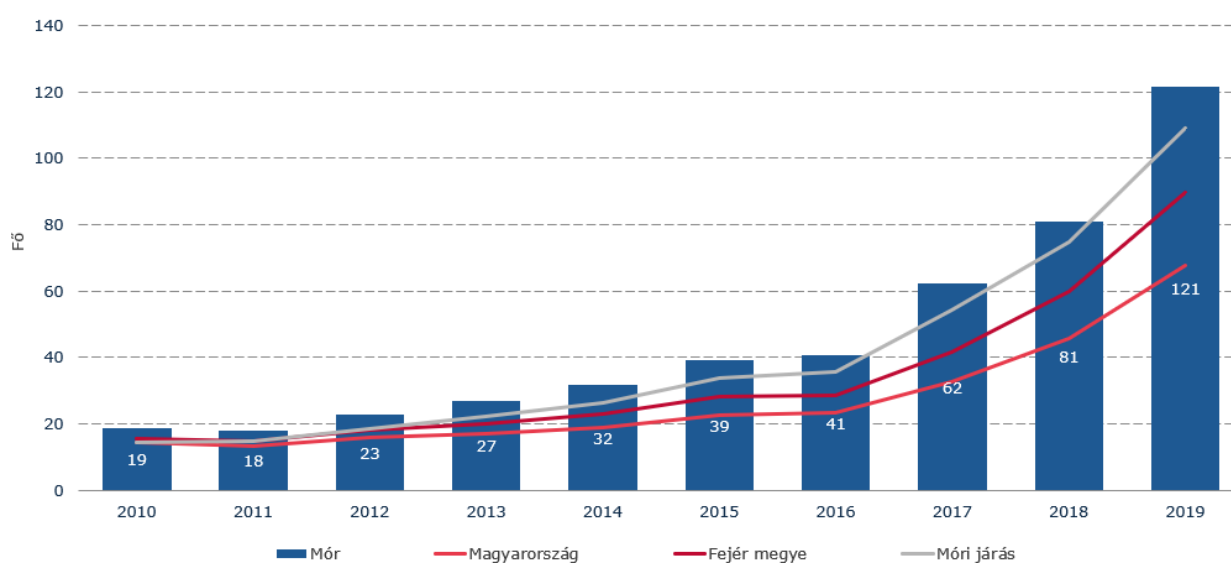
Forrás: TEIR adatbázis, Helyzet-Tér-Kép

A magas és alacsony jövedelműek arányának szemléltetése, egyúttal a jövedelmi különbségek bemutatása a száz egymillió Forint alatti adózóra jutó, ötmillió Forint feletti adózók száma mutatóval történik, melynek alakulását országos, vármegyei, járási és települési szinten a 25.

²⁰ Fejér Vármegye Területfejlesztési Konceptió 2021-2030

ábra foglalja össze. A településen a jövedelmi egyenlőtlenség - az egy lakosra jutó nettó jövedelem elemzésénél azonosított tendenciákhoz hasonlóan - meghaladja az elemzés magasabb területi szintjeinek átlagos értékét és erősen növekvő tendenciát mutat. 2019-ben Mórban száz 1 millió Forint alatti adózóra 121 fő 5 millió Forint feletti adózó jutott. A nominális értékkel való számítás torzító hatású lehet (infláció következtében), azonban a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedése egyértelműen megmutatkozik mind települési, mind a magasabb területi szinteken.

25. ábra - Száz 1 millió Forint alatti adózóra jutó 5 millió Forint feletti adózó mutató alakulása

Forrás: TEIR adatbázis, Helyzet-Tér-Kép adatai és Lechner Nonprofit Kft. számításai alapján saját szerkesztés

Az életminőség bemutatása, szerteágazó, komplex feladat, melyhez az adott területi egység alapos ismerete, a Helyzetfeltáró munkarész egésze szükséges. Ebben a fejezetben négy területen kerülnek bemutatásra indikátorok: társadalom, egészség, gazdaság és környezet. A kiemelt 4 dimenzió célja, hogy Mór várost elhelyezze járási, vármegyei és országos szinten a lakosok életminőségének szempontjából (Vámos-Farkas (2004)²¹).

A társadalmi dimenzió mutatói a lakosság változását, a település megtartóerejét mutatják be. A magasabb területi szintekhez hasonlóan Mórban is a természetes fogyás jelensége jellemző, vagyis az ezer lakosra jutó halálozások száma átlagosan 2,5 fővel magasabb az ezer lakosra jutó születések számához képest a településen. A mutató értéke elmarad a járási-vármegyei-országos statisztikáktól, ahol a differencia 1000 lakosra jutó értéke átlagosan meghaladja a 4 főt. A vándorlási egyenleg a településen a magasabb területi szintekhez képest erősen negatív értéket mutat. Mórban az állandó vagy ideglenes elvándorlás ezer főre jutó értéke átlagosan több

²¹ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2004/01/vamos.doc>

mint 10 fővel haladja meg az állandó vagy ideiglenes bevándorlás értékét, annak ellenére, hogy a vármegyei tendenciára a pozitív érték jellemző.

Az egészség dimenzióban három mutató szerint kerül összehasonlításra Mór a magasabb területi szintekkel: öregedési mutató, a háziorvosok ezer lakosra jutó betegforgalma, illetve az egy házi és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma indikátor segítségével. Az elmúlt évtizedekben az öregedési mutató emelkedése jellemző Magyarországon, ami hosszú távon jelentős terhet ró a szociális ellátórendszer optimális működésére. Móron 2019-ben 100 fő 15 év alatti lakosra 171 fő 60 éves vagy idősebb lakos jutott, ami a járási mutatónál magasabb, azonban a vármegyei és országos értékektől elmarad. A második és harmadik indikátort célszerű együttesen vizsgálni, hiszen összefüggnek: ha alacsony az egy orvosra jutó lakosok száma, akkor egy lakos hamarabb jut el vizsgálatra, hogyha szükséges. A háziorvosok ezer lakosra jutó betegforgalma kiemelkedik a településen a magasabb területi szintekhez képest, azonban látható, hogy az egy házi és házi gyermekorvosra jutó lakosok száma jelentősen alacsonyabb a járási-vármegyei-országos értékekhez képest.

A gazdasági dimenzió indikátorai az adófizetők aránya, működő vállalkozások száma és az álláskeresők munkaképes korúakhoz viszonyított aránya. Az adófizetők aránya közel azonos a járási és vármegyei értékekkel, azonban az országosnál 3,5 százalékponttal magasabb. Az ezer lakosra jutó működő vállalkozások száma a járás településeihez képest magasabb, azonban a vármegyei és országos átlagtól elmarad. Móron az álláskeresők aránya alacsonyabb a vármegyei és országos értékektől.

A környezet dimenzióban egyaránt három indikátor kerül bemutatásra: a 100 lakosra jutó személygépkocsik száma (légszennyezettség céljából), az egy lakosra jutó zöldterület nagysága és a közcatornában elvezetett szennyvíz (közművesítettség). A településen az egy lakosra jutó személygépkocsik száma indikátorban nincs jelentős különbség a magasabb területi egységek mutatóihoz képest, azokkal közel azonos. Az egy lakosra jutó zöldterület nagysága Móron jelentős, közel kétszerese a járási mutatóhoz képest, 40%-kal magasabb az országos értéknél. A közcatornában elvezetett szennyvíz mennyisége elmarad a vármegyei (járasközpontok) és az országos értékekhez képest.

15. táblázat - Mór életminősége: társadalom, egészségügy, gazdaság, környezet (2019)

Dimenzió	Területi egység	Természetes szaporodás / ezer lakos ²²	Vándorlási egyenleg / ezer lakos ²³	-
Társadalom	Magyarország	-4,1	-	-
	Fejér vármegye	-4,5	3,67	-
	Móri Járás	-4,15	-0,44	-

²² Az élveszületések és a halálozások különbségének ezer lakosra jutó értéke.

²³ Az állandó vagy ideiglenes bevándorlás és az állandó vagy ideiglenes elvándorlás különbözetének ezer lakosra jutó értéke.

	Mór	-2,51	-10,43	-
--	-----	-------	--------	---

Dimenzió	Területi egység	Öregedési mutató ²⁴	Háziorvosok betegforgalma/ezer lakos	Egy házi és házi gyermekorvosra jutó lakosok (fő)
Egészség	Magyarország	180,14	5705	1 623,9
	Fejér vármegye	176,39	5883	1 562 (járasközpontok)
	Móri Járás	165,08	5835	1 895,2
	Mór	171,32	6355	1 390,4

Dimenzió	Területi egység	Adófizetők aránya (%)	Működő vállalkozás/ezer lakos	Álláskeresők / munkaképes korúak (%)
Gazdaság	Magyarország	49,65%	88,29	3,58%
	Fejér vármegye	53,06%	78,69	2,79%
	Móri Járás	53,35%	69,04	2,27%
	Mór	53,18%	73,72	2,34%

Dimenzió	Területi egység	100 lakosra jutó személygépkocsi száma(db)	Egy lakosra jutó zöldterület nagysága (m ²)	Közcsatornában elvezetett szennyvíz (m ³) egy lakosra
Környezet	Magyarország	39	28,9	56,7
	Fejér vármegye (járasközpontok)	42,6	59,1	68,6
	Móri Járás	41	20,9	46,1
	Mór	42,2	39,9	46,7

Forrás: TEIR adatbázis, Helyzet-Tér-Kép, ITS tervező alapján saját szerkesztés

Összességében látható, hogy jellemzően Mór kiemelkedik jövedelmi viszonyokban, illetve a jóléti indikátorok esetében a járás településeihez képest, illetve az országos mutatókhoz viszonyítva.

²⁴ 100 fő 0-14 évesre jutó 60-x évesek száma (állandó népesség).

A Fejér vármegyei és a vármegyei járásközpontok átlagos értékeihez képest a mutatók szóródása jellemző.

2.5.5.

Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Az egyes területek és települések társadalmi szerkezetét vizsgálva összefüggéseket lehet találni a területi és társadalmi tagolódás közt.

- Mór Város 109 km²-nyi területén 13 701 lakost számlál, markánsan elkülönülő városrészek nem igazán határozhatóak meg (2.1.1.). A városban megtalálhatók a szokásos, jellemzően minden településen fellelhető, kiemelt funkciójú városrészek: város központi része, kertvárosi terület és iparterület.
- Mint minden településen, kirajzolódik a Belső városrész, városközpont területe, ahol a fő közlekedési útvonalak összefutnak, illetve a közszolgáltatások, közintézmények, boltok, ellátórendszerek, hivatalok elérhetőek.
- Elkülönül a város nyugati oldalán található Ipari terület, illetve a város keleti végén lévő Bányász-telep.
- A harmadik városrész adja Mór kisvárosi, sajátos arculatát, a kertvárosias jellegű övezet, Kertváros.

A város 2010-ben készült Integrált Városfejlesztési Stratégia 4 városrészt azonosított, leírta társadalmi és gazdasági sajátosságait, bemutatta egymáshoz viszonyított helyzetüket. Az alábbiakban az IVS főbb megállapításai kerülnek ismertetésre - a 2011-es népszámlálás városrészi adatainak frissítésével. Annak következtében, hogy nem érhető el későbbi statisztika városrészek szerint, Mór város Településfejlesztési Konceptiójának (2017) városrészi elemzése kerül bemutatásra.

Belső városrész

A belső városrészt a történelmi városközpont, valamint az azt övező lakótelepek alkotják. A városrész Mór közigazgatási központja, és itt vannak a legfontosabb művelődési, oktatási intézmények is. Itt él Mór lakónépességének ötöde, 3900 fő. Korösszetételt tekintve némi eltérés tapasztalható a városi megoszlástól, mivel a 15-59 évesek aránya a Belső városrészben magasabb (69,2%), mint a városban (65,4%). Ezzel párhuzamosan a 60-x évesek aránya alacsonyabb a belvárosban, mint a város egészében. Képzettség szempontjából nem tapasztalható nagy különbség, némileg alacsonyabb a felsőfokú végzettségűek aránya a Belső városrészben (11,4%), mint a város egészében (13,3%). A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (31,2%) illetve a foglalkoztatottak aránya (64,5%) nem mutat lényeges eltérést a városi átlagtól. A munkanélküliségi ráta a Belső városrész lakói körében 7,9% volt a 2011-es népszámláláskor, kisebb a települési értéktől. A városrész építészeti környezetében megtalálhatóak a kisvárosias, téglalapítségű épületek, és a házgyári technológiával készült 5 emeletes panelházak is, melyek sok esetben leromlott állapotúak, felújításra szorulnak. Ez utóbbi épületek a városrész déli, illetve nyugati részén találhatóak a Dózsa György utca két oldalán, valamint a Vértés utcában. A város lakásállományának 26%-t adják ezek az épületek, amelyek között itt a legalacsonyabb az alacsony komfort fokozatúak aránya (2,8%).

Ipari terület

Az Ipari terület egyrészt a vasútvonaltól nyugatra, másrészt a Mester utcától északra a vasútvonal és a 81-es főút között helyezkedik el. Magába foglalja a Prof. Dr. Schindele Vendel (korábbi nevén: Észak-nyugati) Ipari Parkot, mely főként autóiipari beszállító cégeknek nyújt telephelyet; valamint a volt szovjet laktanya területén kialakult jellemzően kis- és középvállalkozások uralta ipari területet. A városrész állandó lakossága minimális, a teljes népesség kevesebb, mint 5%-a él itt, a Velegi út menti panelházakban. A helyi lakosság korszerkezete fiatalos, képzettsége a legalacsonyabb a városban. A 15-59 évesek több mint harmadának csak általános iskolai végzettsége van és a 25 évesnél idősebbek csupán 7%-ának van felsőfokú végzettsége. A foglalkoztatás ebben a városrészben a legmagasabb (70%), ezzel ellentétben a foglalkoztatott nélküli háztartások aránya itt a legalacsonyabb. Az iparterület esetében néhol problémát jelent a kertvárosi terület közelsége: a Mester utcától a Deák Ferenc utcáig, valamint attól délre is (Bocskay, Báthory, Bethlen Gábor utcák). Jelentős az itt lakókat már zavaró közlekedési terhelés, zajterhelés. Ezért bizonyos típusú ipari tevékenység (pl. nagy takarmánykeverő üzem) itt már nem telepedhet meg. A terület terjeszkedése emiatt elsősorban északi irányban, főképpen a külterületek irányában történhet meg.

Kertvárosi és egyéb lakóterület, Bányász-telep

A Kertváros és egyéb lakóterület a város fennmaradó területét jelenti, beleértve a Bányász-telepet is, mely a 2008-as IVS-ben még külön városrészként szerepelt. A 2011-es népszámlálás során azonban a Kertvárosi és egyéb lakóterület városrészbe lett besorolva, ezért ezt a településrészt is itt elemezzük. A kertvárosra többségében valóban kertvárosias, családi házas beépítés a jellemző, ámbar területén a belső városrész szomszédságában néhol található egy-egy többemeletes, panel épület. A Bányász-telep földrajzilag kissé elkülönül, a Vén-hegy szőlősdombjai választják el a város többi részétől, a kapcsolatot a város magjával egyedül a Széchenyi István utca jelenti. Ebben a városrészben él a lakosság több mint háromnegyede, csaknem 10 000 fő. A korstruktúra szinte teljesen megegyezik a városi átlaggal: 0-14 évesek aránya 14,1%; 15-59 évesek aránya: 63,8%; 60-x évesek aránya pedig 22%. A képzettséget tekintve kissé jobb az iskolázottsági mutatók, mint a város egészében. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya 15,5% (2%-kal alacsonyabb, mint a városi átlag), felsőfokú végzettségűek aránya 14,5% (1,2%-kal magasabb, mint a városi átlag). A rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya (32,5%), illetve a foglalkoztatottak aránya (62,3%) nem mutat lényeges eltérést a városi átlagtól. A munkanélküliségi ráta a Kertváros lakói körében 8% volt a 2011-es népszámláláskor.

Árkipuszta – szegregátum

Mór város 2015-ös Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS) megállapította a 2011-es népszámlálási adatok alapján, hogy Mór külterületén elterülő Árkipuszta valódi szegregátum, továbbá Felsődobos szegregációval veszélyeztetett terület. Az ITS keretében Anti-Szegregációs Program készült.

Árkipuszta Mór központibb területétől elkülönülve, a várostól 3,8 km-re Északra, Pusztavám irányában fekszik. A szegregációval érintett területet az Árki utca köti össze a belvárossal. Árkipuszta beépítettségét merőben meghatározza történelmi múltja. Az uradalmi majorságra jellemző falusias lakóterületen található egykori cselédlakások két háztömbbe tömörülve sorházszerűen helyezkednek el, előttük burkolat nélküli földutak. Minden lakáshoz tartozik egy

kb. 6 m²-es kis előkert, melyet a lakók művelnek. A lakóépületek kivétel nélkül egyszintesek. Árkiszta lakosságára a fiatalos korszerkezet, általánosan az alacsonyan képzettség jellemző, akik körében alacsony a foglalkoztatottság és igen magas a munkanélküliség. Nagyon kis jövedelemből tartják fenn magukat az egyes háztartások, amit a különféle önkormányzati segélyek egészítenek ki. A helyi döntéshozásban alapvető az antiszegregációs szemlélet és tevékenység, valamennyi rendelkezés és intézkedés megalkotásakor horizontális szempontként megjelenik a szegregáció megakadályozásának követelménye. Az önkormányzat az elszegényedés megelőzése érdekében a foglalkoztatás helyi lehetőségeinek bővítését, illetve a munkahelyteremtő beruházások ösztönzését jelölte ki stratégiai célként. A hátrányos helyzetű lakosság gyermekei esetében a lehetőségek függvényében kiemelt figyelmet fordít a nevelésre és oktatásra való egyenlő esélyű hozzáférésre, saját és pályázati források bevonásával. A hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekek támogatásához szükséges infrastrukturális és logisztikai jellegű feltételek csak részben biztosítottak.²⁵

Konfliktussal terhelt, beavatkozást igénylő területek

A település egészét tekintve az alábbi területeken szükséges beavatkozás:

- Vásártéri utca (Kertváros)
- Futár – Kossuth - Martinovics utca közti terület (Kertváros): a 87/2022. (III.30.) határozattal elfogadott Településszerkezeti Tervben a határos területen javasolt út, zöldfelület és telekhatárok kerültek kijelölésre, mellyel a terület kihasználtsága pozitív irányba mozdulhat.
- Deák Ferenc utca 81-es úti felüljáró környéke (Kertváros)
- Wekerle utcai hosszú telkek, roma udvarok – több lakóház egy telken, sokszor több család él egy épületben
- Kórházépület (Belső városrész)
- Speciális iskola utáni park (Petőfi utca – Vértes utca) (Belső városrész)
- Buszpályaudvar területe (Kórház utca) (Kertváros).

2.5.6.

Települési identitást erősítő

A település identitását erősítő tényezők közül a helyi közösségteremtő, élményt adó akciók és rendezvények; a városi értékek és hagyományok; a helyi vallás szerepe; illetve a civil szervezetek kerülnek kiemelésre.

A közösségi élet színterei közül kiemelendők:

²⁵ Mór város integrált településfejlesztési stratégiája – Antiszegregációs Program (2015)

- A közösségi élet és a helyi civil szervezetek központja Móron a Lamberg-kastély Kulturális Központ, amit a város önkormányzata üzemeltet. Az intézmény részletes bemutatása a tanulmány 2.6.4 fejezetében történik.
- Városközpontban elterülő Szent István Park és kapcsolódó közterület
- Kapucinus-tér (közösségi és kulturális rendezvények)

A városi és rendezvények közül kiemelkedik 1934 óta minden évben, október első hétfőjén megrendezésre kerülő Móri Bornapok rendezvénysorozat, mely ideje alatt a város teljes területén sokrétű hagyományőrző, kulturális, sport és szórakoztató programokat szerveznek. A legnagyobb közönséget vonzó attrakció a szüreti felvonulás. A móri borünnep elragadó, sajátos hangulata, a bor és gasztronómiai kínálat, rendezvények és koncertek évente nagyjából 40 000 embert vonzanak a városba. További kiemelkedő rendezvény az augusztus 20-ai magyar nemzeti ünnephez kapcsolódó MÓRIKUM Kultúr-Fröccs-Fesztivál, melyen a helyi unikumok” (táncsoportok, énekkarok, zenekarok, művészek, gasztronómia stb.) mutatkoznak be. Egyéb kiemelkedő helyi programok: a Magyar Kultúra Napja; farsangi programok; március 15-ei megemlékezések és Művészeti Diákgála (március), húsvéti játszóházak, bál stb.; Szent György heti vigasságok; a városi gyermeknap; Múzeumok éjszakája; múltidéző móri vásári forgatag; nyári zenei estek; a Bányásznapi (szeptember); Móri szüret (szeptember); Márton napi rendezvények; illetve az adventi és karácsonyi programok.

A helyi identitás vizsgálata során fontos a vallás. A településen 3 egyházközség működik: katolikus, református és az evangélikus. A katolikus irányzatban belül a római katolikus irányzat dominál. A településen 3 templom működik: a katolikus Móri Szent Kereszt templom, a katolikus Móri Szentháromság-templom és a Móri Református Lelkészi Hivatal. Az elmúlt két népszámlálás adatai alapján (2001 és 2011) jellemzőbb a vallásra vonatkozó nem válaszolás (2001-ben 1 787 fő, 2011-ben 4 176 fő), így az egyházi tagok tényleges változása nem határozható meg egyértelműen, ezért tájékoztató jellegűek:

- katolikusok száma 31%-al csökkent (8 765 főről 6 055 főre)
- evangélikusok száma 5%-al csökkent (552 főről 524 főre)
- reformátusok száma 25%-al csökkent (1 252 főről 933 főre)

Mór város közösségi életének felpezsdítésében számtalan szervezet és csoport vesz részt: lakóközösségek, a munkahelyek, az oktatási, szociális intézmények, a templomok, a civil szervezetek vagy a sportegyesületek.

A civil szervezetek jelenléte meghatározó a városban, Fejér megyében a harmadik legtöbb civil szervezet Móron található, akik által szervezett rendezvények igen népszerűek a városban. A civil szervezetek a 2.6.4 fejezet Közösségi művelődés és kultúra c. alfejezetében kerülnek felsorolásra, tevékenységük bemutatásra, míg a sportegyesületek az 1.6.5 Sport c. fejezetben. A településen megtalálhatók a városvédő szervezetek (pl. Móri Városvédő és Szépítő Egyesület); szociális és segítő szervezetek (pl. Bice-Bócák Hátrányos Helyzetűek és Nagycsaládosok Egyesülete, „A fény túlsó oldalán...” Látássérültek Regionális Közhasznú Egyesülete); sport célú civil szervezetek (pl. Móri Városi Sportegyesület); kulturális szervezetek (pl. Móri Fúvószenesi Egyesület); nyugdíjas közösségek (pl. Ezerjő Nyugdíjas Egyesület); iskolai és óvodai alapítványok (pl. Gárdonyi Géza Általános Iskola Tanulóiért Szociális Alapítvány); illetve turisztikai (pl. Móri Borvidék TDM Egyesület), környezetvédelmi (pl. Móri-árok Természetvédelmi

Öröksége Alapítvány) és borászati szervezetek (pl. Móri Borvidék Hegyközsége). Látható, hogy ezen szervezeteknek nem csupán társadalmi, hanem gazdasági relevanciája is van. A település történelméből adódóan jelentős a német nemzetiséghez és a borászati kultúrához kötődő civilek működése.

A móri önkormányzat célja, hogy fenntartsa a helyi civil élet dinamikáját és segítse ezen szervezetek működését. A város Gazdasági programjában (2019-2024) kiemelésre került, miszerint a „Civil szervezeteink tenni akarását, ötletgazdagságát kamatoztatni kell a város fejlődése érdekében. Szerepük a közösség-teremtésben, szociális és kulturális területen továbbra is nélkülözhetetlen. Városunk elkülönített pályázati alappal segíti a helyi civil szervezetek működését és a valós teljesítményen alapuló programjait”. Az önkormányzat igyekszik segíteni, hogy lehetőségeihez mérten minden civil szervezetnek „otthont” nyújtson:

- régi mozi épületének megújítása (2019), a Móri Ifjúsági és Fúvószenekar itt működik, illetve a helyi táncsoportok egy része
- Wekerle utca 10. épületének egy része (2020) rendelkezésre áll, majd rendelkezésre áll egy későbbi „civil ház” ötlet megvalósításához

A város önkormányzata több területen is együttműködik a helyi civil szervezetekkel.

2.6.

A település humán infrastruktúrája

A Móron elérhető humán közszolgáltatásokba a következő területek tartoznak: egészségügy, oktatás, óvodai ellátás, szociális ellátás (bölcsőde, bentlakásos intézmények stb.), kultúra, sport. Jelen fejezetben ezek a témák kerülnek bemutatásra.

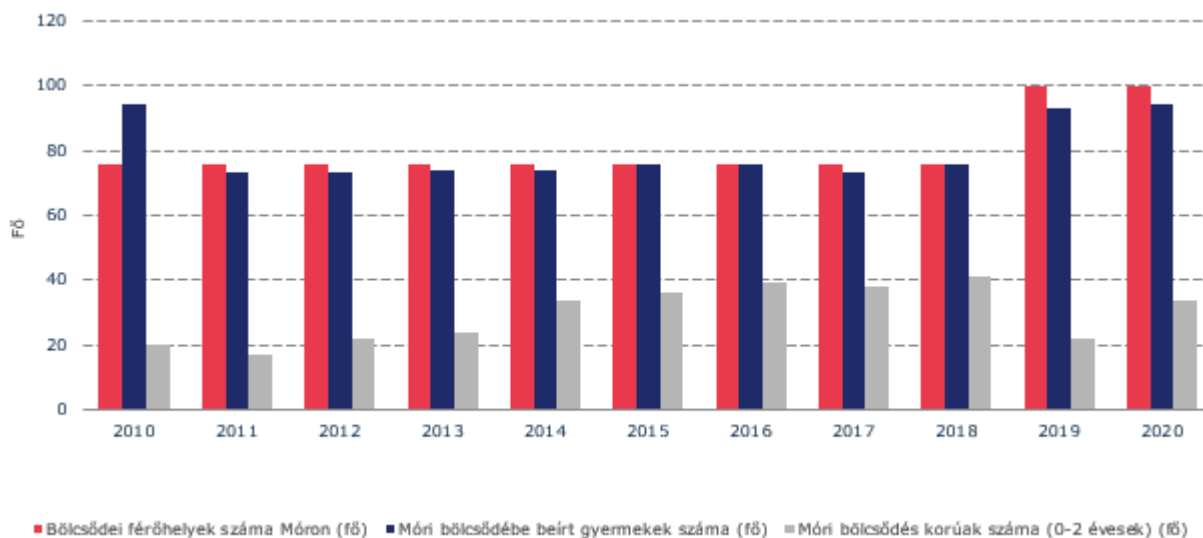
2.6.1. Köznevelés és bölcsődei ellátás

A környékbeli településekről csaknem 500 általános- és középiskolás diák ingázik napi szinten Móra, a járás oktatási központjába. Míg a városban érvényesül a szabad óvoda- és iskolaválasztáshoz való jog, ugyanakkor az uniós normák bevezetésével a férőhelyek száma összességében csökkent, és alacsonyabb a beiratkozókhoz képest. Ennek a csökkenésnek az oka a színvonal emelkedése, mely nagyobb költséggel jár.

Bölcsődei ellátás

A városban jelenleg két bölcsőde üzemel. A Nefelejcs Bölcsőde az önkormányzat fenntartása alatt áll, míg a Meseház Óvoda-Bölcsőde a Móri Többcélú Kistérségi Társulás fennhatósága alatt.

26. ábra - Bölcsődei férőhelyek, móri bölcsődés korúak és beírt gyermekek száma Móron

Forrás: Statinfo adatbázis és önkormányzati adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

Az adatokból látszik, hogy 2010 volt az egyetlen év, amikor a beírt gyerekek száma magasabb volt a férőhelyekhez képest. Ezt követően 2011 és 2018 között a férőhelyek száma 76 fő volt, míg a beírt gyermekek száma 73 és 76 között ingadozott. Majd 2019-ben a „TOP-1.4.1-15-FE1 - A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével” nevű projektnek köszönhetően a Nefelejcs Bölcsődében bővült a férőhelyek száma. Ezt a növekedést a beírt gyermekek száma is lekövette, azonban kisebb mértékben.

A hátrányos helyzetű bölcsődés korúakra csupán öt évre van elérhető adat. Ez az adatsor azt mutatja, hogy míg 2016-ban 1 fő tartozott ide, számuk évről évre növekedett, 2020-ra 16 főt tartottak nyilván. A gyermekvédelmi törvény erre vonatkozó módosítása 2013.09.01-től lett hatályos. A szerint a jegyző a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermek hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetét megállapítja a szülő kérésére és önkéntes nyilatkozata alapján, amennyiben a feltételeknek megfelel (a szülő alacsony iskolai végzettsége, alacsony foglalkoztatottsága és az elégtelen lakókörnyezet vagy lakáskörülmény).

A bölcsődei ellátással a szolgáltatást igénybe vevő lakosság 68%-a nagyon elégedett vagy elégedett, 22%-a szerint vannak fejlesztendő és megtartandó elemek, és csupán 10%-a alig vagy egyáltalán nem elégedett.

Óvodai ellátás

Mór városában jelenleg három óvodai tevékenységet biztosító intézmény működik, melyből két óvoda az önkormányzat fenntartása alatt áll, egy pedig a Többcélú Kistérségi Társulás fennhatósága alatt működik. Továbbá a Móri Gárdonyi Géza Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola,

Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben jelenleg 7 fő részesül óvodai ellátásban.

16. táblázat – Óvodák Mórton

OM azonosító	Intézmény hivatalos neve	Intézmény székhelye	Fenntartó	Fenntartó típusa	Gyermekek száma ²⁶ (más településről)	HH/HHH	Ellátott feladatok
029851	Móri Pitypang Óvoda	8060 Mór, Erzsébet tér 13.	Mór Városi Önkormányzat	városi önkormányzat	178 fő (15 fő)	2/5	óvodai nevelés, egyéb
029852	Móri Napsugár Óvoda	8060 Mór, Cserhát utca 35.	Mór Városi Önkormányzat	városi önkormányzat	148 fő (7 fő)	2/3	óvodai nevelés
201025	Meseház Óvoda-Bölcsőde	8060 Mór, Szabadság tér 12.	Móri Többcélú Kistérségi Társulás	többcélú kistérségi társulás	364 fő (23 fő)	13/3	óvodai nevelés, bölcsődei ellátás

Forrás: Oktatási Hivatal adatbázisa (dari.oktatas.hu)

²⁶ Az intézmény főbb statisztikai adatai a 2021. október 1-jei állapotnak (KIR-STAT2021) megfelelően

Móri Pitypang Óvoda (Önkormányzati óvoda)

Az óvoda elődje 1952-óta működött az Erzsébet téren. 1978-ban új szárnyat kapott így alakult ki az óvoda jelenlegi képe. 2011 nyarán felújították az intézmény homlokzatát és ezzel együtt a fenntartó megújította az óvoda fűtés és meleg víz rendszerét. Az intézményben már több mint 25 éve foglalkoznak német nemzetiségi neveléssel és 1999. szeptemberétől a helyi óvoda program lehetőséget biztosított, hogy 6 csoportban működjön a nemzetiségi nevelés. Az óvodában 8 csoport (+ 6 német) működik, ez jelenleg 178 gyermek összesen ebből 4 német nemzetiségi, a csoport szobák esztétikusak és sok játékkal rendelkeznek, két játszóudvarra van, célja a gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődése, a személyiség kibontakozás elősegítése miközben figyelembe veszik a gyermekek egyéni sajátosságait. Ehhez természetesen rendelkeznek a megfelelő eszközökkel és emberi erőforrással, mint például a beszédhibás gyermekek fejlesztése biztosított, hitoktatást a szülő igényelhet, az óvoda rendelkezik tartást javító és gyógytestnevelést tartó óvodapedagógussal, gyermektánc és népi játékok tanítása csoportközi szervezéssel és az OVI Foci keretében az óvoda csatlakozott a Bozsik Programhoz. Ebből persze a szülők sem maradnak ki ugyanis rengetek közös programot szervez az óvoda játszóházak, Márton-nap, farsang, kirándulások stb.²⁷

Móri Napsugár Óvoda (Önkormányzati óvoda)

Az óvoda 1981-ben létesült családi házas városrész szomszédságában a Vértes hegy „lábánál”. Hat óvodai vegyes életkorú csoportba van beosztva a legfeljebb 150 gyermek, ez pontosan most 148 gyermeket jelent ebből 3 integrált SNI-s, mindegyik csoport esztétikus és jól felszerelt. Az óvodának rengeteg célja van és még ennél is több egyéb szolgáltatást nyújt, amikhez képzett szakembereken kívül három munkaközösség is segíti, ezek a nemzetiségi, esztétikai és a fejlesztő pedagógiai munkaközösségek és az ezen munkaközösségek munkáját pedig a Szülői Szervezet segíti. Ami legjobban kiemeli az óvodát a többitől az a szülőknek való megfelelés, alapozás, illetve előkészítést az iskolára a könnyebb átmenet érdekében, SNI-s gyermekek integrálása, angol nyelvi foglalkozások és kompetencia alapú pedagógiai nevelés. Az óvoda nagy hangsúly helyez a mesére, bábjátéokra és a drámapedagógiára, illetve a diszlexia megelőzésére.²⁸

Meseház Óvoda-Bölcsőde (Többcélú kistérségi társulási fenntartású óvoda)

Mór első óvodáját 1930-ban alapították, jelenlegi elhelyezését 1972-ben szerezte meg. 2016. augusztus 31-ig a Móri Többcélú Kistérségi Társulás vette fenntartásba az óvodát. Az Óvoda a költségvetési előirányzatait a Móri Többcélú Kistérségi Társulás a Társulási Tanácsa döntéseinek keresztül biztosítja. Pénzügyi, gazdálkodási feladatait munkamegosztási megállapodás alapján a Móri Polgármesteri Hivatal látja el.

A működés éve alatt a tagintézmények folyamatosan változtak: hol kizárólag óvoda működött a társulásban. Jelenlegi formáját 2019. 08. 31-ig a Sörédi Óvoda csatlakozásával vette fel, azóta hét település óvodája alkotja a Meseház Óvoda-Bölcsődét. Egy évvel előtte, 2018. 08. 31-i hatállyal a Fenntartó módosította az Alapító Okiratot a helyi szülői igények figyelembe vételével, létrehozva mini bölcsődei csoportját. A névadó Meseház Óvodán kívül az intézmény jelenleg 6 tagóvodából áll, amik helyszíne a következők:

1. Mór Város 1. számú körzete;
2. Magyaralmás, Iskola utca 5 - két csoport;

²⁷ Forrás: Mór város hivatalos honlapja (<https://mor.hu/mori-pitypang-ovoda>)

²⁸ Forrás: Mór város hivatalos honlapja (<https://mor.hu/mori-napsugar-ovoda>)

3. Fehérvárcsurgó, Deák Ferenc Utca 9 – három csoport;
4. Kincsesbánya, Kincsesi út 12 - két csoport;
5. Nagyveleg, Kossuth utca 21 – egy csoport
6. Isztimér, Jókai utca 2/a – egy csoport
7. Söréd, Rákóczi utca 54 – egy csoport.

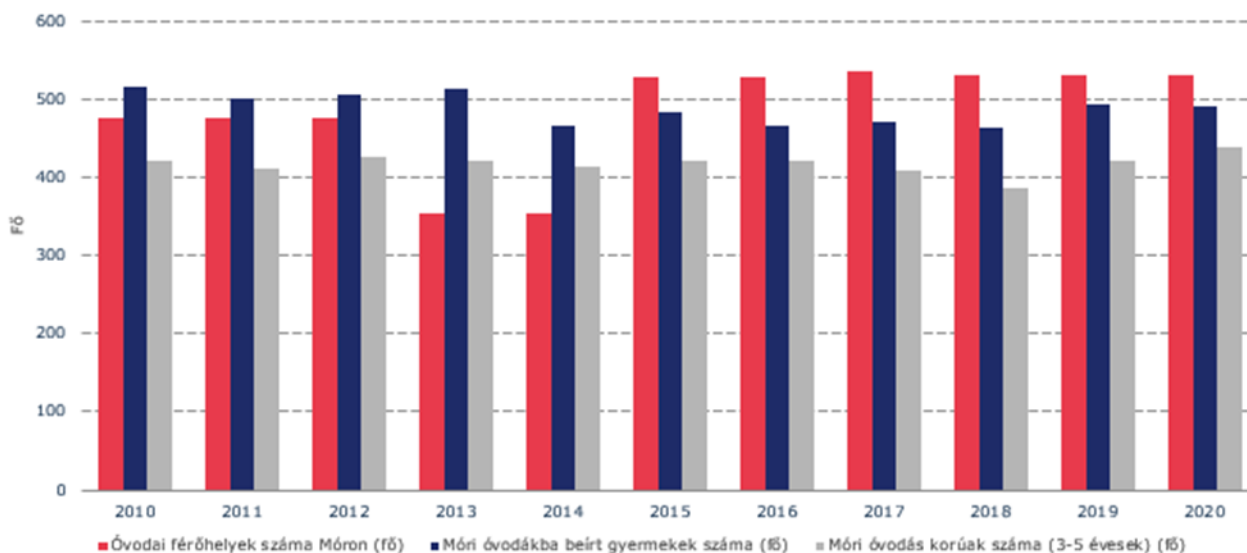
Míg az óvoda létrehozásának alapvetően gazdasági okai voltak, a tagintézmények kihasználják a szervezet működésében rejlő közoktatási előnyöket, szakmai sokszínűséget, illetve a horizontális tanulás lehetőségét. Ennek érdekében az Óvoda új szervezatként egységes értékrendet alakított ki, melyet képvisel és közvetít a környezete felé. Mindeközben a tagóvodák egyéni arculatát megtartják, értékékként hangsúlyozva a szakmai sokszínűséget.

Minden intézményben az óvodai nevelés az külső világ tevékeny megismerése alapján történik, céljuk a gyermekekben a hagyományok és a természet iránti fogékonyság megalapozása, továbbá az együttéléshez szükséges képességek, készségek kifejlesztése. A város óvodái közül ez az egyetlen, ami új tornateremmel és a legnagyobb játszóudvarral rendelkezik. Az intézmény rendszer 414 gyermeket tud befogadni legfrissebb adat szerint a jelenlegi létszám 407, ebből 13 SNI-s, 41 BTMN (Beilleszkedési, Tanulási, Magatartási Nehézség), 18 hátrányos helyzetű és 5 halmozottan hátrányos helyzetű. Mór város jóvoltából biztosítva van, logopédus és pszichológus szakemberek.²⁹

Az óvodák bemutatása után az 27. ábra a móri óvodai férőhelyek, óvodás korúak és az óvodákba beiratkozottak számát mutatja 2010 és 2020 között.

²⁹ Forrás: Mór város hivatalos honlapja (<https://mor.hu/mesehaz-ovoda-bolcsode>)

27. ábra - Móri óvodai férőhelyek, óvodás korúak és az óvodákba beiratkozottak száma 2010 és 2020 között

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Mórón az óvodai adatokat összesítve megállapítható, hogy 2010-ről 2020-re az óvodai férőhelyek száma 475-ről 531-re emelkedett. Ez 11,7%-os változást jelent. Emellett ugyanebben az időszakban az óvodába beiratkozott gyerekek száma 515 főről, 490 főre csökkent, ami 5%-os csökkenést jelent. Ezek alapján, míg a vizsgált időszak kezdetén Mór nem rendelkezett elég óvodai férőhellyel, addig 2020-ra a férőhely-kihasználtsága 92,3%-os volt. Ugyanakkor az óvodás korúak száma 2010-ben 420 fő, 2020-ban 438 fő volt. Ez 4,3%-os növekedésnek felel meg.

2012-től állnak rendelkezésre adatok a hátrányos helyzetű óvodába járó gyermekek számáról, melyet a 17. táblázat mutat. 2012-ben az adatok alapján 53 fő volt hátrányos helyzetű gyermek, ám ez 2020-ra 18 főre csökkent. Míg 2012-ben a hátrányos helyzetű gyermekek aránya az összes beíratott gyermekhez képest 10,5% volt, addig 2020-ra ez 3,7%-ra mérséklődött. A vizsgált időszakban a (halmozottan) hátrányos helyzetű gyermekek száma csökkent, miközben a nem hátrányos helyzetű óvodások száma nőtt.

17. táblázat: Hátrányos és nem hátrányos helyzetű óvodások száma

	2012	2020	2010-2020-ig átlagosan
Hátrányos helyzetű óvodások száma (fő)	53	18	20,75
Nem hátrányos helyzetű óvodások száma (fő)	452	472	473

	2012	2020	2010-2020-ig átlagosan
Összesen:	505	490	488,09

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Általános iskolai köznevelés

Móron jelenleg négy általános, egy alapfokú művészeti iskola, egy gyógypedagógiai módszertani intézmény, egy művészeti iskola, és egy középiskola tevékenységet folytató oktatási intézmény működik, melyek összesített adatai 2010-től 2020-ig kerülnek megjelenítésre.

18. táblázat – Iskolák Mórton

OM azonosító	Intézmény hivatalos neve	Intézmény székhelye	Fenntartó	Fenntartó típusa	Pedagógusok száma ³⁰	Gyermekek száma ³¹ (más településről)	HH/HHH	Ellátott feladatok
030042	Móri Dr. Zimmermann Ágoston Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola	8060 Mór, Kodály Zoltán utca 28.	Székesfehérvári Tankerületi Központ	tankerületi központ	42 fő	381 fő (128 fő)	1/0	általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat), általános iskolai nevelés-oktatás (felső tagozat)
030043	Szent Erzsébet Római Katolikus Általános Iskola	8060 Mór, Erzsébet tér 19.	Székesfehérvári Egyházmegye	egyházi jogi személy	18 fő	203 fő (113 fő)	0/5	általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat), általános iskolai nevelés-oktatás (felső tagozat)
038490	Móri Gárdonyi Géza Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Egység Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény	8060 Mór, Vértes utca 67.	Székesfehérvári Tankerületi Központ	tankerületi központ	33 fő	122 fő (81 fő)	11/24	óvodai nevelés, általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat), általános iskolai nevelés-oktatás (felső tagozat), szakiskolai nevelés-oktatás, készségfejlesztő iskolai nevelés-oktatás, fejlesztő nevelés-oktatás, utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetése

³⁰ Az intézmény főbb statisztikai adatai a 2021. október 1-jei állapotnak (KIR-STAT2021) megfelelően, Fő munkaviszony keretében pedagógus, oktató munkakörben alkalmazottak nyitóállománya

³¹ Az intézmény főbb statisztikai adatai a 2021. október 1-jei állapotnak (KIR-STAT2021) megfelelően

OM azonosító	Intézmény hivatalos neve	Intézmény székhelye	Fenntartó	Fenntartó típusa	Pedagógusok száma ³⁰	Gyermekek száma ³¹ (más településről)	HH/HHH	Ellátott feladatok
201026	Móri Radnóti Miklós Általános Iskola	8060 Mór, Szent István tér 9.	Székesfehérvári Tankerületi Központ	tankerületi központ	95 fő	901 fő (200 fő)	17/12	általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat), általános iskolai nevelés-oktatás (felső tagozat)
030041	Móri Petőfi Sándor Általános Iskola	8060 Mór, Lovarda utca 7.	Székesfehérvári Tankerületi Központ	tankerületi központ	32 fő	399 fő (45 fő)	12/13	általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat), általános iskolai nevelés-oktatás (felső tagozat), egyéb sport feladat
039550	Móri Pászti Miklós Alapfokú Művészeti Iskola	8060 Mór, Szabadság tér 7.	Székesfehérvári Tankerületi Központ	tankerületi központ	19 fő	223 fő		alapfokú művészetoktatás zeneművészeti ágon

Forrás: Oktatási Hivatal adatbázisa (dari.oktatas.hu)

Móri Dr. Zimmermann Ágoston Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola

Az intézmény gyökerei 1978-ig nyúlnak vissza, amikor megépült a száz személyes bölcsőde az ötödik ötéves terv szerinti gyermekintézmény- komplexum első elemeként. Bár az épület műszaki átadására 1980. december 15-én került sor, már az év szeptemberében elindult az oktatás. Jelenleg a Székesfehérvári Tankerületi Központ önálló jogi személyként látja el a fenntartói és működtetői feladatokat. A nyolc évfolyamos általános iskola legfontosabb pedagógiai feladataként a tanulók korszerű ismereteinek, képességeinek és készségeinek a kialakítását tűzte ki célul, melyek mind hozzásegítik őket a középiskolai tanulmányokra való felkészüléshez. Pedagógiai programjukban kiemelten kezelik a német nemzetiségi nyelvoktatást, a testnevelést, valamint – ahogy az intézmény neve is mutatja – az angol nyelvet.

Móri Radnóti Miklós Általános Iskola

Az intézmény működését az 1893/94-es tanévben kezdte meg. Mivel az első épület az oktatási célok megvalósulását nem szolgálta, ezért a létesítmény helyén az 1913/14-es tanévben új iskolát építettek, és Fejér megyében elsőként avattak ezzel egy új polgári iskolát. Jelenleg az intézménynek négy tagiskolája és két telephelye működik aktívan a környező településeken³² a székhelye mellett. Az iskolában lehetőség van Emelt szinten matematikát, német nemzetiségi nyelvet, illetve emelt szinten ének-zenét tanulni.

Móri Petőfi Sándor Általános Iskola

A Móri Petőfi Sándor Általános Iskola történelme a 18. századig nyúlik vissza. A katolikus egyház fennhatósága alatt az intézmény épületét 1774-ben kezdték el építeni, így a település legrégebbi iskolája. Az intézmény hagyományos szerkezetű, nyolc évfolyamos általános iskola. Fő profilja az emelt szintű német kisebbségi nevelés és oktatás. Ennek színvonalát mutatja, hogy 2012 óta megszerezhető a „Deutsches Sprachdiplom“ (DSD), mely egy közép- vagy felsőfokú, magyar állam által is elfogadott nyelvvizsgabizonyítvány.

A jelenleg érvényben lévő integrált településfejlesztési stratégiában olvasható, hogy az iskola „több különálló épületben működik és két épület állapota olyan mértékben leromlott, hogy nem lehet megfelelő oktatási munkát végezni bennük. Az így lecsökkenő oktatási kapacitással nem biztosítható az általános iskolai oktatás színvonalának fenntartása.” Az akkor működő két telephely azóta megszűnt. A 2017 szeptemberében induló tanévtől kezdve egy új épülettel rendelkezik az intézmény, így jelenleg egy önálló ügyvitellel rendelkező és egy nem rendelkező feladatellátási hely tartozik az iskolához. Előbbiben (Móri Petőfi Sándor Általános Iskola Ady E. 48/2.hrsz. Telephelye) 8 tantermében folyik oktatás, utóbbi telephely (Móri Petőfi Sándor Általános Iskola Ady Endre utcai Telephelye) sporttevékenységeket lát el. Mindegyik épülethez tartozik egy-egy udvar. Az elsősorban alsósok által használt épület mellett áll a tornaterem, a felsős A felsős ingatlanhoz tartozó udvaron áll a 2018-ban felújított és kibővített 110 férőhelyes ebédlő.

³² Csákrberény, Csókakő, Fehérvárurgó, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór

Szent Erzsébet Római Katolikus Általános Iskola

A Székesfehérvári Egyházmegye fenntartása alatt működő általános iskolát 1990-ben alapították. Alsó és felső tagozatban zajlik az oktatás, mely során a keresztény értékeket közvetítik és adják át a családoknak. Az iskola egy telephellyel működik, ahol ellátja összes feladatát. Az intézmény nagy hangsúlyt fektet a német és angol nyelv tanítására, egészen első osztálytól kezdve. Digitális felkészültségét mutatja, hogy a vezetőség kiemelten kezeli a számítástechnika oktatását is. 2005-ben korszerű gépekkel felszerelt számítástechnika szaktanterem került átadásra, továbbá az összes tanteremben digitális táblák segítik az oktatást. 2019-ben az iskola sport- és szabadidőparkkal gazdagodott.

Móri Gárdonyi Géza Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény (EGYMI)

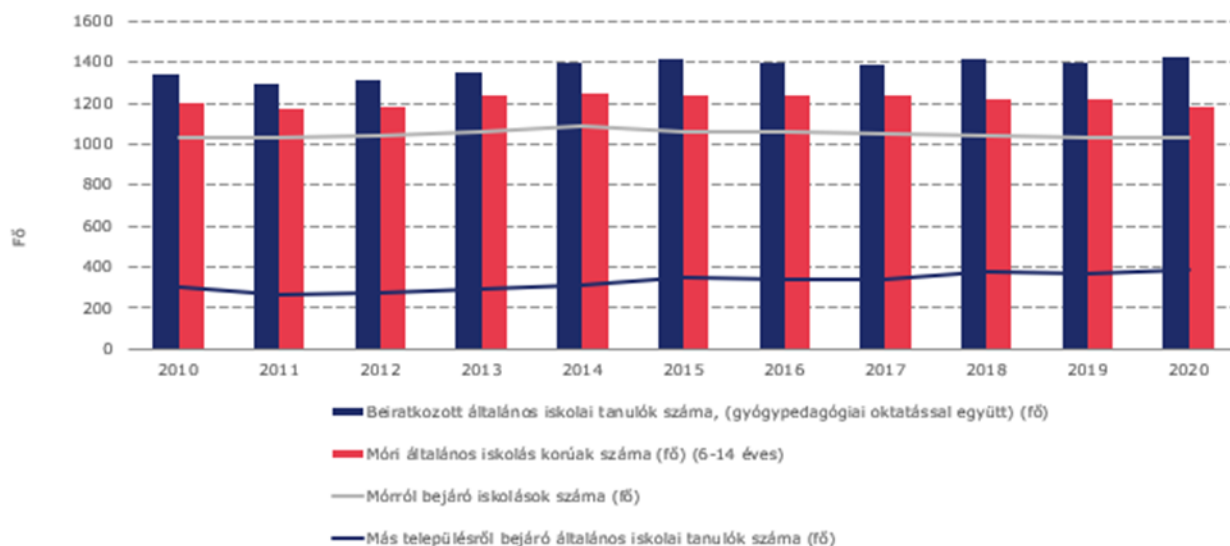
A 1974-es alapítású, a Székesfehérvári Tankerületi Központ fenntartása alatt működő intézmény alapvetően körzeti feladatokat lát el. Ugyanakkor az Oktatási Hivatal adatbázisa szerint a következő feladatokat látja el: óvodai nevelés, általános iskolai nevelés-oktatás (alsó tagozat), általános iskolai nevelés-oktatás (felső tagozat), szakiskolai nevelés-oktatás, készségfejlesztő iskolai nevelés-oktatás, fejlesztő nevelés-oktatás, utazó gyógypedagógusi, utazó konduktori hálózat működtetése. Ugyanakkor a tanulásban akadályozott, értelmileg akadályozott, súlyosan, halmozottan fogyatékos és autisztikus tanulók nevelés-oktatása zajlik. Székhelye Mór belvárosához közel található. A mostani tanévtől az EGYMI tagintézményévé vált a Bicskei József Attila Általános Iskola és Szakiskola.

Móri Pászti Miklós Alapfokú Művészeti Iskola

A Móri Pászti Miklós Alapfokú Művészeti Iskolában, helyi megnevezés alapján a „Zeneiskolában” kizárólag alapfokú művészetoktatás történik zeneművészeti ágon, vagyis alsó és felső tagozatú oktatás nem történik falai között. Székhelye mellett hét telephelyen folytatja zeneoktatási tevékenységét. Mórton kívül Bakonycsernyén és Csákberényen található telephely. A 2021. október 1-jei állapota alapján (KIR-STAT2021) 223 diák és fő munkaviszony keretében 19 pedagógus dolgozik főállásban.

Az iskolák bemutatása után a 28. ábra a móri általános iskolás korúak számát, a beiratkozott tanulók számát, illetve a Mórról vagy más településről bejárók számát mutatja 2010 és 2020 között.

28. ábra - Móri általános iskolás korúak száma, a beiratkozott tanulók száma, illetve a Mórról vagy más településről bejárók száma 2010 és 2020 között

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Móron az általános iskolás korúak száma (6-14 évesek) 2010-ben 1 197 fő, míg 2020-ban 1 185 fő volt. A beiratkozott általános iskolai tanulók számát tekintve gyógypedagógiai oktatással együtt, 2010-ben 1 337 fő, 2020-ban 1 426 fő volt. Ahogy a 28. ábra mutatja, a beiratkozottak száma nagyobb, mint a móri általános iskolás korúak száma. Ez a más településről bejárókra mutat rá. A más településekről bejáró általános iskolás tanulók arányát tekintve nem történt szignifikáns változás 2010 és 2020 között, azonban növekvő trend mutatkozik a más településről bejárók irányába. Míg 2010-ben az általános iskolába járó gyermekek 77%-a, azaz 1 030 fő Mórról, 23%-a, azaz 307 fő más településről járt be. Ez az arány 2020-ban az előbbi esetében 73%-ra csökkent, ami 1 035 főt jelent, az utóbbi esetében pedig 27%, azaz 391 fő volt.

A 19. táblázat a hátrányos helyzetű, a gyógypedagógiai oktatásban részesülő, illetve a két kategórián kívül tanulók számát mutatja 2012-ben és 2020-ban. Az adatokból látszik, hogy az első két kategóriában nőtt a diákok száma, míg utóbbiban csökkent.

19. táblázat - Hátrányos helyzetű és gyógypedagógiai oktatásban részesülő általános iskolások száma

	2012	2020	2012-2020-ig átlagosan
Hátrányos helyzetű tanulók száma (fő)	207	22	89,7
Gyógypedagógiai oktatásban részesülő tanulók száma (fő)	41	51	55,0

	2012	2020	2012-2020-ig átlagosan
A két kategórián kívül tanulók száma (fő)	1 058	1 353	1 245,5
Összesen:	1 315	1 426	1 390,2

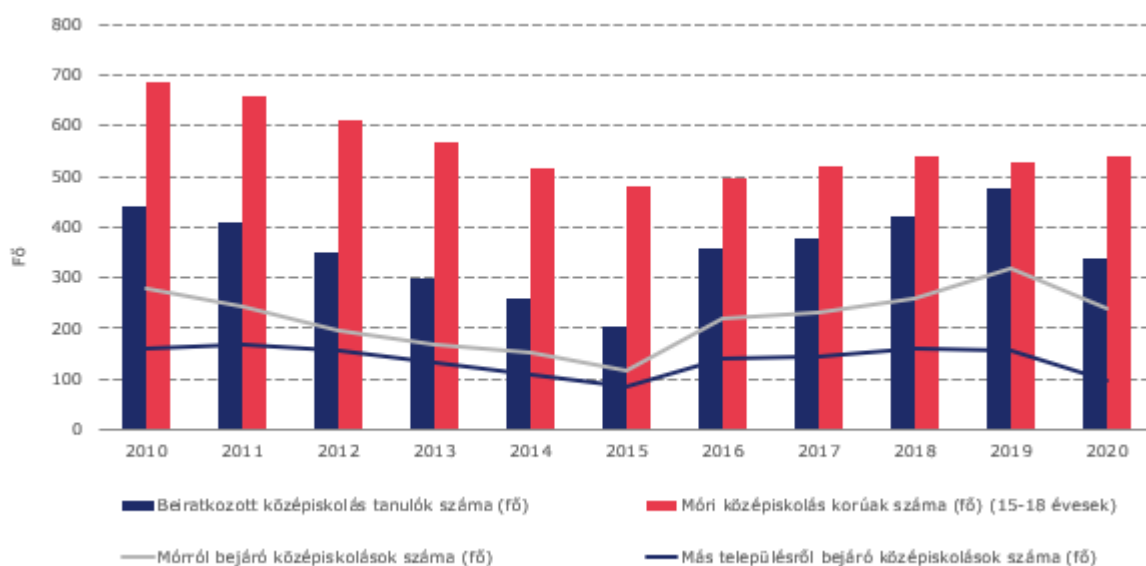
Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A lakossági felmérés alapján, az óvodai ellátáshoz hasonlóan, a lakosság elégedett. Ami az általános iskolák infrastruktúráját és felszereltségét illeti, az arányok és eredmények is hasonlítanak az óvoda és iskola között: az érintettek 70%-a (nagyon) elégedett. 28% közepesen elégedett, és „Egyáltalán nem elégedett” válasz kizárólag egy esetben érkezett. Az általános iskolák oktatására vonatkozóan a lakosság 63%-a nagyon elégedett vagy elégedett, 30%-a közepesen, és mindössze 6%-a kevésbé elégedett.

Középiskolai köznevelés

Móron a középiskolás korúak száma (15-18 évesek) 2010-ben 686 fő, 2020-ban 538 fő volt. 10 év alatt ez közel 150 fős csökkenést mutat. 2010-től 2015-ig egy csökkenő, 2015-től 2020-ig egy növekvő tendencia figyelhető meg (29. ábra).

29. ábra - Móri középiskolás korúak száma, a beiratkozott tanulók száma, illetve a Mórról vagy más településről bejárók száma 2010 és 2020 között

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A Mórról és a más településekről bejáró középiskolás tanulók száma 2015-ig csökken, majd emelkedni kezd. 2010 és 2019 között nagyjából állandó a beiratkozott középiskolások aránya: 60% móri, 40% más településről ingázó diák volt. Ez az arány 2019-ben változásnak indul, melyet a 2020-as értékek erősítenek: 71%-os volt a móriak aránya. Ehhez látni kell egyrészt azt, hogy a móri középiskolás korúak száma az utolsó 3 évben szinte változatlan (538 fő), ugyanakkor a beiratkozott középiskolás tanulók száma is csökkenésnek indult 2020-tól.

A beiratkozott középiskolás tanulók száma 2010-ben 440 fő, mely abban az évben 70%-ban a gimnáziumnak volt köszönhető, 2020-ra ez az arány 51%-ra csökkent. Fontos változás, hogy 2016-tól megváltozott a korábban szakközépiskolák rendszere, melyek utána szakgimnáziumként folytatták működésüket. A 2015. évi LXV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításának 12. § (1) bekezdése alapján „A szakgimnáziumnak szakmai érettségi végzettséget adó érettségire és ehhez kapcsolódó szakképesítés megszerzésére, szakirányú felsőfokú iskolai továbbtanulásra, szakirányú munkába állásra felkészítő, valamint általános műveltséget megalapozó négy középiskolai évfolyama és a szakképzésről szóló törvény alapján az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott számú szakképzési évfolyama van, ahol szakmai elméleti és gyakorlati oktatás is folyik.” Ahogy a 29. ábra mutatja, 2016-ban jelentősen megnőtt a Móra beiratkozott középiskolás tanulók száma. Ennek oka, hogy a váltás következtében az érintett iskolák kb. 30 környékbeli általános iskolát kerestek fel a felvételi előtt, hogy bemutassák intézményüket, valamint tájékoztatást adtak a működésükről, a választható szakokról és szakmákról. Ennek következménye, hogy jelentősen megnőtt az ide jelentkező diákok száma.

A 2015. évi LXV. törvény a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosításának 13. § (1) bekezdése alapján „A szakközépiskolának öt évfolyama van, amelyből a) három, az adott szakképesítés megszerzéséhez szükséges közismereti képzést és szakmai elméleti és gyakorlati oktatást magában foglaló szakképzési évfolyam, valamint b) további kettő, érettségi vizsgára felkészítő évfolyam.”

Móron egy gimnázium (Móri Táncsics Mihály Gimnázium) és egy szakiskola (Móri Gárdonyi Géza), valamint egy kifutó szakközépiskola (Székesfehérvári Szakképzési Centrum, SzSzC) működik. Ez utóbbi, vagyis a Székesfehérvári Szakképzési Centrum égisze alatt működött a móri tagintézmény, mely 2020.12.11-i hatállyal szűnt meg. Ennek oka, hogy 2020-ban átalakításra került a szakképzés struktúrája, és 9. évfolyamtól felmenő rendszerben új struktúra működik. A korábban elindított szakgimnáziumi és szakközépiskolai osztályok, valamint a sajátos nevelési igényű diákok számára működtetett szakiskolai képzések kifutó rendszerben működnek, vagyis a régi struktúra szerint nem indulnak új osztályok. Az új rendszer szerint a szakmai képzésben két típus van: technikum, illetve szakképző iskola³³. 2021. október 1-jén nincsenek rendelkezésre álló adatok a Székesfehérvári Szakképzési Centrumra, kizárólag a 2020/2021. tanévre szóló középfokú beiskolázásra vonatkozóan.

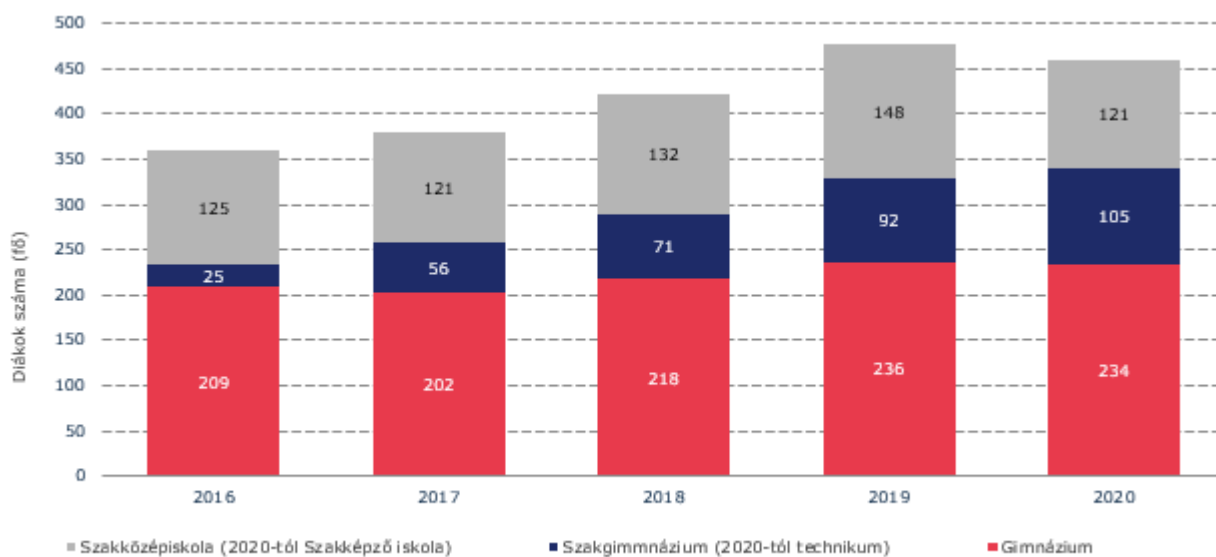
A Szakképzési Centrum (technikum, szakképző iskola és kollégium) 2015 óta áll fenn. Az adatok azt mutatják, hogy 2016-tól mintegy 150 fővel megugrott a beiratkozott középiskolás korúak száma. Az ugrás oka a Szakképzési Centrum megalakulása, vagyis hirtelen megnőtt a móri szakgimnáziumban és szakközépiskolában tanulók száma. 2016 óta egy folyamatos létszámbeli növekedés is látható, mely oka, hogy az iskola népszerűsítő programot indított el, mely

³³ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/organisation-vocational-secondary-education-4_hu

keretében nem csak a móri, hanem a környező települési iskolákban is bemutatják az intézményt, ezzel is vonzzák a diákokat.

A 30. ábra 2016 és 2020 között mutatja a beiratkozott tanulók számát intézménytípusok szerint. Látszik, hogy 2020-ra lenullázódott a szakközépiskolába járó diákok száma, amely a SzSzC megszűnésének köszönhető. Ugyanakkor 2016 óta folyamatosan nő a szakiskolai létszám.

30. ábra - Középiskolások száma intézménytípusonként 2016 és 2020 között

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Móri Táncsics Mihály Gimnázium

Az 1952-ben alapított intézmény falai között jelenleg 4 évfolyamos gimnáziumi nevelés-oktatás folyik a Székesfehérvári Tankerületi Központ fenntartásában, nappali és esti tagozaton egyaránt. Míg alapvető célja az érettségire és a felsőfokú tanulmányokra való felkészítés, egyik sajátossága, hogy a nappali tagozat mindegyik osztálya nem csupán általános gimnáziumi, hanem speciális képzésben is részesül. Az A osztályban négy évfolyamos német nyelvi speciális képzést, a B osztályban szintén négy évfolyamos speciális informatikai képzést kapnak a diákok. Az öt évfolyamos C osztályban német nemzetiségi tagozat működik. Az itt végző diákok az ötödik év végén leteszik a német állam által szervezett vizsgát, megkapják ezzel a „Deutsches Sprachdiplom“-ot (DSD), mely egy közép- vagy felsőfokú, magyar állam által is elfogadott nyelvvizsgabizonyítvány. A szintén öt évfolyamos D osztályban angol tagozaton tanulnak a fiatalok. A gimnázium célként fogalmazta meg, hogy a térség szellemi-kulturális központjává váljon.

Székesfehérvári Szakképzési Centrum (SzSzC)

A Székesfehérvári Szakképzési Centrum egy állami szakképző intézmény, amely 2015. július 1-jén kezdte meg működését. Az iskola 2015. július 01-től a Székesfehérvári Szakképzési Centrum tagintézményévé vált, szakmailag önálló, de nem minősül költségvetési szervnek, nem rendelkezik gazdasági önállósággal. A Centrum részeként 18 feladatellátási helyen működnek különböző szakképzési intézmények. Ezeknek a szakmai kínálata széleskörű, és a gazdasági-piaci szereplők igényeit korszerűen kívánja kiszolgálni. A móri telephelyen működő tagintézmény „Székesfehérvári SZC Perczel Mór Szakgimnáziuma, Szakközépiskolája és Kollégiuma” néven működött, majd 2020.12.11-i dátummal megszűnt, pontosabban a szakképzésről szóló 2019. évi LXXX. törvény alapján átalakult. Jelenleg, a szakképzési rendszer új struktúrájának megfelelően az intézmény „Székesfehérvári SZC Perczel Mór Technikum, Szakképző Iskola és Kollégium” néven működik tovább az Innovációs és Technológiai Minisztérium fenntartásában. A képzés az iskolarendszerben nappali tagozaton (3 éves szakképző iskolai képzésben és 5 éves technikumi képzésben) és a szakképzési jogszabályok alapján felnőttképzés keretében folyik.

Egy gyerekre/diákra jutó pedagógus száma

Az óvodákba és iskolákba beiratkozott gyerekek és pedagógusok száma kiugró változást nem mutat 2015 és 2020 között (20. táblázat). Az óvodákban 1 pedagógusra átlagosan 9,1, iskolákban 9,5 gyerek jut. Az iskolák esetében ez az arány jobban, nagyobb kilengésekkel ingadozott az utolsó 6 évben. Míg 2015-ben 10,3 diák jutott egy tanárra, a következő évben 8,6-ra csökkent ez a hányad. 2020-ra újra 10 fölé emelkedett ez a szám. Ez azt jelenti, hogy az egy gyermekre jutó pedagógusok száma csökkent.

20. táblázat - Egy gyermekre jutó pedagógusok száma a móri óvodákban és iskolákban

Évszám	Diák/ pedagógus	Létszám		Diák/pedagógus arány	
		Óvoda	Iskola	Óvoda	Iskola
2015	Diák	484	1 622	9,7	10,3
	Pedagógus	50	158		
2016	Diák	467	1 759	9,2	8,6
	Pedagógus	51	204		
2017	Diák	471	1 776	9,2	8,7
	Pedagógus	51	204		
2018	Diák	463	1 840	8,7	9,7
	Pedagógus	53	190		
2019	Diák	493	1 877	9,3	9,8

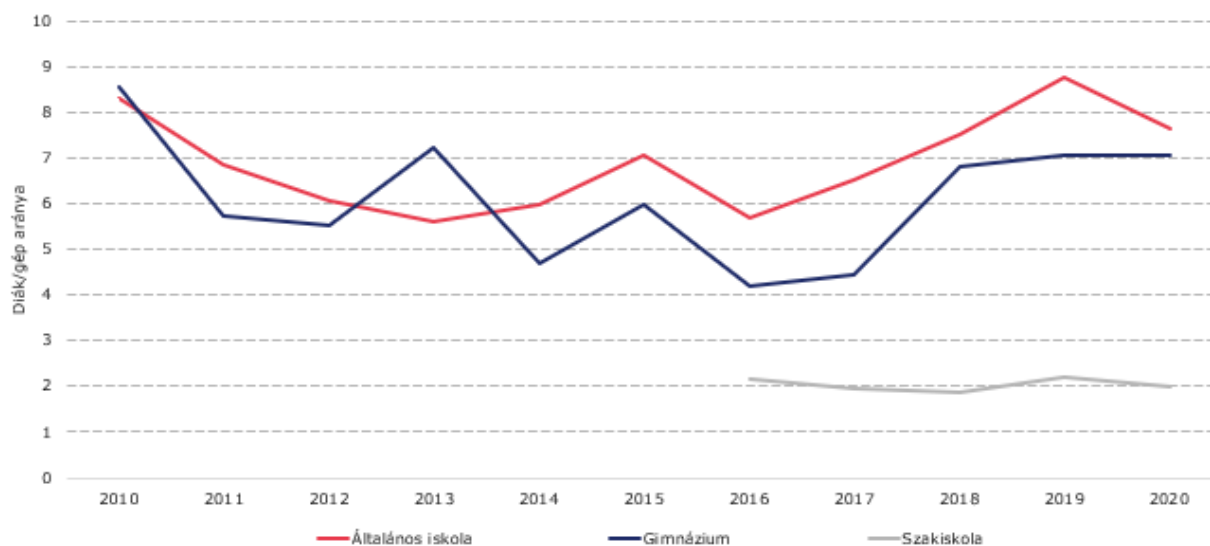
Évszám	Diák/ pedagógus	Létszám		Diák/pedagógus arány	
		Óvoda	Iskola	Óvoda	Iskola
	Pedagógus	53	191		
2020	Diák	490	1 886	9,4	10,2
	Pedagógus	52	185		

Forrás: KIR adatbázis alapján saját szerkesztés

Digitális felkészültség

Végül vizsgálatra került az intézmények digitális felkészültsége, mely a feladatellátási helyeken a számítógépek ellátottságával és számával, az internetellátottsággal, valamint a számítógépet használó tanulók számával került mérésre az intézménytípusok szerint.

31. ábra – Egy számítógépre jutó diákok száma iskolatípusonként

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Az ábrán látható, hogy 2016-tól kezdve egy gépet átlagosan több diák használ. Az adatok alapján a további megállapítások tehetők, melyek ezt a trendet magyarázhatják:

- Óvodák esetében: egy feladatellátási hely rendelkezik számítógéppel, és itt van internet és több gép is.

- Általános iskolák esetében: hat feladatellátási helyen összesen 2020-ban 155 számítógép volt, ami 31 géppel több az előző évi eszközállományhoz képest. Azonban az ezt megelőző években több gép állt rendelkezésre, azért növekedhetett az általános iskolákban is az 1 számítógépre jutó diákok száma. Ezzel együtt 2016 óta folyamatosan nő a számítógépet használó tanulók száma.
- Gimnáziumok esetében: egy feladatellátási hely rendelkezik számítógéppel, a móri gimnáziumban 2020-ban 40 számítógép volt, ami csökkenést mutat a 2016-os 70 darabhoz és 2017-es 65 darabhoz képest. Ezzel együtt a számítógépet használó tanulók száma folyamatosan csökken.
- Szakiskolák esetében: (adatok 2016-tól állnak rendelkezésre). Két feladatellátási hely rendelkezik számítógéppel, és itt van internet és több gép is. A számítógépet használó tanulók száma és a számítógépek száma is stagnál, ugyanakkor minden diák ténylegesen használ számítógépet, hiszen a számítógépet használó tanulók száma és az adott intézménybe járó diákok száma megegyezik. A 31. ábra azt is mutatja, hogy csupán 2 diák használ egy gépet. Vagyis a szakiskola esetében jó a digitális felkészültség.
- Amelyik feladatellátási helyen van számítógép, ott internethozzáféréssel is rendelkezik az intézmény.

Fontos megállapítás, hogy a 2020-as adatokon önmagában nem jelenik meg a COVID hatása abban az értelemben, hogy nem látható nagyobb változás sem a számítógépek számában, sem a felhasználó gyermekek számában. Ez alól az általános iskolák kivételek. Ennek egy lehetséges magyarázata, hogy az otthoni oktatás miatt a családok maguknak gondoskodtak a digitális felszereltségről.

Összességében a lakosság a köznevelés és bölcsődei szolgáltatásának minőségével meg van elégedve, a lakosság körében végzett elégedettségi felmérés eredményei alapján:

- a kérdőívet kitöltők közül mindössze 28-an voltak, akik igénybe is vették az óvodai ellátás szolgáltatását, közülük 89,3% elégedett vagy nagyon elégedett volt a szolgáltatással és mindössze 1 fő jelzett mérsékelt elégedettséget;
- az általános iskolával kapcsolatban hasonló eredmények születtek, de itt a kérdés külön vonatkozott az általános iskolai infrastruktúrára, a felszereltség minőségére, és külön az oktatás minőségére. A kettő között némi eltérés volt látható, a lakosok az oktatás minőségével jobban elégedettek, mint az infrastruktúra, felszerelés minőségével, azonban általánosságban mindkét területen magasnak mutatkozik az elégedettség;
- a középiskolák esetében is külön kérdés vonatkozott az infrastruktúra és az oktatás minőségére, és ebben az esetben is az oktatás minőségét értékelték magasabb szintre a kitöltők, de csak 9 fő kitöltő válaszolta, hogy van a városban olyan középiskola, amit igénybe is vesz;
- a szakképzési lehetőségekkel kapcsolatban 5-en jelezték véleményüket, közülük 3-an elégedettek, 1 fő egyáltalán nem elégedett, 1 fő pedig közepesen elégedett választ adott.

2.6.2.

Egészségügy

Móron az egészségügyi ellátás két szinten jelenik meg: az alapellátás és a szakellátás (járó- és fekvőbeteg egyaránt) szintjén.

A vármegyei népegészségügyi szakigazgatási szervek az illetékességi területükön működő kistérségi népegészségügyi intézetek szakmai tevékenységének koordinálását és irányítását látják el. A Móri Járási Hivatal Népegészségügyi osztálya a móri kistérség területén különböző jogszabályok rendelkezései mentén látja el 28 településen a feladatokat, móri székhellyel és bicskei telephellyel. A következő területeket fedi le a tevékenységi köre³⁴:

- Közegészségügyi (környezet- és település-egészségügyi, élelmezés- és táplálkozás-egészségügyi, munkaegészségügyi, kémiai biztonsági);
- Járványügyi, egészségfejlesztési (egészségvédelem, egészségnevelés és egészségmegőrzés);
- Az egészségügyi igazgatási és koordináció területén meghatározott feladatok;
- Továbbá felügyeletet gyakorol az egészségügyi alapellátás felett.

Az osztály vezetését 2021. július 01-től a Népegészségügyi Főosztály közegészségügyi vezetője látja el. Míg az osztályon magas szakmai színvonalat biztosítanak az osztály munkatársai, az állandó vezető hiány koordinációs problémákat eredményez³⁵.

Alapellátás

A 2015. évi CXXIII. törvény az egészségügyi alapellátásról 5.§ (1) bekezdése alapján a települési önkormányzatnak az alábbi négy területen feladata biztosítani az egészségügyi alapellátást. Ennek megfelelően a város önkormányzata kötelező feladatai között szerepel:

- Háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás
- Fogorvosi alapellátás
- Alapellátáshoz kapcsolódó háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi ügyeleti ellátás
- Iskola-egészségügyi ellátás.

A következőkben ezek bemutatása olvasható.

Háziorvosi, házi gyermekorvosi ellátás

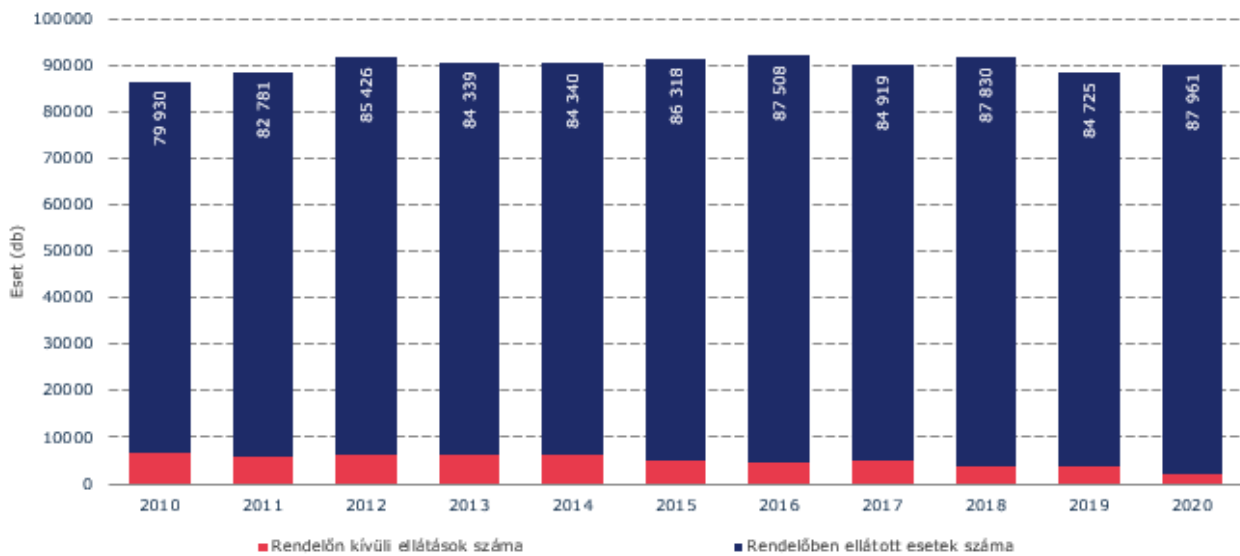
A város egészségügyi és szociális ellátó hálózatában 6 háziorvos és 4 házi gyermekorvos praktizál. A munkában vállalkozó orvosok feladat-ellátási szerződés alapján vesznek részt, elsősorban önkormányzati tulajdonú háziorvosi rendelőkben. A KSH adatai alapján 2010 és 2020

³⁴ <https://archiv.mor.hu/index.php?L=hu&P=9&M=92>

³⁵ Tájékoztató Mór város 2021. évi közegészségügyi helyzetéről, 1.o.

között a "Háziorvosok száma" minden évben 6 fő, kivéve 2018-at. Ebben az évben is a háziorvosok által ellátott szolgálatok száma változatlan volt. Ez azért lehetséges, mert abban a betöltetlen körzetben helyettesítéssel látták el a feladatokat.

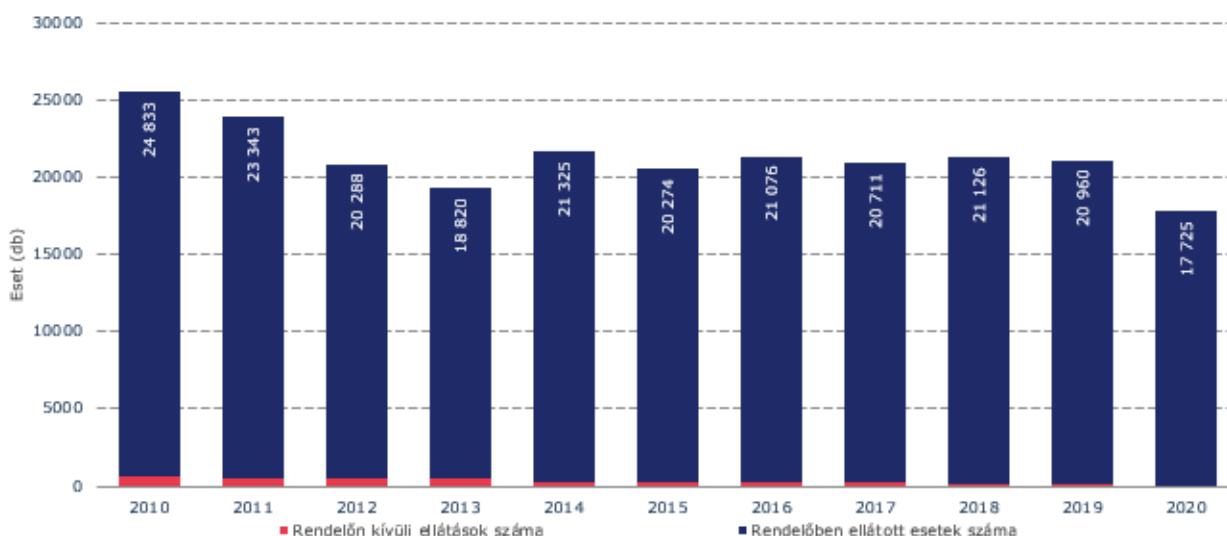
32. ábra - A háziorvosok által ellátott esetek száma

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A felnőtt háziorvosok által ellátott esetek száma 2010 és 2020 között meglehetősen stagnál. A rendelőn kívüli ellátások száma a vizsgált időszak végére lecsökkent.

33. ábra - A házi gyermekorvosok által ellátott esetek száma

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A házi gyerekorvosok által ellátott esetek száma 2010 és 2020 között meglehetősen volatilis. 2013-ban és 2020-ban figyelhetők meg a legalacsonyabb értékek. 2020-ra egy nagyobb esés látható, amely valószínűleg a koronavírussal összefügg. A rendelőn kívüli ellátások száma a vizsgált időszak végére itt is lecsökkent, ám ezek aránya a vizsgált időszakban végig alacsony.

A 21. táblázat a Móron működő háziiorvosi szolgáltatók típusait³⁶, neveit, címeit, illetve a házi orvos nevét tartalmazza.

21. táblázat - Házi orvosok nevei és címei Móron

Szervezeti egység típusa	Szolgáltató neve	Háziiorvosi rendelő címe	Házi orvos neve
Vegyes	Mór Városi Önkormányzat	Kórház u. 21.	BETÖLTETLEN
Vegyes	NaturaMedical Kft.	Kórház u. 21.	Dr. Varga Norman
Felnőtt	POHL-Y-MED 2005 Kft.	Kórház u. 21.	Dr. Pohl Tamás
Felnőtt	Mór Városi Önkormányzat	Kórház u. 21.	BETÖLTETLEN
Felnőtt	Holczer-MED Kft.	Kórház u. 21.	Dr. Holczer Attila

³⁶ Háziiorvosi szolgáltatók típusai: 3 különböző típust különböztetnek meg: 1. Felnőtt (14 éven felüli biztosítottak ellátása), 2. Gyermekek (0-14 éves biztosítottak ellátása), 3. Vegyes (életkori korlátozás nélkül).

Szervezeti egység típusa	Szolgáltató neve	Háziorvosi rendelő címe	Háziorvos neve
Felnőtt	Dr. Fábry-Dr. Mayer EÜ. Kft.	Kórház u. 21.	Dr. Fábry Péter Pál
Gyermek	Mór Városi Önkormányzat	1302/1. hrsz.	BETÖLTETLEN
Gyermek	PAISNÉ Dr. HORVÁTH ZSUZSANNA Bt.	1302/1. hrsz.	Dr. Horváth Zsuzsanna
Gyermek	ISTIDA Kft.	1302/1. hrsz.	Dr. Birki Ida
Gyermek	KER'S-MED Bt.	1302/1. hrsz.	Dr. Kerekes László

Forrás: NEAK – Háziorvosi szolgálatok³⁷

Fogorvosi alapellátás³⁸

Összesen 4 körzetben, a háziorvosokhoz hasonlóan vállalkozó fogorvosokkal feladat-ellátási szerződés alapján kerül ellátásra ez a feladat. A fogorvosok esetében részben saját tulajdonú, részben önkormányzati tulajdonú, illetve önkormányzat részére tartós, ingyenes használatba adott fogorvosi rendelőkben folyik az ellátás.

22. táblázat - Fogorvosok nevei és címei Mór

Szolgáltató neve	Fogorvosi rendelő címe	Ellátási szint	Háziorvos neve
Dr. Farkas Adorján Bt.	Ady E. u. 7	Alapellátás	Dr. Farkas Adorján
REGIA DENTAL Kft.	Kórház u 21. "E" épület	Alapellátás	Dr. Naeem Daniyal
REGIA DENTAL Kft.	Kórház u. 21. "E" épület	Alapellátás	Dr. Azari Ali
REGIA DENTAL Kft.	Kórház u. 21. "E" épület	Alapellátás	Dr. Malek Poor Mohammad Mehdi

Forrás: NEAK – Fogorvosi szolgálatok;

(http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/fogorvosi_szolgaltatok.html)

³⁷ http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/haziorvosi_szolgaltatok.html

³⁸ NEAK – Fogorvosi szolgálatok:

http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/fogorvosi_szolgaltatok.html

Ügyelet

Az alapellátáshoz kapcsolódó háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi ügyeleti ellátás ügyelet formájában a városi kórház Rendelőintézetében történik.

Iskola-egészségügyi ellátás

Főként vállalkozó ifjúság-egészségügyi orvosokkal a városi iskola-egészségügyi rendelőben, valamint 2 alkalmazott iskolavédőnővel kerül ellátásra az iskola-egészségügy.

23. táblázat - Iskolaorvosi ellátások nevei és címei

Szolgáltató	Ellátandó intézmény megnevezése	Szolgáltató székhelye (település)	Feladatot ellátó orvos neve
Holczer-MED Kft.	Móri Táncsics Mihály Gimnázium	Székesfehérvár	Dr. Holczer Attila
Holczer-MED Kft.	Székesfehérvári SZC Perczel Mór Technikum, Szakképző Isk. és Koll.	Székesfehérvár	Dr. Holczer Attila
KER'S-MED Bt.	Móri Pitypang Óvoda	Székesfehérvár	Dr. Kerekes László
Mór Városi Önkormányzat	Meseház Óvoda - Bölcsőde	Mór	Dr. Czetli Orsolya
Mór Városi Önkormányzat	Móri Dr. Zimmermann Ágoston Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Ált. Isk.	Mór	Dr. Czetli Orsolya
Mór Városi Önkormányzat	Móri Gárdonyi G. Óvoda, Ált. Isk., Szakisk., Kézségfejlesztő Isk. és EGYMI	Mór	Dr. Czetli Orsolya
Mór Városi Önkormányzat	Móri Napsugár Óvoda	Mór	Dr. Czetli Orsolya
Mór Városi Önkormányzat	Móri Petőfi Sándor Általános Iskola	Mór	Dr. Czetli Orsolya
Mór Városi Önkormányzat	Móri Radnóti Miklós Általános Iskola	Mór	Dr. Czetli Orsolya
Mór Városi Önkormányzat	Szent Erzsébet Római Katolikus Általános Iskola	Mór	Dr. Czetli Orsolya

Forrás: NEAK – Iskolaorvosi szolgálatok³⁹

Szakellátás

A Móri Kistérségi központ egyetlen szakellátó intézménye a Móri Kórház-Rendelőintézet volt, ami 2013. március 31-ei hatállyal, beolvadással megszűnt. Jelenlegi fenntartója a Fejér Vármegyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház, amely Egyetemi Oktató Kórház Móri Telephelye orvosi szakellátást, ápolást, betegségmegelőzést, gondozást, egészségnevelést és oktatást nyújtó, járóbeteg és fekvőbeteg szakellátó gyógyintézet. Feladatait kórházként látja el. Szolgáltatásai az alábbiakat foglalja magába (zárójelben az ellátás száma található):

- Fekvőbeteg szakellátások⁴⁰: Ápolás, szakápolás; Sebészet; Traumatológia; Szülészeti-nőgyógyászat; Szemészet; Kardiológiai rehabilitáció
- Járóbeteg szakellátások⁴¹: 26 különféle szakellátás, összesen 34: Általános belgyógyászat (3); Általános bor- és nemibeteg-ellátás (1); Általános csecsemő- és gyermekgyógyászat (1); Általános fizioterápia-gyógytorna (1); Általános fül-orr-gégegyógyászat (1); Általános kardiológia (szakorvosi szakképesítéssel) (2); Általános neurológia (1); Általános röntgendiagnosztika (1); Általános sebészet (1); Általános szemészet (1); Általános szülészeti-nőgyógyászat (1); Aneszteziológia (1); Audiológia (1); Endokrinológia, anyagcsere és diabetológia (2); Érsebészet (1); Gasztroenterológia (1); Gyógytorna (1); Klinikai onkológia (1); Ortopédia (1); Pszichiátria (1); Reumatológia és fizioterápia (2); Traumatológia (1); Tüdőgyógyászat (5); Ultrahang-diagnosztika (1); Urológia (1).
- Hospice ellátás: Az otthoni hospice, vagy más néven szakápolás a beteg otthonában vagy tartózkodási helyén végzett tevékenység a kórház kiváltása céljából. Ezt az ellátást a gondozott háziorvosa rendelheti el. Ennek célja kettős. Egyrészt segítség a betegnek, hiszen így otthoni környezetben részesül személyre szabott és szakszerű ápolásban. Másrészt ez az ellátási forma csökkenti a kórházi kezelések számát, vagy lerövidíti a bennfekvés időpontját. Móron ezt a Mónika M Kft⁴² szolgáltatja.
 - Egynapos sebészeti ellátás.
 - Ápolási osztály.
 - Háziorvosi ügyelet: a Kórház móri telephelye biztosítja ezt az alapellátást.

Az egészségügyi alapellátás minőségével a 2022-es lakossági kérdőíves felmérés alapján a lakosság 73%-a alig, 23%-a közepesen, és mindössze 4%-a elégedett. A szakellátás megítélése szintén hasonló: 74%, 23% és 3% ugyanebben a sorrendben. Az egészségügyi szolgáltatásokat igénybe vevők 59%-a személyesen intézi ügyeit, 29%-a telefonon, 9%-a online. A mobil applikáció vagy postai levelezés lehetőségével a válaszadók 3%-a él.

³⁹ http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/iskolaorvosi_szolgaltatok.html

⁴⁰ NEAK – Fekvőbeteg ellátást nyújtó intézmények, kórházak: http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/fekvobeteg_ellatast_nyujto_intezmenyek_k_orhaz.html

⁴¹ NEAK – Járóbeteg ellátást nyújtó intézmények: http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/jarobeteg_ellatast_nyujto_intezmenyek_k_orhaz.html

⁴² NEAK – Otthoni hospice: http://www.neak.gov.hu/felso_menu/lakossagnak/szerzodott_szolgaltatok/otthoni_hospice.html

A lakosság körében készült 2024-es elégedettségi kérdőíves felmérés eredményeit megvizsgálva hasonló, de valamivel pozitívabb kép rajzolódik ki ezen a területen; az egészségügyi alapellátás minőségével közel 38% egyáltalán nem vagy mérsékelten elégedett, közepesen elégedett közel 27%, azonban 25,3% elégedett és még van 8%, akik nagyon elégedettek. A lakossági és az elégedettségi kérdőív közötti különbséget némiképp magyarázhatja, hogy az elégedettségi kérdőívnél külön kérdésként szerepelt az egészségügyi alapellátás időbeni elérhetősége, amelyről az érkező válaszok összességében negatívabb képet festenek, mint annak minőségére vonatkozóan: több mint 50% egyáltalán nem, vagy csak mérsékelten elégedett, közel 21-21% közepesen elégedett vagy elégedett és csak 6,9% nagyon elégedett az ellátás időbeni elérhetőségével. Az alapellátáshoz képest negatívabb a szakellátásról alkotott vélemény. Az időbeni elérhetőség kérdésére több mint 72% egyáltalán nem vagy mérsékelten elégedett választ adott és közel 22% csak közepesen elégedett a szolgáltatással. A szakellátás minőségével már elégedettebbnek mutatkoztak a kitöltők: közel 28% elégedett vagy nagyon elégedett, 30,8% közepesen elégedett választ adott, de még így is a legtöbben egyáltalán nem vagy mérsékelten elégedettek (41,6%) csak.

2.6.3.

Szociális szektor

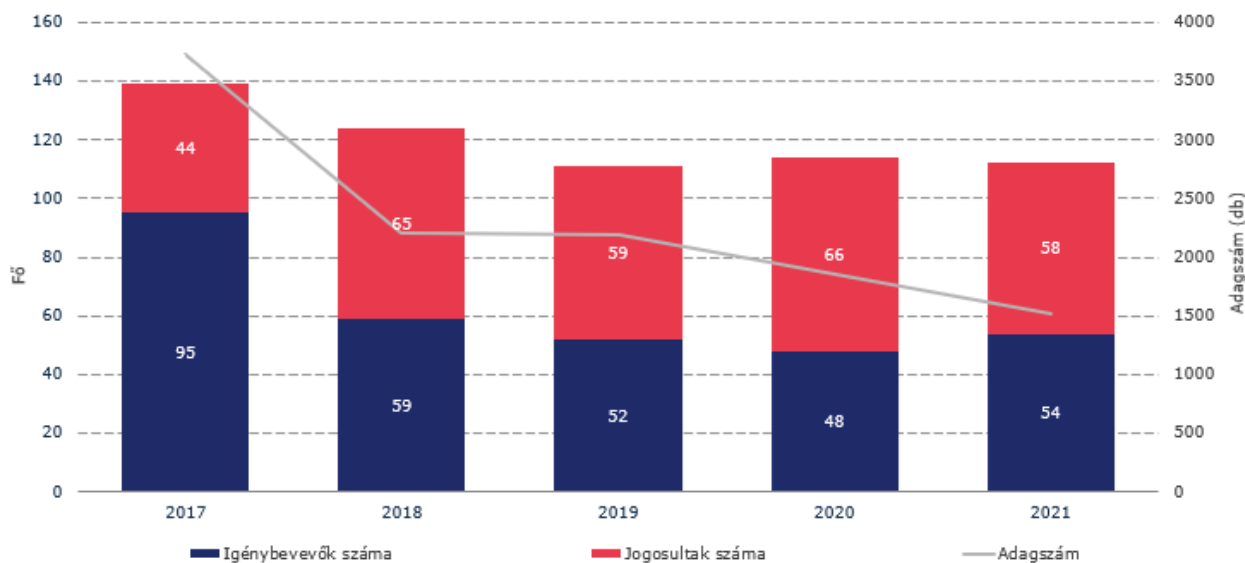
Móron a szociális közszolgáltatásokért a Szociális Alapszolgáltatási Központ (SZAK) felel. Ennek az épületét 2009-ben újították fel. A felújítás során a tetőszerkezet héjazata lecserélésre került, az épület homlokzata javításra került, valamint az intézmény egész területe akadálymentesítve lett. Ebben az évben nagyjából minden tizedik móri lakos részesült a szociális ellátás valamelyik formájában.

Tevékenységi köre alapvetően a következő öt területre terjed ki: a Család- és Gyermekjóléti Szolgálatra, a Család- és Gyermekjóléti Központra, a házi segítségnyújtásra, az étkeztetésre, valamint az idősek nappali ellátásának valamint a demens betegek nappali ellátásának a biztosítására. Az itt felsorolt tevékenységi körök területi hatásköre eltér. A fejezet további részében ezek bemutatása történik a 2021. évi szakmai beszámoló alapján.

Család- és Gyermekjóléti Szolgálat

- Működésének jogszabályi háttere: A Szociális törvény 64.§-ban meghatározott családsegítésben, a Gyermekvédelmi törvény 39.§-ban ismertetett gyermekjóléti szolgáltatásban, és a 40.§-ban ismertetett család- és gyermekjóléti szolgálathoz meghatározott feladatokat látja el a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat.
- Tevékenységi köre: Tevékenységének egyik fő feladata a veszélyeztetettséget észlelő- és jelzőrendszer működtetése, és kapcsolattartás a jelzőrendszer tagjaival. Egyéb tevékenységként adományokat közvetít (ruhabörze, karácsony előtti élelmiszer adomány, mikuláscsomag, karácsonyi adományozás), prevenció programot működtet (pl. fogyatékkal élők napja, játszóház), illetve felel a gyermekétkeztetésért. Ez utóbbi a szünetekben lebonyolított rászorultak étkeztetését jelenti.
- Kiemelt tendenciák: A 34. ábra 2017 és 2021 között mutatja a településen a jogosultak, az igénybe vevők számát, illetve az adagszámot. A jogosultak száma 2017-hez képest csökkent, de 2019 óta stagnál, az igénybe vevőkkel együtt. Ugyanakkor az adagszámban egyértelműen csökkenő trend látszik.

34. ábra - Gyermekétkeztetés alakulása

Forrás: SZAK 2021-es beszámoló alapján saját szerkesztés

- Szolgáltatás területi hatóköre: a társult települések közigazgatási területére terjed ki a hatókör: Isztimér, Fehérváracsurgó, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór.
- Intézményi állománya: 6 fő családsegítő.

Család- és Gyermekjóléti Központ

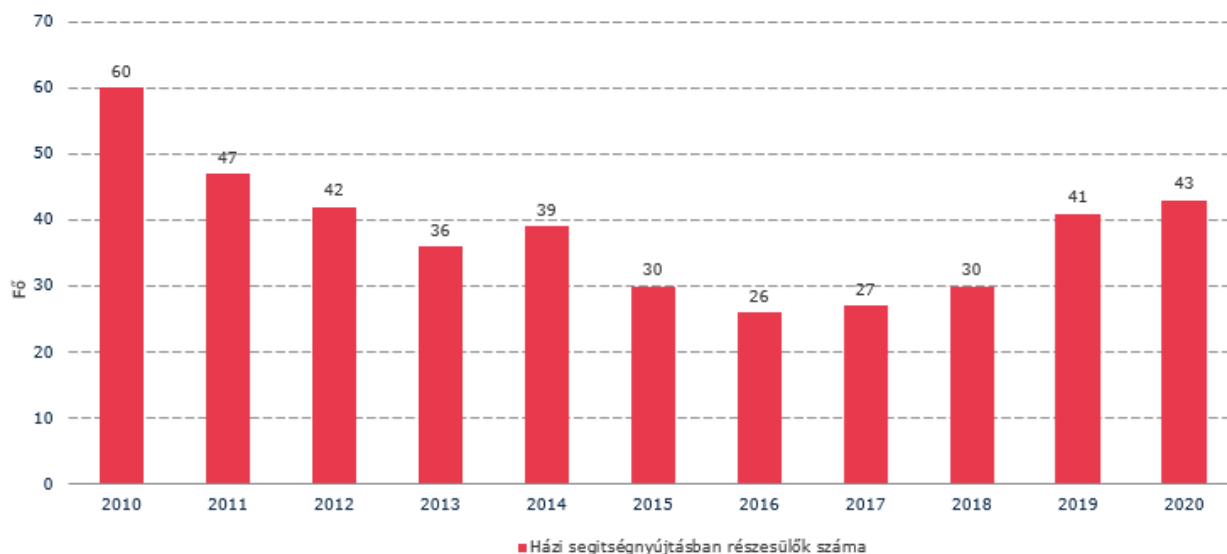
- Tevékenységi köre: az alapfeladatok mellett hatósági intézkedésekhez kapcsolódó tevékenységeket lát el; szakmai támogatást nyújt a Móri járás területén működő Család- és Gyermekjóléti Szolgálatok számára. Mindezek célja a gyerekek szociális kompetenciáinak növekedése.
 - Alapfeladatok: gyermek családban nevelésének elősegítése, a gyermek veszélyeztetettségének megelőzése érdekében, az igények és szükségleteknek megfelelő speciális szolgáltatások.
 - Speciális szolgáltatásokat biztosít: addiktológiai konzultáció; családkonzultáció; fejlesztő pedagógiai ellátás; gyermekvédelmi jelzőrendszeri készenléti szolgálat; ingyenes jogi tanácsadás a Jogpontok projekt keretében; kapcsolattartási ügyelet; óvodai és iskolai segítő tevékenység (2018. 09.01-től); pszichológiai tanácsadás; szociális diagnózis készítése (2018.01.01-től); utcai szociális munka.
 - Óvodai és iskolai szociális segítő szolgáltatás: ez a Központ kötelező feladata: 2018. 09.01-től.
- Kiemelt tendenciák: 2021-ben összesen 2 442 ellátott tevékenységet regisztráltak 1 941 ellátott személyhez.

- Szolgáltatás területi hatóköre: 2016. január 1-től Móron kívül a következő 12 településen látja el feladatait: Bakonycsérnye, Balinka, Bodajk, Csákberény, Csókakő, Fehérvárcsurgó, Isztimér, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór, Nagyveleg, Pusztavám, Söréd)
- Intézményi állománya: 1 fő szakmai vezető, 3 fő esetmenedzser, 1 fő szociális asszisztens, 4 fő óvodai és iskolai szociális segítő, összesen 9 fő.

Házi segítségnyújtás

- Tevékenységi köre: A házi segítségnyújtás alapvetően a rászoruló személyek ellátása saját lakókörnyezetükben, mellyel az önálló életvitel hosszabb fenntartását segítik elő. Alapvetően két tevékenységi kört lehet Móron megkülönböztetni:
 1. Szociális segítség: mely az alacsony szükséglet kielégítését szolgáló, szakképzettség nélkül is ellátható tevékenységeket jelenti.
 2. Személyi gondozás: mely az intenzív szükségletet kielégítő gondozási tevékenységeket jelentik, és az ápolói kompetenciák megfelelő ápolási feladatok végezhetőek.
 - A tevékenységek a háziorvosi szolgálattal, az otthonápolási szolgálattal, valamint egyéb egészségügyi ellátást vagy személyes gondoskodást nyújtó szociális intézményekkel való szoros együttműködést igénylik. Ténylegesen átlagosan 0,5-2 óra ellátási időt jelent ez a szolgáltatás egy személy számára, és egy ellátottat napi egyszer látogatnak meg a gondozók.
 - A munka sok (digitális) adminisztrációval jár, mivel egyre több adat feltöltése válik kötelezővé a szolgáltatást igénybe vevőkről. Ezek az adatok az úgynevezett KENYSZI-be (Központi Elektronikus Nyilvántartás a Szolgáltatást Igénybevevőkről) kerülnek be.
- Szolgáltatás területi hatóköre: A társult települések közigazgatási területén, azaz a következő településeken: Isztimér, Fehérvárcsurgó, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór.
- Intézményi állománya: 7,5 fő gondozó.
- Kiemelt tendenciák: A 35. ábra a Házi segítségnyújtásban részesülők számának alakulását mutatja 2010 és 2020 között. 2010 és 2016 között ezt a szolgáltatást egyre kevesebben vették igénybe, azóta azonban a trend növekszik. 2020-ban 43 főt látott el a SZAK.

35. ábra - Házi segítségnyújtásban részesülők száma

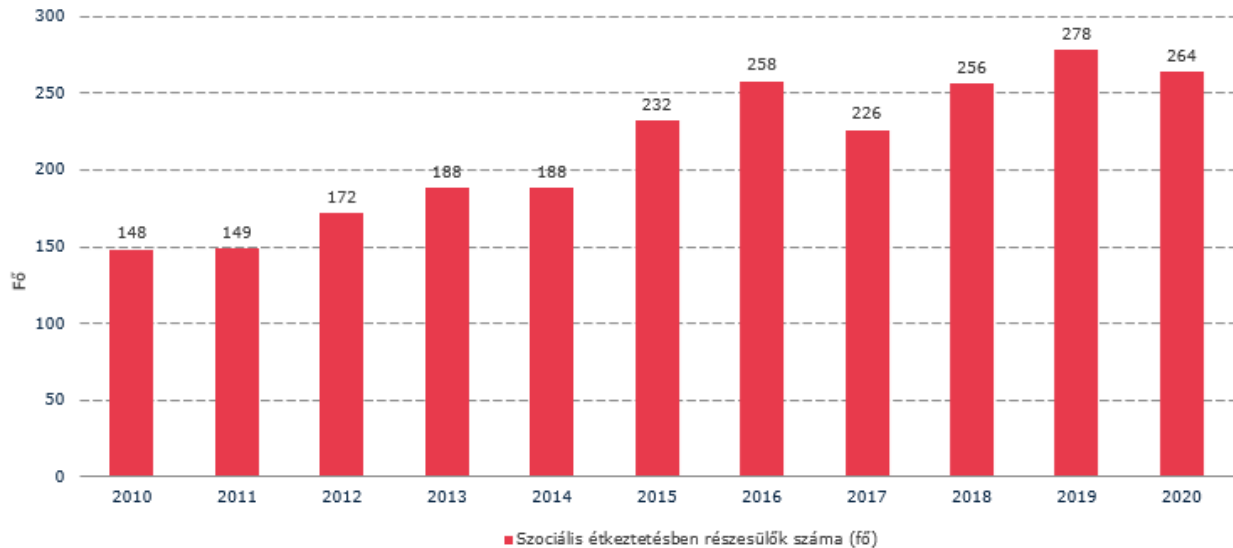

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Étkeztetés

- **Tevékenységi köre:** Az étkeztetési szolgálat a szociálisan rászorultaknak a legalább napi egyszeri meleg étkezésről való gondoskodás jelenti. Ide tartoznak mindazok, akik saját maguk vagy eltartottuk számára nem tudnak meleg ételt biztosítani, napi egyszer. A rászorultság leggyakoribb okai a magas életkor, a nem megfelelő egészségi állapot, a fogyatékoság vagy pszichiátriai betegség, a szenvedélybetegség, illetve a hajléktalanság. Az étkeztetés történhet helyben fogyasztással, elvitellel, vagy házhoz szállítással.
- **Szolgáltatás területi hatóköre:** a társult települések közigazgatási területén, azaz a következő településeken: Isztimér, Fehérvárcsurgó, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór.
- **Intézményi állománya:** 3 fő asszisztens
- **Kiemelt tendenciák:** A 36. ábra a szociális étkeztetésben részesülők számának alakulását mutatja 2010 és 2020 között. Az időszoros adatok egy folyamatosan emelkedő trendet mutatnak. Míg az időszak elején 148 fő részesült szociális étkeztetésben, 11 év alatt 116 fővel nőtt ez a szám, ami arra enged következtetni, hogy nőtt az ellátásra jogosultak száma is. A 2021-es beszámolóból kiderül, hogy a járványidőszakban erre a segítségnyújtási formára volt a legnagyobb igény. Abban az évben közel 85 000 ételadagot adtak ki az ellátott településeken összesen, ami 5 000 adaggal több a 2019-es és 2021-es évhez viszonyítva is.

36. ábra - Szociális étkeztetésben részesülők száma

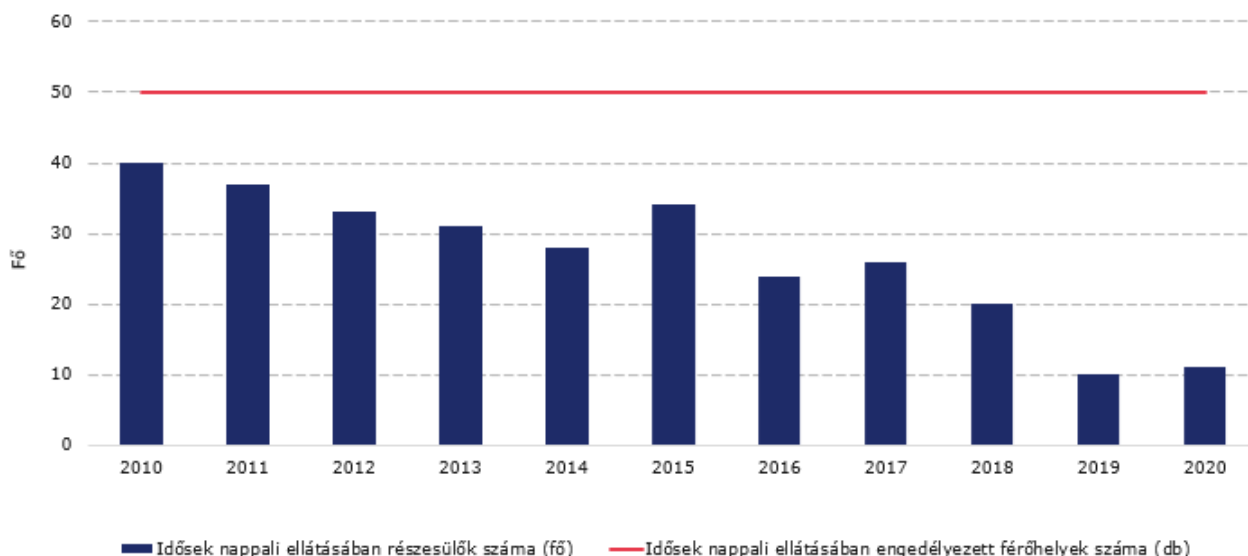

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

Idősek nappali ellátása, valamint a demens betegek nappali ellátása

- **Tevékenységi köre:** A nappali ellátás célja a hiányzó családi gondoskodás, és a fizikai, mentális és pszicho- szociális segítség nyújtása az otthonukban élő, önmaguk ellátására csupán részben képes nagykorú személyek számára. A nappali ellátás keretén belül az idősek segítséget kapnak az egészségügyi alapellátás megszervezésében, vagy éppen a szociális ügyeik intézésében is. Az idősek számára sokszor változatos programokat szerveznek. Ezen felül a demens személyek speciális mentális gondozása is helyet kap.
- **Szolgáltatás területi hatóköre:** Mór település közigazgatási területén
- **Intézményi állománya:** 2 fő gondozó – ápoló, 1 fő kisegítő munkakör, 1 fő takarító, 1 fő terápiás-szociális munkatárs, összesen 5 fő.
- **Kiemelt tendenciák:** A 37. ábra az Idősek nappali ellátásában részesülők és az engedélyezett férőhelyek számának alakulását mutatja 2010 és 2020 között. A vizsgált időszakban az engedélyezett férőhelyek száma változatlanul 50 volt, azonban az igénybe vevők száma csökken. Demens ellátásban 7 fő részesült 2021-ben.

37. ábra - Idősek nappali ellátásában részesülők és az engedélyezett férőhelyek száma

Forrás: KSH alapján saját szerkesztés

A SZAK 2021-es beszámolójában olvasható, hogy a 2020-as évben a pandémia miatt bevezetett változtatások meghatározták a 2021-es évi szakmai működést is. Az intézményvezető megítélése szerint a járványügyi védekezés sikeres volt, melynek sarkalatos eleme a szakmai tudatosság és a megfelelő védőfelszerelések rendelkezésre állása és használata volt.

Hajléktalanok Átmeneti Szállása

A Hajléktalanok Átmeneti Szállása 1994 óta működik és biztosítja a társult önkormányzatok területén életvitelszerűen tartózkodó felnőtt hajléktalan személyek ellátását. A Móri Többcélú Kistérségi Társulás fenntartása alatt működő szállás 16 női és 16 férfi férőhellyel rendelkezik, illetve az úgynevezett krízisidőszakban (november 1 és április 30 között) további 6 időszakos férőhellyel bővül a szállás. Kihasználtsága 2020-ban 71%-os, 2021-ben 69%-os volt. Ugyanakkor a férfiak része szinte mindig 100%-os, a nőké alacsonyabb, kb. 43%. A lakók elsősorban móri lakosok, de a kistérség falvaiból is kerültek be lakók.

Az intézmény dolgozói 5 főállású és 2 részmunkaidős kolléga csapata összetartó, fluktuáció nem figyelhető meg, személyi változás nem történt 2021-ben. A szállás 24 órában biztosít munkavállalói jelenlétet.

A szociális ellátásban saját, vagy valamely családtagon keresztül érintett válaszadók 33%-a kevésbé, 38%-a közepesen, és 30%-a (nagyon) elégedett. Közülük 74% személyesen veszi igénybe a szolgáltatásokat, 18% telefonon, és 7% online. A telefon és online csatorna inkább a szolgáltatásokkal járó adminisztráció intézésére vonatkozik. A mobil applikáció és egyéb digitális eszköz használata teljesen kimarad e téren. A 2024-es elégedettségi felmérés során a szociális ellátásra vonatkozóan a kitöltők ettől eltérő válaszokat adtak. A kitöltők 15%-ának tudomása szerint nem érhető el a városban ez a szolgáltatás, akiknek 59%-a pedig igénybe venné. 3 fő

válaszolt úgy, hogy van a városban és igénybe is veszi, közülük viszont ketten egyáltalán nem elégedettek, míg a harmadik kitöltő nagyon elégedett választ adott.

Fontos kiemelni, hogy a jelenleginél magasabb színvonalú közszolgáltatások (iskola, egészségügy, szociális ellátás stb.) a lakossági felmérésben részt vevők között a legfontosabb tényező, ami hozzájárulhat a helyi élet minőségével való elégedettség növekedéséhez. 89% számára nagyon jelentős vagy jelentős ez a szempont, és 11% számára semleges vagy lényegtelen.

2.6.4.

Közösségi művelődés, kultúra

A közösségi élet központja a Lamberg-kastély Kulturális Központ, Könyvtár és Muzeális Kiállítóhely mely Mór Városi Önkormányzat fenntartásában működik. A kastélyépület a belvárosban található, mely emeletén a városi Radó Antal Könyvtár üzemel, a földszinti tereken pedig a művelődésszervező irodák, valamint szakkörök és műhelyek működnek. Továbbá itt tartják foglalkozásaikat a tanfolyamok és civil szervezetek.

A 2015-ben alapított jelenlegi intézmény jelentős változáson ment át az utóbbi időben. 2019-ben a törvénynek megfelelően megtörtént az intézmény névváltoztatása, melyet 2020-ban az intézmény címer változása követte. 2020-ban a pandémia miatt nagyobb hangsúlyt kapott az intézmény honlapja: különböző tartalmakkal töltötték meg, mint például kézműves videók, ismeret terjesztő sorozat és 360 fokban nézhető tárlatait bemutató videókkal. Az ebben az évben elmaradt eseményeket és rendezvényeket 2021-ben magasabb színvonalban valósították meg. önkormányzati, illetve saját forrásból. Emellett fő tevékenységei közé tartozik a könyvtári, múzeumi és közművelődés. Ezekkel párhuzamosan tartanak különböző tanfolyamokat, táborokat, kiállításokat és bálakat (pl. Farsangi bál, Bornapi fotókiállítás, nyári tábor).

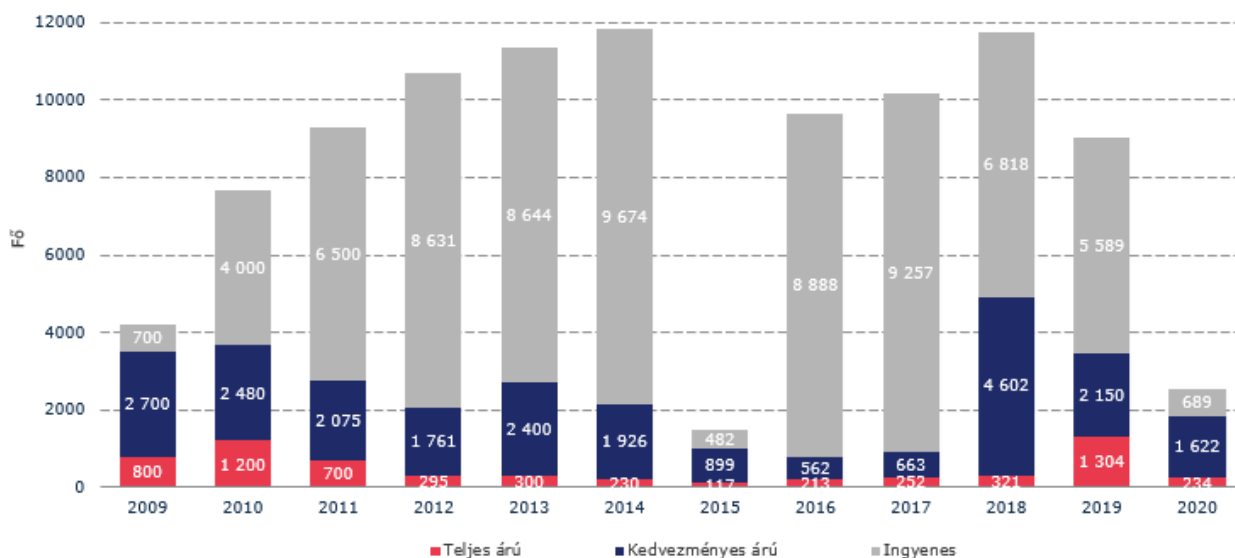
A Központban a Móri Emléktár és Művészeti Kiállítás égisze alatt 6 állandó tárlat látogatható, mindegyik kizárólag tárlatvezetéssel:

1. Sváb tájház
2. Barokk szoba
3. Helytörténeti gyűjtemény
4. Wekerle Sándor Kiállítás
5. Dr. Zimmermann Ágoston emlékszoba
6. Vasarely-szoba

A 38. ábra a múzeumi látogatók számát mutatja 2010 és 2019 között. 2014-ig erős, dinamikus növekedés figyelhető meg. 2015-ben látható visszaesés a felújításnak köszönhető, majd 2016-2018 időszakban újra a felfutás jellemző, 2018-ra megközelítve a 2014-es maximumot. A látogatók számának visszaesése már 2019-ben kezdetét veszi, melyre 2020-ban a pandémia miatti korlátozások erősítenek rá. A 2015-ös évet nem számolva az elmúlt 10 évben átlagosan évi 10.160 fő látogatta a múzeumot. A múzeumi látogatók száma 2009-től kezdett nőni,

köszönhetően a kulturális és művelődési célú fejlesztéseknek és infrastrukturális beruházásoknak⁴³.

38. ábra - Mór muzeális intézmények látogatóinak száma

Forrás: Muzeumstat adatai alapján saját szerkesztés

Kastélyban működő Radó Antal Könyvtár szolgáltatásai közé tartoznak⁴⁴:

- Könyvtári dokumentumok használata helyben - ez kiterjed minden könyvtári dokumentumra.
- Dokumentumok kölcsönzése.
- Könyvtárközi kölcsönzés - eredetiben vagy másolatban.
- Másolatszolgáltatás - kizárólag a könyvtár dokumentumaiból.
- Információs szolgáltatás.
- Tájékoztató szolgáltatások: tájékoztatás a könyvtár állományáról, szolgáltatásairól, gyűjtőköréről, az elektronikus katalógus használatáról, tájékoztatás a könyvtári rendszerről és annak szolgáltatásairól, szakirodalmi tájékoztatás: dokumentumajánlás, témafigyelés, irodalomkutatás, számítógépes tájékoztatás, bibliográfiák összeállítása, szakmai kiadványok készítése.

⁴³ Mór város integrált településfejlesztési stratégiája, 55.o.

⁴⁴ SZMSZ, 10.o.

- Integrált könyvtári rendszer (TextLib) használatával folyamatos állományhonosítás, számítógépes adatbázisok építése - elsődlegesen a könyvtár gyűjteményéről, helyi dokumentumairól, helyi információkról.
- Irodalom- és könyvtár-népszerűsítő rendezvények, könyv- és könyvtárhasználati foglalkozások.
- Az Országos Dokumentumellátó Rendszer tagjaként részvétel a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében.

A Lamberg-kastély Kulturális Központ fenntartásában működő Erzsébet téri Művelődési Ház közösségi, kulturális programok fontos helyszíne. Jellemzően bálók, koncertek, versenyek kerülnek megszervezésre.

Városi Közművelődési Közalapítvány

Az alapítványt 2013 szeptemberében alapította a Mór Városi Önkormányzat. A kilenc fős kuratórium tagjainak alapvető célja a szervezetek, egyesületek, közösségek és alapítványok támogatása, emellett három éve hagyomány teremtő szándékkal tervez koncerteket, hogy elérjék Kodály Zoltán célját miszerint „Legyen a zene mindenkié”. Legnagyobb támogatási összeg a SZJA 1%-ból folyt be. A 2020-as évük teljesen át lett írva a COVID 19 járvány következtében bevezetett rendezvénytilalom miatt, ezért az óvodákat és a nevelési-oktatási intézményeket támogatta hangtechnikai eszközökkel, illetve utalványokkal, továbbá támogatja a Móri Diák Művészeti Fesztivált és a Bornapi rajzversenyt.

A lakossági felmérés alapján a kulturális szolgáltatásokkal a lakosság inkább elégedetlen. Az érintettek csupán 19%-a (nagyon) elégedett a lehetőségekkel, 32% fejezte ki közepes elégedettségét. A válaszadók 26%-a alig, és közel negyede „Egyáltalán nem” elégedett. Akik igénybe vesznek kulturális szolgáltatásokat, 63%-a személyesen intézi ügyeit, 18%-a online, és 13%-a telefonon. A mobil applikáció vagy egyéb digitális eszköz lehetőségével a válaszadók mindössze 5%-a él, postai levelezést egy válaszadó sem használ. Ugyanakkor a gazdagabb és magasabb színvonalú, igényekre szabott kulturális kínálat növelése a válaszadók 72%-ának jelentősen szerepet játszik a helyi élet minőségével való elégedettség növeléséhez. 20% inkább közömbös, és csupán 8% veszi kevésbé figyelembe ezt a tényezőt.

A 2024-es elégedettségi felmérésben a kulturális szolgáltatásokkal kapcsolatban kétféle tendencia rajzolódik ki. Az intézményekhez kötött kulturális szolgáltatásokkal (pl. mozi, könyvtár, színház stb.) kevésbé elégedettek a kitöltők; az elérhetőségükkel kapcsolatban 52,8% (nagyon) elégedett, 47,2% pedig mérsékelt vagy közepesen elégedett. A minőséggel kapcsolatban itt is valamivel pozitívabb a kép; 58,3% (nagyon) elégedett, míg a maradék 41,6% mérsékelt vagy közepesen elégedett. A városi programokat tekintve a kulturális szolgáltatások megítélése nagyon hasonló a gyakoriságot és a minőséget illetően. Mindkettő szempontból 62,7%-a a kitöltőknek elégedett vagy nagyon elégedett és 3,6% egyáltalán nem elégedett. A további 33,7% pedig mérsékelt vagy közepesen elégedett.

A móri civil szervezetek

Mór Városi Önkormányzat különböző civil szervezetek közreműködésére számít és épít annak érdekében, hogy a kötelező és önként vállalt feladatait elláthassa. For-profit szereplők egyáltalán nem vesznek részt helyi esélyegyenlőségi feladatok ellátásában. Szociális, köznevelési,

gyermekjóléti és egészségügyi területeken is bevon városi civil szervezeteket, mint partnereket. Ebben az együttműködésben az önkormányzat évi rendszerességgel anyagi támogatást nyújt a szervezeteknek, melyhez pályázatokon keresztül lehet hozzájutni. A civil szervezetek listája, melyek közül néhány bemutatásra kerül⁴⁵ a következő:

- „A fény túlsó oldalán...” Látássérültek Regionális Közhasznú Egyesülete: 1990-ben alakult és több mint 150 tagot regisztráltak legfőképpen közép- és időskorúak. Havonta tartanak egy fogadó órát a Lamberg-kastélyban, ezen felül kirándulást és a székesfehérvári központban tartanak klub délutánt.
- „Az Egészséges Emberért” Alapítvány
- Bice-Bóca Hátrányos Helyzetűek és Nagycsaládosok Egyesülete: 1987-ben alakult és 2018 környékén módosult a neve Bice-Bóca Egyesület névre. Céljuk a három vagy több, illetve a fogyatékkal élő gyermekes családok támogatási. Napi kapcsolatot tartanak sérült fiatalokkal és heti rendszerességgel tartanak foglalkozásokat emellett minden hónapban biztosítanak sportnapot, kirándulást és színházlátogatást. Ezeket a programokat és az egyesület működését 10-12 társadalmi segítő végzi.
- Borbarát Hölgyek Egyesülete
- Brindisi Szent Lőrinc Borrend
- Caritas: 1985-ben alapították magánkezdemenyezésre, mint a Móri katolikus Egyházközség Szent Erzsébet Caritas csoportja. Az országos listára csak 1993. januárjában kerültek fel. Tevékenységi köre a szeretetszolgáltatás és a lelki segélynyújtásra fókuszál, de emellett rendszeresen rész vesznek a sörédi gyermekek üdültetésében is.
- Családsegítő Alapítvány: 1995-ben alakult, működtetője az Egészségügyi és Rehabilitációs Tábor továbbá öt tagú kuratórium felügyeli a munkájukat. Céljuk nem csak a rászoruló, hanem a pályakezdők és tartós munkanélküliek segítése és emellett a hátrányos helyzetű családok pénzügyi és természetbeni segítése.
- Díszmadarasok Móri Egyesülete
- Edelweiss Móri Német Nemzetiségi Táncegyüttes
- Ezerjő Nyugdíjas Egyesület
- Gárdonyi Géza Általános Iskola Tanulóért Szociális Alapítvány
- Képző- és Iparművészeti Szabadiskola Alapítvány
- Liederkreis Német Nemzetiségi Kamarakórus Egyesület
- Magyar Vöröskereszt Fejér Vármegyei Szervezet Mór Területi Szervezete: Főállású és társadalmi aktivistákkal dolgoznak, a szervezet létszáma 1800 fő és ifjúsági szervezete

⁴⁵ Helyi Esélyegyenlőségi Program, 71.o.

is működik. Legfőképpen az adományok gyűjtésével és elosztásával, valamint betegek otthoni szakápolásával és egészségvédelemmel foglalkoznak.

- Mentők a Mentőkért Mór és Térsége Alapítvány
- MIKSZ - Móri Írók, Képzőművészek Szövetsége Egyesület
- Mór - Freudenberg Baráti Társaság
- Mór Város Önkéntes Tűzoltó Egyesület
- Mór Város Polgárőr Egyesület
- Móri Borvidék Hegyközsége
- Móri Borvidék TDM Egyesület
- Móri Fúvószenesi Egyesület
- Móri Néptáncbarátok Egyesülete
- Móri Városvédő és Szépítő Egyesület
- Móri-árok Természetvédelmi Öröksége Alapítvány
- Mozgássérültek Egyesületének helyi szervezete: 2002-ben szervezték meg és több mint 370 nyilvántartott mozgássérült tagja van. Rendszeresen tartanak összejöveteleket a Lamberg-kastélyban.
- Nebuló Tömegsport Alapítvány
- Német- és Cigány Nemzetiségi Önkormányzat: A nemzetiségi önkormányzatok a nemzetiségi közösségek és egyének érdekeinek helyi szintű képviselőjére alakult meg, a Mór Városi Önkormányzatnak együttműködésével. Nemzetiségi oktatást tartanak több óvodában és általános iskolában is. Az együttműködésüket rendszeresen felülvizsgálják és szükség esetén bővítik.
- Pro Musica - Pro Cultura Közhasznú Szervezet
- Országos Nyugdíjas Polgári Egyesület Móri Szervezete
- Rozmaring Móri Kistérségi Nemzetiségi Táncegyüttes Egyesület
- Szociális Kerekasztal: Ez több szociális szervezetből és alapítványból állt össze, célja a közös feladatok elvégzése, mint például a karácsonyi csomagok készítése, illetve listát készít és nyilván tartja a rászorulókat.
- Szolgáló Szeretet Alapítvány: A Református Egyház keretein belül működik, támogatják az időseket és a fiatal családokat, de ezenkívül végeznek kórházlátogatást, ruhagyűjtést és családgondozást is.
- Wekerle Sándor Egyesület

- Wekerle Sándor Életművét Gondozó Kulturális és Tudományos Alapítvány

2.6.5. Sport

Infrastruktúra

Három különböző sportlétesítmény található Mórton:

- Wekerle Sándor Szabadidőközpont: Mór egyik első szabadidőközpontját 1997 májusában alapították és tevékenysége megkezdése után aktívan kezdte bevonni fogyasztóit, akik leginkább az iskolások, illetve a Mór Városi Kórház. A Wekerle Sándor Szabadidő Központ nevet 2002 augusztusában kapta meg, 2003-tól városi strandfürdő megnyitása. A sportcsarnok maga 44m x 22m parkettával borított, 400 ülőhely és 200 állóhellyel, továbbá egy kültéri füves és egy salakos nagyméretű labdarúgópálya és egy uszoda. További szolgáltatásai közé tartozik a finn szauna, infrakabin, szolárium, babúszás és pezsgőfürdő, illetve felnőtt úszás oktatás.
- Kulcsár Antal Öttusa Sportközpont (Mór, Kodály Zoltán u.14.)

Sportszervezetek⁴⁶

- Mór Városi Sportegyesület
- Móri Úszó Egyesület
- Fogarasi Rally Team
- Főnix Rock and Roll Sporttánc Egyesület
- Körzeti Diáksport Bizottság Mór
- Mini Tenisz Egyesület
- Mór Városi Labdarúgó Szövetség
- Móri "Petőfi" Horgászegyesület
- Móri Genkina Karate Sport Egyesület
- Móri Karika Sport, Kulturális Egyesület
- Móri Kézilabda SC
- Móri Öttusa Sportegyesület
- Móri SE Asztalitenisz Szakosztály

⁴⁶ <https://mor.hu/sportszervezetek>

- Móri SE Sakk Szakosztály
- Sasszem Sport Lövész Egyesület

A sportolási lehetőségek bővítése a lakossági kérdőívben részt vevők 61%-nak jelentősen szerepet játszik a helyi élet minőségével való elégedettség növeléséhez. 25% semleges e tekintetben, és 15% veszi kevésbé figyelembe ezt a tényezőt.

2.6.6.

Esélyegyenlőség biztosítása

Mór Városi Önkormányzat 2018-2023. Helyi Esélyegyenlőségi Programját (továbbiakban: HEP) az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényre; a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról szóló 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendeletre; illetve – a dokumentum készítésekor hatályban lévő – a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012. (VI. 5.) EMMI rendeletre építve készítette. A Program helyzetelemzésből és intézkedési tervből áll, és a Kormányrendelet alapján az alábbi célcsoportokra fókuszál:

- Romák és/vagy mélyszegénységben élők;
- Gyermekek;
- Idősek;
- Nők;
- Fogycatékcal élők.

A 24. táblázatban a fenti kategóriák mentén történő helyzetelemzésre épülő Intézkedési Terv összefoglalása olvasható.

24. táblázat - HEP 2018-2023 helyzetelemzés megállapításainak összefoglalása

Célcsoport	Következtetések	
	Problémák beazonosítása	Fejlesztési lehetőségek meghatározása
Romák és/vagy mélyszegénységben élők	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Társadalmi helyzetük jelentős részben az aluliskolázottságból fakad ▪ A sok gyermekes családoknak nagyobb az esélye az elszegényedésre ▪ Eladósodott családok munkaerő piacra juttatása 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Felzárkóztató képzés 7-8. osztály, alapfokú végzettséghez juttatni az iskolázatlan réteget ▪ Tudatos családtervezés, védőnői tájékoztatás erősítése ▪ Szociális támogatások erősítése
Gyermekek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Krízis helyzet esetén kevés a lehetőség ▪ A védelemben vett és veszélyeztetett gyermekek száma 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Helyettes szülő biztosítása ▪ Szükségletfelmérés, tájékoztatás, alternatív megoldások támogatása

Célcsoport	Következtetések	
	Problémák beazonosítása	Fejlesztési lehetőségek meghatározása
		<ul style="list-style-type: none"> Jelzőrendszer erősítése, esetmegbeszéléseken a részvétel erősítése
Idősek	<ul style="list-style-type: none"> Egyre magasabb a lakónépességeken belül a nyugdíjkorhatárt elérők és elérték aránya, öregedő település Gyakori az idősek körében az egy fő háztartás, különösen a nők körében Idősek informatikai jártassága alacsony 	<ul style="list-style-type: none"> Humán kapacitások kihasználása, a potenciális (idős) erőforrás bevonása a társadalmi hasznosság jegyében: önkéntes munkavállalás, önkéntes szerveződés segítése a korcsoport körében, civil szervezetekkel való kapcsolatteremtés, közvetítés Generációk közti távolság csökkentése, az egyedülálló idős képességeinek megfelelő feladatokba történő bevonása, nyugdíjasklubok támogatása informatikai tanfolyamok szervezése (könyvtár, releváns civil szervezetek, önkéntesek bevonásával)
Nők	<ul style="list-style-type: none"> Részmunkaidős és atipikus foglalkoztatási lehetőségek hiánya Alternatív gyermekfelügyelet, igénybevételre nincs lehetőség, jelenleg nincs helyettes szülő 	<ul style="list-style-type: none"> Munkalehetőségek keresése a specifikumokra tekintettel Alternatív megoldások támogatása, igényfelmérés szükséglet felmérés, tájékoztatás
Fogyatékkal élők	<ul style="list-style-type: none"> A településen nincs olyan cég, társaság, amely a megváltozott munkaképességű emberek (az érzékszervi- látás-, hallásszervi-mozgásszervi fogyatékossgal élő emberek) foglalkoztatását (is) felvállalná Középületek akadály mentesítése és a közszolgáltatásokhoz kapcsolódó egyes webhelyek akadálymentesítése nem minden esetben megoldott Fogyatékos személyek számának, típusának, arányainak azonosítása a városban A közművelődési, közoktatási, szociális intézmények teljes körű akadálymentesítése 	<ul style="list-style-type: none"> Kapcsolódó adatgyűjtés tájékoztatás, kommunikációs kampány a vállalkozások törvényi kötelezettségeiről és az igénybe vehető kedvezményekről megváltozott munkaképességű emberek foglalkoztatásának támogatása Fizikai akadálymentesítés önkormányzat és az önkormányzat által fenntartott intézmények alkalmazottainak releváns képzése Az önkormányzatának orientálása a városban élő fogyatékos személyek pontos azonosítására, igényeik feltárására Pályázatfigyelés biztosítása

Forrás: Mór város Helyi Esélyegyenlőségi Program, 73.o.

A táblázat a Helyi Esélyegyenlőségi Program 2018-2023-as dokumentumának összefoglaló táblázatának adatait tartalmazza, amely az öt célcsoporthoz megfogalmazza egyrészt a problémákat, másrészt azokra megoldásként fejlesztési lehetőségeket vázol fel.

A HEP helyzetelemzés része a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetét tárja fel, és ezeken a területeken igyekszik biztosítani az esélyegyenlőséget. Ezen szempontok szerint a legfontosabb intézkedések, kiemelt témák a következők:

▪ **Oktatás:**

- A Közoktatási esélyegyenlőségi és intézkedési terv alapján a városban az alapfokú művészetoktatás, a gyógypedagógiai tanácsadás, nevelési tanácsadás, logopédiai ellátás, gyógytestnevelés, gyermekjóléti szolgáltatás és iskolai napközi érhető el. A település közoktatási szolgáltatásainak szakember ellátottsága teljes mértékben megfelel a képesítési kötelezettségnek.
- A hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek arányában az iskolák és évfolyamok között nincsen számottevő eltérés. Az SNI-s gyermekek aránya alacsonyabb az országos átlagnál. Az adatok megmutatják, hogy e csoport tagjai kicsit eltolódnak a Pityang Óvoda és Móri Radnóti Miklós Általános Iskola felé. Az árkipusztai (azaz szegregátumban élő) gyermekek eloszanak az osztályok között. Az ő esetükben azonban a gyakori hiányzások és oktatástól való távolmaradás figyelhető meg.
- Móron kizárólag a Móri Gárdonyi Géza Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Készségfejlesztő Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézményben van gyógypedagógiai tagozat. Ennek az intézménynek a működése az 2.6.1 fejezetben részletesebben olvasható. Tanoda nincsen Móron.
- Ugyanakkor a szegregáció leginkább az oktatásban jelentkezik, és több iskolánál is úgy kell kialakítani a körzeteket, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók eloszlása egyenletes legyen az intézményekben.
- Önkormányzati ösztöndíjak, mint pozitív diszkrimináció eszközei: az ún. Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer a felsőfokú tanulmányokat, az Arany János Tehetségkutató program a középiskolai tanulmányokat támogatja.

▪ **Lakhatás:**

- Önkormányzati bérlakások: A 31/2015.(VIII.31.) önkormányzati rendelet az önkormányzati bérlakásokról szabályozza azok igénybevételét. Móron kb. 80 kérelmező igényét tartotta számon az önkormányzat 2017-ben. Az önkormányzati lakásokat a Mór-Holding Kft.-n keresztül adja bérbe az önkormányzat, melyre a szociális helyzet alapján csak határozott idejű bérleti szerződés köthető.
- Lakbértámogatás: A lakbér kifizetésének megkönnyítése érdekében a rászorulóknak számára lakásfenntartási célú települési támogatás, vagy lakbértámogatást kínálnak fel. 2016-ban 14 fő, 2017-ben 8 fő részesült ez utóbbiban.

▪ **Foglalkoztatás:**

- Közfoglalkoztatás biztosításával, illetve uniós keretből finanszírozott képzési programokkal igyekeznek elősegíteni a munkához való hozzáférés esélyegyenlőségét. A hozzáférés mindenki számára biztosított, az utazás elősegítése érdekében az érintettek utazási kedvezményben részesülnek.
- Az esélyegyenlőség biztosításának egyik eszköze a különböző támogatások nyújtása. A kötelező pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, önkormányzati támogatások mellett alábbi egyéb, nem települési támogatásokat kapnak a rászorultak.

- Egészségügy és szociális szolgáltatások:
 - Az egészségügyi alapellátás biztosítását az egészségügyről szóló törvény írja elő. Mórón az alapellátáson túl a Fejér Vármegyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Móri Telephelye látja el a szakellátást. Egyetlen csoport sincs kizárva. Esélyegyenlőségi szempontból azonban fennáll annak a lehetősége, hogy a hátrányos helyzetű csoportok nem tudják igénybe venni a szakellátást.
 - Mór városa az étkeztetést, házi segítségnyújtást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, és nappali ellátást az Szt. 86.§(1) bekezdése alapján kötelezően biztosítja. Az Önkormányzat a Móri Többcélú Kistérségi Társulás keretében a Szociális Alapszolgáltatási Központban látatja el. A rászorultság tényét a SZAK vezetője vizsgálja és az ellátást biztosítja.
- Az Önkormányzat által kiemelt felzárkóztató, integrációs programok:
 - A SZAK által működtetett Család- és Gyermekjóléti Szolgálat prevenciós programjai: fogyatékkal élők napja, adventi készülődés, nyári táborok a Családsegítő Alapítvány közreműködésével.
 - TOP-5.2.1-15 fejlesztés: 2022 januárjában zárult a „TOP-5.2.1-15-FE1-2016-00004” kódszámú projekt, mely címe „Mór Árkpuszta - a társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex program”. A projekt során 2019 nyara és 2021 novembere között Árkpusztán számos komplex integrációs típusú program valósult meg. Ezek elsősorban képzések és rendezvények voltak, melyek kiemelt célközönsége a hátrányos helyzetű személyek voltak, ezen belül elsősorban romák számára.

A HEP elkészítése széles társadalmi bázison történt, a Szociális Kerekasztal és a civil fórum átbeszélésével. A Program végrehajtásának ellenőrzése érdekében az úgynevezett HEP Fórum jött létre. Ugyanakkor ennek működése nem rendszeres. A Program elfogadásakor és felülvizsgálatokkor ül össze. Ezen kívül a Szociálpolitikai Kerekasztal tagjai, melyet a helyi rendelet szabályoz⁴⁷, éves kötelező ülésén vesznek részt, ami kibővül a HEP Fórum tagjaival. A pandémia alatt nem került sor személyesen ilyen találkozóra.

Ami a HEP megvalósulását illeti, az intézkedési tervben előírt célok megvalósítása zömmel pályázat útján lehetséges, ezért a kivitelezés is ehhez kötött.

2.7.

A település gazdasága

Mór város gazdaságának vizsgálata során az összehasonlítás alapját a szomszédos települések, a Móri járás, a Fejér vármegyei és az országos statisztikák, trendek jelentik.

⁴⁷ A személyes gondoskodást nyújtó ellátásokról szóló 11/2015. (V.6.) önkorm. rendelet 17. §-a nevesíti a Kerekasztal tagjait. A tagok közé újonnan bekerült két nyugdíjas szervezet, ezzel megvalósítva a HEP-ben megfogalmazott intézkedést, miszerint legyen képviselőjük az időskorúaknak a Kerekasztalban. (forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás.)

2.7.1.

A település gazdasági súlya, szerepköre

A szakirodalomban a gazdasági fejlettségre, jólétre használt, legszélesebb körben elterjedt mérőszám a bruttó hazai termék (GDP), ami a termelési megközelítés szerint az adott évben, adott területi egység határain belül megtermelt, végső felhasználásra szánt termékek és szolgáltatások összértékét jelenti. Ezt fajlagos értékkel szokás vizsgálni, vagyis egy főre jutó bruttó hazai termék mutató kerül kiszámításra. 2020-ban az egy főre eső GDP Magyarországon 4,92 millió Ft volt, míg Fejér megyében 4,86 millió Ft, ami az országos átlag 98,8%-a. Annak következtében, hogy az országos statisztikát Budapest erősen felhúzza, Fejér vármegye Budapest és Győr-Moson-Sopron vármegye mögött a harmadik legnagyobb egy főre jutó GDP-vel rendelkezik.⁴⁸ Fejér vármegye versenyképes vármegye, aminek alappillérei a gazdaság duális szerkezete, a hazai tulajdonú vállalatok magas részaránya, a kkv-k számának csökkenése, termelékenység és exportképesség növekedése, illetve a kisvállalkozói kör stabilitása. A vármegye közlekedés-földrajzi elhelyezkedése kedvező, jelentős európai innovációs tengelyekhez kapcsolódik, Budapest vonzása és fejlesztő hatása érzékelhető. Jelentős útvonalak, melyekhez közvetlenül és közvetetten kapcsolódik az M1, M6 és M7-es autópálya, illetve a 8. sz. főút. A jövőbeni fejlődés érdekében szükséges kiaknázni a Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszterek közötti innováció orientált, a közlekedési hálózatok nyújtotta fejlesztés, illetve a K+F-ben rejlő lehetőségeket.⁴⁹

Gazdasági súlya alapján Fejér vármegye országos viszonylatban történő elhelyezése után Mór város és térsége vármegyei szerepének bemutatása szükséges.

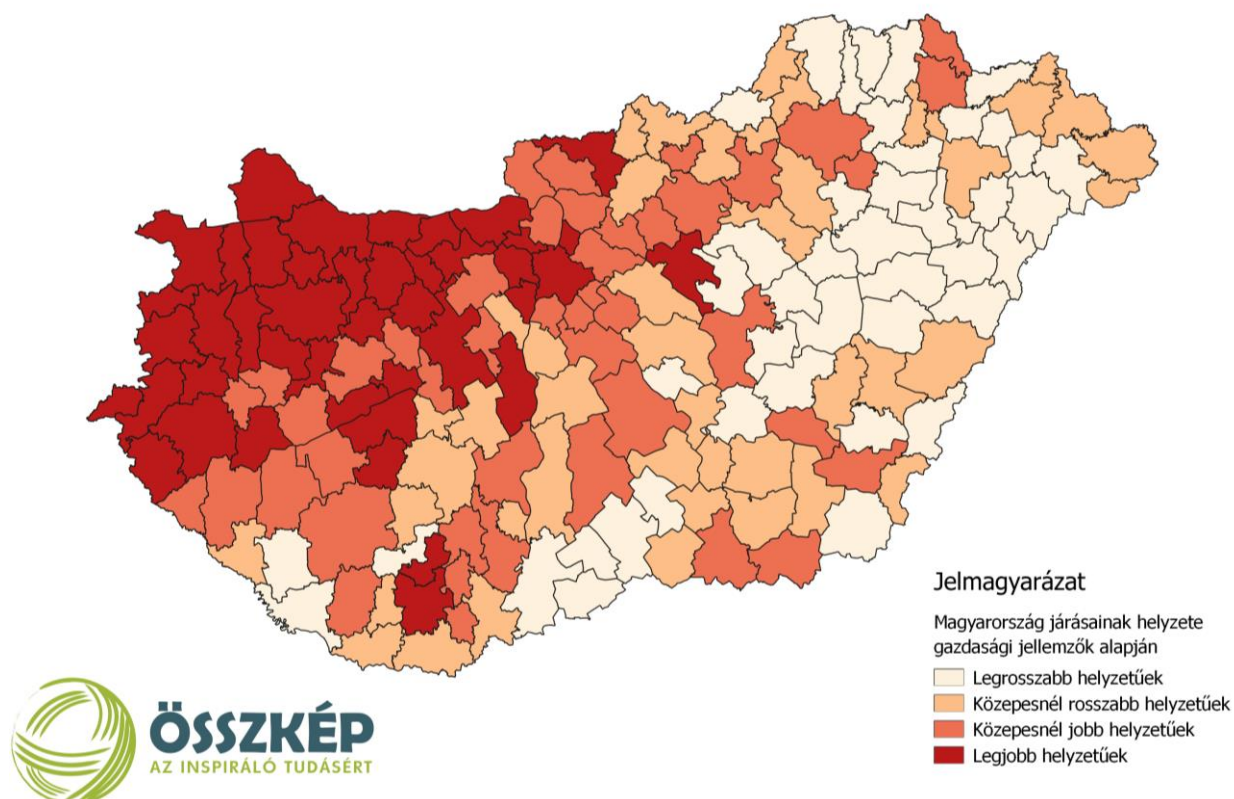
Mór és térségének gazdasági szerepe meghatározó, a Győr – Komárom – Tatabánya – Székesfehérvár négyszögben önálló szereppel rendelkezik. Az ipari ágazatok közül kiemelkedik a turizmus (Móri borvidék), a jármű-és elektronikai ipar. A Móri Járás központjaként funkcionáló Mór Város 109 km²-nyi területén 13 701 lakos él (2020). A település – a 240/2006. (XI.30) sz. kormányrendelet alapján – nem tartozik sem a társadalmi, gazdasági infrastrukturális szempontból elmaradott települések, sem az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések kategóriájába. Mór jármű- és elektronikai ipari profilja jelentős fejlődési potenciállal rendelkezik, amelyhez további foglalkoztatási és ezekkel harmonizáló képzési igények kapcsolódnak.

A járások fejlettségi szintjét vizsgálva látható, hogy a területi tőke alapján (gazdasági, társadalmi, demográfiai, kulturális tényezők) a Móri járás a közepesnél jobb helyzetű járások közé tartozik, míg a gazdasági, infrastrukturális és intézményi ellátottság dimenziók alapján a legjobb helyzetű járások csoportjában található (39. ábra).

⁴⁸ KSH adatai alapján

⁴⁹ Fejér Vármegye Területfejlesztési koncepció 2030

39. ábra - Területi tőke Magyarországon: gazdasági jellemzők

Forrás: Oláh-Szabó-Tóth (szerk.) 2017 - A területi tőke és magyarországi dimenziói (www.osszkep.hu)

Egy település, térség gazdasági erősségének fontos indikátora a helyi vállalkozások árbevételének alakulása, közvetett módon közelítve a helyi önkormányzat iparüzési adó bevételének alakulása indikátorral. A helyi iparüzési adó (HIPA) mértékét minden esetben a település önkormányzata határozhatja meg, 0,00-2,00%-os intervallumban, melynek alapja a vállalkozások nettó árbevétele (különböző egyéb levonások után). Az adó mértéke egyfajta stratégia elem is a gazdaságpolitikában, hiszen az alacsonyabb adózási lehetőség vonzó lehet a betelepülő vállalkozások számára. Mór városban a HIPA mértéke a maximális, 2%-os, ahogy a térség legalább ilyen fejlettséggel és infrastruktúrával rendelkező nagyvárosaiban: Székesfehérvár, Bicske, Tatabánya, Oroszlány, Veszprém. A szomszédos települések közül Csákerényben (1,7%), Nagyvelegén (0,5%), Akán (1%) és Császáron (1,6%) alacsonyabb az iparüzési adó mértéke.⁵⁰ Az alapján, hogy a helyi iparüzési adóból milyen mértékű bevétele származik az önkormányzatoknak, könnyen elhelyezhető egy település egy adott térségen belül. Móron az iparüzési adóból származó bevétel 2019-ben 1,77 Mrd Ft volt, ami 2015 óta csökkenő tendenciát mutat (2015-ben 2,3 Mrd Ft). Az egy lakosra jutó helyi iparüzési adó nagyságát Fejér vármegye településein – kiemelten a legmagasabb 10 települést, illetve a szomszédos városokat/falvakat – a 25. táblázat összegzi. Az indikátor alapján Mór 7. Fejér megyében, a városban az egy lakosra jutó HIPA nagysága 128 ezer Ft. A szomszédos településeken a mutató

⁵⁰ Forrás: www.helyiadozas.hu

jelentősen alacsonyabb. Fejér megyében Rácalmás, Felcsúton és Szabadegyházán a legmagasabb a HIPA fajlagos értéke. Fontos kiemelni, hogy Felcsúton csupán 1,4%, míg Szabadegyházán 1,6% az iparűzési adó mértéke, azonban a települések népessége egyaránt jelentősen alacsonyabb.

25. táblázat - Egy lakosra jutó helyi iparűzési adó rangsor – Fejér vármegye (2019)

Település		HIPA / lakos (ezer Ft)		Település	HIPA / lakos (ezer Ft)
1.	Rácalmás	531,16	50.	Csókakő	22,65
2.	Felcsút	385,05
3.	Szabadegyháza	242,67	54.	Bodajk	21,43
4.	Székesfehérvár	202,87
5.	Dunaújváros	154,12	76.	Pusztavám	16,63
6.	Kisapostag	136,86
7.	Mór	127,53	91.	Balinka	11,72
8.	Bicske	119,88
9.	Gánt	108,41	99.	Bakonycsernye	9,24
10.	Kőszárhegy	81,53
...	105.	Nagyveleg	1,50

Forrás: TEIR adatai alapján saját számolás és szerkesztés

Egy település gazdasági súlyának és vállalkozásainak fontos indikátora a bruttó hozzáadott érték⁵¹. A Móron működő vállalkozások által megtermelt BHÉ 2019-ben 38,7 Mrd Ft volt. Fejér vármegye településen megtermelt bruttó hozzáadott érték egy lakosra jutó értéke alapján felállított rangsort a 26. táblázat összegzi, ahol Mór 8. helyen áll a megyében, az egy lakosra jutó BHÉ-e 2,78 millió Ft. A listán Felcsút után Nadap a második - ami elsősorban az alacsony lakosságának az eredménye-, míg Rácalmás a harmadik. A szomszédos települések közül Pusztavámon a legmagasabb az indikátor értéke, 482 ezer Ft.

⁵¹ A bruttó hozzáadott érték a következő képlet alapján került kiszámításra: BHÉ = adózás előtti eredmény + értékcsökkenési leírás + személyi jellegű ráfordítások.

26. táblázat - Egy lakosra jutó bruttó hozzáadott érték rangsor – Fejér vármegye (2019)

Megnevezés		BHÉ / lakos (ezer Ft)	Megnevezés		BHÉ / lakos (ezer Ft)
1.	Felcsút	24 350,73	53.	Pusztavám	481,67
2.	Nadap	23 602,27
3.	Rácalmás	16 264,74	66.	Bodajk	318,67
4.	Szabadegyháza	11 516,64
5.	Bicske	10 558,48	74.	Nagyveleg	269,72
6.	Székesfehérvár	5 122,48
7.	Gánt	4 077,16	86.	Csókakő	205,34
8.	Mór	2 783,27
9.	Mátyásdomb	2 286,60	96.	Bakonycsernye	170,94
10.	Kápolnásnyék	2 142,50
...	101.	Balinka	122,06

Forrás: TEIR adatai alapján saját számolás és szerkesztés

Egy település munkaerő megtartó képességének meghatározó indikátora a naponta ingázók arányának elemzése (2.5.3 *Foglalkoztatottság c. fejezet*). A város a Móri munkaerőpiaci körzet központja. Móron a felmérés időpontjában a munkával rendelkező lakosság csupán 24%-a ingázott naponta más településre, ami alacsonynak mondható. Ha a vármegye járásait vizsgáljuk, akkor az ingázók arányának alakulása csupán a Dunaújvárosi járásban (43%) és a Székesfehérvári járásban (33%) alacsonyabb, mint a Móri járásban (52%). A városba ingázó foglalkoztatottak aránya a városban betöltött állások között 52% (Bakonycsernyéről 482 fő, Bodajkról 464 fő, Pusztavámról 451 fő, Székesfehérvárról 332 fő, Csetényről 254 fő stb.). A településen a jövedelmi viszonyokat a magasabb területi egységekhez képest a 2.5.4 Jövedelmi viszonyok, életminőség c. fejezet összegzi. A móri átlagjövedelem jellemzően meghaladja a magasabb területi szintek átlagos értékét, 2019-ben az egy állandó lakosra vetített összes nettó jövedelem 1 650 382 Ft volt.

Összességében elmondható, hogy a Móri járás és Mór városa egyaránt kiemelkedik térségi szinten, a fejlettebb, nagyobb gazdasági súllyal rendelkező területek közé tartozik, települési szinten a vármegye 10 legerősebb települési szintű gazdasága között szerepel.

2.7.2.

A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

A gazdasági szerkezet vizsgálatakor elmondható, hogy a Móri járásra erőteljes ipari jelleg jellemző, Fejér vármegye harmadik legfejlettebb járása. A beruházók főleg a kistérségi központba, Móra települtek, ahol az autóalkatrész gyártás, a járműiparhoz kapcsolódó ágazatok fejlesztése évtizedek óta kiemelkedő jelentőséggel bír. A rendszerváltást követően kedvező geopolitikai helyzetének és nemzetközi kapcsolatainak köszönhetően nem csupán magyar, hanem külföldi cégek is szívesen fektettek be a területen. A város elébe ment a beruházók kívánalmainak, és létrehozta a Móri Ipari Zónát, amely ipari parkként, korábban „Móri Északnyugati Ipari Park”, jelenleg Prof. Dr. Schindele Vendel Ipari Park néven elsősorban feldolgozóipari (járműipari, mechatronikai) cégeknek ad otthont.

Nagyszámú ipari munkahely jött létre a településen, ami a rendszerváltás okozta gazdasági, foglalkoztatási krízis szempontjából rendkívül kedvező volt. A vállalatok a foglalkoztatotti igényüket alapvetően a járásból, illetve a járásközpont hozzávetőlegesen 30 km-re kiterjesztett földrajzi környezetéből elégítik ki, a foglalkoztatottak egy része az ország más területeiről érkezik. Az elmúlt években egyre inkább jellemző a külföldi munkaerő alkalmazása. A betelepült cégek tevékenysége specializált, meghatározó módon import- és exportorientált. A kapcsolódó beszállítói tevékenységbe ugyan bekapcsolódtak a térségi -k is, azonban szerepük, hangsúlyuk erősítendő.

A gazdaság igényeihez igazodó munkaerő utánpótlás terén a vállalatok és a szakképző intézmények között létezik kapcsolat, azonban ez egyfelől erősítendő, másfelől a gyakorlat-orientált tudást biztosító duális szakképzés intézményrendszerének infrastrukturális és tartalmi kialakítása várat magára.⁵²

A település főbb gazdasági ágazatainak kijelölése a működő vállalkozások tevékenysége és gazdasági adatainak elemzésével lehetséges. Mórton a működő vállalkozások számát és arányát a magasabb területi egységekhez képest nemzetgazdasági áganként a 27. táblázat összegzi (TEAOR'14 rendszerben). A működő vállalkozások 17,5%-a (179 db) a G – Kereskedelem és gépjárműjavítás, a 13,5%-a az M - Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység, 11,9%-a a C – Feldolgozóipar, a 11,6%-a S – Egyéb szolgáltatások és 10,9%-a az F – Építőipar nemzetgazdasági ágakban tevékenykedik. A településen a magasabb területi trendekhez képest ezek közül a feldolgozóipar, a kereskedelem és gépjárműjavítás, illetve az egyéb szolgáltatások emelkednek ki, míg az építőipar és a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységek kisebb súllyal jelenik meg.

⁵² Mór város Településfejlesztési Konceptiója (2017)

27. táblázat - Vállalkozások és egyéb, a településen működő nonprofit szervezetek nemzetgazdasági ágak szerinti megoszlása (2019)

Nemzetgazdasági ág	Mór	Móri járás	Fejér m.	M.o.	Mór	
					Száma (db)	Megoszlás (%)
A	Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat	32	3,1%	4,24%	3,95%	3,95%
B	Bányászat, kőfejtés	1	0,1%	0,13%	0,05%	0,05%
C	Feldolgozóipar	122	11,9%	10,01%	7,34%	6,32%
D	Villamos energia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás	1	0,1%	0,04%	0,11%	0,15%
E	Vízellátás; szennyvíz, hulladék, szennyeződés	1	0,1%	0,21%	0,26%	0,21%
F	Építőipar	112	10,9%	15,31%	13,98%	10,81%
G	Kereskedelem, gépjárműjavítás	179	17,5%	15,35%	14,15%	15,85%
H	Szállítás, raktározás	42	4,1%	4,28%	4,07%	3,84%
I	Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	28	2,7%	3,14%	2,97%	3,67%
J	Információ, kommunikáció	40	3,9%	3,69%	4,73%	5,81%
K	Pénzügyi, biztosítási tevékenység	34	3,3%	3,94%	3,06%	2,84%
L	Ingatlanügyletek	18	1,8%	1,70%	3,19%	4,29%
M	Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység	138	13,5%	12,13%	16,18%	17,52%
N	Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység	61	6,0%	6,28%	6,33%	6,05%
O	Közigazgatás, védelem; kötelező társadalombiztosítás	0	0,0%	0,00%	0,00%	0,00%
P	Oktatás	31	3,0%	3,52%	4,66%	4,34%
Q	Humán-egészségügyi, szociális ellátás	40	3,9%	3,18%	3,95%	4,42%
R	Művészet, szórakoztatás, szabad idő	26	2,5%	2,67%	2,74%	3,09%

Nemzetgazdasági ág		Száma (db)	Mór	Móri járás	Fejér m.	M.o.
			Megoszlás (%)			
S	Egyéb szolgáltatás	119	11,6%	10,18%	8,29%	6,80%

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

Az értékesítés nettó árbevétele alapján – a vállalkozások székhelyét figyelembe véve - Móron a 10 legjelentősebb nemzetgazdasági ágat és ágazatot a 28. táblázat mutatja. A C – Feldolgozóipar és G – Kereskedelem, gépjárműjavítás nemzetgazdasági ág dominanciája látható. A legmagasabb, 138 Mrd Ft-os árbevétel a Közúti jármű gyártása ágazatban keletkezik, míg jelentős a Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása ágazat (54 Mrd Ft) és a Fémfeldolgozási termék gyártása (52 Mrd Ft) ágazat forgalma. A 10-es listán látható továbbá az A - Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat nemzetgazdasági ág Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások ágazata, illetve az L – Ingatlanügyletek ágazata.

28. táblázat - 10 legjelentősebb móri nemzetgazdasági ágazat a 2020-ben (vállalkozások székhelye alapján, főtevékenység figyelembevételével)

Nemzetgazdasági ág	Ágazat	Árbevétel (Mrd Ft)	Foglalkoztatottak száma (fő)
C	29 - Közúti jármű gyártása	138,35	3502
C	26 - Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása	54,08	617
C	25 - Fémfeldolgozási termék gyártása	52,05	1275
G	47 - Kiskereskedelem (kivéve: gépjármű motorkerékpár)	7,59	225
G	49 - Szárazföldi, csővezetékes szállítás	6,34	278
G	46 - Nagykereskedelem (kivéve: jármű, motorkerékpár)	4,54	62
G	43 - Speciális szaképítés	2,04	125
A	01 - Növénytermesztés, állattenyésztés, vadgazdálkodás és kapcsolódó szolgáltatások	1,97	73

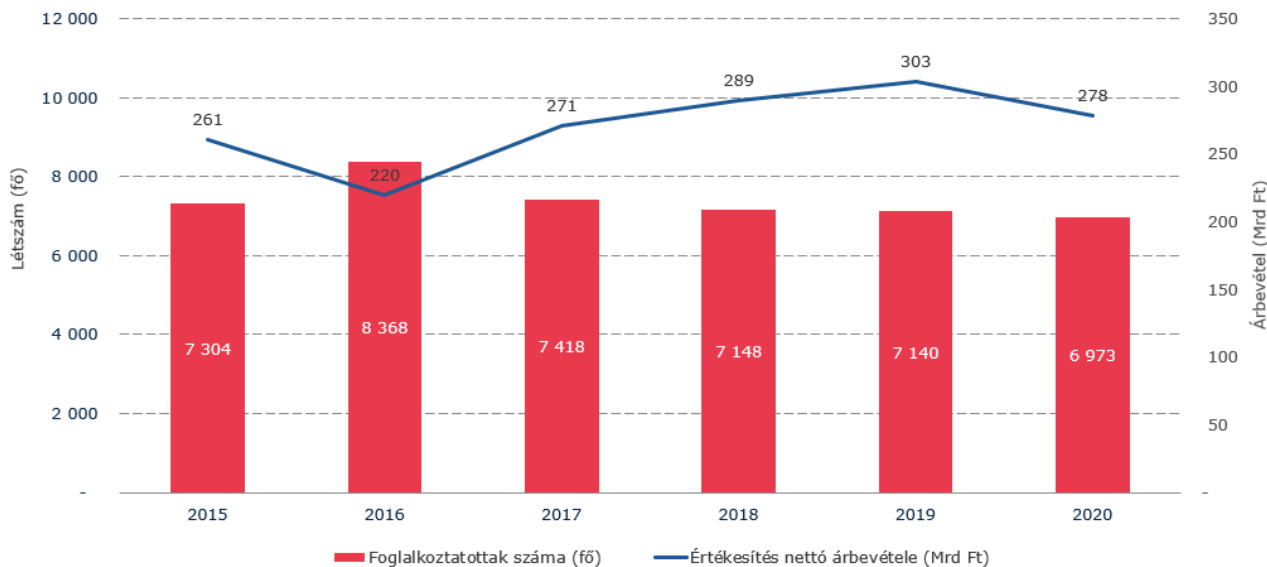
Nemzetgazdasági ág	Ágazat	Árbevétel (Mrd Ft)	Foglalkoztatottak száma (fő)
G	45 - Gépjármű, motorkerékpár kereskedelme, javítása	1,74	56
L	68 - Ingatlanügyletek	1,56	66

Forrás: EC vállalati adatbázis 2020, a vállalatok székhelye alapján

Fejér vármegye legnagyobb ipari foglalkoztatói Székesfehérváron, Dunaújvárosban, Móron, Rácalmáson, Bicskén, Ercsiben, és Szabadegyházán folytatnak gazdálkodó tevékenységet⁵³. Azon vállalkozások, melyek székhelye Móron található, együttes nettó árbevételét és foglalkoztatottak számát éves bontásban 2015-2020 időszakban a 40. ábra összegzi. Az értékesítés nettó árbevétele idősorban 2016-ban látható csökkenés, ami 2017-ben visszakorrigál, majd a stabil növekedés jellemző 2019-ig. 2020-ban látható visszaesés, ami a koronavírus válság első évében jellemző tendencia. A móri székhelyű vállalkozások által foglalkoztatottak száma a vizsgált időszakban 2016 óta csökkenő tendenciát mutat, 2020-ban már 7000 fő alatti foglalkoztatotti létszám látható. Az utóbbi években kialakult munkaerőhiány miatt megindult a külföldi munkavállalók alkalmazása a vármegyei ipari központjaiban, elsősorban Székesfehérváron és Móron. Problémát jelent, hogy a meghatározó vállalkozások többségükben alacsony szakképzettséget igénylő, alacsony fizetést adó munkát biztosítanak a térség dolgozóinak.

⁵³ Fejér Vármegye Területfejlesztési koncepció 2021-2030

40. ábra - Mór székhelyű vállalkozások által foglalkoztatottak és az értékesítésük nettó árbevételének alakulása 2015-2020 időszakban

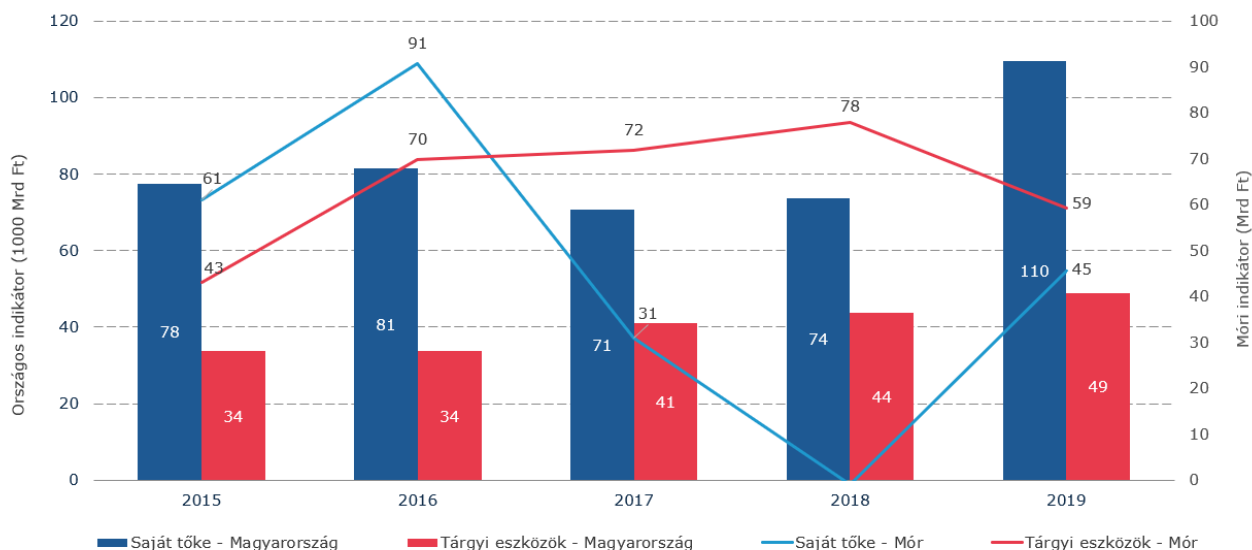
Forrás: EC vállalati adatbázis 2015-2020, a vállalatok székhelye alapján

A járásra – és annak központjára is – jellemző, hogy az ipari foglalkoztatottak aránya jelentősen magasabb, mint a nagytérségi (vármegyei, regionális) átlagok, a szolgáltatások szerepe pedig valamivel alárendeltebb. Móron az ipar és építőipar összevont nemzetgazdasági ágban tevékenykedik a foglalkoztatottak 58%-a, a szolgáltatások szektorban a 40%-a, míg a mezőgazdaságban a munkavállalók 2%-a⁵⁴.

A vállalkozások működése és jövőbeni fejlődése szempontjából fontos a megfelelő tőkeellátottság. A Móron működő vállalkozások saját tőkéjének és tárgyi eszköz értékének alakulását 2015-2019 időszakban a 41. ábra mutatja. A tárgyi eszköz indikátor a magas eszközigényű móri ágazatok adják. Látható, hogy Móron az országos trendhez képest természetesen jelentősebb volatilitás figyelhető meg az indikátorok esetében. A saját tőke értéke különösen változók, 2018-ban negatív értéket is mutat. A tárgyi eszközök értéke dinamikusan növekszik, 2018-ban tetőzik.

⁵⁴ 2011-es népszámlálás adatai alapján

41. ábra - Móron működő vállalatok saját tőkéjének és tárgyi eszköz értékének alakulása (2015-2019)

Forrás: TEIR adatbázis alapján saját szerkesztés

Az értékesítés nettó árbevétele alapján a 10 legjelentősebb móri székhelyű vállalat összefoglaló adatait a 29. táblázat összegzi. Összességében a legnagyobb móri székhelyű vállalatok az Adient Hungary Kft., a SEWS Komponens és Elektronika Európa Kft. és a BENTELEK Autótechnika Kft., melyek együttes árbevétele meghaladja a 160 Mrd Ft-t, foglalkoztatottjaik száma több mint 3500 fő. A C – Feldolgozóipar nemzetgazdasági ág dominanciája ezen adatok alapján is egyértelmű. A városban digitális technológiákat, mint szolgáltatást fejlesztő vagy nyújtó vállalkozások nem jellemzők.

29. táblázat - Az értékesítés nettó árbevétele alapján a 10 legjelentősebb móri székhelyű vállalat

	Vállalat neve	Árbevétel (Mrd Ft) ⁵⁵	Foglalkoztatottak (fő)	Nemzetgazdasági ág
1.	Adient Hungary Kft.	79,05	2267	C - Feldolgozóipar
2.	SEWS Komponens és Elektronika Európa Kft.	54,07	615	C - Feldolgozóipar
3.	BENTELEK Autótechnika Kft.	29,06	668	C - Feldolgozóipar

⁵⁵ Értékesítés nettó árbevétele mutató alapján

	Vállalat neve	Árbevétel (Mrd Ft) ⁵⁵	Foglalkoz- tatottak (fő)	Nemzetgazdasági ág
4.	GESTAMP-HUNGÁRIA Termelő és Kereskedelmi Kft.	28,45	561	C - Feldolgozóipar
5.	SEWS Magyarország Kábel Kft.	22,89	70	C - Feldolgozóipar
6.	ESAB-Mór Hegesztőanyaggyártó Kft.	7,96	151	C - Feldolgozóipar
7.	REJLEK Metal & Stamping Fémlemezmegmunkáló Szolgáltató Kft.	7,59	209	C - Feldolgozóipar
8.	FHL BJÖRN HUNGARY Ipari és Kereskedelmi Kft.	7,01	480	C - Feldolgozóipar
9.	Frimo Hungary Ipari Technikai Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	6,18	237	C - Feldolgozóipar
10.	MAMOKA Trans Szolgáltató és Kft.	2,30	9	H - Szállítás, raktározás

Forrás: EC vállalati adatbázis 2020, a vállalatok székhelye alapján

A városban jelen vannak a kistermelők, melyek helyben készül, jellemzően házi termékeket kínálnak. Ilyenek például a helyi termesztésű zöldségek és gyümölcsök (lakossági kérdőív válaszadóinak 84%-a), egyéb élelmiszerek és italok (71%), használati tárgyak és kézműves termékek (57%), helyi művészek alkotásai (45%) és egyéb termékek, például a helyi bor, amivel a fogyasztók találkozhatnak. A város 2020-ban a TOP-2.1.2 program keretében 1,8 Mrd Ft-t nyert el a városközpontjának integrált, fenntartható és zöld megújítására, melynek keretében több mint 100 árusító asztalos új piac épült a központban, ami elsősorban a helyi termelőknek biztosít piaci lehetőséget

A település előnyös természeti és épített környezettel rendelkezik, a város turisztikai, idegenforgalmi vonzerejének kiaknázása az elmúlt években előtérbe került. A járásközpontt körülölelő természeti környezet számos kirándulóhelyet tartogat, elsősorban az aktív turizmus (kerékpáros, bakancsos, vadász-, horgászturizmus) kedvelőit megcélózva, melyet jól kiegészíthet a Móri ezerjő szőlőfajtára és borra épülő borturizmus. Ajánlott túravonalak közé tartoznak:

- a régi pincéket és présházakat, középkori várromot, a Vértesi Tájvédelmi Körzet kirándulóhelyeit magába foglaló „Mór - Csókakő - Csákberény az Ezerjő borút útvonalán” útvonal,
- a „Mór - Bodajk – Fehérvárcturgó” településekre felfűzött útvonal, mely sípályát, a Gaja - patak völgyét és a fehérvárcturgói víztározót helyezi középpontjába,

- a Mór-Árkipusztavám útvonal mentén absztrakt szoborparkot és XIII. századi kolostorromot attrakcióként kínáló „Bakony hegység kirándulólhelyei”, valamint a „Vértes hegység kirándulólhelyei” útvonalak.

A település gasztronómiai-borászati kínálatát a Pince utca vendéglátóhelyei, pincéi és prэшázai adják, az aktív időtöltésre vágyók számára pedig leginkább a Hétkúti Lovaspark, a Wekerle Sándor Szabadidőközpont nyújt lehetőséget.

Mór városa számos, műemléki védelem alá tartozó építészeti örökséggel bír, ezek közül kiemelkedik a Radó Antal Könyvtár és Művelődési Központ székhelyéül szolgáló Lamberg-kastély, valamint a polgármesteri hivatal épületeként szolgáló Luzsénszky-kastély. A Lamberg-kastély állandó kiállítása a „Móri Emléktár és Művészeti kiállítás”. A kiállítás részei a sváb szoba és kamra, a helytörténeti gyűjtemény, a Wekerle Sándor-emlékszoba, az Ezerjő Pince-Galéria és a Vasarely-szoba. A kiállítás gyűjteményeihez kapcsolódóan múzeumpedagógiai foglalkozások kerülnek megrendezésre, a sváb néphagyományok, népszokásokat, illetve az 1848-as Móri csatát fókuszba helyezve. Jelentősek a Képző- és Iparművészeti Szabadiskola Alapítvány és a Móri Nemzetközi Művésztelep - a kastély parkjában lévő Park Galériában (magángaléria) megrendezett - időszaki kiállításai is, a Művésztelep alkotóin túlmenően pedig a Lamberg-kastély kiállítótermében időről időre neves bel- és külföldi alkotók, művészek kiállításai jelentenek vonzó, időszaki kínálatot. A település állandó kiállításai közé sorolható a „Mór története képekben – fotókiállítás” is, melynek a Bozóky Bormúzeum ad otthont. A város rendezvénykínálatában kiemelkedő jelentőségű az évente, ősszel megrendezésre kerülő Móri Bornapok, valamint a tavasszal megrendezett Szent György Heti Vigasságok. A város méltán népszerű rendezvénye a szürethez kapcsolódó Móri Bornapok, mely a város egész területén, számos helyszínen több ezer látogató számára kínál rendkívül sokrétű hagyományőrző, kulturális és sport programokat. A Szent György-heti vigasságok sokszínű kulturális, gasztronómiai és borászati programokkal, a Móri Képző- és Iparművészeti Szabadiskola művésztelepén készült kerámia és nemezalkotásaival, főző- és borversennyel, virágvásárral, kórustalálkozóval, kézműves foglalkozásokkal, koncertekkel, utcabállal várja a vendégeket. A város német kisebbségének hagyományos ünnepe a Márton-napi rendezvénysorozat, melyen német nyelvű kulturális és hagyományőrző programokkal, Márton-napi bállal várják az érdeklődőket. A járás turisztikai desztináció-menedzsmentjében kiemelkedő szerepet tölt be a 2009-ben létrejött Móri Borvidék Turisztikai Desztinációs Menedzsment Egyesület.⁵⁶

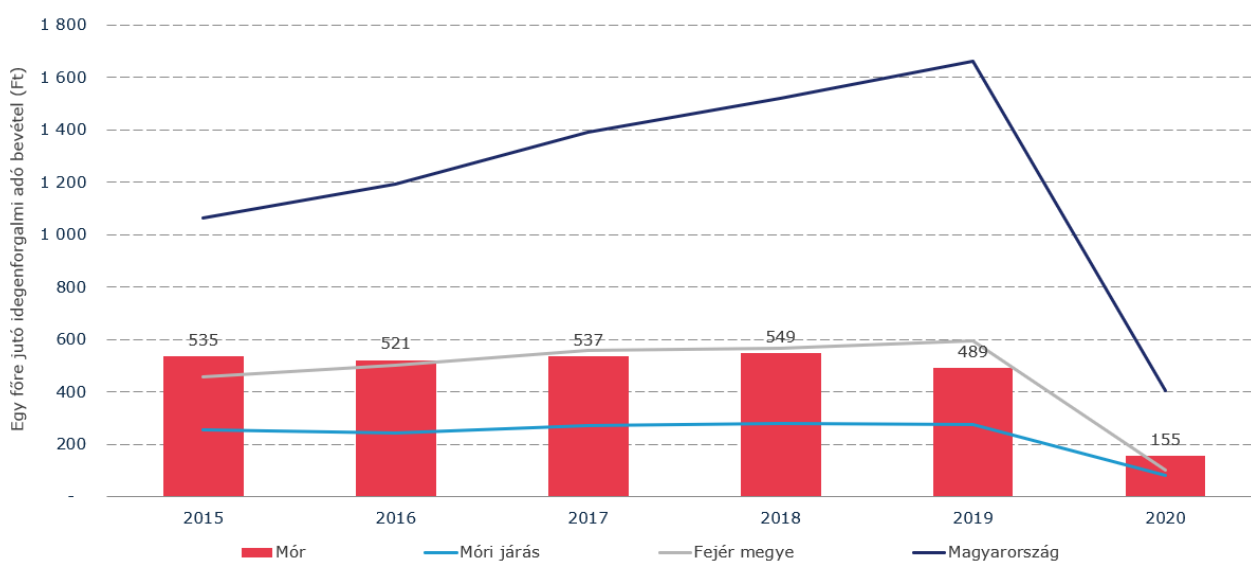
A település szálláshely-kínálatát az apartmanok, a vendégházak és szállodák egyaránt jelentik. Összességében Mór város szálláshely forgalmának stagnálása, csökkenése jellemző. Míg 2010-ben 10 114 vendég töltött el 22 382 vendégéjszakát a kereskedelmi szálláshelyeken, addig 2019-ben – ami országos szinten a turisztikai ágazat legkiemelkedőbb évét eredményezte – 9 192 vendég 19 753 vendégéjszakát töltött el a városban, ami nagyjából 10%-os csökkenést jelent. A koronavírus válság további visszaesést hozott, 2020-ban 5 018 vendég 10 402 vendégéjszakát töltött el, ami 2019-hez képest közel 50%-os visszaesést eredményezett. 2021-ben a 2020-as szinten való stagnálás jellemző.

A visszaesés megfigyelhető az önkormányzat idegenforgalmi adóbevételei (IFA) alapján egyaránt. Míg 2015-ben Móron az IFA 7,5 millió Ft volt, addig 2019-ben 6,8 millió Ft, 2020-ban 3,1 millió Ft. Az egy főre jutó értékek alapján Fejér megyében az IFA fajlagos értéke kisebb mértékben nőtt az országos trendhez képest, azonban a visszaesés nem jellemző. A koronavírus

⁵⁶ Mór város Településfejlesztési Konceptiója (2017)

válság következtében látható csökkenés kisebb mértékű Móron a magasabb területi trendekhez képest (42. ábra). A vizsgált időszakban látható visszaesést elsősorban a külföldi vendégek számának csökkenése okozza, azonban a belföldi kereslet – kisebb mértékű - visszaesése egyaránt jellemző. A vendégek átlagos tartózkodási ideje változatlan, 2,2 vendégéjszaka, a külföldi vendégeké 3 vendégéjszaka feletti értéket mutat.

42. ábra - Egy főre jutó idegenforgalmi adó alakulása Móron a magasabb területi szintekhez képest 2015-2020 időszakban

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

A település nagy kiterjedésű mezőgazdasági területekkel rendelkezik. A sík fekvésű területeken szántóterületek uralkodnak, amelyeket a vízfolyások, árkok és utak mentén gyepek és erdőfoltok tagolnak. Jelentős kiterjedésűek a gyümölcs és szőlőterületek, a nagyüzemi táblák mellett több szőlőhegyet is találunk. A térségben a mezőgazdálkodás hagyományosan erős jelenléttel bír, különös tekintettel a szőlő és bortehermelésre, Mór település területe a Móri borvidék része. A mezőgazdasági területeken törekedni kell a termőhelyi adottságokhoz igazodó földhasználatra, a komplex szemléletű környezet- és tájgazdálkodásra, illetve a környezetkímélő gazdálkodási módok alkalmazására.⁵⁷

2.7.3.

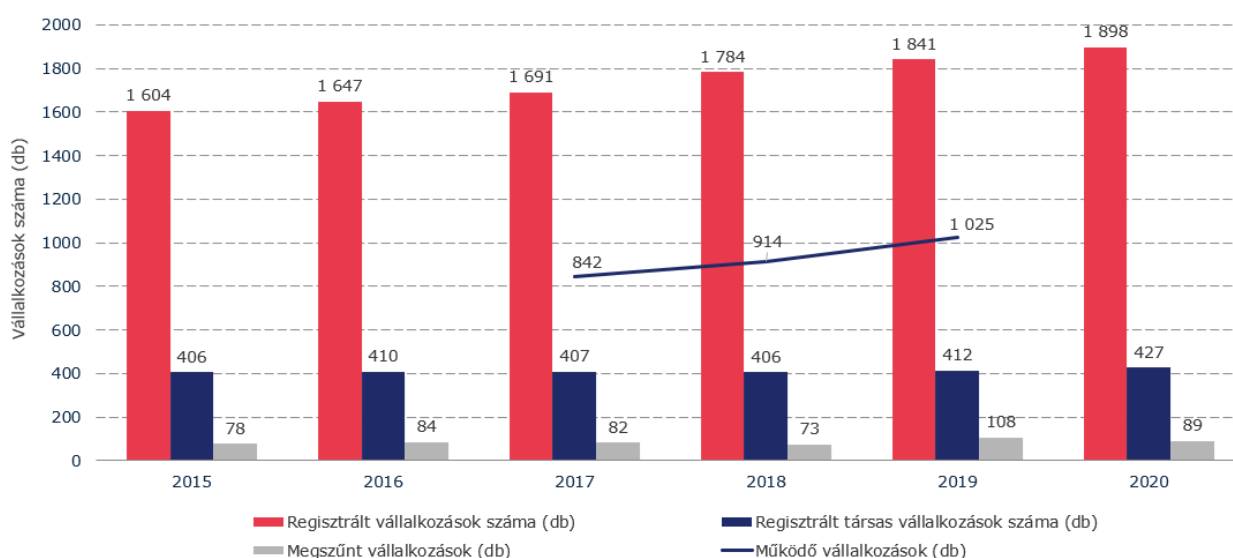
A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

Mór városban a vállalkozások számának statisztikai jellemzőit 2015 és 2020 között a 43. ábra mutatja. Az 5 év lefolyása alatt a regisztrált vállalkozások száma 18%-kal, 1604-ről 1898-ra

⁵⁷ Mór város Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2015)

emelkedett. A regisztrált társas vállalkozások száma 2018-ig stagnál, majd 2019-2020 időszakban növekvő tendencia figyelhető meg. A vállalkozások megszűnése indikátorra a stagnálás jellemző. A regisztrált vállalkozások növekvő tendenciája a működő vállalkozások számának alakulásában is megfigyelhető: 2017 és 2019 között 21%-kal, 842-ről 1025-re emelkedett⁵⁸.

43. ábra - Mór városban a vállalkozások számának alakulása 2015-2020 időszakban

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

A vállalkozások számának statisztikai jellemzőit célszerű területi szinten egyaránt megvizsgálni (30. táblázat). A regisztrált vállalkozások – és azon belül a társas vállalkozások - száma 2015-2020 időszakban a Móri járásban és Móron egyaránt kiugró növekvő értéket mutat a magasabb területi szintekhez képest. A vállalkozások megszűnése indikátor az 5 év folyamán egyaránt kiugróan magas a vármegyei-országos adatokhoz viszonyítva. A 2019-2020 időszak a koronavírus hatásait hivatott szemléltetni a vállalkozások számának statisztikájában. 2020-ban nem látható jelentős negatív hatás, azonban később célszerű ezen mutatók felülvizsgálata. A működő vállalkozások számának növekedése közel azonos a magasabb területi szintekhez viszonyítva.

⁵⁸ A működő vállalkozások száma indikátor csupán a 2017-2019 időszakra érhető el települési szinten.

30. táblázat - Mór városban a vállalkozások számának alakulása a magasabb területi trendekhez képest

Mutató (db)	Mór	Móri járás	Fejér vármegye	Magyarország
	Változás 2015-2020			
Regisztrált vállalkozások	18,3%	21,9%	11,7%	7,1%
Regisztrált társas vállalkozások	5,2%	3,1%	-4,1%	-8,3%
Megszűnt vállalkozások	14,1%	18,2%	7,4%	-6,7%
Változás 2019-2020				
Regisztrált vállalkozások	3,1%	3,2%	1,9%	0,9%
Regisztrált társas vállalkozások	3,6%	2,2%	0,9%	-0,2%
Megszűnt vállalkozások	-17,6%	3,7%	4,8%	8,2%
Változás 2017-2019				
Működő vállalkozások	21,7%	29,2%	22,7%	20,7%

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

Móron 2019-ben összességében 1 841 regisztrált vállalkozás volt, melyből 412 társas vállalkozás. A regisztrált vállalkozások 56%-a volt működő, vagyis 1 025 gazdálkodó egység. Gazdálkodási forma szerinti megoszlás alapján a működő vállalkozások 65%-a volt egyéni vállalkozás. Ezen 662 egyéni vállalkozó közül 59% főfoglalkozású, 38% mellékfoglalkozású és 3% nyugdíjas. Az összes működő vállalkozás 35%-a társas vállalkozás: 71%-a korlátolt felelősségű társaság, 25%-a betéti társaság, 2%-a közkeresti társaság, 0,8%-a részvénytársaság, illetve 0,8%-a egyéb társas vállalkozás. Összességében az egyéb vállalkozások kategóriába a működő vállalkozások 0,7%-a került besorolásra.

Létszámkategóriák alapján a városban működő vállalkozások 90%-a 1-9 fős, 4%-a 0 és ismeretlen létszámú. 250 és több fős vállalkozások száma Móron 5 db, melyből 4 db 499 fő feletti gazdálkodó egység. A társas vállalkozások 82%-a 1-9 fős, 7%-a 10-19 fős, 3,4%-a 20-49, míg 3,4%-a 50-249 fős gazdasági társaság. A 250 és több fős móri székhelyű működő vállalkozások adják a településen az értékesítés összes árbevételének 71%-át, az 50-249 fős vállalkozások a 19%-át. Az 50 fő alatti vállalkozások a helyi árbevétel csupán 10%-át teszik ki, egyértelmű a közép- és nagyvállalatok helyi gazdaságban betöltött kiemelkedő súlya. A településen társadalmi vállalkozások működéséről nincs információ.

A településen az elmúlt 10 év jelentősebb, állami támogatással megvalósult 200 millió Ft feletti beruházásokat a 31. táblázat foglalja össze. Látva a jelentősebb beruházásokat egyértelmű a járműipar hangsúlyossága, a beruházások a foglalkoztatási színvonal emelkedését és az

innováció-orientált technológiai fejlesztéseket célozták meg. Nem állami támogatás segítségével megvalósult, nagyobb volumenű fejlesztések a Fehrer Kft. csarnokfejlesztése vagy a Paulus Molnár Borház Kft. borászati üzem bővítése.

31. táblázat - Móron a helyi vállalkozások által, támogatási forrás bevonásával megvalósult, 200 millió Ft összköltséget meghaladó beruházások tulajdonságai

Év	Beruházó	Támogatási program / projekt megnevezés	Volumen (millió Ft)
2013	Fehrer Hungaria Járműipari Kft.	GOP 2.1.3-09 Magas foglalkoztatási hatású projektek komplex támogatása. <i>Az európai autóipar ellátására habosított termékek gyártókapacitásának kiépítése a Fehrer-Rába vegyes vállalatnál</i>	897,5 millió Ft
2013	SEWS Komponens és Elektronika Európa Kft	GOP 2.1.3-11 Komplex technológia fejlesztés és foglalkoztatás támogatása. <i>Munkahelyteremtéssel járó komplex technológiai fejlesztés a SEWS Komponens Európa Magyarország Kft.-nél Móron.</i>	568,7 millió Ft
2014	SEWS Komponens és Elektronika Európa Kft.	GOP 2.1.3-11 Komplex technológia fejlesztés és foglalkoztatás támogatása. <i>Komplex technológiai fejlesztés és foglalkoztatás növelése a SEWS Komponens Európa Magyarország Kft.-nél.</i>	731,5 millió Ft
2015	"FHL BJÖRN HUNGARY" Ipari és Kereskedelmi Kft.	GINOP-1.2.1-14-Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak bővítése. <i>Új termelő eszközök beszerzése az "FHL BJÖRN HUNGARY" Kft.-nél.</i>	222,1 millió Ft
2016	"FHL BJÖRN HUNGARY" Ipari és Kereskedelmi Kft.	GINOP-2.1.1-15 - Vállalatok K+F+I tevékenységének támogatása. <i>Járműipari alkatrészgyártásnál használt innovatív forrasztási technológia kutatása és fejlesztése.</i>	500,1 millió Ft
2016	Frimo Hungary Ipari, Technikai, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GINOP-2.1.1-15 - Vállalatok K+F+I tevékenységének támogatása. <i>Gyártástechnológia, termék és tesztállomás fejlesztése a Frimo Hungary Kft.-nél.</i>	2 059,0 millió Ft
2017	ER-FA 2000 Faipari Kft.	GINOP-1.2.1-16 - Mikro-, kis- és középvállalkozások termelési kapacitásainak bővítése. <i>Komplex technológia fejlesztés az ER-FA 2000 Faipari Kft.-nél.</i>	654,9 millió Ft
2022	NTCOM Informatikai, Kereskedelmi és Szolgáltató Kft.	GINOP_PLUSZ-2.1.1-21-Vállalati kutatási, fejlesztési és innovációs tevékenységek ösztönzése. <i>Ipari látórendszerrel ellátott, gyorsan tanítható új univerzális alkatrész adagoló berendezés.</i>	320,1 millió Ft

Forrás: palyzat.gov.hu támogatott projektkeresője alapján saját szerkesztés

2.7.4.

A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők

Mór város gazdasági versenyképessége meghatározó a térségben, azonban vannak fejlesztendő területek.

A település közúton történő gyors megközelíthetőségét a 81-es számú főút teszi lehetővé - az európai E575-ös főút része -, amely Győrt kapcsolja össze Székesfehérvárral, érintve Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Fejér megyét. A járásközpontot tekintve, idő szerinti optimalizálás esetén a leggyorsabb út hossza kilométerben a vármegyeszékhelyig 32 km, a legközelebbi autópálya csomópontig szintén 32 km, a fővárosig 90 km. A járásközpont és környező települései kapcsolatát alsóbbrendű összekötő utak biztosítják. Mór vasúti elérhetősége az 5-ös számú, Székesfehérvár-Komárom vasútvonalon lehetséges, amely nem villamosított, egyvágányú vasútvonal, a 30-as vasútvonalat köti össze a magyar-szlovák határral. Fontos kiemelni, hogy az elkövetkezendő években a közlekedési infrastruktúra fejlesztése várható, Fejér vármegye 2021-2027 Területfejlesztése programjában az országos szintű beruházások között megjelenik a 13., 81., 63. sz. főutak gyorsforgalmi úttá fejlesztése Komárom – Mór – Székesfehérvár –Sárbogárd között” fejlesztés, valamint fontos kiemelni a V0 teherforgalmi vasútvonal Szolnok – Kecskemét – Székesfehérvár – Győr nyomvonalában tervezett fejlesztését is. Mindezek a nagyléptékű vasúti és közúti fejlesztések növelik Mór és térségének logisztikai, nemzetközi közlekedési hálózatba való közvetett bekapcsolási lehetőségeit, új fejlesztési területeket tárnak fel, ugyanakkor szűkítik is a város és térségének térbeli továbbfejlesztési lehetőségeit. Ezért paramétereik, védőtávolságaik rendkívül gondos területhasználatot, a környezeti hatásvizsgálat pontos lefolytatását igénylik.

Mór város két kiemelkedő iparterülettel rendelkezik: Prof. Dr. Schindele Vendel (korábbi nevén: Észak-Nyugati) Ipari Park és a Velegi úti iparterület. A település meghatározó ipari vállalkozásainak otthont adó ipari terület egyrészt a vasútvonaltól nyugatra, másrészt a Mester utcától északra a vasútvonal és a 81-es főút között helyezkedik el. Magába foglalja a Móri Észak-nyugati Ipari Parkot, valamint a volt szovjet laktanya területén kialakult jellemzően kis- és középvállalkozások uralta ipari területet.

A Prof. Dr. Schindele Vendel Ipari Park egyike a legsikeresebb ipari parkoknak Magyarországon. 1992-ben jelent meg a területen az első multinacionális nagyvállalat, azóta számos további követte, melyek napjainkban a város és a kistérség foglalkoztatásában jelentő szerepet játszanak. A 100%-ban önkormányzati tulajdonú park jelenlegi betelepült/betelepülő (szerződött) vállalkozásainak száma 13 db – jellemzően nagyvállalatok -, melyek közül a legjelentősebbek között említhető:

- Adient Hungary Kft.
- SEWS Magyarország Kábel Kft.
- GESTAMP Hungaria Kft.
- Benteler Kft.
- Otto Fuchs Hungary Kft.
- SEWS Komponens Európa Magyarország Gyártó és Kereskedelmi Kft.

Az ipari park 55 hektáros területének közel 92%-a megtelt. A vállalkozások tevékenységük szerint jellemzően az autóiparhoz kapcsolódnak, beszállítóként működnek. Az Ipari Park erőssége a teljes közművesítettség, valamint az, hogy mellette fut a Győrt Székesfehérvárral összekötő 81-es főút és a területen keresztülhalad a Székesfehérvár-Komárom vasútvonal.

Az Ipari Park továbbfejlesztése, bővítése érdekében 2015-ben megkezdődtek az Ény-i iparterület rendezési terv szerinti tartalékterületei megvásárlásának előkészületei. Az ingatlanok belterületbe vonása, művelés alóli kivonása és telekalakítása megtörtént, 2020. év elejére értékesítésre készen álltak a területek, mely iparterületi telkek egy része telekalakításokat követően értékesítésre került meglévő vállalkozásoknak. Az Iparterület-bővítéssel és a meglévő iparterületeken az infrastrukturális igények kielégítésével, az utak felújításával, járdák építésével és a közművek fejlesztésével segítjük a vállalkozások versenyképességének megőrzését. Az önkormányzat további jelentősebb terület vásárlásokkal és közműkiváltásokkal biztosítaná a helyet egy esetlegesen betelepülni szándékozó, nagy helyigénnyel rendelkező vállalkozásnak.

A Velegi út mentén lévő ipari területeken már inkább a magyar kis- és középvállalkozások telephelyei találhatóak (például Mesterkéz 2001 Kft., ESAB-Mór Kft., ER-FA 2000 Faipari Kft.). A Velegi úti iparterület déli, délnyugati részén az önkormányzat elvi támogatásával történt bővítés a belterületbe vonást követően, a telkek kialakítása és értékesítése lezárult. A város célja, hogy ezt a kis- és középvállalkozói ipari területet továbbfejlessze, ezáltal otthont adva további, hazai tulajdon kis- és közepes vállalkozásoknak.

Mór Városi Önkormányzat elhivatott a helyi gazdaságfejlesztés mellett, továbbá a működő vállalkozásokkal való jó kapcsolat kiépítése iránt. Annak érdekében, hogy a helyi gazdaság menedzselését megkönnyítse a város, több adatbázist is vezet a betelepült, működő és a potenciális vállalkozókról, vállalkozásokról. A kapcsolattartás módjai között megjelennek a digitális megoldások (pl. ügyfélkapu, email, telefon). Az önkormányzat összességében 2015-2020 időszakban 3,2 Mrd Ft-t költött beruházásokra Móron (kiugró év 2015, 943 millió Ft-al), míg 2,3 Mrd Ft-t felújításokra a városban (kiugró év 2015, 1,02 Mrd Ft-al). A város 2015 és 2020 között 5,8 Mrd Ft településfejlesztési állami támogatást nyert el.

Egy adott gazdaságban hosszú távon a termelékenység emelkedésével érhető el tartós növekedés, aminek egyik módja a K+F tevékenység támogatása, továbbá az innovatív fejlesztések ösztönzése, előtérbe helyezése. A Győr-Komárom-Tatabánya-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Kecskemét vonal innovációs tengely, amelynek hatása kiterjed a Közép-dunántúli régióra és összekapcsolja a Dunántúlt az Alfölddel. Móron a vállalkozók körében az innovatív fejlesztések iránti igény mutatkozik a nagyméretű, állami támogatással megvalósult beruházások alapján. 2016-2021 között közel 1.2 Mrd Ft állami támogatást került kifizetésre GINOP és VEKOP támogatási program keretében célzottan a Kutatás, technológiai fejlesztés és innováció prioritás mentén (2016-ban 865 millió Ft, 2018-ban 258 millió Ft). Az innovációs ökoszisztéma további fejlesztése szükséges. Mór számára kiemelten fontos az innováció-orientált gazdasági fejlődés kiemelt célterületeként való azonosítás, a „Prosperáló vállalkozói paradicsom” jövőkép elérése. Az önkormányzat jelenleg az államháztartáson kívül nem nyújt támogatást a betelepülő cégeknek, vállalkozóknak. Az önkormányzat az iparűzési adó mértékét a hasonló fejlettségű térségekhez hasonlóan a maximális 2%-ban határozza meg, azonban több rétegnek biztosított a HIPA adókedvezmény, mentesség (pl. kisvállalkozások, melyek adóalapja nem éri el a 2.5 millió Ft-t).

A versenyképesség szempontjából fontos a helyi és térségi lakosság általános képzettsége. A képzettség és a munkanélküliség indikátorok esetében negatív irányú kapcsolat figyelhető meg Fejér megyében területi szinten (egyben magyarázza is a képzettség a munkanélküliséget). Északon (Székesfehérvár, Mór, Bicske, Csákvár) és Dél-Keleten (Dunaújváros térsége) a legmagasabb a diplomás 25 éven felüliek aránya. Az M7-estől Délre eső területeken 5% alatti a diplomás 25 éven felüliek aránya. A helyi gazdaság szempontjából pozitívum, hogy a vármegyei, felsőoktatásban tanuló hallgatók 80%-a gazdasági, műszaki, informatikai területen tanul. A főváros elszívó hatása érződik a munkaerőpiacon, a magasabb iskolai végzettségűek a kívántnál alacsonyabb mértékben térnek vissza a megyébe.⁵⁹ Móron a felsőfokú végzettségűek aránya a 25 éves és idősebb népesség körében 13,3%, ami térségi szinten kiemelkedik, azonban Fejér vármegye járásközpontjainak átlagától és az országos indikátortól elmarad. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül Móron 17,1%, ami egyaránt térségi szinten pozitív képet mutat, azonban a vármegyei járásközpontok értékénél (13,2%) és az országos átlagnál (14,7%) magasabb. A teljes lakosság képzettségére vonatkozó adatok a 2.5.2 fejezetben kerülnek bemutatásra. A népszámlálási adatokból számolt, korrigálatlan munkanélküliségi ráta mutató egyértelműen pozitív képet mutat térségi-vármegyei-országos területi szinten egyaránt.

32. táblázat – Mór lakosságának gazdaságilag releváns képzettségi mutatói és a településen élők munkanélküliségi rátája (2011)

Mutató	Mór	Móri járás	Fejér vármegye	M.o.
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül (%)	17,1%	17,4%	13,2% (járásközpont)	14,7%
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában (%)	13,3%	12%	20,8% (járásközpont)	19%
Munkanélküliségi ráta (%)	8,3%	9,2%	11,7%	12,6%

Forrás: 2011-es népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

Az alacsonyabb képzettségi szinthez tartozó kiugróan alacsony munkanélküliségi ráta alakulásának egyik magyarázata, hogy a város munkaerő-kínálata elsősorban a betelepült feldolgozóipari (kiemelten járműipari) foglalkoztatóknak biztosít, elsősorban szakképzés nélküli, illetve középfokú szakképzéssel rendelkező erőforrásokat. A település foglalkoztatási mutatói fejlesztésre szorulnak, a magasabb hozzáadott értéket biztosító gazdasági ágazatok elvárásaihoz igazodóan a településen élő közép- és felsőfokú végzettségűek száma növelendő – középpontba helyezve a település hagyományos iparágait. A település 2019-2024 Gazdasági programjában rögzítésre került a középfokú oktatásban a gazdaság igényekhez igazodó

⁵⁹ Fejér Vármegye Területfejlesztési koncepció 2021-2030

képzések segítése, amit az önkormányzat az erre vonatkozó ösztöndíjrendszer bevezetésével kíván megvalósítani. A város fejlesztési irányai előnyben részesítik a magas szintű technológiákat és kvalifikált munkaerőt igénylő vállalkozások megerősítését – mindezt a magasabb hozzáadott érték, a magasabb szintű tudástőkés helyi munkaerőpiac és magasabb munkavállalói jövedelmi szint elérése érdekében.

A járás-és központja gazdasági szervezetrendszerének vizsgálatánál kiemelten fontos szólni a Vértes-Duna Járműipari Klaszter szerepéről. A Klaszter Mór-Pusztavám-Oroszlány-Kisbér-Bicske-Tatabánya-Tata-Komárom településtengely mentén értelmezhető, a térségi gazdaság és társadalom megújulásában érdekelt, azt a járműiparnak, mint a régió kiemelt kulcságzatának innovatív fejlesztésére alapozó szervezetek (vállalkozások, K+F és oktatási intézmények, önkormányzatok) együttműködési platformját jelenti. A 2011 májusában megalakult Klaszterről elmondható, hogy alapvetően az intraklaszteriális szervezeti és együttműködési formák kialakításának kezdeti fázisában tart. A Klaszter alapításában kulcsszerepet játszó önkormányzatok (Bicske Város, Kisbér Város, Komárom Város, Mór Város, Oroszlány Város, Pusztavám Község, Tata Város és Tatabánya Város önkormányzatai) Együttműködési Megállapodás aláírásával fejezték ki a Klaszter létrehozatala és fenntartható működtetése iránti elkötelezettségüket. A térségben működő bányászati tevékenység megszűnésének eredménye a térségi gazdaság hanyatlása és a foglalkoztatottság csökkenése. Az erre reagálva létrejött kezdeményezést alapvetően egy olyan közös, a térségi gazdaság innovatív szerkezetváltására, strukturális fejlesztésére koncentráló, stratégiai szemlélet katalizálta, amely a járműipar fejlesztését helyezi középpontba. A Klaszter jelenleg 22 szervezetből álló tagsága 9 meghatározó móri vállalkozást foglal magába, melyek tevékenysége, árbevétele, eredményessége, piaci pozíciójának javítása, belföldi-és nemzetközi kapcsolatainak erősítése, közös érdekeken alapuló fejlesztései, beruházásai egyaránt a Közép-Dunántúl kiemelt iparágainak (járműipar, mechatronika) versenyképességéhez, az iparág foglalkoztatottsági színvonalának emeléséhez kapcsolódik.⁶⁰

Mór város hatályos Településfejlesztési koncepciójában megfogalmazottak szerint célként jelenik meg egy „Képző-és innovációs központ létrehozása a város járműipari innovációs képességének megteremtése érdekében, a helyi vállalkozásokkal és a Vértes Duna Járműipari Klaszter tagjaival együttműködve. Ez területe lehet a duális szakképzés magas szintű megvalósításának, melynek keretében a tanulók a szakmai és elméleti ismereteiket a szakképző iskolákban sajátítják el, gyakorlati oktatásuk és munkavállalásuk pedig a helyi gazdálkodó szervezetenél biztosított.”

Összefoglalva elmondható, hogy a kedvező foglalkoztatási mutatók és erőteljes vállalkozások jelenlétének ellenére a település innováció-orientált gazdasági megújulását számos tényező gátolja. Ezek közé sorolható a nagyobb számú munkavállalót foglalkoztatni képes, magas árbevétellel jellemezhető helyi kis- és középvállalkozások kevés száma és a speciális tudással rendelkező közép-és felsőfokú végzettségűek alacsony aránya. A kis- és középvállalkozói szektort középpontba helyező gazdaságfejlesztési célok érdekében a városban jelenleg rendelkezésre álló területek ipari hasznosítása szükséges. Az innovációs potenciál és a helyi munkavállalói tudástőke emelése érdekében a középfokú oktatás célzott képzéseinek támogatása mellett egy képző-és innovációs központ megteremtését tűzte ki célul a város vezetése. Mór város gazdasági versenyképességének kiemelt komponensei, melyek miatt a betelepülő vállalkozások a települést választják más megvalósítási helyszínekkel szemben:

⁶⁰ Mór város Településfejlesztési Koncepciója (2017)

- az ipari parkok fejlettsége, folyamatos fejlesztése,
- a város kiépült közlekedési infrastruktúrája,
- a település központi fekvése, illetve vonzáskörzete.

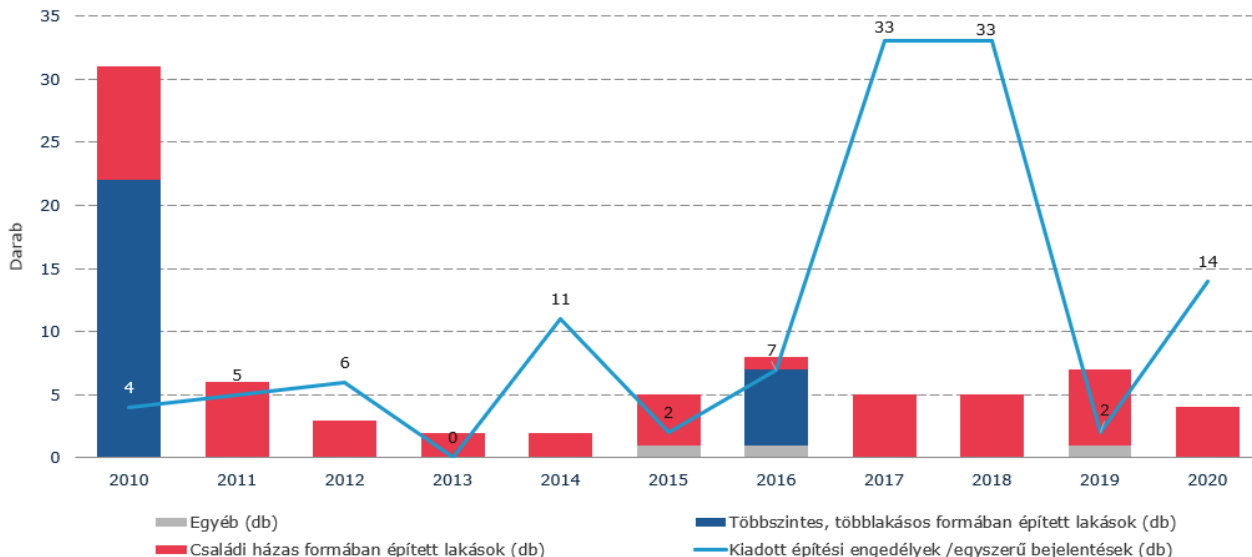
2.7.5.

Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

Mór városban a lakásállomány alakulása 2000 után dinamikus növekedésnek indult, 5 460-ról 5 690-re emelkedett 2010-re. A második évtizedben a stagnálás jellemző, 2020-ban a lakásállomány teljes nagysága 5 726 darab. Az új építésű ingatlanok jellemzően 2 szobánál nagyobbak. 2020-ban a lakásállomány 6%-a volt egy szobás, 46%-a 2 szobás, 28%-a 3 szobás és 19%-a 4 vagy több szobás. 2011-ben a teljes ingatlanállomány 4,5%-a volt alacsony komfortfokozatú (félkomfortos, komfort nélküli, szükséglakás), ami a járási (6,1%) és országos (9,3%) értékekhez képest alacsony, azonban a Fejér vármegyei járásközpontok statisztikájához viszonyítva magasabb arány (3,3%). 2019-ben a közüzemi-ivóvízhálózat a városban teljesen kiépített, a bekapcsolt lakások aránya 100%. A közcsatornahálózat az ingatlanállomány 96,7%-ánál kiépítésre került, ami kiugróan magas a járási-vármegyei-országos indikátorhoz képest. Fontos kiemelni, hogy a móri lakóépületek több mint 90%-a 1990-ben és előtte épült, évtizedek szerint a legtöbb 1971 és 1980 közötti időszakban (30,5%).

A városban épült lakásokat formájuk szerint a 44. ábra összegzi. Látható, hogy az elmúlt évtizedben 2010-ben és 2016-ban épült a legtöbb ingatlan. Ebben a két évben adtak át többszintes, többlakásos formában épült társasházat. A teljes időszakban a családi házas formában épült ingatlanok alakulása stagnálást mutat. A kiadott építési engedélyek száma/egyszerű bejelentések száma 2017-2018 időszakban kiugró értéket mutat, mely az épült lakások indikátor idősorában egyelőre nem fejtette ki hatását, vagyis a következő évben/években az elkészült ingatlanok számának növekedése várható. Az épített lakások aránya a teljes lakásállományhoz képest alacsonyabb értéket mutat a magasabb területi egységek statisztikáihoz képest.

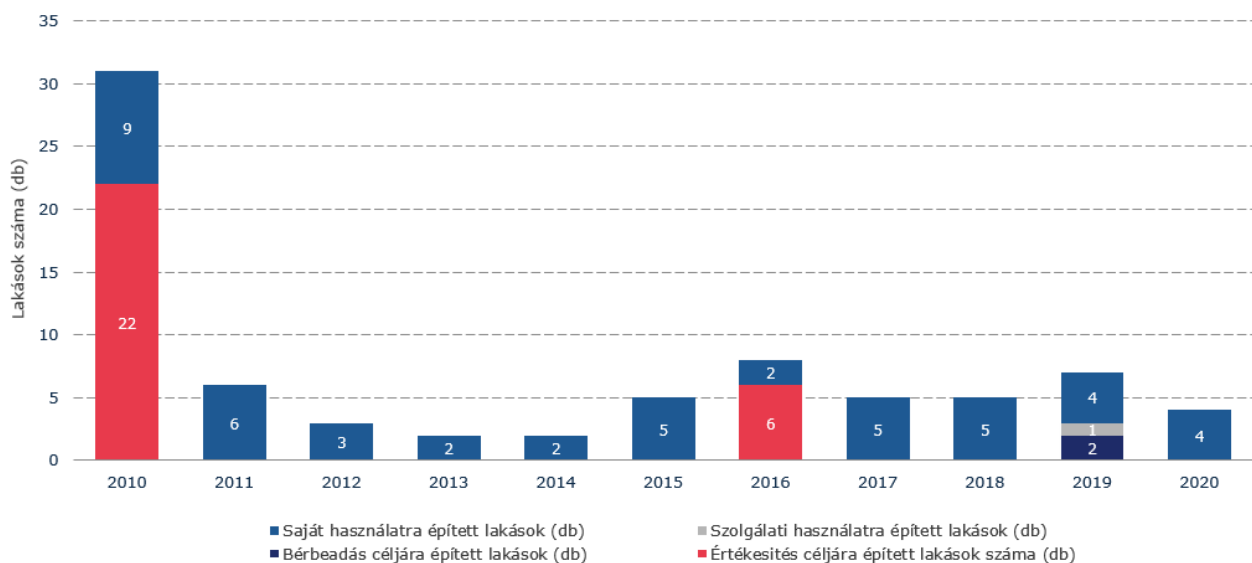
44. ábra - Móron épült lakások formájuk szerint és a kiadott építési engedélyk/egyszerű bejelentések száma (2010-2020)

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

A településen épített lakások céljuk szerint jellemzően saját használatra épül, értékesítés céljára 2010 óta csupán az előzőekben említett 22 és 6 lakásos társasházak kerültek építésre. 2019-ben 1 ingatlan szolgálati használatra létesítettek.

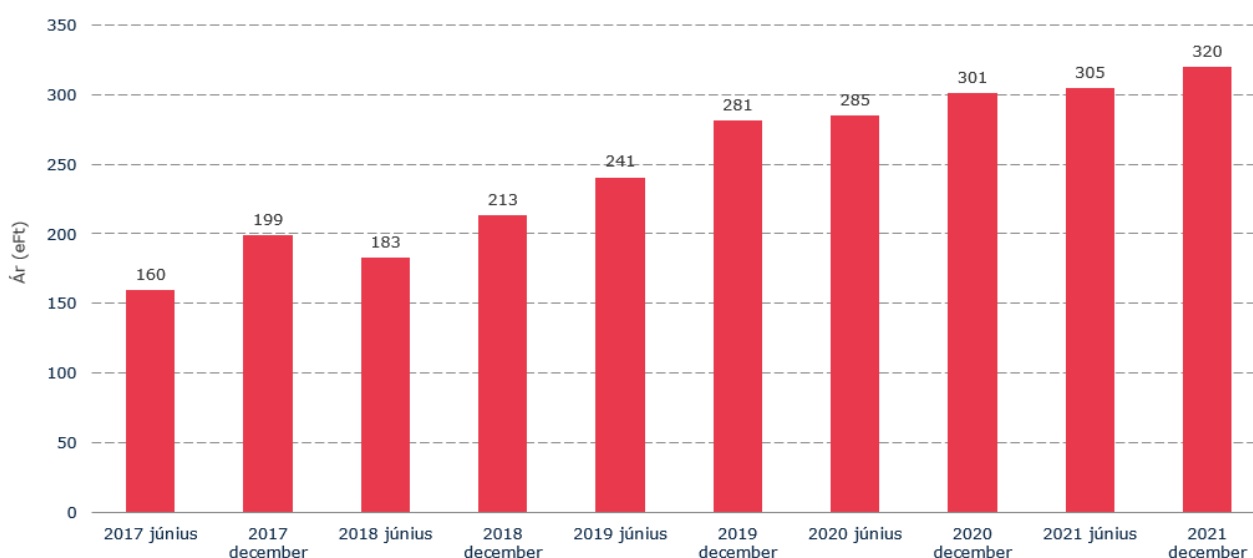
45. ábra - Móron épült lakások céljuk szerint (2010-2020)

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

Mór városban az ingatlanárak, jellemzően a családi házak árának alakulását 2017-2021 időszakban a következő mutatja. 4,5 év alatt az átlagos négyzetméterárak duplájára emelkedtek. Míg 2017 júniusában a családi házak átlagos négyzetméterára 160 ezer Ft volt, addig 2021 decemberében 320 ezer Ft. 2019 decembere óta a görbe meredeksége, az emelkedése üteme mérséklődött, azonban továbbra is emelkedő tendencia figyelhető meg az ingatlanárakban Móron – az országos trendekkel összhangban. A kínálati és keresleti oldalról a legtöbb információt az adott jószág ára hordozza. Ezek alapján az elmúlt években Móron is egyértelműen a keresleti oldal felfutása látható. Az idősorból az adatok korlátozott elérhetőségének függvényében nem szűrhető ki az építőanyagok drágulásának közvetlen és közvetett hatása.

46. ábra - Mór családi házainak átlagos négyzetméterára 2017-2021 időszakban

Forrás: ingatlan.com adatai alapján saját szerkesztés

Jelenleg a teljes lakásállomány 2,9%-a önkormányzati tulajdonú lakásbérlemény, ami a magasabb területi mutatókhoz képest kiugró érték, azonban a kereslettől elmarad. A városban tapasztalható munkaerőhiány kezelésének egyik módja lehetne a megfelelő képzettséggel rendelkező munkaerő letelepítéséhez kedvezőbb költségű, önkormányzati bérlakások biztosítása, aminek érdekében „munkás apartmanok” kialakítását tervezi a helyi közigazgatási szerv barnamezős beruházás formájában. A lakossági kérdőívet kitöltők 71%-a gondolta, hogy a helyi életminőségével való elégedettségének növelése érdekében kedvezőbb lakhatási körülmények megteremtése szükséges.

A településen az iparterületek kínálata nem szolgálja ki a vállalkozói keresletet. Ugyancsak szűkösek a lehetőségek a település kis- és közepes vállalkozói számára gazdasági tevékenységre alkalmas területek tekintetében, így e téren mindenképpen további fejlesztések szükségesek (ipari területek kialakítása, infrastruktúrával való ellátása). Az önkormányzat fejlesztési tervei között szerepel a Prof. Dr. Schindele Vendel Ipari Park bővítése északi irányban.

Az iparterületek alacsony kínálata alapvetően jellemző a térségben, így a 33. táblázat adatai - néhány kiemelt településen a fejlesztési telkek átlagos négyzetméterára - az alacsony mintaelemszám miatt csupán tájékoztató jellegűek, erős következtetések levonására nem alkalmas.

33. táblázat - Fejlesztési telkek átlagára Móron és egyéb referencia településeken

Település	Átlagos fejlesztési telekár (Ft/m ²)
Mór	~ 37 000
Velence	~ 39 000
Székesfehérvár	~ 12 000
Sárbogárd	~ 3 000
Ercsi	~ 6 000
Bicske	~ 37 000

Forrás: ingatlan.com adatai alapján saját szerkesztés

A településen található olyan funkció nélküli/kihasználatlan ingatlanok, melyek gazdasági hasznosítása potenciális lehetőség a betelepülő vagy jelenleg működő, új telephelyet kereső vállalkozások számára. Ilyenek például:

- A Mónus Illés u. 1. szám alatti 2484 hrsz.-ú „kivett malom” 2 665 m² nagyságú, magántulajdonban lévő kihasználatlan ingatlan, mely régóta eladás alatt van. A volt ipari létesítmény korábbi funkciójából fennmaradt eszközállománnyal van berendezve. A lehetséges funkcióváltás, felújítás előtti nehézség a meglévő berendezés elszállítása (egyéb módon történő hasznosítása), az épület kiürítése és a településrendezési feladatok elvégzése (tulajdonrendezés, telekalakítás elvégzése stb.).
- A város Keleti szélén elterülő 1233/10 hrsz.-ú „kivett beépítetlen megnevezésű” magántulajdonban lévő ingatlan összesen 56 597 m² nagyságú, mely a helyi építési szabályzatban jelenleg „Gksz” - kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület építési övezeti besorolású. Régebben iparterületként hasznosított belterületi ingatlan mára az épületek elbontásával, beépítetlen, részben közművesített, jelenleg kihasználatlan ipari terület, mely környezeti állapotfelmérését (szükség esetén környezeti kármentesítését) követően válhat ismét potenciális gazdasági területté.

2.8.

Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

2.8.1.

Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

Költségvetés

Mór Város költségvetését alapvetően a város természetes jellemzői, valamint az érvényes jogszabályi környezet határozza meg. Vizsgálatunk időtávját meghaladja a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (Mötv.) hatásainak, valamint Magyarország kormánya 2011-2013 között, az önkormányzatok működését és gazdálkodását hozott intézkedéseinek részletes elemzése, azonban egyértelműen kijelenthető, hogy az önkormányzati adósság rendezés, a korábban az önkormányzatok által végzett hatósági feladatok kormányhivatalok általi átvétele jelentős hatást gyakorolt rá. Hasonló a helyzet az egészségügyi intézmények, továbbá az alap-; és középfokú oktatási intézmények állami kezelésbe vételével is.

A város költségvetése szempontjából vizsgálatunk időszakában igen jelentős kormányzati lépés volt az ún. önkormányzati szolidaritási hozzájárulás, valamint – összefüggésben a COVID-19 járvánnyal – a kkv iparűzési adójának felére csökkentése (2020). Emellett a pandémia önmagában is negatívan érintette a város önálló bevételeit.

Mór Város vezetésének célja a költségvetések összeállításával az alábbi prioritások kerültek megfogalmazásra:

- A város lakosságának szinten tartása vagy növelése, melyhez szükségesek:
 - Infrastrukturális fejlesztések
 - Élhető, szerethető lakókörnyezet kialakítása
 - Közösségi szolgáltatások fejlesztése
 - Fiatalok helyben tartása, letelepítése
- Kedvező vállalkozási környezet kialakítása
 - Turisztika, idegenforgalom fejlesztése
 - Termelő és szolgáltató vállalatok (magas minőségű munkahelyek) bevonása, helyben tartása
 - Szolgáltató önkormányzat: rugalmas jogi, infrastrukturális, területi feltételek biztosítása
- A város kulturális és nemzetiségi örökségének ápolása

34. táblázat - Az önkormányzati költségvetés alakulása 2015-2021 között a lezárt években (ezer Ft)

Év	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Bevételi főösszeg	6 506 307	5 385 548	7 236 656	6 552 994	5 661 020	6 053 876
Kiadási főösszeg	5 040 938	4 147 691	4 662 745	4 357 199	4 832 889	4 000 776
Maradvány	1 465 369	1 237 857	2 573 911	2 195 795	828 131	2 053 100

Forrás: az adott évek zárszámadási rendeletei alapján saját szerkesztés

35. táblázat - Az önkormányzat részletes költségvetése 2015-2021 között a lezárt években (ezer Ft)

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Működési bevétel	3 726 561	3 603 699	3 248 376	3 399 725	3 208 993	3 419 572	4 393 261
1.1.	Működési célú támogatások államháztartáson belülről	893 350	955 697	960 087	1 211 872	932 601	1 176 130	1 684 232
1.2.	Közhatalmi bevételek	2 398 418	2 267 910	1 863 646	1 757 155	1 853 255	1 879 167	2 161 713
1.3.	Működési bevételek	433 563	377 944	417 610	423 875	409 547	362 535	546 600
1.4.	Működési célú átvett pénzeszközök	1 230	2 148	7 033	6 823	13 590	1 740	4 279
2.	Felhalmozási bevételek	1 593 095	297 222	1 743 187	530 410	162 044	1 384 179	560 478
3.	Finanszírozási bevételek	2 389 704	2 727 770	3 338 464	3 813 240	3 467 286	2 434 369	3 386 069
3.1.	Hitel-, kölcsönfelvétel államháztartáson kívülről	0	0	1 000 000	0	63 237	391 249	54 403
3.2.	Maradvány igénybevétele	1 186 651	1 484 627	1 090 224	2 573 910	2 195 795	812 334	2 053 155
	<i>Bevétel összesen</i>	<i>6 506 307</i>	<i>5 385 548</i>	<i>7 236 656</i>	<i>6 552 994</i>	<i>5 661 020</i>	<i>6 053 876</i>	<i>7 111 147</i>

		2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
1.	Működési kiadások	2 964 945	2 846 306	3 230 483	3 584 202	3 438 391	3 156 263	3 772 589
2.	Felhalmozási kiadások	2 056 955	780 196	871 506	732 412	1 376 036	813 562	707 821
2.1.	Beruházások	932 066	346 497	549 748	484 672	262 559	569 035	203 367
2.2.	Felújítások	1 018 278	161 215	254 185	225 999	442 380	216 997	500 247
3.	Finanszírozási kiadások	1 243 280	1 764 332	1 654 127	1 230 965	1 195 766	1 215 195	1 386 357
3.1	Hiteltörlesztés államháztartáson kívülre	0	500 000	500 000	0	0	0	111 154
	Kiadások összesen	5 040 938	4 147 691	4 662 745	4 357 199	4 832 889	4 000 776	4 638 106

Forrás: Az önkormányzat 2015-2021-es évekre vonatkozó zárszámadási rendeletei alapján saját szerkesztés

Az önkormányzat bevételeinek döntő többségét az államháztartáson belülről érkező (működésű és felhalmozási célú) támogatások, valamint a közhatalmi bevételek (adók) alkotják. Az adók között az iparűzési adó a meghatározó, az egyéb adónemek (pl. gépjárműadó, idegenforgalmi adó) részaránya elhanyagolható. Szót kell még ejteni a költségvetés tekintetében a működési bevételekről.

Az államháztartáson belülről érkező bevételek növekedése – a bevételi összeg jelentős fluktuációja mellett – inflációkövetőnek⁶¹ tekinthető. Ugyanakkor a közhatalmi bevételek esetében 2015-höz képest a 2017-2020-as években jelentős csökkenés volt tapasztalható. A közhatalmi bevételek döntő többségét a helyi iparűzési adó adja, ez a tétel 2015-2019. között a teljes bevétel 95%-át meghaladó arányt képviselt. 2020 -ban a COVID hatására az iparűzési adó aránya nominálisan jelentősen csökkent (mintegy 256 millió forinttal, amely a teljes bevétel 14,6%-a), amely rákényszerítette az önkormányzatot pótlólagos, vagyon alapú adó kivetésére, így az iparűzési adó aránya 81%-ra csökkent ezen tételen belül. A COVID elleni védekezés, eszközbeszerzés jelentős költségvonzattal járt, ami az önkormányzati költségvetés terhén túl állami és pályázati források bevonásával valósult meg. A pandémiához kapcsolódó kiadásokról külön kimutatás nem áll rendelkezésre.

2021-ben a Működési célú támogatások (államháztartáson belülről) összege 1 684 232e Ft volt, a Felhalmozási célú támogatások (államháztartáson belülről) 383 806e Ft, miközben a közhatalmi bevételek 2 161 713 e Ft-ot, a működési bevételek 546 600 e Ft-ot tettek ki.

A kiadások szerkezetét a Mötv. vagy más jogszabályok által kötelezően helyi önkormányzati hatáskörbe utalt feladatok, részben pedig önként vállalt, nem kötelező feladatok határozzák

⁶¹ 2015-2021 között az infláció 18,53%-os volt (Forrás: KSH)

meg. Az önkormányzat feladatait meghatározza a település jellege is: Mór Város járásszékhely település, a jogállásából fakadó többletfeladatokat köteles ellátni.

Az önkormányzat kötelezően vállalt legfontosabb feladatai: településfejlesztés, településrendezés; településüzemeltetés; egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatások; környezet-egészségügy; óvodai ellátás; kulturális szolgáltatás; gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások; szociális szolgáltatások és ellátások, lakás- és helyiséggazdálkodás; hajléktalanná vált személyek ellátása és rehabilitációja, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása; helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás; honvédelem, polgári védelem, katasztrófavédelem, helyi közfoglalkoztatás; helyi adóval, gazdaságszervezéssel és a turizmussal kapcsolatos feladatok; sport, ifjúsági ügyek; nemzetiségi ügyek; helyi közösségi közlekedés biztosítása; hulladékgazdálkodás; távhőszolgáltatás; víziközmű-szolgáltatás.

Az önkormányzat önként vállalt feladatai: önkormányzati tulajdonú gazdasági társaságok fenntartása és működtetése; városi elismerő és kitüntető címek adományozása; egyházak, sport és civil szervezetek támogatása; felsőoktatási ösztöndíjak biztosítása; városi rendezvények megtartása; úszásoktatáshoz való hozzájárulás; logopédusi, gyógytestnevelési és intézmény-pszichológusi ellátás; közalapítványok fenntartása; alapító tagként a TDM szervezet működtetéséhez való hozzájárulás; helyi védelem alá helyezett épületek felújításához történő hozzájárulás; az egészségügyi alapellátáshoz biztosított külön támogatás; első lakáshoz jutás támogatása; rotavírus elleni védőoltás szolgáltatása; újszülöttek családjának támogatása; szünidei gyermekétkeztetés a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult kérelmezők vonatkozásában; lakbértámogatás⁶².

A kiadások tekintetében a leginkább meghatározó tételek a településfejlesztéssel, településrendezéssel; valamint a településüzemeltetéssel (köztemetők kialakítása és fenntartása, a közvilágításról való gondoskodás, kéményseprő-ipari szolgáltatás biztosítása, a helyi közutak és tartozékainak kialakítása és fenntartása, közparkok és egyéb közterületek kialakítása és fenntartása, gépjárművek parkolásának biztosítása) összefüggő feladatok finanszírozása.

Feladat alapú megközelítésben hangsúlyos kiadás az óvodák fenntartásával, üzemeltetésével kapcsolatos költségek; a kulturális szolgáltatások finanszírozása; szociális, gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások finanszírozása; közneveléssel összefüggő költségek, valamint a gyermekétkeztetés közintézményekben.

⁶² <https://mor.hu/a-szerv-alaptevenyesege-feladat-es-hataskore-onkormanyzat>

36. táblázat – Mór városi önkormányzat legfontosabb költségvetési tételei (bevételei és kiadásai), államigazgatási feladatok bontásban (ezer Ft)

Év	2015		2016		2017		2018		2019		2020		2021	
	Bevétel	Kiadás	Bevétel	Kiadás	Bevétel	Kiadás	Bevétel	Kiadás	Bevétel	Kiadás	Bevétel	Kiadás	Bevétel	Kiadás
Településfejlesztés, településrendezés	2 375 414	3 015 136	1 396 483	1 638 990	2 520 134	2 939 639	3 123 812	2 387 477	N.a.	N.a.	N.a.	N.a.	N.a.	N.a.
Településüzemeltetés	5 300	487 638	18 039	405 085	174 328	598 359	96	192 337	N.a.	N.a.	N.a.	N.a.	N.a.	N.a.
Óvodai ellátás	92 289	476 920	564 660	507 073	481 258	691 652	481 593	639 946	445 461	510 788	465 471	528 204	605 159	603 009
Kulturális szolgáltatás	18 923	120 397	49 251	145 991	159 922	276 868	50 444	181 078	17 408	169 677	17 570	116 109	30 542	152 739
Szociális, gyermekjóléti szolgáltatások és ellátások	49 185	133 572	222 188	166 292	368 341	404 134	320 940	284 661	297 713	592 408	308 561	626 619	429 494	574 374
Helyi környezet és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás	24 646	70 307	18 000	83 329	167 559	207 277	21 054	207 981	N.a.	N.a.	N.a.	N.a.	N.a.	N.a.

Forrás: Az önkormányzat éves zárszámadási rendeletei, illetve önkormányzati adatszolgáltatás alapján saját szerkesztés

Szintén jelentős terhet jelent a szolidaritási hozzájárulás, amely az önkormányzatok egy lakosra jutó iparűzési adóerő-képessége alapján kerül kivetésre. Ez az adónem 2017-ben 386 millió Ft, 2018-ban 440 millió Ft, 2019-ben 286 millió Ft, 2020. évben 174 millió Ft befizetését eredményezte a központi költségvetésbe (az adónem alapja a tárgy évet két évvel megelőző évben realizált adóbevétel).

Figyelemmel arra, hogy egyes területeken (pl. építés, üzemeltetés költségei, közmű költségek, egyes bér és járulékköltségek) az inflációt meghaladó mértékben nőttek, a kis mértékben növekvő államháztartáson belülről érkező bevételek és a csökkenő vagy nem növekvő adóbevételek együttesen erősen szűkítették az önkormányzat mozgásterét. A legnagyobb problémát az iparűzési adó növekedésének elmaradása (stagnálása), majd csökkenése jelentette az önkormányzat számára. Míg a vizsgált időszak első felében jellemzően pozitív volt az önkormányzat mérlege, a későbbiekben a tartalékok felélésére, és hitelfelvételre kényszerült. Ennek ellenére Mór Városi Önkormányzatnak pénzügyi helyzete stabilnak tekinthető, jelentős mértékben a felelős gazdálkodás, a kiadások visszafogásának következtében.

A költségvetés egyenlege és a város fejlesztése szempontjából jelentős bevételt jelentettek az európai uniós források, melyek elsődlegesen pályázatos formában kerültek felhasználásra. A támogatások 2007-től kezdődően 10,3 milliárd Ft értékben érkezett uniós forrás a városba, melyhez az Önkormányzat 11,2 milliárd Ft önrészt biztosított. A támogatott projektek listáját a 7.1.4 sz. melléklet tartalmazza. A támogatások négyötöde 2015-től kezdődően érkezett a városba. A pályázati pénzek önrésze ugyanakkor jelentős terhet ró az önkormányzatra, melyet sok esetben hitelfelvétellel biztosít.

Vagyongazdálkodás

A vagyongazdálkodás a Polgármesteri Hivatal Szervezeti és Működési Szabályzata alapján elsődlegesen a Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda hatáskörébe tartozik. A nem lakás célú ingatlanok bérbeadása az önkormányzat 100%-ban tulajdonában álló MÓR-HOLDING Kft. feladata. Az Iroda és a Kft. az alábbi jogszabályok alapján végzi vagyongazdálkodási feladatait:

- Az önkormányzat vagyonáról és a vagyontárgyak feletti tulajdonosi jogok gyakorlásáról szóló 216/2016 (VII.6) önkormányzati rendelet;
- Az önkormányzat tulajdonában álló lakások bérletéről szóló 31/2015 (VIII.31) önkormányzati rendelet;
- Az önkormányzati tulajdonú nem lakás célú helyiségek bérletéről szóló 32/2015. (VIII.31) önkormányzati rendelet;
- A közterület-használat szabályairól szóló 49/2015 (XI.4.) önkormányzati rendelet.

Fentiekén túl az önkormányzat rendelkezett közép és hosszú távú vagyongazdálkodási tervvel a 2013-2023-as időszakra vonatkozóan (27/2013. (II.20.) Kt. határozat), mely 2019-ben felülvizsgálatra került a 2020-2023-es évek vonatkozásában (377/2019. (XI.27.)).

37. táblázat - Immateriális javak és tárgyi eszközök forgalomképesség szerint a vagyonmérlegében (ezer Ft)

Törzsvagyon összesen, ebből	Immateriális javak	Ingatlanok és kapcs. vagyoni értékű jogok	Gépek, berendezések, felszerelések, járművek	Összesen
Forgalomképtelen	0	6 115 591	0	6 115 591
Korlátozottan forgalomképes	26 393	5 861 213	104 085	5 991 691
Forgalomképes	532	490 334	30 430	521 296
Beruházások, felújítások	0	0	0	227 709
Befektetett pénzügyi eszközök	0	0	0	572 561
Koncesszióba, vagyonkezelésbe adott eszközök	0	0	0	406 860
Forgóeszközök	0	0	0	15 483
Pénzeszközök	0	0	0	2 476 410
Követelések	0	0	0	860 151
Egyéb elszámolások	0	0	0	186 507
Mindösszesen	26 925	12 467 138	134 515	17 374 259

Forrás: 2021. évi vagyonkimutatás

Az Önkormányzat vagyona 2020. december 31-én az intézményeket is tartalmazó, összesítő 2021. évi vagyonmérleg alapján mintegy 17,4 milliárd Ft volt, amely mintegy 0,8 milliárd Ft-tal növekedett a 2020-as, és 2,4 milliárd forinttal a 2019-es értékhez képest, mely növekedés elsődlegesen a tárgyi eszközök és a pénzeszközök értékének növekedésére vezethető vissza.

A befektetett eszközök aránya az eszközökön belül 74% volt. A tárgyi eszközökön belül a legjelentősebb tételt az ingatlanok képezik, értékük megközelítette a 13 milliárd forintot, mely a 2019. évi kimutatáshoz képest 0,7 milliárd Ft-os emelkedést jelent. Az ingatlanvagyon 49,1%-a forgalomképtelen, 47%-a korlátozottan forgalomképes, 3,9%-a forgalomképes.

Az önkormányzati vagyonmérleg nem tartalmazza az Önkormányzat tulajdonában lévő, államháztartáson belül vagyonkezelésbe adott korlátozottan forgalomképes törzsvagyont, az alábbiak szerint:

Székesfehérvári Tankerületi Központ

- Móri Dr. Zimmermann Ágoston Általános Iskola
- Móri Gárdonyi Géza Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény
- Móri Pászti Miklós Alapfokú Művészeti Iskola
- Móri Petőfi Sándor Általános Iskola
- Móri Radnóti Miklós Általános Iskola
- Móri Táncsics Mihály Gimnázium

Székesfehérvári Szakképzési Centrum

- Perczel Mór Szakgimnázium

Fejér Vármegyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház

- Mór szakrendelő (Fejér Vármegyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Mór Telephelye)

Mór Városi Önkormányzat ingatlanvagyonra a 21/2016. (VII.6.) önkormányzati rendelet alapján a következőkből tevődik össze:

- 720 db forgalomképtelen ingatlan (közterület, telkek),
- 69 db korlátozottan forgalomképes ingatlan: víziközmű, sporttelep, intézményeknek átadott vagyon.
- 56 db korlátozottan forgalomképes társasházi ingatlan (lakás, garázs, bolthelyiség)
- 323 db forgalomképes nem lakáscélú ingatlan (telek).

Az önkormányzat célja a tulajdonában lévő ingatlanok megőrzése, az ingatlanvagyon gyarapítása, az ingatlanok állagának óvása, értékmegőrzése. Ebből adódóan nem jellemző a rendelkezésre álló ingatlanállomány elidegenítése. Fontos szempont ugyanakkor mind a város fejlődése, mind pedig költségvetési egyenlege szempontjából új, forgalomképes ingatlanok bevonása (értékesítése). Az ehhez szükséges fejlesztési területek rendelkezésre állnak (pl. Virág és Jegenye utcák mentén új telkek kialakítása), ugyanakkor a szükséges út- és közmű fejlesztések az önkormányzat szűkös anyagi forrásai miatt problémát jelentenek.

Gazdasági program

Mór Városi Önkormányzata a 19/2020. (I.29.) határozatával fogadta el a település 2019-2024 évekre szóló gazdasági programját.

A program egyik legfontosabb eleme, hogy az új feladatok, dráguló önkormányzati feladatellátás, valamint a csökkenő adóbevételek miatt az önkormányzatnak egyrészt új bevételi

forrásokot kell találnia, másrészt működését hatékonyabbá kell tenni annak érdekében, hogy működése fenntarthatóvá váljon.

Gazdaságfejlesztés (a közelmúltban megvalósult, valamint folyamatban lévő fejlesztések, továbbá fejlesztési elképzelések):

- Az Ipari Park továbbfejlesztésének, bővítésének 2015-ben megkezdett folyamata lezárult, 2020-tól kezdődően megkezdődött az új, közművesített területek (telkek) értékesítése, mely lehetővé teszi új vállalatok megjelenését a városban. Ez hatással van mind az iparüzési adóra, mind pedig a munkalehetőségek révén a város lakosság megtartó/lakosságvonzó képességére.
- A Velegi úti iparterület déli, délnyugati részén az önkormányzat elvi támogatásával történt bővítés a belterületbe vonást követően, a telkek kialakítása és értékesítése lezárult.
- Kulturális és borturizmus erősítése, ezzel párhuzamosan a város turisztikai bevételeinek növelése. Ennek egyik elemeként a városban található és látogatható boros pincék megközelíthetőségének javítása, útfejlesztés.
- A 81. sz. főút négy nyomúsítása és a móri elkerülő szerepeltetése az országos közútfejlesztési programokban.
- Mintegy 80-100 férőhelyes belvárosi mélygarázs építése a helyi üzletek és irodák látogatóinak, valamint az itt lakók igényeinek kiszolgálása érdekében.
- Európai uniós források (elsődlegesen TOP) felhasználása, a fejlesztéshez szükséges önrész biztosítása saját forrásból vagy hitelfelvétellel a város fejlesztése érdekében.

2.8.2.

Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

Az önkormányzat saját beruházásai mellett a helyi szabályozók megalkotásával képes a legnagyobb befolyást gyakorolni a településfejlesztésre.

Mór Városi Önkormányzat rendelkezik az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény alapján készült településfejlesztési koncepcióval. A koncepció 2017-ben készült, Az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet alapján az időtávja legalább 10 év, így a dokumentum jelenleg is érvényes, állításai megalapozottak.

Szintén 2015-ben készült el Mór Város Integrált Településfejlesztési Stratégiája, mely jelenleg 2027 végéig érvényes.

A 10/2022. (IV.1.) önkormányzati rendelet szabályozza frissen a Helyi Építési Szabályzatot (és tartalmazza a kapcsolódó Szabályozási tervet).

A 87/2022. (III.30.) önkormányzat határozat pedig a Településszerkezeti Tervet.

Fentiek alapján megállapítható, hogy Mór Városi Önkormányzat naprakész és aktív a helyi településfejlesztési szabályozók megalkotásában és aktualizálásában, minden jogi eszköz rendelkezésre áll a sikeres településfejlesztési tevékenységhez.

Mivel a településfejlesztés kiemelten fontos, illetve jelentős pénzügyi forrásokat igénylő terület, ezért általános szabályként elmondható, hogy a teljes Képviselő-testület részt vesz a kapcsolódó döntésekben. A Mór Városi Önkormányzat SZMSZ-ében rögzítettek alapján a vonatkozó feladatok esetén a Településfejlesztési Bizottság (melynek 3 képviselő tagja, és két szakértő, nem képviselő tagja van) döntés előkészítési feladatokat lát el⁶³ :

- önkormányzati beruházások és felújítások,
- városrendezés,
- építésügy,
- környezet- és műemlékvédelem,
- köztisztaság,
- közterület- park- és zöldterület-gondozás,
- önkormányzati vagyonkezelés- vagyonhasznosítás,
- vállalkozások és közszolgáltatások (a díjakat kivéve),
- közterület elnevezés.

illetve az alábbi, a Képviselő-testülettől hatáskörükbe átruházott ügyekben eljár és dönt:

- Önkormányzati tulajdonú helyiség átalakításáról, korszerűsítéséről, felújításáról szóló megállapodás jóváhagyása, felmerült költségek beszámításának engedélyezése.
- Hozzájárul a helyiség bérleti jogának átruházásához vagy elcseréléséhez.
- Javaslatot tesz a nem lakás céljára szolgáló helyiségekben folytatható tevékenységi kör meghatározására.
- A mezőgazdasági művelésre alkalmatlan, kivett művelési ágon nyilvántartott földrészletek bérbeadása és bérleti díjának meghatározása.
- A városfejlesztési és üzemeltetési iroda településfejlesztéssel összefüggő feladatait a 2.9.1 fejezet tartalmazza. A városi Főépítész a 190/2009. (IX. 15.) Korm. rendelet alapján eljárva az alábbi feladatokat látja el: elősegíti az illetékességi területét érintő területrendezési és településszerkezeti tervek összhangjának kialakítását.

⁶³ Mór Városi Önkormányzat Képviselő-testületének 5/2015. (IV. 1.) önkormányzati rendelete az önkormányzat szervezeti és működési szabályzatáról 36. § (1) és (3)

- Folyamatosan figyelemmel kíséri a rendezési eszközök hatályosulását, tapasztalatairól évente tájékoztatást ad, és négyévente összefoglaló jelentést készít a képviselő-testület részére.
- Közreműködik a kulturális örökség védelméről szóló törvényben foglaltakkal, valamint a kulturális örökség védetté nyilvánításának részletes szabályairól szóló miniszteri rendeletben foglaltakkal kapcsolatos önkormányzati feladatok ellátásában.
- Szakmai véleményével, állásfoglalásaival segíti a település egységes táji és építészeti arculatának alakítását.
- Közreműködik a területrendezési tervek és a településrendezési eszközök nyilvántartására, a szabályozásokon alapuló adatszolgáltatásra és az ezzel kapcsolatosan felmerülő költség megállapítására vonatkozó helyi szabályok előkészítésében.
- Részt vesz - szükség szerint adatok szolgáltatásával - az illetékességi területére vonatkozó területi és települési információs rendszerek kialakításában és működtetésében.
- Vezeti a helyi önkormányzati tervtanácsot, gondoskodik a helyi tervtanács nyilvántartásának vezetéséről, és abból adatokat szolgáltat az állami főépítésznek.
- Közreműködik a települési önkormányzat „Az épített környezet alakításáról és védelméről szóló, 1997. évi LXXVIII. törvényben meghatározott építésügyi feladatainak az ellátásában.
- Ellátja a települési önkormányzat településszerkezeti tervének, helyi építési szabályzatának, települési arculati kézikönyvének és településképi rendeletének előkészítésével, felülvizsgálatával összefüggő külön feladatokat.

2.8.3.

Gazdaságfejlesztési tevékenység

Egy önkormányzat számára a gazdaságfejlesztés nem kötelezően ellátandó feladat, továbbá kétségtelen tény, hogy a helyi önkormányzatoknak csak erősen korlátozott eszközeik vannak a gazdasági fejlődés támogatására akár csak helyi szinten is. Ugyanakkor ezek az eszközök és a hozzájuk kapcsolódó eredmények mégis meghatározóak lehetnek a város gazdasági potenciáljának növelése szempontjából.

Mór Városa szempontjából a leginkább meghatározó gazdaságfejlesztési eszköz az önkormányzat 100%-os tulajdonában álló, 55 hektár területű Prof. Dr. Schindele Vendel (korábbi elnevezésével: Észak-Nyugati) Ipari park, amely számos (jelenleg 13) modern vállalkozásnak ad otthont. Az ipari park bővítése 2020-ban befejeződött, így nincs akadálya új vállalatok betelepülésének. Az bővítés keretében létrejött ingatlanok egy része már értékesítésre került.

A város vezetősége régóta lobbizik a várost átszelő 81-es főút kétszer két sávossá szélesítése érdekében, amely mind a városban működő vállalatok (melyek közül sok a nagy szállítási igényű termelő vállalat), mind pedig a lakók és az itt dolgozók könnyebb mozgása szempontjából igen fontos tényező lenne. Emellett növelné a város kereskedelmi egységeinek és még inkább a város turisztikai fejlesztésének értékét is.

Mivel Mór lakossága esetében nincs érdemi munkaerő-tartalék, sőt, jelentős a Móra ingázó munkavállalók száma a környékbeli kisebb településekről, ezért a város önkormányzata nem kívánt adóversenybe kezdeni, a településen a meghatározó bevételnek számító iparüzési adó a maximális 2%-os mértékű (melyből egyes vállalatok kedvezményt kaphatnak). A város vezetése sokkal inkább a magas színvonalú szolgáltatásokban, a rugalmas önkormányzati ügymenetben hisz, mint az önkormányzat által a gazdaságfejlesztéshez hozzáadható érték. Közvetett módon pedig az élhető, vonzó környezet és a gazdasághoz közvetlenül nem kapcsolódó szolgáltatások kialakítása is vonzóak lehetnek az ide települő vállalatok számára.

Végezetül a kereskedelem támogatása szempontjából a magántulajdonú kereskedelmi egységek esetén is a rugalmas szabályozás, míg az önkormányzati tulajdonúak esetén a rugalmas ügyintézés és a transzparens bérleti lehetőségek jelentik a város vonzerejét.

2.8.4.

Foglalkoztatáspolitiká

A helyi foglalkoztatáspolitiká két vetületét vizsgáljuk meg a fejezetben. Vizsgálatunk a gazdaságilag aktív népességre vonatkozik 2.5.3 fejezet által definiált módon. Bár az inaktív népesség aktivizálása az alacsony munkanélküliségi ráta, és az érezhető munkaerő hiány miatt indokolt lenne, erre az önkormányzatnak csak nagyon korlátozott eszközök állnak rendelkezésre.

A Mór városban nyilvántartott álláskeresők számát a 22. ábra mutatja be, mely alapján 2012-2016 között dinamikus csökkenés, ezt követően pedig lassú növekedés figyelhető meg. A nyilvántartott álláskeresők aránya a munkaképes korú lakossághoz képest (15-64 év) a városban 3,1% 2020-ban, ami igen kedvező érték a magasabb területi értékekhez viszonyítva: 0,5 százalékponttal alacsonyabb a Fejér vármegyei átlaghoz (3,5%) és 1,5 százalékponttal az országos átlaghoz képest (4,6%). A járási érték 2,8% (Móri járás).

Kijelenthető az álláskereső és foglalkoztatási mutatók alapján, hogy a népesség dolgozni kívánó része döntően talál munkát és jellemzően helyben.

A település munkanélküliségét meghatározó másik elem a közfoglalkoztatottak száma. Az állam a 2011. évi CVI. törvény alapján – többek között - támogathatja a települési önkormányzatokat törvényben meghatározott vagy törvény által előírt, az állam által előírt, önként vállalt feladatainak, valamint a Kormány által meghatározott közösségi célok megvalósítását elősegítő feladatainak végrehajtását. A program célcsoportja a regisztrált aktív álláskeresők, és a megváltozott munkaképességű személyek ellátásairól szóló törvény szerinti rehabilitációs ellátásban részesülő személyek. A közmunkaprogramok pályázat útján vehetők igénybe bér és közvetlen költségekhez, jellemzően 100%-os, vagy közel 100%-os állami támogatás mellett.

A közfoglalkoztatottak számát a településen a 23. ábra összegzi. A városban a közfoglalkoztatottak száma 2014-ben volt a legmagasabb, 116 fő, amit követően csökkenő tendencia jellemző. 2020-ban már csupán 29 fő dolgozott a közmunkaprogram keretében Mórban. A közmunkaprogramokban a város munkavállalási korú lakosságának az 0,31%-a vesz részt (2020), amely a vármegyei mutató értékétől nem tér el szignifikánsan (0,3%). Mivel az egyes megyék és régiók közmunka jellemzői erőteljesen eltérnek, az esetleges tisztán számszaki összehasonlítások megtévesztőek lehetnek, azonban kijelenthető, hogy a vonatkozó 0,3%

rendkívül alacsony szám. Szintén pozitívum, hogy a közfoglalkoztatottak száma a városban folyamatosan csökken. ⁶⁴

Fentiek alapján kijelenthető, hogy a város munkahely teremtő képessége kedvező, illetve a városi gazdaságfejlesztési koncepció, mely alapján elsősorban nem a megteremtett/megtartott munkahelyek mennyiségére, hanem minőségükre kell koncentrálni, helytálló.

2.8.5.

Lakás- és helyiséggazdálkodás

Az önkormányzatú tulajdonú lakások és helyiségek kiadásának jogszabályi hátterét a 2.8.1 fejezetben ismertettük. Ez alapján a lakás célú ingatlanok bérbeadása és kezelése a Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda hatáskörébe tartozik; míg nem lakás célú ingatlanok bérbeadása és üzemeltetése az önkormányzat 100%-os tulajdonában álló MÓR-HOLDING Kft. feladata.

Az önkormányzat tulajdonában lévő lakások nagyobb részben emeletes, társasházi lakóingatlanok. Ebből 18 társasházi lakás a városközpontban elszórtan található, ezek elsősorban szakemberek elhelyezésre szolgálnak, míg 85 társasházi lakás a város külső részén (Velegi u., Lakatos u.) találhatóak, itt elsősorban szociális alapon címjegyzékből kerülnek ki a bérlők.

Az önkormányzat tulajdonában lévő nem lakáscélú ingatlanok és garázsok kiadása piaci alapon történik. A szociális bérlakásokért járó térítési díj jelentősen a piaci ár alatt marad, azonban a nem szociális bérlakások bérleti díja sem éri el az önköltségi szintet. A különbözetet részben a nem lakáscélú ingatlanok és garázsokból származó bevételből pótolja az önkormányzat.

Az alacsony bérleti díjak, továbbá az önkormányzat rendelkezésére álló szabad forrás hiánya nem teszi lehetővé az ingatlanok modernizációját, vagy akár állagmegóvását. Ebből adódóan rendszeres, tervezett fejlesztésekről, az ingatlanállomány vonatkozásában nem beszélhetünk, egyes ingatlanok esetében eseti fejlesztések valósulnak meg, ezért az érintett ingatlanok állaga általánosságban folyamatosan romlik. Ezen kívül egyedi elbírálás alapján van mód a bérlők által megvalósított energiahatékonysági és felújítási munkálatok beszámítására a bérleti díjban.

Kereskedelmi egységek

Az önkormányzati lakás és nem lakás célú helyiségeknek az üzemeltetője a Mór Holding Kft. Az Önkormányzati tulajdonú, más által üzemeltetett, nem lakáscélú bérlemények, helyiségek a városközpontban találhatóak - egy részük társasházi alagsorban, másik részük kisebb tömbökben helyezkednek el. Ezen bérlemények nagyjából negyede új, illetve energetikailag felújított helyiség; míg a fennmaradó többi épület régi, energetikailag korszerűtlen. Méretüket tekintve a helyiségek nagysága jellemzően 20-40 m², 5 db 100 m²-t meghaladó. A nem lakáscélú bérlemények bérleti ideje a bérlő kijelölését követően 5 éves időszakra szól. A bérleti díjak meghatározása a Képviselő-testület hatásköre. A jelenleg érvényes díjakat a 394/2019.(XI.27.) Kt. határozat rögzíti. A bérlemények fejlesztésére érdemi forrás nincs fordítva, alkalmanként a bérlő végez felújítást, aminek költsége – a Bizottsági hozzájárulás esetén – a bérleti díjban

⁶⁴ <http://kozfooglalkoztatatas.bm.hu/statisztika/terkep/ MORI100.HTM> adatai alapján

jóváírásra kerül. Megürült ingatlanok esetén nyilvános felhívást követően, licit eljárás lefolytatása folyamán történik a bérlő kiválasztása.

2.8.6.

Intézményfenntartás

Mór Városi Önkormányzat a fenntartásában álló intézményeket változatos struktúrában kezeli.

Az Önkormányzat költségvetésének önálló fejezetét alkotják az alábbi intézmények:

- Mór Városi Önkormányzat
- Móri Polgármesteri Hivatal
- Móri Városi Önkormányzat Ellátó Központja
- Móri Pitypang Óvoda
- Móri Napsugár Óvoda
- Nefelejcs Bölcsőde
- Lamberg-kastély Művelődési Központ, Könyvtár és Muzeális Kiállítóhely

A 2021-es év vonatkozásában az önkormányzat működésétől eltekintve az intézmények fenntartási költsége összesen 1 514 028 ezer Ft-volt, melynek többsége, mintegy 63%-a bér és járulék költség.

A Polgármesteri Hivatal költségvetése 480 millió Ft, a Móri Városi Önkormányzat Ellátó Központja 303 millió Ft, a Pitypang Óvoda 233 millió Ft-ból, a Napsugár Óvoda 177 millió Ft-ból, a Nefelejcs Bölcsőde 168 millió Ft-ból, míg a Lamberg-kastély Művelődési Központ, Könyvtár és Muzeális Kiállítóhely 153 millió Ft-ból gazdálkodhatott.

Fentiekből említést érdemel a Móri Városi Önkormányzat Ellátó Központja, amely közétkeztetési tevékenységet végez az önkormányzat által vagyongazdálkodásba adott egészségügyi és közoktatási intézmények számára, valamint a rászoruló idős emberek számára; továbbá a Lamberg-kastély Művelődési Központ mely nevének megfelelően a város központi kulturális intézménye széles feladatkörrel.

Az említett intézmények költségvetését döntően bérek és járulékok, illetve dologi kiadások alkotják, üzemeltetésük korlátozott mértékben, fejlesztésük az önkormányzat rendelkezésre álló forrásokból érdemben nem megoldott. Ahogyan azt korábban kifejtettük, az intézményfenntartás egyenlege egyértelműen negatív, az állami normatíva folyamatosan az önkormányzat kiegészítésére szorul. A forráshiány miatt mostanra az összes intézmény jelentős felújításra, modernizációra szorul. Az óvodák esetében ez jellemzően belső komfortosítást (festés, burkolatcsere), az elektromos hálózat korszerűsítését (esetenként víz és csatorna vezeték cserét), valamint a játszóudvarok fejlesztését, betonburkolat felújítását jelenti minimálisan. A műemléki besorolású Lamberg-kastély esetén építészeti felújítások (homlokzati vakolat, tetőhéjazat), belső freskók helyreállítása, belső gépészeti és elektromos hálózat

felújítása, cseréje lenne szükséges, továbbá a kastély udvar fejlesztése. A szintén műemléki besorolású Polgármesteri Hivatal esetében szintén elkerülhetetlen a közeljövőben a belső közművek cseréje, felújítása.

A beruházások várhatóan európai uniós forrásból, vagy kormányzati céltámogatásból valósulhatnak meg.

Figyelemmel arra a speciális helyzetre, mely alapján Mór városa a Móri kistérség központja, és egyúttal a Móri Többcélú Kistérségi Társulás tagja, az önkormányzat támogatja a Társulás működtetését (14 598 000 Ft), valamint a Társulás által működtetett, Mór közigazgatási területén fekvő hajléktalan szállót 44 218 000 Ft-tal, és a Társulás által üzemeltetett óvodát (Meseház Óvoda-Bölcsőde) 291 811 Ft-tal. Ezen támogatások államháztartáson belüli támogatásnak minősülnek.

A Móri Többcélú Kistérségi Társulás (Isztimér, Fehérvárcsurgó, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór, Nagyveleg, Söréd) tagjai részére működik a Hajléktalanok Átmenetei Szállása és a Szociális Alapszolgáltatási Központ, melyet a 7 település együttesen tart fent. A két intézmény esetében szintén indokoltak lennének felújítási munkálatok.

Mór Városi Önkormányzat fentiekén túl támogatja a Mór Városi Televízió Nonprofit Kft. működési tevékenységét 32 049 000 Ft-tal, a Mór-Holding Kft. működési tevékenységét 34 550 000 Ft-tal, valamint a Móri Szabadidőközpont Kft. működési tevékenységét 99 969 000 Ft-tal.

Mór-Holding Kft. feladatai közé tartozik az Önkormányzati tulajdonú lakás célú ingatlanok és a nem lakás célú helységek bérbeadása, üzemeltetésén túl az önkormányzati tulajdonú parkok és zöldterületek kezelése, a közterület fenntartás, síkosságmentesítés, köztemető fenntartás, műjégpálya üzemeltetés, valamint az önkormányzati tulajdonú intézmények intézménykarbantartása szerződés alapján. A Kft. bevételei jelentősek, 2021-ben 399,1 millió Ft-ot tettek ki, azonban a szolgáltatási és bérleti díjak sok esetben nem érik el az önköltséget, így az önkormányzat kiegészítő támogatására szorul.

A Móri Szabadidőközpont Kft. által üzemeltetett Wekerle Sándor Szabadidőközpont Mór városának sportcentruma, amely magában foglal uszodát, sportcsarnokot, és további sport és wellness szolgáltatásokat. Esetében is igaz, hogy szolgáltatási díjai nem érik el az önköltséget, 2021-ben bevétele 27,4 millió Ft volt, mely a támogatással együtt kismértékű pozitív szaldót eredményezett működése tekintetében.

2.8.7.

Energiagazdálkodás

Szolgáltatók

- Elektromos energiaellátás: Az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. szolgáltatja az egész város számára a villamos energiát. A város teljes területe közművesített. A településen a villamosenergia fogyasztást és a fogyasztók számát a 48. ábra mutatja be. A település közművesítettsége részletesen 2.12 fejezetben kerül bemutatásra.
- Távhőszolgáltatás: A szolgáltatást A Mórhő Kft. végzi, mely Mór Városi Önkormányzat 100%-os tulajdonában áll. A viszonylag kisméretű szolgáltató mintegy 1 200 lakást

szolgál ki a település belvárosában, az éves nettó árbevétele 2020-ban 368 millió Ft volt. A jelenlegi infrastruktúra elavult, korszerűsítése szükséges (2.12.2. fejezet, Távhőellátás alpontja).

- Gázellátás: a gázszolgáltatást az E.ON Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt. végzi a település teljes területén. A város egésze közművesített, a fogyasztók száma mintegy 3 900-ra tehető. A gázfogyasztás alakulását a településen a 49. ábra mutatja.

Felhasználók

Épületenergetika

- Önkormányzati tulajdonú lakóingatlanok
 - Az önkormányzati tulajdonú lakóingatlanok, elsődlegesen a vizsgált lakáscélú ingatlanok energetikai jellemzői közepesek vagy rosszak, melynek oka a forráshiányból adódó elmaradt fejlesztések. Az ingatlanok jellemzően nem rendelkeznek külső szigeteléssel, nyílászáró cserére szorulnak, illetve fűtési rendszerük is korszerűsítésre/cserére szorulnak. A modernebb, összkomfortos ingatlanok jellemzően magasabb műszaki színvonalat képviselnek, míg a régebbi ingatlanok elavultak, műszaki színvonaluk alacsony, amely üzemeltetési költségeiket is meghatározza.
- Nem önkormányzati tulajdonú ingatlanok
 - Részletes energetikai jellemzők, adatok nem állnak rendelkezésre.
- Közintézmények
 - A városi közintézmények állapotát és energetikai jellemzőit részletesen a 43. táblázat mutatja be. A település fenntartásában működő intézmények állapota energetikai szempontból vegyes, ugyanakkor kijelenthető, hogy több intézmény esetén semmilyen fejlesztés nem történt e területen, illetve egyes intézmények esetén csak részleges energetikai felújítások történtek a forráshiány miatt, de az épületek teljes modernizációja nem történt meg. Azon épületek közül, melyek energetikai korszerűsítése megvalósult csak a Napsugár Óvoda és a Pitypang Óvoda esetén került sor napelemes rendszer kiépítésére.
 - A Polgármesteri Hivatal épülete és a Lamberg-kastély esetén külön problémát jelent, hogy műemléki épületekről van szó, melyek energetikai korszerűsítése bonyolult és költséges beruházás. Esetükben minimálisan gépészeti és energetikai felújítás lenne indokolt.

Közterületek

A város lakott területén a nagynyomású nátriumlámpás lámpatestek a főbb közlekedési utak mentén, a lakótelepi részeken, illetve a parkokban vannak jelen. Az egyéb területeken, a perem- és külterületeken még üzemelnek higanylámpás lámpatestek, azonban a néhány helyen megjelennek már a LED-es, energiatakarékos lámpatestek egyaránt. A jelenlegi rendszer nem tartalmaz fogyasztáscsökkentő okos elemeket, megoldásokat (részletesen a 2.12.2 fejezetben kerül bemutatásra a helyi közvilágítási rendszer).

A város közel 60 hektár zöldfelület gondozását végzi a Városfejlesztési és Üzemeltetési Iroda, vállalkozók és közmunkaprogramban résztvevő munkavállalók bevonásával. A parkfenntartásról az Önkormányzat saját cége, a Mór-Holding Kft. gondoskodik (2.10.1 fejezet).

2.9.

Településüzemeltetési szolgáltatások, okos város települési szolgáltatások

2.9.1.

Településüzemeltetés

A településüzemeltetési szolgáltatások ellátásának egy részét Mór Városi Önkormányzat saját hatáskörben, vagy a 100%-os tulajdonában lévő Kft-n keresztül, végzi, míg más szolgáltatásokat szerződött külső partnerek végzik.

A Fejérvíz Fejér Vármegyei Önkormányzatok Víz- és Csatornamű Zrt. Székesfehérvár Város Önkormányzata 100%-os tulajdonában lévő vállalat. Szolgáltatásai:

- Vízközmű szolgáltatások
- Csatornaszolgáltatás (szennyvíz)
- Szennyvíztisztító berendezés üzemeltetése

A Depónia Nonprofit Kft. Székesfehérvár Város Önkormányzata 100%-os tulajdonában lévő vállalat. Szolgáltatásai:

- Lakossági és közületi hulladékszállítás (szilárd és kommunális hulladék, lomtalanítás)
- Zöldhulladék gyűjtés
- Szelektív hulladékgyűjtés, gyűjtőszigetek üzemeltetése
- Hulladéktároló üzemeltetés
- Hulladék-szelektálás, komposztálás, hasznosítás
- Hulladékudvar üzemeltetés

Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda a Polgármesteri Hivatal belső szervezeti egysége. Feladatai:

- Ingatlan értébecslések készítése
- Önkormányzati beruházások és felújítások tervezetése, lebonyolítása, kivitelezések felügyelete

- Településrendezési, közművesítési és városépítési feladatok
- Lakás-, telek-, víz-, gáz-, távhő-, energia-, és egyéb kommunális ellátással kapcsolatos feladatellátás, közüzemi és egyéb szolgáltatások ügyei
- Közútkezelői és tulajdonosi hozzájárulások, engedélyek elkészítése, szakhatóságok megkeresése
- Lakossági bejelentések, panaszok vizsgálata
- Lakivágási engedélyek kiadása
- Városüzemeltetés, köztisztaság, helyi közlekedés ügyei
- Út- és közterület fenntartással, parkgondozással, játszótér ellenőrzéssel, vízrendezéssel, csatornázással, közvilágítással kapcsolatos ügyek
- Környezetvédelmi ügyek intézése, környezetvédelmi fenntarthatósággal kapcsolatos feladatok ellátása
- Városi rendezvények műszaki feltételeinek biztosítása
- Közterület-használat engedélyezése és a közterületet érintő egyéb tulajdonosi hozzájárulások intézése
- A MÓRHŐ Kft-t érintő alapítói döntések és intézkedések előkészítése, és a társaság működését érintő ügyek intézése
- MÓR-HOLDING Kft.-t érintő üzemeltetéssel, feladatellátással összefüggő ügyek intézése
- Önkormányzati vagyongazdálkodás, vagyonkezelés
- Vagyonhasznosítás és ezzel kapcsolatos versenyeztetés, pályáztatás
- Önkormányzati intézmények, nem lakáscélú ingatlanok kezelése, helyiségüzemeltetés, önkormányzat tulajdonában lévő ingatlanok fenntartásával összefüggő üzemeltetői feladatok ellátása
- Közterület-felügyelet és ezzel kapcsolatos hatósági ellenőrző tevékenység
- Közrend, a közbiztonság védelmében, önkormányzati vagyon védelmében, köztisztaságra vonatkozó jogszabályok végrehajtásának ellenőrzése és ebrendészeti feladatok ellátása
- Közbiztonsági referensi feladatok

A MÓR-HOLDING Kft. a Mór Városi Önkormányzat 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaság. Feladatai:

- Önkormányzati tulajdonú lakás célú ingatlanok és a nem lakás célú helyiségek bérbeadása, üzemeltetése

- Parkfenntartás és zöldterület kezelés
- Közterület tisztán tartás
- Köztemető fenntartás
- Ételszállítás
- Intézménykarbantartás

A felsoroltakon túl a 2.8.7 pontban felsorolt energiaszolgáltatók vesznek részt a településüzemeltetésben, mely magába foglalja a közmű szolgáltatást, valamint a közmű be-; és kikötéssel kapcsolatos műszaki szolgáltatásokat, valamint a vonatkozó ügyintézést.

2.9.2.

Okos város településüzemeltetési szolgáltatások

A Mór Városi Önkormányzat által üzemeltetett ingatlanok és szolgáltatások jellemzően nem rendelkeznek „okos” megoldásokkal.

A közintézményekben nem kerültek felszerelésre „intelligens” mérők, a hagyományos műszaki megoldások (pl. termosztatikus radiátor szelepek) viszont viszonylag elterjedtek. Nem elterjedtek a szenzoros, vagy IT vezérelt megoldások.

A közterület fenntartásban, elsődlegesen a közvilágításban szintén nincsenek kiépítve szenzorok, okos megoldások. A város fejlesztési terve, amely tartalmazza a közvilágítás nagymértékű modernizációját, számol a közeljövőben „okos” közvilágítással.

Az önkormányzati lakások egy részében, elsődlegesen a szociális lakások esetében felszerelésre kerültek feltöltős mérőórák a közműtartozások felhalmozása ellen, mely hatékony eszköznek bizonyult. Az önkormányzati tulajdonú ingatlanok esetében más okos eszközről nem beszélhetünk.

A településen megtalálható a szélessávú internet, amely a lakások, közintézmények és gazdasági funkciójú ingatlanok közel 100%-ában elérhető. A településen több szolgáltató is jelen van, az elérhető maximális sebesség 1.000 Mbit, bár a maximális sebesség városrészenként is változik. Mobilnet a város teljes területén 4G hálózattal elérhető.

Egy közterületi okos eszköz található a városban, a TDM által telepített és működtetett információs terminál. Ezen kívül a Dózsa utcai buszmegállóba telepített menetrendi információk megjelenítésére alkalmas eszköz nevezhető okos eszköznek.

A városi szolgáltatások igénybevételére az önkormányzat által fejlesztett önálló applikáció nem áll rendelkezésre. Az önkormányzati ügyintézés vagy az E-önkormányzati portálon keresztül zajlik, vagy az önkormányzat honlapján megtalálható kérelem minták vehetőek igénybe. Természetesen a polgármesteri hivatalban személyes ügyfelfogadásra is van lehetőség.

A közszolgáltatók közül az Az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. rendelkezik önálló applikációval, viszont az összes közszolgáltató esetében elérhetőek elektronikus ügyintézési szolgáltatások.

2.10.

Zöldfelületi rendszer vizsgálata

2.10.1.

A települési zöldfelületi rendszer elemei

Egy község/város zöldfelületeinek mérete és minősége nagyban meghatározza a település élhetőségét. A zöldfelület a közigazgatási határon belül, növényzettel fedett (telepített vagy természetesen benőtt) területek összességének gyűjtőfogalma. A település biológiailag aktív (vízfelület és zöldfelület) és inaktív (beépített) területek összesége. A zöldterületet jogszabályi előírás határozza meg. A zöldterület a zöldfelület kiemelt eleme, annak részhalmaza, melyek csupán akadálymentesen megközelíthető, közterületek lehetnek. Ezen egységek - jogszabályi előírás szerint – 3%-a beépíthető. A zöldterületek például a közparkok, fásított közterek, közkertek vagy játszótérek.⁶⁵

Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges, valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A város zöldfelületi rendszerének elemei az alábbiakban kerülnek bemutatásra Mór város 2022-ben elkészült Településszerkezeti terve alapján, azzal összhangban.

A településen a következő körparkok érhetőek el vagy tervezettek:

- **Meglévő:**
 - a Zrínyi utca mentén
 - a Tábor utcai temető mentén
 - a Szent István téri park és a Postaépület környezete
 - a Lamberg kastély barokk kastélyparkja
 - a Dózsa György utca-Táncsics Mihály utca menti tömbben, a kórháztól északra (Millenium park)
 - a Vértes utca nyugati oldalán
 - a 81.sz. út (Mikes Kelemen utca) mentén a bezárt temető és a Nemes utca között
- **Tervezett:**
 - a 81.sz. út (Mikes Kelemen utca) menti közpark bővítése
 - a Vértes utca nyugati oldalán lévő park bővítése

A következő közkertek vannak jelen vagy kerültek betervezésre:

- **Meglévő:**
 - a Tábor utca-József Attila utca között, a Mónus Illés utca északi oldalán
 - a Rákóczi-Wekerle Sándor-Mónus Illés-Kossuth Lajos utcák csomópontjában

⁶⁵ Forrás: Szegedi Tudományegyetem anyaga alapján (<https://www.levego.hu/kapcsolodo-anyagok/fogalommagyarazat-a-varosi-zoldfeluletek-es-zoldteruletek/>)

- az Erzsébet téren
 - a Budai Nagy Antal téren
 - a Vasút utca 5. és 3. szám között
 - a Deák Ferenc u. 2. szám előtt
 - a Hunyadi utca déli oldalán
 - a Bartók Béla utca mentén
 - az Árpád utca mentén
 - a Cserhát utcában a bölcsődével szemben
 - a 81.sz. út mentén az Esze Tamás utca végén
 - a Virág utca-Építők útja-Kert utca által határoltan
- Tervezett:
- a Terézhalom új lakóterületén belül
 - a Hunyadi és a Kiserdő utca sarkán
 - a Dózsa György utca mindkét oldalán

A település egyéb zöldfelületi intézményei közé különleges területek tartoznak – ezen belül beépítésre nem szánt területként a temetők, a lőtér, a beépítésre szánt és nem szánt idegenforgalmi fogadóhelyek és turisztikai fejlesztési területek (strand, borászatok zöld környezete, Wekerle Sándor rekreációs és szabadidőközpont), a napelemes kiserőmű területe, a fásított közterek. A beépítésre szánt területek közül településközponti, vagy intézményi vegyes terület övezetébe sorolva az alábbi jelentősebb zöldfelületi intézmények találhatóak a városban:

- Perczel Mór Szakképző Iskola és Kollégium kertje
- Radnóti Miklós Ált. Isk., Petőfi Sándor Általános Iskola
- Gárdonyi Géza Általános Iskola kertje
- Dr. Zimmermann Ágoston Általános Iskola és Óvoda
- Erzsébet téri Óvoda
- Kapucinus templom kertje
- Lamberg kastély kertje

Az egyéb zöldfelületek közé a város erdő- és mezőgazdasági területei, illetve a beépített területek kertjei és zöldfelületei sorolandók.

A település zöldfelületi rendszerének folytonosságát biztosító egyéb zöldfelületek között említhető a Sövénykúti-patak, a Timár-vízfolyás, a Bodajki-határárok, a Csókahegyi-vízfolyás, a Mór-Bodajki-vízfolyás, a Káposzta-ér, az Által-ér, a Kút-ér vízfolyások nádasokkal, illetve a nagytáblás mezőgazdasági művelés alatt álló területek, a vasút és a közutak mentén meglévő vagy létesített erdősávok.

Móron fasorok elsősorban a belvárosban, a központban találhatóak. Az utcák fásítottságának aránya alacsonyabb a sűrű közműhálózat következtében. A településen jellemzőek a településkaraktert erősítő, nyírt ostorfa fasorok, a ritkán fásított területeken elszórtan dísz és gyümölcsfák találhatóak.

Zöldterületi ellátottság értékelése

Mór környezeti állapota, infrastruktúrája általánosságban jónak tekinthető. A település zöldfelületének aránya elégséges, minősége magas, hálózati rendszerbe integrálólódnak. Elhelyezkedésüket tekintve a belvárosban jelentős a zöldterületek aránya. A település körbevevő zöldterületeken jelentős az erdőterületek – 55% - (az ökológiai hálózat által érintett értékes területek magas arányával) és mezőgazdasági területek - 33% - aránya. A zöldfelületi rendszer folytonosságát a vízfolyások (például Káposzta-ér, Mór-Bodajki-vízfolyás), nádasok, illetve meglévő vagy létesített erdősávok biztosítják a vasút és az összekötő utak mentén. Az ökológiai hálózat elemei közül a magterület és az ökológiai folyosó övezete található meg Mór közigazgatási területén. A magterületet (2 495 hektár) Mór nagy kiterjedésű, összefüggő erdőterületei alkotják (például Árki és Vajali erdők, Totoja). Az ökológiai folyosót (442 hektár) a települést átszelő Sövénykúti-patak, Mór-Bodajki-vízfolyás, Káposzta-ér, Által-ér vízfolyások és ezek környezete alkotja. A város új Településrendezési tervének (2022) negatív változása, hogy 21 db területen zöldterületből (vagy erdőterületből) út övezete lett kijelölve, így csökken a közhasználatú zöldfelületek mennyisége, növekedik az inaktív, burkolt felületek aránya. Ennek ellensúlyozására a HÉSZ 4.§. (1) bekezdése az alábbi előírással igyekszik biztosítani az érintett zöldfelületek megőrzését: „A közterületeket csak a használat érdekében legszükségesebb nagyságú burkolt felületekkel kell ellátni. A burkolatlan felületeket – ahol ezt műszaki okok nem akadályozzák – zöldfelületként kell kialakítani.”

Mór városban a zöldterületek magas aránya jellemző a környező településekhez és a magasabb területi szintekhez képest. A város Településszerkezeti Terve alapján Móron a zöldterületek nagysága kb. 19,36 hektár, mely alapján az egy lakosra jutó zöldterület nagysága 14,1 négyzetméter.

Mór városa az elmúlt években jelentős volumenű fejlesztéseket nyert el és/vagy hajtott végre a település zöld infrastruktúrájához kapcsolódóan. Ilyenek például:

- TOP-2.1.2-15-FE1 – Zöld város kialakítása projekt keretében a városközpont integrált, fenntartható és zöld megújítása – 1,8 Mrd Ft (például: többfunkciós zöld városközpont kialakítása 2000 m², gazdasági, közösségi és rekreációs funkciók fejlesztése, közpark és pihenőkert 741 m² fejlesztése, megújítása stb.)
- TOP-7.1.1-16-H-ERFA-TOP CLLD ERFA – Ezerjó tanösvény kialakítása és a hozzá kapcsolódó városi aktív zöld területek rendezése – 33 Millió Ft (például a móri Békás-tó környezetének komplex revitalizációja)
- a 43. táblázat bemutatott energetikai korszerűsítések keretében egyéb fejlesztések.

A város a saját forráson túl rendelkezik Környezetvédelmi Alappal (56/2015. (XI.30.)), amit a talajterhelési díjon felül az önkormányzatot megillető környezetvédelmi bírságokból befolyt összegek finanszíroznak. A felhasználási cél nincs egyértelműen meghatározva, biztosítva ezzel a rugalmasságot. A város közel 60 hektár zöldfelület gondozását végzi a Városfejlesztési és Üzemeltetési Iroda, vállalkozók és közmunkaprogramban résztvevő munkavállalók bevonásával. A parkfenntartásról az Önkormányzat saját cége, a Mór-Holding Kft. gondoskodik. A játszóterek üzemeltetését is a cég látja el. Az Önkormányzat az elmúlt években kiemelt figyelmet fordított a város zöldterületeinek fejlesztésére, klímaálló növényzet telepítésére (pl. egy család-egy fa faültetési akció, 2019-ben beültetésre került a Deák Ferenc utcai körforgalmi csomópont 15 db díszfával és 3000 db cserjével, 2021-ben 90 db hársfát ültetett a Vámosköz játszótér melletti

zöldterületen és a Kálvária temetőben). Az utóbbi években tapasztalható időjárási körülmények komoly kihívásokat jelentenek a növényállomány fenntartása során. A vízigényes növények öntözése a kritikus időszakban napi rendszerességgel megoldott – lehetőség szerint az önkormányzat tulajdonában lévő kútból származik a locsolóvíz. Az új növényültetések során már szempont a klímaállóság növelése érdekében kisebb vízigényű növények választása. A locsolási igény csökkentése érdekében az egynyári növények számára fenntartott területeket fokozatosan kisebb igényű évelő növények kerülnek beültetésre.

A város vezet digitális adatbázist a zöldfelületi rendszeréről, folyamatosan fejlődő digitális alaptérképpel rendelkezik, illetve az alapra épülő térinformatikai rendszerrel. A térinformatikai rendszer számos elemmel bővíthető, aminek keretében lehetőség van többek között a parkok és a növényállomány nyilvántartására egyaránt. A térkép aktualizálása mellett -3 éve került frissítésre küldő okokból - további cél ennek továbbfejlesztése, módjainak bővítése.

Digitális megoldások között a városban jellemző környezeti szenzor alkalmazása. A levegő minőségét hetente a Fejér Vármegyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztálya vizsgálja a Polgármesteri Hivatal területén és a Kórház utcában elhelyezett, egy-egy manuális mérőpont segítségével, ahol NO² mérése történik⁶⁶.

A lakossági kérdőív alapján látszik, hogy a településen élők összességében inkább elégedettek a zöldfelületek minőségével, elérhetőségével: a kitöltők 58%-a elégedett vagy nagyon elégedett, 33%-a közepesen elégedett. Ezen lakosok nagyjából fele hetente legalább egyszer látogat zöldfelületeket, parkokat, 24%-a naponta, 24%-a havonta vagy ritkábban. A látogatás célja jellemzően a szabadidő eltöltése, rekreációs séta vagy kültéri közösségi és kulturális program. Annak érdekében, hogy a zöldfelület még vonzóbb legyen a városban a lakosság véleménye alapján szükséges:

- gyakoribb kültéri programok szervezése, amiért érdemes a parkba látogatni (71%);
- több szolgáltatás létesítése a környéken pl. büfé, fagyizó, nyilvános WC (60%);
- játszóterek, testedző eszközök kihelyezése a parkokhoz kapcsolódóan (48%);
- sétautak fejlesztése (43%);
- kisebb csoportok szabadtéri összejöveteleit lehetővé tevő utcabútorok kihelyezése (32%);
- közvilágítás további javítása (26%);
- zenepavilon létesítése (térzene befogadására) (20%);
- egyéb (például kihelyezett padok, pihenőhelyek számának növelése, magasabb fokú parkosítás, kerékpárutak fejlesztése ezen a területen, ivóutak létesítése, kutyafuttatók parkosítása stb.).

A fejlesztési tervekkel összhangban a jövőben Mór zöldfelületi rendszerében továbbra is fontos szerepet kell, hogy játszanak az utcafásítások és a külterületi fásítások, melyeknek a kedvező

⁶⁶ A népegészségügyi főosztály a mérési adatokat a <http://levegominoseg.hu/manualis-merohalozat> honlapon tartja nyilván, publikálja.

mikroklíma kialakítása mellett a település és tájkép vonatkozásában is meghatározó jelentőségük van. A fasorok ápolása, pótlása, a fásítatlan utcákban új fasorok telepítése, az árkok, patakok, földutak menti tájfásítás, mezővédő erdősávok létrehozása fontos feladat. A tervek között szerepel további zöldterületek kialakítása, a város legnagyobb ifjúsági játszóterének megépítése a Vértes utca mögötti, Babos kút körüli területen. A már elkészült kutyafuttató mellett helyet kapna egy műanyag borítású kosárlabdapálya, kültéri asztalitenisz asztalok, mászóakák és játszóvár.

A 2024-es elégedettségi felmérés a 2022-es lakossági felméréshez hasonló eredményeket hozott. A városban a zöldfelületek (parkok, ligetek fasorok, vízpartok stb.) megítélése összességében pozitív, azonban látható a különbség az ezek mennyiségével és minőségével való elégedettség mértéke között. A lakosság 56,4%-a a zöldfelületek minőségével nagyon, 26,6%-a közepesen és 17%-a egyáltalán nem vagy mérsékelten elégedett csak. Ezzel szemben a zöldfelületek mennyiségével 61,7% elégedett, 22,3% közepesen és 16% egyáltalán nem, vagy csak mérsékelten elégedett.

Összességében a város környezeti infrastruktúrájának állapota magas minőségű. A város számos nagy kiterjedésű parkkal rendelkezik, melyek jelentős része ütemezetten felújításra került, kerül. Ezekben biztosítottak a pihenés, kikapcsolódás feltételei. Az elmúlt években korszerű játszóterek, kutyafuttató, pihenőpadok, sétányok, közvilágítás, sportpályák, vizes elemek kerültek kialakításra. A növényállomány értékes része megóvásra, a cserére szoruló értékes növényekkel helyettesítésre kerültek.

2.10.2.

A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A város zöldfelületi rendszerében vannak problémák, melyek már a régebbi településfejlesztési dokumentumokban is kiemelésre kerültek.

A központi belterületen sokáig nem állt rendelkezésre megfelelő számú beépíthető telek - amit a Virág és Jegenye utcák folytatásában kialakított 29 db építési telek jelenleg megfelelően orvosol. Korábban azonban a telekhiány és a jelentősen megemelkedett telekárak következtében nagy volt az igény az alternatív megoldásokra, többek között a külterületen elterülő volt zártkerti besorolású ingatlanokba történő kiköltözésre, ahol számos, építési engedély nélkül létrejött épület található. Ezen területeken a szabályosan elhelyezhető építmény alapterülete korlátozott (max. 60m²), így az igények kielégítése céljából gyakoriak az engedély nélküli, szabálytalan építések. Az ide kiköltözők igényei szinte megegyeznek a belterületi ingatlanokon élőkével: szilárd burkolatú utat, teljes közművesítést, hulladékszállítást, közvilágítást szeretnének, melyre az önkormányzatnak jellemzően nincs lehetősége, anyagi korlátok állnak fent.

2.11.

Közlekedés

2.11.1.

Hálózatok és hálózati kapcsolatok

Mór és térsége fejlett közlekedési hálózattal rendelkezik. A település elérése többféle módon is könnyen megvalósítható: vasúti és közúti járművek használatával egyaránt. Mór elsősorban a Dunántúli régióban tölt be jelentős szerepet a közlekedésben, az országos fővonalakat köti össze egymással mind vasúti, mind közúti szempontból. A Móri-árok már a római kor óta jelentős útvonal volt a térségben és ez azóta sem változott sokat.

Ahogy a vasútnál a Székesfehérvár – Komárom útvonal egy állomása Mór, úgy a közúti közlekedés esetében pedig a Székesfehérvárt Győrrel összekötő 81-es számú főút, ami keresztülszeli a várost és ezzel autóval könnyen megközelíthetővé teszi. Azonban az áthaladó forgalmat is jelentősen megnöveli, hiszen a Dunán-túli régió kamionforgalmának észak-déli irányú közlekedése, valamint a balatoni forgalom egy jelentősebb része is itt folyik keresztül. Az országos közlekedési főútvonalakat, autópályákat figyelembe véve Mór nincs közvetlen közelében a legfontosabb tengelyeknek, azonban könnyen elérhetőek azok. Az M1-es autópálya és az M7-es is 30 percen belüli távolságra van. A leggyorsabb út autópálya csomópontig 32 km hosszú, Budapestig pedig 91 km. A városon belüli forgalommal kapcsolatban a megnövekedő járműpark miatt újabb konfliktus források keletkezhetnek, melyek kezelése szükséges. Elsődleges konfliktusforrások a parkolóhelyek és a forgalmasabb útszakaszok közbiztonságra gyakorolt negatív hatásai. A térségben egyre több a kerékpárút is, a turisták és a lakosság számára is egy kívánatosabb közlekedési alternatíva lehet így a biciklizés. A gyalogos – kerékpáros – autós közlekedés összehangoltsága fejlődik, a legújabb kerékpárút fontos védett átkelőhelyet biztosít a 81-es főúton.

2.11.2.

Közúti közlekedés

A várost keresztül szeli a 81.sz. főút. Nem a belvároson keresztül vezet, hanem a város nyugatibb részénészak-dél irányban, ahol leválasztja az ipari parkot is – ami a zajszennyezettség szempontjából jó megoldás. A 81. sz. főút egy pontján, a Mikes Kelemen utca és a Deák Ferenc utcai csomópontjánál magasság korlátos felüljáró van, ami sok problémát okoz. A Balaton felől, vagy a Dunántúli észak-déli közlekedés miatt erre haladó kamionok így a belváros felé kerülnek ki ezt a szakaszt, ami káros hatással van többek között a közbiztonságra, a belvárosi úthálózat minőségére és a lakosságot érintő zajterhelésre is. A Kodály és a Deák utcai csomópontnál többek között a fenti okokból kifolyólag, és a lakossági autós közlekedést érintő nehézségek miatt a csomópontban felmerült körforgalom létesítése. További fejlesztési terv főúti elkerülésként a 81.sz. főúton Mór elkerülése, minek következtében mellékúttá válna a településselkerüléssel kiváltott szakasz.

A településen az úthálózat minősége folyamatosan változik. Az önkormányzat saját forrásból igyekszik javítani és a karbantartani, de a növekvő autós forgalom érezteti hatását az utakon. A lakossági kérdőív kitöltői közül csak 16,4% érzi úgy, hogy az utak minőségével általában a

városban elégedett vagy nagyon elégedett. 33,2% kifejezetten alig vagy egyáltalán nem elégedett.

Az utak minőségével a lakosság a 2024-es elégedettségi felmérés során is véleményt alkothatott, amely a 2022-es lakossági felméréshez hasonló eredményt mutatott. Közel 18% egyáltalán nem elégedett, 59,8% mérsékeltén vagy közepesen elégedett és csak 21,4% elégedett, hozzátevé, hogy senki nem volt, aki nagyon elégedett lett volna.

A megnövekedett gépjármű park a városban a kis utakon is okoz forgalmi és minőségi negatív hatásokat, továbbá környezetvédelmi szempontból is sok negatív hatása van a nagymértékben megnőtt gépkocsi számnak. Utóbbi szempontot mérsékli, hogy az egyéb üzemű – jellemzően elektromos autók száma növekedni kezdett a városban és egyre népszerűbbek a lakosság körében. A Szent István téren elektromos autó töltőállomás is üzemel.

38. táblázat – Járművek számának megoszlása Móron a járműkategóriák szerint

Évek	Benzin üzemű személygépkocsik száma	Gázolajüzemű személygépkocsik száma	Egyéb üzemű személygépkocsik száma	Motorkerékpárok száma
2015	3 658	1 329	32	349
2016	3 709	1 461	31	342
2017	3 809	1 584	34	345
2018	3 879	1 707	46	353
2019	3 978	1 821	64	360
2020	4 001	1 859	81	374

Forrás: Statinfo.ksh.hu

A móri közlekedés biztonságosnak mondható és a megnövekedő gépjármű állomány ellenére mutat némi javuló tendenciát. 2020-ban a halálos balesetek száma, a súlyos sérülést okozó balesetek száma, de az összes jármű okozta balesetek száma az utóbbi 10 év legjobb értékeit érte el. Ehhez a Covid-19 okozta lezárások és forgalomcsökkenés is bizonyára hozzájárult. A leggyakrabban személygépkocsi okoz balesetet, majd jelentősen elmaradva tőle a motorkerékpáros, biciklis vagy akár gyalogos által okozott balesetek

2.11.3.

Közösségi közlekedés

Mór közösségi közlekedése az utóbbi években sokat változott. A vasúti járatok száma megritkult, a környező településeken van, ahol meg is szűnt a vasútállomás. A helyi és helyközi közösségi közlekedéssel járó feladatokat elsősorban autóbuszok látják el.

Intermodális közlekedési csomópontokról nem beszélhetünk Mór esetében, hiszen a vasútállomástól a buszpályaudvart 30 percnyi séta választja el és egyik esetében sincs közvetlenül kiépítve kerékpárút – bár az autóbuszpályaudvarhoz igen közel ér véget a Mór – Bodajk kerékpárútszakasz.

Közúti közlekedés

A helyi autóbuszos közlekedéssel kapcsolatban új szolgáltató, az M-BUSSAL Kft. végzi a közösségi közlekedéssel járó autóbuszos feladatokat 2021. szeptember 1-től. Az önkormányzat és a szolgáltató közötti legfontosabb célkitűzések a hosszú távú gazdaságosság fenntartása, valamint a minőség folyamatos javítása. A helyi személyszállítási feladatok ellátására 2026 augusztus 31-ig kötöttek szerződést a felek.

Mór Városi Önkormányzat a szerződésben 35.087,9 km futásteljesítményt rendelt meg a szolgáltatótól éves szinten. A személyi szállításért 4 autóbuszvezető és 3 jármű szavatol. Az M-BUSSAL Kft. 2004-es, illetve 2001-es buszokat üzemeltet, melyek EURO 3-as emissziós besorolásúak. A közösségi közlekedést illetően tehát nem beszélhetünk még elektromos járművekről, azonban biztosítják, hogy kerekesszékekkel vagy babakocsival is igénybevehetőek legyenek⁶⁷.

Mór területén a Vértesszéki áruház a legforgalmasabb megálló a város közepén. A teljes megállóhely akadálymentesített, így kerekesszékesek számára sem jelent gondot a közlekedés, valamint digitális utastájékoztató táblák is lettek elhelyezve a 2015-ös fejlesztések során. A 3 fontosabb kiinduló-megálló; A Velegi út, az Állami Gazdaság, valamint a Zimmerman Iskola.

A város helyi közösségi közlekedése közvetlen eljutási lehetőséget biztosít egyes városrészekből az iparterületre, illetve a városközpontban lévő hivatalokba, tanintézetekbe, kereskedelmi egységekbe. Mór Város közösségi közlekedésének hálózatát – igazodva a város úthálózatának szerkezetéhez – leginkább hurkolt vonalak jellemzik.

A móri autóbusz – közlekedést leginkább diákok és nyugdíjasok választják. A kedvezményes havi bérlet ára 500 Ft, szemben a teljes áruval, ami 3 500 Ft. Egy menetjegy ára 200 Ft. A futott kilométerek és lakossági igénybevételi adatok nagyjából a várakozásoknak megfelelően alakultak, azonban a közelmúltban tapasztalható jelentős üzemanyagáremelkedés hatására az M-BUSSAL Kft. veszteségkiegyenlítésre vonatkozó igényt támasztott az önkormányzat felé. A közeljövőben folytatódó drágulás esetén nehéz helyzetbe kerülhet az önkormányzat, amennyiben további veszteségkiegyenlítésre tart igényt a társaság. A káros anyag kibocsátás mérséklése érdekében nyáron és hétfőnapokon kisbuszt üzemeltet a cég.

⁶⁷ Forrás: 2021. évi beszámoló Mór Város részére (M-BUSSAL Kft.)

A közösségi közlekedéssel kapcsolatos igénybevételi adatok 2018-ból és 2019-ből az akkori szolgáltató által rendelkezésünkre bocsátott beszámolóik alapján a továbbiak szerint alakult:

39. táblázat – 2018 és 2019 évi adatok a Volánbusz Mórnak írt 2019-es éves beszámolója alapján

Megnevezés	2018	2019
Utasszám (ezer fő)	247,8	209,0
Utaskilométer (ekm)	929,6	784,1
Indított járatok száma (db)	10 193	10 207
Hasznos kilométer összesen (ekm)	117,6	117,5
Külszolgálati kilométer összesen (ekm)	124,7	124,5
Önkezelési kilométer összesen (ekm)	7,1	7,0
Férőhelykilométer (ekm)	11 164,4	11 642,6
Értékesített utazási igazolvány (db)	18 164,0	19 041,0

Forrás: Volánbusz 2019. évi beszámoló Mór Város részére

A személyszállítás hétköznaponként bő óránként történik mind a kettő végállomás irányából (Velegi úti lakótelep és autóbusz-pályaudvar). Az autóbusz – állomástól az ipar-telepekig reggel 5:05-kor indul az első járat és 22:05-kor az utolsó, míg a Velegi út felől 5:40-kor indul az első, de 22:15-kor megy az utolsó.

A helyi közlekedést segítő applikáció nincs, azonban az interneten könnyen elérhető a menetrend minden megállóra nézve. A helyközi közlekedéssel kapcsolatos feladatokat a Volánbusz Zrt. látja el. Saját applikációja lehetőséget nyújt online jegyvásárlásra, akár mobilon keresztül.

A helyközi közlekedést illetően a településen pár éve sikerült megvalósítani egy régen vágyott beruházást, melynek keretein belül a távolsági buszokat is fogadó autóbusz – pályaudvar elkerült a Wekerle Sándor Szabadidő-Központ közelébe a Táncsics és a Kórház utca találkozásához. A pályaudvaron digitális utastájékoztató táblák segítik a közösségi közlekedést. Helyközi járatok nagyobb sűrűséggel közlekednek, akár óránként is, úgyhogy a város határain kívülre érdemes a távolsági autóbuszok igénybevételével közlekedni.

A megvalósult fejlesztés ellenére a 2024-es elégedettség felmérés során a válaszadók kevésbé voltak elégedettek a szolgáltatással, bár mindössze 21-en adták azt a választ, hogy igénybe veszik. Közülük 9,5% volt elégedett, 66,7% mérsékelten vagy közepesen elégedett és 23,8% viszont egyáltalán nem elégedett.

Kötőpályás közlekedés

A vasútállomás⁶⁸ bár történelmi múlttal rendelkezik, mára sokat veszített jelentőségéből. Jelenleg jegypénztár nem üzemel a helyszínen. Az állomás 1860-ban lett megnyitva és azóta kisebb nagyobb szünetekkel üzemel. A 275. szelvénykőnél található a Székesfehérvár – Komárom vonalon (ötös számú vasútvonal), azonban a móri állomás úgynevezett elágazó állomás. Innen ágaz ki a Mór – Pusztavám mellékvonal (934.vonal), melynek ebből kifolyólag 0.szelvényköve a móri állomás. A Székesfehérvár – Komárom regionális vonal 82 km hosszú, egyvágányú, nem villamosított, ahol a maximális sebesség 80 km/h. Történelmi jelentőségét két tényező adja: egyrészt ez volt Székesfehérvár első vasútvonala, másrészt a bányászatból fakadó teherszállítványozásban is nagy szerepet játszott.

2022. szeptember 3-ától kétóránként, ütemes menetrend szerint közlekednek ismét a személyvonatok a vonalon, a város közlekedési lehetőségei is jelentősen bővültek. Ugyanakkor a vasúti állomás Mór belvárosától távolabb esik és nehezen közelíthető meg gépjármű igénybevétele nélkül. A vasútállomás állapotát tekintve korszerűsítésre szorul.

40. táblázat – Vasúti menetrend Mór állomáson az ötös számú vasútvonal végállomásaiig

Célállomás	Hétfő – szombat indulás	Vasárnap indulás
Székesfehérvár	06:59, 08:59, 10:59, 12:59, 14:59, 16:59, 18:59	06:59, 08:59, 10:59, 12:59, 14:59, 16:59, 18:59
Komárom	06:58, 08:58, 10:58, 12:58, 14:58, 16:58, 18:58	06:58, 08:58, 10:58, 12:58, 14:58, 16:58, 18:58

Forrás: Menetrendek.hu / elvira.mav-start.hu

A településen egyéb kötőpályás közösségi közlekedést segítő jármű nem található, ilyen szolgáltató nem üzemel, tevékenykedik, de a város méreteiből fakadóan nem is indokolt akár villamos- vagy trolibusz hálózatban gondolkodni.

2.11.4.

Kerékpáros és gyalogos közlekedés

A kerékpáros közlekedés megítélése Mór városában igen vegyes. A településen kerékpárutak nem kerültek nagy számban kialakításra, azonban a városvezetés korábban már felismerte a problémát és történtek változtatások, célkitűzések ezzel kapcsolatban. Mindösszesen 2 km volt a közös gyalog- és kerékpárutak hossza 2019-ig. Kiépített kerékpárút a településen korábban csak a Mórt és Csókakőt összekötő szakaszon volt található összesen 4,2 km hosszú szakaszon⁶⁹. Ezenfelül 2021 június 13-án adták át a régóta vágyott Mór-Bodajk közötti szakaszt, ami 3,8 km

⁶⁸ Forrás: http://www.vasutallomasok.hu/allomas.php?az=mor_

⁶⁹ Forrás: <https://merretekerjek.hu/#zoom=15&lat=47.36236&lon=18.2269&scope=varosban>

hosszú. Ennek az utóbbinak több szempontból is nagy jelentősége van⁷⁰. Egyrészt Mór legnagyobb lakosságszámú szomszédja Bodajk, és így lehetőség nyílna a két település közötti ingázóknak arra, hogy biztonságos kerékpárúton biciklivel közlekedjenek az autósforgalom növelése helyett – környezetvédelmi és parkolási szempontokból is fontos lenne eredményt elérni. Másfelől ez a szakasz kerékpárút és zarándokút is egyben a Bodajk-i Mária Kegyhelyhez. Több látnivalót is felkereshetnek az aktív turizmus kedvelői ezen a szakaszon, akik így több időt tölthetnek a térségben. Harmadrészt biciklis átkelőhelyet biztosít a 81-es főúton, illetve összeköti a Vértes és Bakony meglévő kerékpárosturisztikai hálózatait.

Rövidtávon több célt is megfogalmazott a városvezetés a kerékpárutakkal kapcsolatban. Az első a már meglévő két hosszabb szakasz (Mór-Csókakő, valamint Mór-Bodajk) összekötése a Dózsa Gy. utcától a régi pusztavámi vasútvonal nyomvonalán a Csókakői útig. Továbbá a Mór-Pusztavám szakasz kiépítése⁷¹, ami szintén segíthetné a lakosok biztonságos kerékpárral való aktív sportolását, munkába járását a térségben, ezenfelül azon távlatibb célt szolgálná miszerint Mórról el lehessen kerékpárúton jutni egészen Oroszlányig.

A Mór- Bodajk és Mór-Csókakő szakaszok között kapcsolatot teremtő, mintegy 2 km hosszú „Kincsestáj kerékpárút” jelenleg megvalósítás alatt áll, amely illeszkedik a tervezés alatt lévő Mór-Pusztavám útvonalhoz is.⁷² Amennyiben a Csókakői és Bodajk-i kerékpárutakat összeköttetése elkészül, a térségben egy jelentős egybefüggő kerékpárútszakasz jön létre, hiszen távlati cél a Csókakői bicikli utat a Velencei tóig, a Bodajk-i bicikli utat Székesfehérvárig kiépíteni. Ez utóbbi útvonalon Iszkaszentgyörgy-Székesfehérvár szakasz már elkészült.

A lakosság megkérdezéséből az derült ki a kerékpárutakkal kapcsolatban, hogy jelenleg már a legnagyobb probléma a kerékpárosokat támogató infrastruktúra (pl. tárolók, esővédő beállók). A kerékpározással kapcsolatos kérdésekre a 41. táblázat foglalja össze a válaszokat:

41. táblázat – Móri kerékpározással kapcsolatos lakossági kérdőív eredményei (Mennyire elégedett?)

Kérdés	Egyáltalán	Alig	Közepesen	Elégedett	Nagyon	Egyéb ⁷³
Városi kerékpárutak hossza a városban	8,8%	26%	24,8%	22,4%	4%	14%
Városi kerékpárutak minősége a városban	5,2%	14,8%	25,2%	35,6%	4,8%	14,4%
Kerékpárosokat támogató infrastruktúra (pl. tárolók, esővédő beállók stb.)	14%	32,8%	22%	8,4%	2,4%	20,4%

⁷⁰ Forrás: <https://mormost.hu/2021/06/13/atadtak-a-mor-bodajk-kozotti-kerekpar-es-zarandokutat-kepgaleriaval/>

⁷¹ Forrás: <https://bringazas.hu/hirek/itthon/kerekparut-epul-a-mor-pusztavam-vasutvonal-elhagyatott-szakaszan/>

⁷² Forrás: <https://www.fejer.hu/kincsestaj-kerekparut>

⁷³ nem elérhető / nem tudja megítélni / nem érintett / nem kíván válaszolni

Forrás: Saját kérdőíves felmérés a város lakói között (250 kitöltés)

A 2024-es elégedettségi felmérés alapján összességében elmondható, hogy a válaszadók a kerékpárutak minőségével inkább elégedettek voltak, azonban a kerékpárutak hosszával nem. A kerékpárutak hosszával 35,5% egyáltalán nem, vagy csak mérsékelten elégedett, 22% pedig közepesen volt elégedett. Viszont 32,2% elégedett velük és van 8,5%, akik nagyon elégedettek. A minőséget tekintve 25,4% nagyon elégedett és 44,1% elégedett. 16,9% közepesen elégedett, 6,8-6,8% pedig egyáltalán nem vagy mérsékelten elégedett. A kerékpárosokat támogató infrastruktúrára vonatkozó kérdés során 45-en gondolták úgy, hogy nincs a városban és közülük 20-an pedig igénybe is vennék. Ezzel szemben 67-en mondták, hogy van és közülük 23-an igénybe is veszik. Ennek a 23 főnek a véleménye nagyon ellentétes. 4,3-4,3%-uk egyáltalán nem vagy nagyon elégedett, 43,5% elégedett, 47,8% pedig mérsékelten vagy közepesen elégedett.

A tervezett szakaszok kiépítése által várhatóan tovább növekvő kerékpárosforgalom és a jelenleg is nagy létszámú kerékpárral közlekedő lakosság érdekében mindenképpen fontos a kerékpárosokat támogató infrastruktúrák fejlesztése a jövőben. Mindenképpen cél a kerékpárhasználat ösztönzése és segítése a jövőben is. Jelenleg Móron működik kerékpárüzlet is, valamint a KDOP 4.2.3 közösségi közlekedésfejlesztés projekt óta kerékpárkölcsonzó is. További közlekedési sharing-rendszerek (autó, roller) a településen nem működnek, de a kisebb távolságok miatt érdemes előzetes elemzéseket végezni a lakossági igényekre és feltehető használati távokra, útvonalakra, ha felmerül a bevezetése.

A gyalogos forgalom szintén fontos a településen. A kis távolságok miatt a lakosság és a turisták számára is adekvát közlekedési forma, ezért fontos a járdák és az útvonalak megfelelő kiépítettsége. A TEIR adatai alapján 2019-ben Móron 1000 méter kiépített járdára 3 méter kiépítetlen jutott. Ez a számadat feltehetően változékony annak függvényében, hogy korábbi járdák erodálódása milyen mértékű, illetve, hogy a legújabb építési beruházásokból származó új településrészek, utcák járdái elkészültek-e már. A lakossági felmérés „járdák minősége közvetlen lakókörnyezetében” kérdésére adott válaszok vegyesek. Nagyon nem elégedett 21,6%, alig elégedett 18%, közepesen elégedett 27,2%, elégedett 24,8%, míg nagyon elégedett 7,2%. A kérdőív kitöltőinek lakóhelyére nem áll rendelkezésre információ, de az elégedettség feltehetően összefügg a konkrét lakókörnyezetével a kitöltőnek, ami eltérő. A lakossági felmérés eredményét az elégedettségi felmérés eredményei is alátámasztják.

A járdaállomány karbantartását és felújításait az önkormányzat elsősorban saját forrásból látja el.

A településen a gyalogos forgalom biztonsága érdekében gyalogosátkelőhelyek és a forgalomszintből kiemelkedő forgalomcsökkentő küszöbök vannak használatban, főleg iskolák vagy gyalogos forgalmi szempontból frekvenciált helyszíneken. Több esetben is előfordult, hogy lakossági törekvés, kérés eredményeként újabb forgalommódosítási javaslatokat fogadott el Mór Városi Önkormányzatának Képviselő-testülete (pl. 2020 márciusában a Kodály Zoltán utcával kapcsolatban)⁷⁴.

⁷⁴ Forrás: <https://mormost.hu/2020/03/20/uj-gyalogos-atkelohelyek-forgalomcsillapito-kuszobok-letesulhetnek-a-kodaly-utcaban/>

2.11.5.

Parkolás

A település egész területén a parkolás ingyenes. Autóbuszok számára a Wekerle Sándor Szabadidő Központ mellett van kialakítva parkoló, ahol 3 db jármű fér el, továbbá 158 személygépkocsi. Összesen a város területén található parkolók több, mint 1200 férőhellyel rendelkeznek.

A településen a gépjárműpark folyamatos növekedésével és az ingyenes parkolás lehetőségével konfliktust eredményez, hogy a belváros egyes részein nehéz szabad helyet találni, akár az ott dolgozók számára. Gyakori jelenség, hogy az ingázók ott rakják le egész napra a járművet – közel bizonyos autóbusz-megállókhöz. A parkolási helyzettel kapcsolatos konfliktusok megoldására felmerült az időkorlátos parkolás bevezetése is.

A belvárosban nagyszabású térrehabilitáció zajlódtott a Polgármesteri Hivatalnak otthont adó „Lánczos-kastély” mögötti területen, ahol sok probléma mellett a parkolás sem volt optimalizálva⁷⁵. A beruházás idejére ideiglenesen a Wekerle Sándor Szabadidő Központ közelében alakították ki a piacteret, ami további parkolók felfüggesztésével is járt. Azonban a beruházás keretein belül a felújított téren egy két oldalról nyitott, terepszint alatti parkoló is létrejött, ami optimálisabb helykihasználás mellett tette lehetővé több parkolóhely kialakítását. A piac megújulásával együtt a piacnapok okozta környékbeli parkolási nehézségek is megoldódtak. A piac visszaköltözése ellenére, a mélygarázs még piacnapokon sem telik meg teljes mértékben.

A lakosság körében végzett 2022-es felmérés eredménye is parkolási konfliktusokra mutat rá. A kitöltők közül 0,8% volt „nagyon elégedett” a parkolással általában a kiemelt közintézmények közelében és 52,4% volt alig, vagy egyáltalán nem elégedett. Ennél valamivel jobb a helyzet a kereskedelmi létesítmények közelében, ahol ugyanezen elégedetlenség 30,4%, de a leggyakoribb válasz a közepesen elégedett volt a maga 33,2%-ával.

A 2024-es elégedettségi felmérés során két területre vonatkoztak a kérdések: a kereskedelmi létesítmények körüli parkolásra és külön a kiemelt közintézmények körüli parkolásra. Előbbi esetben megosztó a vélemény. 9,3-9,3% egyáltalán nem vagy nagyon elégedett. 42,3% elégedett, 39,2% pedig mérsékelten vagy közepesen elégedett. Ezzel szemben a kiemelt közintézmények vonatkozásában azonban egyértelműen negatívabb a parkolási lehetőségek megítélése. Csak 2,4% volt nagyon elégedett, 23,2% elégedett, 30,5% közepesen elégedett, 25,6% mérsékelten elégedett, de a válaszadók 18,3%-a egyáltalán volt nem elégedett a jelenlegi helyzettel.

Fontos feladat a közösségi közlekedés jelentős megállóinál megfelelő parkolási rendszert és kapcsolatot biztosítani. Mór esetében ez a kapcsolat megvan. A Kapucinus tér megállóinál 59 db férőhely található, a Dózsa Gy. út mentén páros oldalon 137, a páratlanon 131 parkolóhely található – amely úton több buszmegálló is található, de említhető a két legjelentősebb központ; a Wekerle Sándor Szabadidő-Központnál található autóbusz-állomás, amely mellett 158 férőhely van biztosítva, sőt a közelben van a 47 parkolóhely a Táncsics Mihály utcai SZTK előtt, illetve a Velegi utcai megálló a vasútállomáshoz is közel, ahol 63 férőhely található.

⁷⁵ Forrás: <https://epiteszforum.hu/terrehabilitacio-tortenelmi-alapokon-az-mq-epitesz-kft-terve-mor-varoskozpontjanak-meguujitasara>

Móron a parkolás elsősorban a belvárosban jelent problémát és a város növekedésével még több munkavállaló járhat be az egyre tekintélyesebb külterületekről a városközpontba autóval, ami miatt a parkolási rendszert érdemes újragondolni, akár az időkorlátos parkolást bevezetni, vagy egy strukturáltabb parkolási rendszert kialakítani.

2.12.

Közművesítés

2.12.1.

Víziközművek

Vízgyártás és vízellátás

Mór városban a vízszolgáltatást a Fejérvíz Zrt. látja el, ami Székesfehérvár Önkormányzatának tulajdonában álló gazdasági társaság. A vállalat Fejér megyében, Komárom-Esztergom megyében és Veszprém megyében egyaránt nyújt szolgáltatást, Móron telephellyel rendelkezik (2.3. fejezet részletesen).

Mór Városi Önkormányzat 8, egykori kistérségi településsel együtt vagyonezerelési szerződést kötött, melyet a szerződő felek azzal a céllal kötötték meg, hogy a Fejérvíz Zrt. ezáltal gondoskodik a kilenc önkormányzat vízi közmű vagyonával való szakszerű gazdálkodásról, a vízi közművek működtetéséről, rekonstrukciójáról, felújításáról, gördülő fejlesztési terv elkészítéséről és vagyonezerelési szerződés kötéséről. A szolgáltató azóta ezen szerződés keretében, a bevételei függvényében végzi a hálózat felújítását, korszerűsítését. A korszerűsítés üteme alacsonyabb az elhasználódás mértékénél, így gyakran fordulnak elő üzembavarok.

A vállalat a szolgáltatott ivóvizet Bodajk közigazgatási területén lévő 3 db mélyforrású karsztkútból nyeri (összesen 6700 m³/nap vízhozammal). A kutak Mór mellett további 8 település vízellátást biztosítják. A II. sz. kút kitermelése a legjelentősebb, a teljes kitermelés (1,5 millió m³) több mint kétharmadát adja (42. táblázat).

42. táblázat – Bodajk mélyforrású karsztkúrjainak kitermelése 2021-es évben

Kút	Éves mennyiség (m ³)	Napi mennyiség (m ³)	Megoszlás (%)
Bodajk (Kajmáti) I.sz. kút	355.038 m ³	972,7 m ³ /nap	23%
Bodajk (Kajmáti) II.sz. kút	1.016.828 m ³	2785,8 m ³ /nap	67%
Bodajk III. sz. kút	153.234 m ³	419,8 m ³ /nap	10%
Összesen:	1.525.100 m ³	4178,4 m ³ /nap	100%

Forrás: Környezeti állapot Mór – éves beszámoló

A közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya a településen 2017 óta 100%. A háztartásoknak szolgáltatott víz egy lakosra jutó mennyisége évente jellemzően 32-34 m³, ami növekvő tendenciát mutat, azonban az országos átlagtól elmarad.

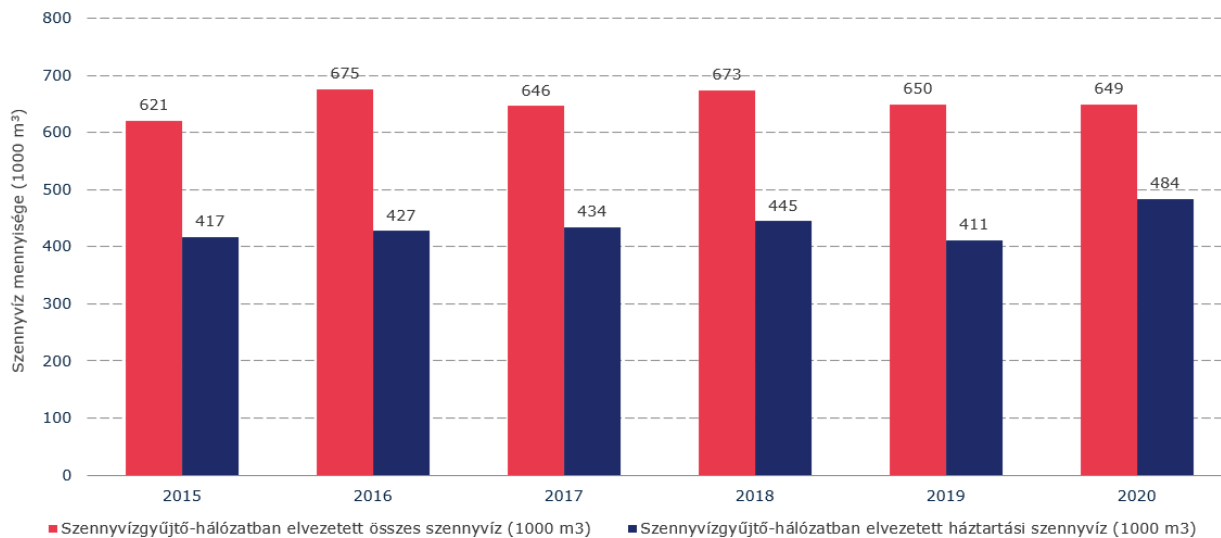
A városban a tűzoltóvíz jellemzően a Fejérvíz Zrt. által üzemeltetett ivóvízhálózatból származik - a saját tűzvíz tározó építésére kötelezett ipari létesítmények kivételével, ahol a csapadékvíz felhasználása egyaránt előfordul. Az önkormányzati kezelésű zöldfelületek és növények öntözése lehetőség szerint az önkormányzati tulajdonban lévő talajvíz kutakból történik. Átgondolt, tervezett, egész települést, vagy településrészeket érintő épített infrastruktúra nincs a városban. Gazdaságosan kitermelhető és hasznosítható termásvíz források nincsenek a város területén.

Szennyvízelvezetés

A szennyvíz-elvezetésről és kezelésről egyaránt a Fejérvíz Zrt. gondoskodik Mórban. A közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya a településen 96,7%. A központi belterületen a csatornahálózat teljes mértékben kiépített. A városhoz tartozó településrészek, (Árkipuszta, Tímárpuszta, Felsődobos) nem rendelkeznek csatornahálózattal.

A közüzemi szennyvízgyűjtő-hálózatba bekapcsolt lakások száma 2020-ban meghaladta az 5.500 darabot, ami évente jellemzően 10-15-el növekszik. A településen a közcsatorna hossza összességében 64,4 km hosszú, ami az elmúlt években nem változott. Az elvezetett szennyvíz mennyisége az elmúlt években nem változott jelentősen, azonban a háztartásokból származó szennyvíz mennyisége mutatóban növekedés figyelhető meg. A közcsatorna-hálózatban összes elvezetett szennyvíz jellemzően kétharmada származik a háztartásokból (47. ábra), azonban 2020-ban ez 75%-ra emelkedett.

47. ábra – A településen összesen elvezetett és háztartásokból elvezett szennyvíz mennyiségének alakulása 2015-2020 időszakban

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

A móri szennyvíztisztító telep tisztított szennyvíz befogadója a Káposzta ér. Cél a jelenlegi technológiával elérhető legkisebb szennyvízterhelés kibocsátása a felszíni vizekbe. Folyamatosan monitoring méréseket a FEJÉRVÍZ Zrt végez, minden kibocsátási paraméter tekintetében jelentősen az előírt határérték alatt működik a szennyvíztisztító telep.

Az önkormányzatnak jelentős kihívást jelent a külterületen létesített lakóépületek esetében többek között a szennyvíz-hálózatba való bekapcsolás megoldása, ami Felsődobos esetében várhatóan nem történik meg tekintettel arra, hogy a településrész 10 km-re fekszik a várostól, és a külterületen elszórva található ingatlanok. Ezen szempontok következtében a beruházási költség a fogyasztáshoz mérten jelentős differenciát mutatnak.

A településen a 2000-es évek elején jelentősebb beruházások történtek az ivóvíz- és szennyvíz-csatorna hálózatban (pl. Árpád utca mögötti tömb ivóvíz, szennyvízvezeték kiépítése; Tímár puszta ivóvízhálózat bővítés; Velegi út melletti iparterület ivóvíz- és szennyvízberuházás; Ipari Park területén többek között víz, szennyvíz beruházás stb.). 2007-ben fejeződött be a Bányásztelep szennyvízelvezetéséhez szükséges infrastruktúra kiépítése, amivel a központi belterület ivóvízellátottsága és szennyvízelvezetése megoldottá vált. Az elmúlt években a hálózat korszerűsítése mellett jelentős beruházás 2021-2022-ben történt, amely során a Virág és Jegenye utcák folytatásában kialakított lakótelkek vízellátása, szennyvízelvezetése került kiépítésre.

A Fejérvíz Zrt. kiemelten kezeli a költséghatékonyság lehetőségét a fejlesztések során. Az ivóvízhálózat üzemeltetéséhez szükséges nagyteljesítményű szivattyúk beszerzésekor a szolgáltató az energiatakarékos berendezéseket részesíti előnyben, továbbá energiatakarékos berendezések kerülnek beüzemelésre a városi szennyvíztelepen egyaránt. Az eszközök egy része biztosítja a távmonitoring lehetőségét, amivel esetleges probléma esetén csökkenthető a reakcióidő, biztosítva a rendszer stabilitását, megbízhatóságát.

A víz és csatorna szolgáltatóval a lakosság jellemzően online ügyintézés vagy e-mailen keresztül kerül kapcsolatba (2022-es lakossági kérdőívet kitöltők 32%), illetve telefonon (26%), személyesen ügyintézés során (16%) vagy hagyományos postai levelezésen keresztül (15%).

A 2024-es elégedettségi felmérés alapján a válaszadók 28,6%-a nagyon elégedett a szolgáltatással, 51,4% pedig elégedett, és mindössze 11,4% válaszolta, hogy közepesen elégedett és 7,6% egyáltalán nem, vagy csak mérsékelten elégedett.

Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A csapadékvíz-elvezetés a városban nagyrészt megoldott. Zárt csapadékcsatorna hálózat a városközpontban épült ki; a külső kertvárosias, családi házas beépítésű területeken, Felsődoboson, és a település beépítésre nem szánt területein egyelőre továbbra is a nyílt árkos felszíni vízvezető rendszer tartható fenn. Az ipari és üzemi fejlesztésre szolgáló területek, illetve a nagy felületű parkolók esetében még nem megoldott az összegyűjtött csapadékvizek olaj- és uszadék-fogó műtárgyon történő tisztítása. A talajvíz védelme érdekében indokolt, hogy a 20 férőhelyet meghaladó parkolók csak szilárd burkolattal legyenek kialakíthatóak úgy, hogy a csapadékvizeket olaj-, homok- és iszapfogó aknán keresztül lehessen csak a csapadékvíz-elvezető hálózatba eresztetni

2011. évben az Önkormányzat tanulmánytervet készített Mór belterületi csapadékvíz-rendezésére. Az elmúlt tíz év során több, az anyagban feltárt problémát sikerült megoldani, azonban továbbra is vannak hiányosságok. A tervdokumentáció elkészítése óta eltelt csaknem 10 év alatt újabb megoldásra váró feladatok is felmerültek. Az elvégzett munka eredményességének vizsgálata és az újabb feladatok pontosítása érdekében az elkövetkező években szükséges a 2011-es tanulmány felülvizsgálata.

A fejlesztési tervek között szerepel a városi főgyűjtő és mellékági vízfolyások felújítása, ezzel biztosítva a kapcsolódó területek vízrendezési lehetőségeit. Mór város dombvidéki fekvése következtében gondot okoz az egyre gyakoribbá váló nagy intenzitású csapadék elvezetése. Szükségesek a lehulló csapadékvíz visszatartására, tárolására, hasznosítására irányuló fejlesztések, annak érdekében, hogy a gyűjtőrendszer terhelése alacsonyabbá váljon, illetve a nagy burkolt felületek ellenére minél több csapadékvíz kerüljön vissza károkozás nélkül a talajrétegekbe. A település jelenleg vízgazdálkodási tervekkel nem rendelkezik. Cél egy csapadékvíz gazdálkodási terv készítése, amely alapján további beruházások kerülhetnek kijelölésre.

Az elmúlt mintegy 20 év csapadékvíz-elvezető hálózatot érintő beruházásai a következők voltak a városban: a Kert utcában, az Akai úton, a Hammerstein utcában, a Velegi út melletti iparterület északi oldalán, az Ipari Parkban, az Álmos vezér utcában, Béke lakótelep útjain, illetve a Zrínyi utcában.

2.12.2.

Energia

Energiagazdálkodás és energiaellátás

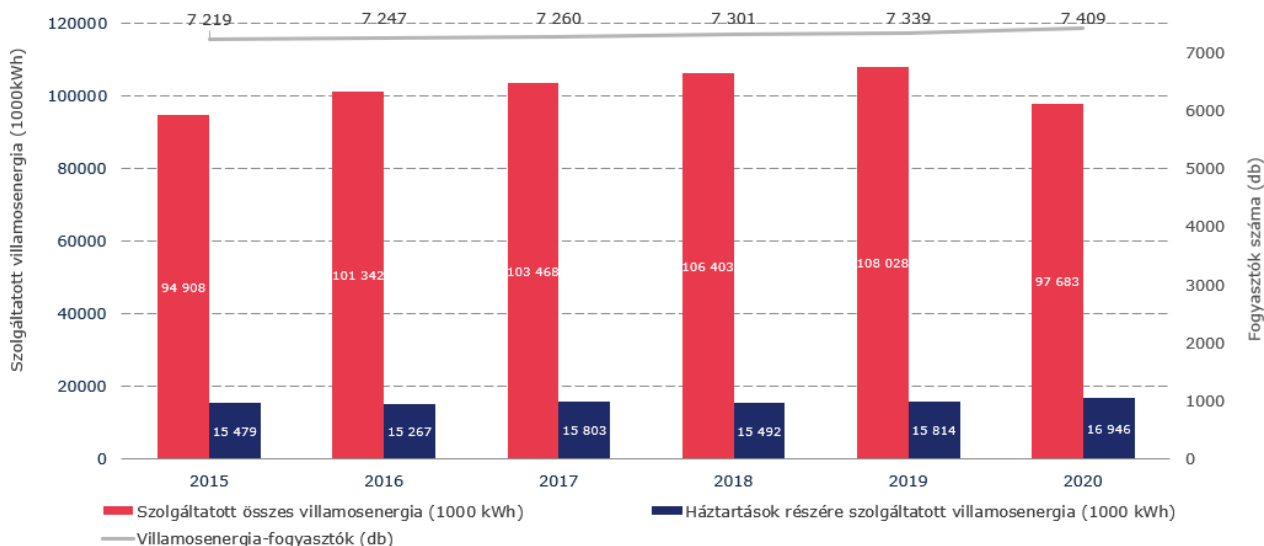
Villamosenergia

A villamosenergia szolgáltatásáról, a közvilágításról és a gázellátásról a városban az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. gondoskodik. A település közigazgatási területét az alábbi országos és térségi közműhálózatok érintik:

- 120 kV-os villamos elosztóhálózat,
- nagy- és középnyomású földgázvezeték

A város teljes villamosenergia-fogyasztása növekvő tendenciát mutat 2015 és 2019 között, ami 2020-ban korrigált vissza (48. ábra). A fogyasztók száma évente jellemzően 30-40-el bővül. A teljes villamosenergia-fogyasztás 15-17%-a a háztartások fogyasztása.

48. ábra – Mórban a villamosenergia-fogyasztás és fogyasztók száma (2015-2020)

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

A kiépített hálózat több elemei is tartalmaz „okos megoldásokat”. Az elosztó transzformátorok irányítása, üzemeltetésének távfelügyelete legtöbb esetben központi helyről megoldott, ezek tovább fejlesztését tervezi a szolgáltató. A fogyasztókhoz folyamatosan kerülnek beépítésre okos (szenzoros) mérőórák. A lakosság a szolgáltatóval jellemzően online ügyintézés vagy e-mail-es levelezés során kerül kapcsolatba (53%), illetve telefonon (14%) vagy mobil applikáción keresztül (13%).

Az MVM Csoport 2020-as adatai alapján a megtermelt energia 80% a paksi atomerőműből származott, míg 3,5%-a volt megújuló energia.

Közvilágítás

Mór városban a közvilágítás rendszerét elsősorban a légvezetékes energiaellátó, 0,4 kV-os hálózatok határozzák meg. A közvilágított úthálózat hossza 71 km, több mint 1700

világítótesttel. Ezeken a területeken az energiaellátó és közvilágítási hálózatok oszlopai a közút és a járda között helyezkednek el főképp beton- és faoszlopos kivitelben. A belterület mellett a külterületen (Alsódoboz, Felsődoboz) is biztosított a közvilágítás. A nagynyomású nátriumlámpás lámpatestek a főbb közlekedési utak mentén, a lakótelepi részeken, illetve a parkokban vannak jelen. A perem- és külterületeken még üzemelnek higanylámpás lámpatestek, azonban a néhány helyen megjelennek már a LED-es, energiatakarékos lámpatestek egyaránt.

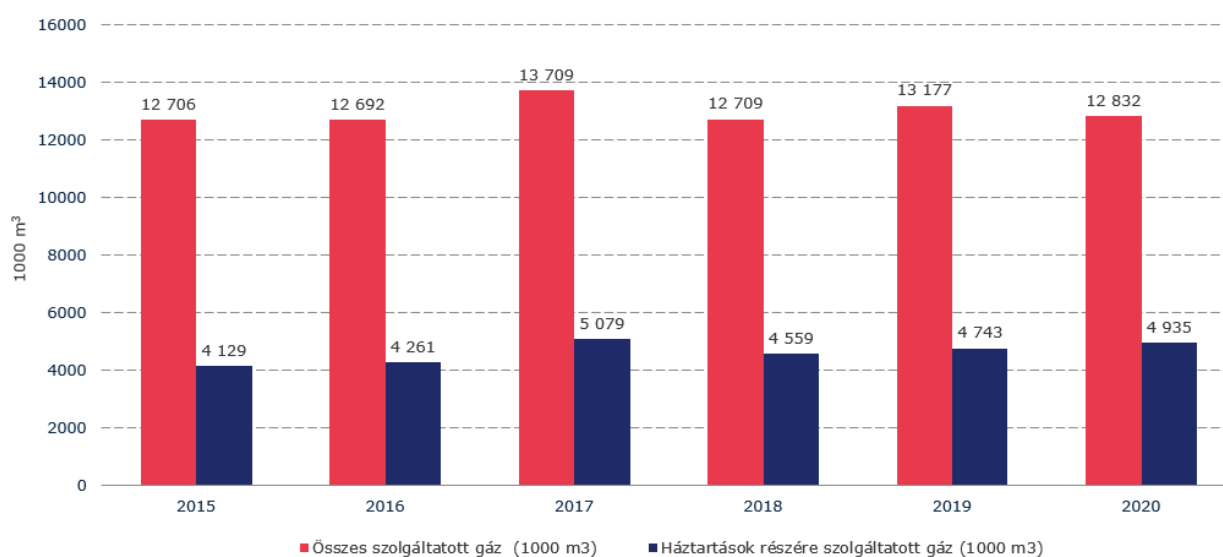
2016-ban a közvilágítási rendszer önkormányzati tulajdonba került. 2018-ban a meglévő közvilágítási rendszer energiatakarékos fejlesztésének lehetősége megvizsgálásra került, azonban az elkészült tanulmány, más településeken üzemelő hálózatok vizsgálata és tapasztalatai, valamint a költségbeclések alapján az a döntés született, hogy az elkövetkezendő években gazdaságos fenntartani a jelenlegi – elavultnak még nem mondható – hálózatot. Ennek ellenére valamennyi fejlesztésnél a modernebb és gazdaságosabb LED technológia kerül alkalmazásra. A technológia további fejlődésével, illetve egy esetleges támogatási lehetőséggel a teljes rendszer átépítése lehetséges, amire a tervek rendelkezésre állnak.

A lakosság 57%-a elégedett vagy nagyon elégedett a közvilágítással a közvetlen lakókörnyezetében, míg 28%-a közepesen elégedett, 15%-a alig vagy egyáltalán nem elégedett.

Gázellátás

A gázellátásról a városban az E.ON Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt. gondoskodik. A településen közel 3900 gázfogyasztó van, melyek 93%-át a háztartások teszik ki, melyek jellemzően fűtési fogyasztók. A településen teljes a gázfogyasztás alakulását a 49. ábra összegzi, amiből látható, hogy az összes fogyasztás stagnál, azonban a háztartások fogyasztása jelentősen emelkedett. Ennek megfelelően a háztartások fogyasztásának aránya a teljes fogyasztásból 32%-ról 38%-ra nőtt. A gázellátás Felsődobos és Alsódobos városrészekben nem érhető el.

49. ábra – Mórban a gázfogyasztás alakulása (2015-2020)

Forrás: Statinfo adatai alapján saját szerkesztés

A szolgáltató a hálózati gázfogyasztás, illetve a vezeték nyomásellenőrzésére a település szintű gázfogadóknál automatikus szabályzókat épített be, melyek jelzését követően a gázszállítás korrigálható. A korai jelzést követően szükség esetén megkönnyítik az esetleges helyszíni beavatkozást, lehetővé téve a biztonságos, megbízható üzemeltetést. A lakossági fogyasztók esetében „okos megoldásokat” egyelőre nem tervez a szolgáltató.

Távhőellátás

A város rendelkezik távhőszolgáltatással, amit a MórHő Kft. végez jelenleg. A távfűtéses lakások aránya a városban 21%, ami 2013 óta változatlan. A távfűtés lehetősége területileg elsősorban a belvárosban érhető el.

A jelenlegi rendszer gázmotoros hőtermeléssel működik. A gázmotor biztosítja az egyidejű hőenergia- és villamos energia termelést, amely során a megtermelt villamos energiát a vállalat a MAVIR Zrt.-nek értékesíti. Az alkalmazott technológiával csökken az erőművi széndioxid és nitrogénoxid kibocsátás, Mór és térségének levegője tisztábbá válik. A kapcsolt villamosenergia termeléssel a fogyasztók kedvezőbb egységáron jutnak az erőműblokk által termelt hőenergiához, a távhődíjaik csillapítottan követik a gázárakat. A közterületen húzódó - vasbeton védőcsatornába fektetett – távhővezeték rendszer jelentős része elavult. A társasházi és intézményi hőközpontokban a régi, nagy felületű hőcserélők és szerelvények cseréje szükséges, épületek hőigényéhez pontosabban illeszkedő eszközök beépítése ajánlott. A beruházás eredményeként csökkenni fog a hőközpontok hővesztesége. A hatékony távhőtermelés megvalósítása érdekében a MÓRHŐ Kft. kazánjainak felújítását, a meglévő kazánok cseréjét tervezi. A szolgáltató távlati tervei között szerepel megújuló energiaforrás alkalmazása, 50 kW-os napelemrendszer és hőszivattyú telepítése.

A lakosság a távhő szolgáltatóval jellemzően nem kerül kapcsolatba (53%), ha pedig igen, akkor jellemző az online ügyintézés (19%) vagy a telefon (13%).

Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Az Önkormányzat az elmúlt években egyre nagyobb hangsúlyt fektetett az épületek hőszigetelése mellett a megújuló energia hasznosítására, illetve a további fejlesztésekkel is ebbe az irányba kíván haladni (*Az önkormányzati intézmények energiatermelési hatékonysági értékelése c. fejezet*).

A lakosság pozitív attitűdje jellemző a megújuló energiaforrások alkalmazása iránt. A lakossági kérdőív alapján:

- A saját életminőség szempontjából a megújuló energiaforrások használatát a válaszadók 76%-a tartja fontosnak vagy nagyon fontosnak, 16%-a közepesen fontosnak. A megújuló energiaforrások használatát a háztartásokban hasonló megoszlásban értékelték a kitöltők. A város jövőjének szempontjából fontosabbnak értékelték a lakosok a megújuló energiaforrások használatát (háztartásokban egyaránt).
- A megújuló vagy környezettudatos megoldások közül jellemző a lakosság körében (kérdőíves adatok alapján):
 - a házi komposztáló (57%); az okos fogyasztásmérő (pl. elektromos áram, víz, gáz stb. szolgáltatás) alkalmazása (29%);
 - a tudatos otthon - tájolás, klímaturdos növénytelepítés (20%);

- az okos lakás irányító rendszer (az okos lakás irányító rendszer automatikusan szabályozza a lakás hűtését, fűtését/távrolról vezérelhető stb.) alkalmazása (14%);
- megújuló energia használata (földhő, napenergia stb.) az otthonokban (14%);
- hibrid vagy elektromos hajtású autó / egyéb jármű használata (6%);
- okos, családi ház telkét fenntartó rendszer (pl. okos locsoló, ami a talajnedvességet méri és szükség szerint indítja el a locsolórendszert) használata (3%);
- illetve egyéb megoldások: az eszközök és anyagok újrahasznosítása; nem újrahasznosítható, eldobható anyagok kerülése; csomagolásmentes vásárlásra való törekvés, esővíz gyűjtése; energiatakarékos, alacsony energiabesorolású eszközök alkalmazása (izzó, mosógép); korszerű fűtésrendszer (pl. hőszivattyú); zöld közlekedési eszközök használata (pl. kerékpár) stb.

Az elmúlt 10 év energiakorszerűsítéssel érintett megvalósult fejlesztései a településen például:

- A régi Véradó állomás területén gyermekorvosi rendelő és védőnői szolgálat létrehozása, energetikai korszerűsítése és teljes felújítása (TOP-4.1.1)
- A panelprogram keretében megvalósult beruházások. A helyszíneken kimutathatóan felére csökkent a lakosság fűtési költsége. Az elmúlt években az állami források elmaradásának következtében nincsenek új fejlesztések.
- A Vénhegyi utca 1. számú irodaház teljes energetikai korszerűsítése lezajlott az elmúlt években, több ütemben. Felépült egy apríték tároló épület, beszerelésre került 2 db apríték tüzelésre alkalmas kazán, majd az épület hőszigetelése és újabb fűtés korszerűsítés következett, melynek köszönhetően már gázkazánnal is gazdaságosan fűthető az épület (TOP-3.2.1).
- Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági fejlesztése (következő, Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése c. fejezet).

Várható fejlesztések:

- Az önkormányzat a fejlesztések során továbbra is nagy hangsúlyt fektet az energiahatékonyság szem előtt tartására.
- A lakosság körében az elmúlt években jellemző a háztartási napelemparkok fejlesztése, különösen az állami támogatásoknak köszönhetően. Ennek felfutása a későbbiekben is várható.
- A 81-es főút melletti területen napelempark létesítése várható, mely terület besorolását a tulajdonosok kérésére az önkormányzat módosította a Helyi Építési Szabályzatban, annak érdekében, hogy a területen a napelemes kiserőművek elhelyezhetőek legyenek.

Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése

Az elmúlt években elsősorban európai uniós támogatásokkal sikerült a helyi intézmények épületeinek nagy részét energetikailag korszerűsíteni. A projektek többsége megújuló energiatermeléssel bővített módon valósult meg, napelemrendszer került kiépítésre.

Az önkormányzati tulajdonú és fenntartású intézmények energetikai állapotának összefoglalását a 43. táblázat mutatja.

43. táblázat – Mór város saját tulajdonú és fenntartású intézményeinek energetikai állapota

Intézmény	Intézmény energetikai állapotának bemutatása
Nefelejcs Bölcsőde (Cserhát u. 33.)	A homlokzat és a földem (lapostető) hőszigeteléssel nem rendelkezik. A régi folyosó és raktárhelyiségek faablakainak cseréje nem történt meg. Szükséges az elektromos hálózat korszerűsítése, belső komfort növelése, egyéb fejlesztések.
Napsugár Óvoda (Cserhát u. 35.):	Férőhelyek bővítése (TOP-1.4.1) és energetikai korszerűsítés (KEOP-5.5.0/B) megtörtént. Napelemes rendszer került kiépítésre, fűtéskorszerűsítés, külső hőszigetelés történt.
Pitypang Óvoda (Erzsébet tér 13.):	Az energetikai felújítás megtörtént, napelemes rendszer került kiépítésre, fűtéskorszerűsítés, külső határoló szerkezetek hőszigetelése megtörtént.
Meseház Óvoda (Szabadság tér 12.)	Az energetikai korszerűsítés megtörtént, azonban napelemrendszer nem került kiépítésre.
Lamberg-kastély (Szent István tér 4.)	Különböző felújítások, energetikai korszerűsítések szükségesek.
Művelődési Ház (Erzsébet tér 14.)	Egyéb fejlesztések mellett szükségesek energetikai felújítások, elektromos hálózat korszerűsítése.
Egykori Mozi épülete (Lovarda u. 5.)	Az egykori mozi energetikai korszerűsítése megtörtént, azonban szükséges egyéb fejlesztések mellett a gépészeti rendszer és elektromos hálózat felújítása, cseréje. Az épületet jelenleg civil szervezetek használják.
Művelődési Ház (Fő u. 12 [Felsődobos])	Az épület teljes külső-belső felújítása, energetikai korszerűsítése szükséges.
Szociális Alapszolgáltatási Központ (Bajcsy-Zs. u. 7.)	Energetikai korszerűtlen. Egyéb felújítások mellett energetikai fejlesztések, szigetelés szükséges.
Hajléktalanok Átmenetei Szállása (Velegi u. 29.)	A külső határoló szerkezetek hőszigetelése, fűtés korszerűsítése megtörtént, azonban napelemrendszer nem került kiépítésre. Egyéb fejlesztések mellett az elektromos hálózat felújítása szükséges.
Radnóti konyha (Szent István tér 9.)	Energetikai felújítás megtörtént (KEOP-5.5.0/B), azonban további fejlesztések szükségesek (bővítés, eszközbeszerzés).
Védőnői Szolgálat (Táncsics m. u. 25.)	Az új-épület energia-hatékonysági beruházás keretében újult meg (TOP-4.1.1), energetikailag korszerű, azonban napelemrendszer nem került kiépítésre.
Lamberg-pince (Hársfa u. 10.)	Energetikailag korszerű, a TOP-1.2.1 keretében felújított műemléképület.
Egykori Móri Család- és Karrier Pont épülete (Wekerle S. u. 10.)	Energetikailag korszerűtlen, külső és belső felújítás szükséges.
Polgármesteri Hivatal (Szent István tér 6.)	Az épület 2014-ben esett át teljes belső és külső felújításon. Az ingatlan műemléképületnek minősül, aminek következtében az épület energetikai korszerűsítése csak korlátozottan volt elvégezhető: nyílászárók esetében csak a

Intézmény	Intézmény energetikai állapotának bemutatása
	meglévő szárnyakba beépíthető hőszigetelt üvegezés volt engedélyezett, az épület hőszigetelése és napelem elhelyezése nem megengedett.

Forrás: Önkormányzati adatszolgáltatás

Az önkormányzati tulajdonú, azonban nem önkormányzati fenntartású intézmények (iskolák és a tűzoltóság) korszerűsítése is megtörtént az elmúlt években:

- Radnóti Miklós Általános Iskola – energetikai korszerűsítés (KEOP-5.5.0/B)
- Zimmermann Ágoston Általános Iskola – energetikai korszerűsítés (KEOP-5.5.0/B)
- Petőfi Sándor Általános Iskola – energetikai korszerűsítés (KEOP-5.5.0/B), tornaterem energetikai felújítása (TOP-3.2.1)
- Táncsics Mihály Gimnázium – energetikai korszerűsítés (TOP-3.2.1, KEOP-5.7.0)
- Pásztai Miklós zeneiskola – energetikai korszerűsítés (TOP-3.2.1)
- Mór Közigazgatási (Tűzoltóság Épülete) – energetikai korszerűsítés (TOP-3.2.1)

Önkormányzati intézmények épületeinek energetikai korszerűsítésével biztosítható a gazdaságos üzemeltetés mellett az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkenése.

2.12.3.

Elektronikus hírközlés

A településen a távbeszélő hálózat kiépített: hírközlési átjátszótorony és TV átjátszóállomás van a közigazgatási területen belül. Táj- és településképvédelmi okok miatt további elektronikus hírközlési célú magasépítmények (adó- és átjátszótoronyok) a belterületen, a kertes mezőgazdasági területeken, a természetvédelem alatt álló területeken, az ökológiai hálózat, illetve a Natura 2000 által érintett területeken, a természeti területeken és a tájképvédelmi övezet által érintett területeken, valamint a nyilvántartott régészeti lelőhelyek területén nem létesíthetők, egyéb területeken is csak az önkormányzat hozzájárulásával. A lakó-, a vegyes-, különleges és a zöldterületeken, valamint a tájképvédelmi övezet által érintett területeken elektronikus hírközlést szolgáló közcélú antennák és hírközlési átjátszó létesítmények és berendezések – nagyságtól függetlenül – nem létesíthetők. További korlátozásokat tartalmaz a szabályozási terv táv- és hírközlési hálózatok építésére vagy rekonstrukciójára, továbbá az egyéb közmű és hírközlési berendezésekre is.

A településen az internet-előfizetések száma közel 4900 darab, aminek 10%-a már optikai hálózaton keresztül üzemel. A szélessávú internet sebességadatai 2016-ra érhetők el. Az előfizetők 53%-a rendelkezik 100 Mbit/s feletti, 83%-a 10 Mbit/s feletti előfizetéssel. 2 Mbit/s alatti előfizető 0,4% volt. Az elmúlt években tapasztalható hálózatfejlesztések következtében ez az arány alulbecsüli a jelenlegi állapotokat. Közel 5000 kiépített vezetékes telefon fővonal található Mórban, míg nyilvános telefon 5 helyen elérhető. A TV-előfizetések száma a városban több mint 5200 darab, aminek 89%-a digitális.

A városban az alábbi szolgáltatások érhetők el:

- Valamely szolgáltatónál a város jelentős részén elérhető már az 1000 Mbit/s sebességű, optikai hálózat. Felsődobos és Alsódobos területeken csupán a legalacsonyabb sebességű internetszolgáltatás érhető el, nincs kiépítve a szélessávú internetszolgáltatás.
- A mobilszolgáltatások minősége megfelelő, térrő település egészén elérhető. A vezeték nélküli internethálózat kiépítettsége egyaránt magas fokú, 2G és 4G hálózat érhető el (5G lefedettséggel jelenleg csupán néhány nagyváros és a Balaton környéke rendelkezik).
- A városban több nagy hírközlési szolgáltató is jelen van (Magyar Telekom, Vodafone Magyarország, Axian Kft.).
- A városi televízió (Mór Városi Televízió Nonprofit Kft.) – 2021-ben elkészült a szükséges infrastruktúra fejlesztés, amióta biztosítottak a feltételek a digitális adások gyártására.

2.13.

Környezetvédelem (és településüzemeltetés)

2.13.1.

Talaj⁷⁶

Mórt és térségét természetesen többféle talajtípus alkotja. A domborzati viszonyoknak és a vízrajznak megfelelően változik az adott terület talajtípusa. A Vértes és a Bakony között húzódó Móri-árok különleges talajviszonyai tették a móri borvidéket⁷⁷ is híressé, apró kiterjedése ellenére.

Mór városának közigazgatási területét tekintve 4 féle talajtípust tudunk megkülönböztetni.

44. táblázat – Mór talajtípusainak százalékos megoszlása

Talajtípus ⁷⁸	Arány
Agyagbemosódásos barna erdőtalaj	79%
Rendzina talajok	10%
Réti talajok	7%
Barnaföldek (Ramann féle barna erdőtalajok)	4%

⁷⁶ Forrás: <https://www.muszeroldal.hu/measurenotes/talajvizsgalatok.pdf>

⁷⁷ Forrás: <http://borneked.hu/borvidek/mor.html>

⁷⁸ Forrás: <https://www.uni-miskolc.hu/~ecodobos/ktmcd1/bet/bet.htm>

Forrás: Mór településfejlesztési koncepció 2017

Természetesen a barna erdőtalaj a legjellemzőbb talajtípus, ami a mérsékelt övezeti lombos erdők alatt képződik leginkább, ezáltal pedig hazánk leggyakoribb főtípusa. Fejlett háromszintű zonális talaj.

Hazánkban rendzina talaj elsősorban mészkövön, tömör márgán és dolomiton található, Mór környékén gyakran keveredik még löszös üledékkel is. Képződésére jellemző az erőteljes humuszszodás és a gyenge kilúgzás.

A magas talajvízszint következményeként beszélhetünk jelentős mértékű réti talajról⁷⁹, mely általában ilyen körülmények között, vagy időszakos túlnedvesedés okán jön létre. A talajtípusra jellemző lehet a humuszszodás, a kilúgzás, a glejesedés és a sófelhalmozódás. A térségben jellemzően löszön alakul ki. Mechanikai összetétele vályog, vízgazdálkodási tulajdonságai kedvezőek, azonban a magas talajvízszint a termékenységet itt is korlátozza.

A Ramann féle barna erdőtalajok, vagyis a barnaföldek olyan talajtípusok, melyekben a humuszszodás és a kilúgzás folyamatához csak az erőteljes agyagosodás és a gyenge savanyodás járul. Így több agyag lesz a talaj szintjeiben. Csernozjom barna erdőtalaj szomszédságában könnyen kialakul, ami szintén található a térségben.

A környék talajfelszínére jellemző a nagy erodáltság. Mór talajainak 40%-a közepesen vagy erősen erodált, a talajok 35%-ánál lenne szükség talajjavításra. A jövőben mindenképpen szükséges olyan környezetkímélő mezőgazdasági termelési módszereket alkalmazni és elterjeszteni, amik segítenek a talajt hosszabb távon termékenyvé tenni. Ehhez érdemes a térség agro-ökológiai adottságainak megfelelő, kiegyensúlyozott és stabil földhasználati, termelési struktúrákat kialakítani.

Mór teljes közigazgatási területének 56%-át teszi ki mezőgazdaságilag hasznosított terület, aminek 44%-a az átlagnál jobb minőségű termőterület. A településhez tartoznak I. és II. osztályú szőlő termőhelyi kataszteri területek is, összesen 1440 ha-on. Emellett 797,76 hektáron II. osztályú gyümölcs termőhelyi kataszteri területek is érintik a települést⁸⁰. Mór közigazgatási területének a 21%-át teszik ki kataszteri érintettségű területek. A térségi talaj- és éghajlati viszonyok már évszázados múltra visszatekintő szőlőtermesztést és bortermelést tett lehetővé a móri emberek számára.

2.13.2.

Felszíni és a felszín alatti vizek⁸¹

Mór elhelyezkedését tekintve a Vértes és a Bakony között húzódó Móri-árok mentén található. Erre folyt a térség ösfolyója; az Össárvíz, mely a Kárpátok nyugati része felől lefolyó vizet vezette a Mezőföldön keresztül az Alföld felé. Mára jelentősen megváltozott a térség felszíni vízhálózata. A régióban a felszínre jutó víz mennyiségét nagyban csökkentette a bányászati tevékenység,

⁷⁹ Forrás: <https://agroforum.hu/szakcikkek/talajmuvelo/magyarorszag-talajtipusai-iv-reti-talajok/>

⁸⁰ Forrás: Mór Településrendezési Terv - 2022

⁸¹ Forrás: <https://www.fejer.hu/vizgazdalkodas>

melynek révén sok forrás apadt el. A térségről általában elmondható, hogy sem talaj, sem rétegvizekben nem bővelkedik.

Legfontosabb vízfolyás a Móri-víz, a vízfolyást tápláló források száma 17 db. A jelentősebb forrásokat, vízfolyásokat, felszíni vízfelületeket az 45. táblázat összegzi:

45. táblázat – Jelentősebb móri források, vízfolyások, állóvizek

Vízfolyások	Állóvizek	Források
Velegi-vízfolyás	Látó-hegyi-tavak	Vájóskút
Móri-víz	Móri-víz	Jenő-kút
Sövénykút-patak	Móri halastavak	Kopplalói források
Által-ér		Hét-kúti forrás
Káposzta-ér		Vajal-forrás
Kút-ér		
Szőke-hegyi-vízfolyás		

Forrás: Településfejlesztési koncepció 2017

A térség legnagyobb tavai a Fehérvárcsurgói árvízi tározó (223 ha) valamint a móri halastó (54 ha), további jelentős vízfolyás a Gaja-patak.

A Vajal-forrás és Környéke 2016 novembere óta védett természeti területté lett nyilvánítva Mór önkormányzata által.

A felszíni vízfolyások kezelője a Vértesaljai Vizi Társulat és a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság, a Móri halastavak viszont magántulajdonban vannak. A helyi védelem alatt álló Móri-víz természetvédelmi kezelője a Móri Árok Természeti Öröksége Alapítvány, a vízfolyás kezelője a Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság. A város vízgazdálkodási tervvel nem rendelkezik.

A felszín alatti víz állapota alapján érzékeny⁸², valamint nitrát-érzékeny⁸³ területnek tekinthető Mór és környéke is, mely kiemelten érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi területen fekszik⁸⁴. A szennyezésveszélyt fokozza, hogy a Móri-víz völgyében viszonylag magas a talajvíz

⁸² A települések felszín alatti vizek állapota szempontjából történő besorolásáról szóló 27/2004. (XII.25.) KvVM rendelet

⁸³ A vizek mezőgazdasági eredetű nitrát-szennyezéssel szembeni védelméről szóló 27/2006.(II. 7.) Korm. rendelet

⁸⁴ Forrás: <https://www.fejer.hu/a-megye-kornyezeti-allapota-celkituzesei>

átlagos szintje; 0-1m. Emiatt a felszíni szennyezések gyorsabban érik el a talaj- és mélységi vizeket. A település területén sérülékeny vízbázis, hidrogeológiai védőidom nem helyezkedik el.

2.13.3.

Levegőtisztaság és védelme

Az Országos Légszennyezettségi Mérőhálózatnak a térségben, a vármegyeszékhelyen Székesfehérváron van automata mérőállomása, amiből lehet következtetést levonni a térség levegőtisztaságát illetően. Móron manuális mérőállomás 2 van (Kórház u. 21, Szent István u. 6.), ahol NO₂ mérés történik – melynek 2020-as értékei egyszer sem lépték át a küszöbértéket⁸⁵.

A Kórház u. 21. szám alatt 2020-ban mérőállomáson mért értékek: átlag 10 µg/m³, minimum 1 µg/m³, maximum 53 µg/m³ volt. A Szt. István u. 6. szám alatt 2020-ban mérőállomáson mért értékek: átlag 21 µg/m³, minimum 1 µg/m³, maximum 85 µg/m³ volt. A vonatkozó határérték a 150 µg/m³.

A fontosabb légszennyezési mérőszámok az egész régióban rendszerint jelentősen a határértékek alatt maradnak és csak a nagyobb városokban fordul elő eseti jelleggel ezen korlátok átlépése. Székesfehérváron a 2021-es naptári évben kizárólag a PM₁₀ esetében fordult elő, hogy a napi (24 órás) határértéket (85 µg/m³) kismértékben meghaladta a mért érték mindösszesen 10 alkalommal. Ez a mutatószám a szálló por mértékét nézi, a 10 mikron átmérőnél kisebb részecskék esetén.

A szállópor mértéke elsősorban a szilárd tüzelőanyagok és a kétütemű, illetve dízelmotorok által levegőbe került koromszemcsék mennyiségétől függ. Móron 2010 és 2020 között a személygépjármű-állomány évente átlagosan 120 gépjárművel bővült, míg a motorkerékpárok száma átlagosan 12-vel⁸⁶. Ez a növekvő tendencia pedig a levegőbe kerülő szállópor mennyiségére is hatással lehet hosszabb távon. Az imént említett negatív tendenciákat két hatás mérsékelheti; A környezetből fakadó jellemző, hogy erősebb északnyugati széljárás jellemzi Mórt⁸⁷, ami képes tisztító hatást kifejteni a szárazabb napokon is. A másik tényező, hogy az utóbbi 10 évben az egyéb üzemű gépjárművek is megjelentek a városban, amik kevésbé károsak a környezetre. Egyelőre még kis számmal vannak jelen, de az utóbbi 4 évben majdnem a háromszorosára nőtt a számuk.

A lakossági légszennyezés Móron nem jelentős, köszönhetően a többségében korszerű fűtőberendezéseknek. Azonban sajnos előfordul különböző anyagok (gumi, műanyag, ruha, kommunális hulladék) égetése, ami viszont tiltott tevékenység. Lakossági bejelentés vagy tettenérés esetén minden esetben az Önkormányzat eljárást kezdeményez.

Ipari légszennyezésről komolyan káros mértékben nem beszélhetünk, mert a településen nincs folyamatosan működő, jelentős hatással bíró diffúz légszennyező forrás. Azonban vannak bejelentés köteles légszennyező pontforrások, amit a Fejér Vármegyei Kormányhivatal Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya tart nyilván, továbbá számos bejelentésre nem kötelezett pontforrás is üzemel.

⁸⁵ Forrás: <http://levegominoseg.hu/manualis-merohalozat>

⁸⁶ Forrás: <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/>

⁸⁷ Forrás: https://www.met.hu/eghajlat/magyarorszag_eghajlata/altalanos_eghajlati_jellemzes/szel/

46. táblázat – 100 kg/év-nél nagyobb mennyiségben előforduló szennyezőanyagok 2020.évi kibocsátási adatainak összesítése

LAL kód	Szennyezőanyag	Kibocsátás (kg/év)
152	Xilolok	749
2	Szén-monoxid	25 116
151	Toluol	430
7	Szilárd anyag	4 524
736	Propilén-glikol-monometil-éter / metil-proxitol; 1-metoxi-2-propanol	423
312	Aceton	190
999	SZÉN-DIOXID	2 024 963
1	Kén-oxidok (SO ₂ és SO ₃) mint SO ₂	862
598	Paraffin-szénhidrogének C ₉ -től	63 993
307	Izo-propil-alkohol	210
317	Diaceton-alkohol	240
321	Etil-acetát / ecetészter; ecetsav-etil-észter /	572
326	Izo-butyl-acetát	437
360	Etilén-glikol-monobutyl-éter / 2-butoxi-etanol;butyl-glikol /	864
973	Összes szénhidrogén -kivéve CH ₄ - C-ban kifejezve	961
323	Butyl-acetát / ecetsav-butyl-észter /	544

Forrás: Mór Városi Önkormányzat Képviselő-testületének 53/2022. (II.16.) határozata – OKIR

Minden tényezőt figyelembe véve a légszennyezettség mértéke Mórön rendre a határértékek alatt marad, így veszélyességi szintekről nem beszélhetünk, de hosszú távon a szállópor mennyisége okozhat egészségügyi problémákat⁸⁸. A település belterületi légszennyezettségi értékei tovább javulhatnak, ha megvalósulnak az elkerülő utakhoz köthető beruházások és a jelentős tranzit forgalom nem fog a városon keresztülhaladni. Mór összesített szmog-indexe 11,5, ami elfogadható.

⁸⁸ Forrás: <http://www.legszenyeztes.hu/mor/>

A lakosság a 2024-es elégedettségi felmérés során a városi levegőminőségről is elmondhatta véleményét. Volt 2,7%, akik a „nem tudom megítélni” válaszlehetőséget választották, azonban a többi válaszadó összességében pozitívan értékelte a kérdést. Mindössze 4,5% volt egyáltalán nem elégedett és 6,3% mérsékelten elégedett. 26,8% volt közepesen elégedett. A legnépesebb csoportot az elégedettek alkották; 50,9% válaszolt így. A városi levegővel voltak, akik nagyon elégedettek Mórton, összesen 8,9% ilyen válasz érkezett.

2.13.4.

Zaj- és rezgésterhelés⁸⁹

Mórton a zaj- és rezgésterhelés elsősorban közlekedés eredetű; a vasúti pályaudvar, az autóbuszok útvonalai és a forgalmasabb útvonalak járatai okozzák. Az ipari/üzemi zajkibocsátást szigorú szabályok korlátozzák és a városban területileg is jól behatárolható környezetben működnek zajforrások. A lokális jelleg ellenére a lakosságot bizonyos szinten érinti az ipari zajterhelés, ami túlzott zajterhelés esetén elégedetlenséget is kiválthat. Ennek oka Mór azon tulajdonsága, hogy kis mérete és kisvárosias jellege ellenére jelentős ipari parkja és tevékenysége van.

A megszorodó kis- és magánvállalkozások tevékenysége is hozzájárul a zajterheléshez, ráadásul nem csak az ipari övezetekben, hanem a szolgáltató szakterületeken is. A közvetlen környezetükre lehetnek negatív hatással, azonban az előírt határértékeket be kell tartaniuk⁹⁰.

Az utóbbi években a közúti zajterhelés megnövekedett a megnövekedő gépjárműparknak köszönhetően, de a 81-es főúton áthaladó forgalom jelenti a legjelentősebb zajterhelést. A főút menti szorosabb és zártabb beépítéseknél rendszerint 65-75 dB közötti a terhelés mértéke, mely éjszaka is 48-65 dB között marad. További zajforrás a gyűjtő és forgalmi utak forgalma. A vasúti közlekedésből is fakad némi zajterhelés, de tekintettel arra, hogy teherpályaudvar a városban nincs, ez a hatás nem ér el határértékeket.

A jövőben az elkerülő út a zajszennyezettség szempontjából is fontos eredményeket hozhat, azáltal, hogy a közlekedés eredetű zajterhelést lényegesen lecsökkentené. A település területén több helyen tehergépjárművek tárolása történik, ami miatt ezek a járművek szükségszerűen igénybe veszik a városi utakat, és komoly zajhatást eredményeznek a vonatkozó településrészekben. Ezért érdemes lehet ezeket a telephelyeket is az Ipari Parkhoz tervezni és ott megvalósítani megfelelő méretű és minőségű tehergéptárolásra alkalmas létesítményeket.

A zaj- és rezgésterhelés megfelelő határértékeken belül tartását vármegyei és önkormányzati szinten is szabályokkal, rendeletekkel igyekeznek betartatni. Ezenkívül különböző lakosságvédő intézkedéseket is eszközöltek, mint például az Ipari Park körüli többszintű zaj- és rezgés csillapító növény-sáv telepítésének megkezdése, továbbá a zajvédelmi övezetek meghatározása. A különböző építési engedély-köteles építési beruházásokhoz kapcsolódóan a hatóság által előírt lokális zajvédelmi munkarészek készültek.

⁸⁹ Forrás: Mór Településrendezési Terv - 2022

⁹⁰ Forrás: Mór Településfejlesztési Konceptió - 2017

2.13.5. Sugárzás védelem

A városban nincs olyan jelentősebb forrás, ami sugárzás-veszéllyel fenyegetne. Azonban léteznek különböző sugárzások, amik akár természetes módon is jelen lehetnek⁹¹.

Az egységnyi idő alatt elnyelt (vagy mért) dózist dózisteljesítménynek hívják, mértékegysége Sv/h (sievert/óra). A környezetben mért dózisteljesítmény (háttérsugárzás) mértékéhez igazodva ezt nSv/h (nanosievert/óra, 10⁻⁹ Sv/h) mértékegységgel szokás megadni. Mórban ennek a háttérsugárzásnak a mértéke átlagosan 120 nSv/h körül alakul, ami nagyjából megegyezik az országos átlaggal is. A hazai figyelmeztetési szint 250 nSv/h, a riasztási szint pedig 500 nSv/h, de ezek a jelzési szintek sem jelentenek még valós veszélyt.

Az önkormányzat 2012-ben elkészítette a város veszély-elhárítási tervét, amely részletesen szabályozza többek között a sugárzás bekövetkeztekor szükséges védelmi lépéseket.

2.13.6. Hulladékkezelés⁹²

A település szilárd hulladékgyűjtésért felelős vállalkozás a Depónia Hulladékkezelő és Településtisztasági Nonprofit Kft⁹³. A gyűjtött hulladékfajták: települési hulladék, biológiailag lebomló hulladék, papír és karton, műanyag csomagolási, lom és üveg. A Kft. a székesfehérvári család-pusztai hulladéklerakóra szállítja a települési kommunális szilárd hulladékot.

2019 óta a szelektív hulladékgyűjtést a várost két részre osztva havonta 1-1 alkalommal végzi. A lakosságnak mára közel 100%-a bevont a szelektív hulladékgyűjtést illetően, azonban az országos átlagtól bő 10 százalékponttal elmaradva csak 5,7% a szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya. A műanyag és papír hulladékot együtt gyűjti be a közszolgáltató, mely a lerakón kerül utóválogatásra. Ebben a gyűjtési rendszerben több a hasznosítható hulladék, mint a gyűjtőszigeteken, kevesebb tovább nem hasznosítható hulladékot tartalmaz, mivel ebben az esetben a lakosság a szelektíven gyűjtött hulladékát egyénileg helyezi ki a szállítási napon.

Az összes elszállított települési szilárd hulladék mennyisége az elmúlt 10 évben jelentősen lecsökkent. Legalacsonyabb szinten 2015-ben járt, amikor 4 127 tonna volt, azóta némi növekedést követően ismét csökkenő tendenciát láthatunk. Frissebb adatok szerint 2019-ben 4 513 tonna volt az elszállított mennyiség, 2020-ban pedig ismét 4 127.

A települési vegyes hulladék szállítása a Járatterv szerint heti 1 alkalommal, tömbházas övezetben heti 3 alkalommal történik.

Szelektív gyűjtőszigetek a településen 5 helyszínen találhatóak. Az Asztalos utcában, A Vértes utcában a Gárdonyi Iskolánál, a Kodály Z. u.-nál két helyen a fűtőerőműnél és az iskolával szemben, valamint a Vámos köznél. Mindegyik helyszínen gyűjtenek műanyagot, papírt és üveget. Ezenfelül a növekvő igények miatt 2020-ban 60 db szelektív hulladékgyűjtő edény

⁹¹ Forrás: <https://www.haea.gov.hu/web/v3/oahportal.nsf/web?OpenAgent&article=hattersugarzas>

⁹² Forrás: Mór Településrendezési terv - 2022

⁹³ Forrás: <https://www.deponia.hu/mor>

kihelyezése történt meg a lakótelepi övezetben. Továbbá a szolgáltató a családi házas övezetekben házhoz menő szolgáltatást is biztosít, melyhez edényeket helyezett ki.

Lomtalanítás és zöldhulladék gyűjtés évi két alkalommal történik a városban, de külön egyeztetés és igény szerint van lehetőség egyedi megrendelésre is. Évente nyolc zsák zöldhulladékot a családi házas övezetben a közszolgáltató elszállít. Továbbá többször is megszervezésre kerültek zöldhulladék gyűjtési akciók a Depónia Nonprofit Kft. által.

A gyűjtés 60 – 1100 literes edények használatával történik.

47. táblázat – 2021. évi hulladékszállítási adatok

Hulladékfajta	Közszolgáltatásból származó (kg)
Ömlesztett kommunális hulladék (települési vegyes)	3 867 500
Ömlesztett kommunális hulladék (Lom)	73 000
Szelektíven gyűjtött papír	374 600
Szelektíven gyűjtött műanyag	
Szelektíven gyűjtött fém, üveg	
Szelektíven gyűjtött zöldhulladék	175 700

Forrás: Depónia Kft.

A veszélyes hulladék elszállítására a veszélyes hulladék kezelésére jogosult szolgáltatóval egyedileg egyeztetett időpontban és módon, külön térítés ellenében, a veszélyes hulladékok gyűjtésére, begyűjtésére és tárolására vonatkozó jogszabályi rendelkezések figyelembevételével kerülhet sor, illetve a háztartási veszélyes hulladékok a Csalai Hulladéklerakó gyűjtőhelyre is vihető hétköznapi 8:00-14:00-ig. Mórban 2005 óta hulladéklerakó nem működik.

A közszolgáltató a lakosság részére évente egy alkalommal biztosít elektronikai hulladékgyűjtést a Vénhegy u. 1. sz. telephelyen.

2015 áprilisáig működött települési dögkút az állati melléktermékek begyűjtése és ártalmatlanítása érdekében. Azóta az Önkormányzat a Fejérvíz ZRT-vel üzemeltet engedéllyel rendelkező I. kategóriába sorolt állati eredetű melléktermékgyűjtőt a móri szennyvíztelep mellett. A begyűjtött hulladékot az ATEV ZRT. szállítja el és ártalmatlanítja.

A város területén a települési folyékony hulladék begyűjtését a Patakom Kft. végzi a közszolgáltató rendeletben meghatározott díjak szerint. A folyékony hulladék ártalmatlanítása a városi szennyvíztisztító telepen történik.

2.13.7.

Vizuális környezetterhelés

A település kellemes kisvárosi hangulatát némileg rontja a 81-es főút és a Hammerstein utca közötti telephelyek összképe, valamint a Velegi út mentén kialakított ipartelep. A város Észak-Nyugati Ipari Parkjában elhelyezkedő cégek összesen több, mint 55 hektárnyi területen fekszenek. A korábbi bányatelepek mára már ismét természeti látképet kezdenek nyújtani, tekintettel arra, hogy már sok éve nem működnek és mára erdősültek vagy a szőlő benőtte őket⁹⁴.

Mór Városi Önkormányzat Képviselő-testületének a településképi alakításáról és védelméről szóló 45/2017. (XII.14.) önkormányzati rendelete óvja, fenntartja és alakítja a város sajátos településképi jellegét. 2021 július elseje óta a polgármester helyett az önkormányzat folytatja le a településképi véleményezési eljárást, illetve szintén az önkormányzat adhat ki településképi kötelezést és szabhat ki bírságot.

A városkép megóvása érdekében a település belvárosában helyi védelem alatt álló területeket határoztak meg és van több műemléki környezet is, melyek fokozott védelem alatt állnak.

2.13.8.

Árvízvédelem

A településen a felszíni vízfolyások és tározók tekintetében nem beszélhetünk jelentős vízhozamokról, a kisebb patakok, erek időszakosan tartalmazzak vizet.

Azonban szükséges a megfelelő vízszabályozás, mert nagyobb esőzések esetén a Gaja-patak és a Móri-víz is képes megáradni és akár veszélyt jelenteni a környékén lakókra. 2010-ben a Móri-víz és a móri halastó rendszer esetében történt gátszakadás⁹⁵, melynek következtében egy családot ki kellett telepíteni időszakosan, Bodajk és Mór között pedig lezárásra került az út, miközben a térségben a Gaja-patak is túláradt. A vízszint ezért állandó felügyeletre és ellenőrzésre szorul.

A csapadékvíz közvetlenül is képes problémát okozni. A Hegy utca környékéről érkező felszíni csapadékvíz ellen 2020-ban a Futár utcát védő támfal felújítására került sor⁹⁶. 2011-ben átfogó tanulmányterv készült a csapadék-elvezetés helyzetével kapcsolatban, amiben átfogó megoldási javaslatok is olvashatóak. A dokumentum alapján részben megtörtént a megvalósítás.

2.13.9.

Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

2004 végén bezárásra került a település hulladéklerakója. A lakosság és az Önkormányzat között folyamatos konfliktus forrás volt azóta az illegális hulladéklerakás, melynek felszedését a Mór Városi Önkormányzat és a Mór-Holding Kft. köz munkások bevonásával folyamatosan végzi. A

⁹⁴ Forrás: Mór Településfejlesztési Koncepciója 2017

⁹⁵ Forrás: <https://24.hu/belfold/2010/05/16/gatszakadas-mornal-hompolygo-ar-zudol-bodjak-fele/>

⁹⁶ Forrás: <https://www.feol.hu/helyi-kozelet/2020/09/nem-lesz-tobb-tamfalcsusz-as-es-csapadekviz-aradas-a-mori-futar-utcaban>

lakosság a lakásfelújítások során keletkező építési törmeléket, redőnyöket, régi bútorokat is rendszeresen közterületen helyezik el, melynek elszállítása is nagy pluszköltségekkel jár az Önkormányzatra. 2022-től ez a konfliktus remélhetőleg megoldódik a Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási Önkormányzati Társulás beruházásának köszönhetően, mely a Zrínyi utca 36. szám alatt hoz létre hulladékudvart a lakosság számára.

A város lakóinak megkérdezéséből kiderült, hogy a helyi kötődés alapját jelentős mértékben a táj és természeti adottságok jelentik, a megkérdezettek 41%-a közepesen vagy annál is kevésbé elégedett a zöldfelületekkel, azonban 72%-a legalább hetente látogatja a városi zöldterületeket, parkokat, elsősorba szabadidő eltöltés és rekreációs séta céljából. Ezen okokból kifolyólag az új építési beruházások esetén oda kell figyelni a zöldterületek megtartására és városon belüli arányára. Mór 2021-es településrendezési tervének értelmében lehet is számítani fakivágásokra és más további biológiailag aktív felületek csökkentésére. Az új terv 4,84 ha zöldterületet szüntet meg, és csak 1,83 ha új zöldterületet hoz létre a településszerkezeti tervben, azonban ehhez hozzájárul bizonyos zöldterületek (utak menti keskeny zöld sáv) átminősítése is. A településrendezési terv összességében környezetvédelmi szempontból pozitív, táj- és élővilágvédelmi szempontból sok jelentős intézkedést helyez kilátásba (például mezővédő erdsávoknak kijelölt új erdőterületek).

2.14.

Városi klíma

Mór város területe a Dunántúli-középhegység éghajlati körzetbe tartozik, melyben egyaránt jellemző a szubkontinentális és szubmediterrán hatás érvényesülése. A térségben kiegyenlítettebb a hőmérsékletjárás és csapadékeloszlás. A klimatikus elemzés Dunántúli-középhegység éghajlati körzet adatai alapján végezhető el, melyet a 48. táblázat összegez.

48. táblázat – A régió klimatikus adottságai

Mutató	Érték
Átlagos évi középhőmérséklet (°C)	10,81 °C
Tenyészedőszak alatti középhőmérséklet (°C)	17,81 °C
Fagyos napok száma:	21-22 nap
Havas napok száma:	16-17 nap
Hótakaró átlagos vastagsága (cm):	19 cm
Hőségnapok száma:	25-30 nap
Átlagos maximális hőmérséklet (°C)	22,1 °C

Mutató	Érték
Napsütéses órák száma:	1900-2000 óra

Forrás: OMSZ Önálló Időjárás-előrejelzési Osztály

Ám ettől eltérően a Móri-árok kifejezett, egységes karakterizálható mezoklimatikus bélyeget hordoz, amelyen belül számtalan mikroklimatikus elkülönülés tapasztalható. Az átlaghőmérséklet az 1971 – 2000 adatok alapján (NATér) +10-11 °C volt, mely az őszi és tavasz átlaggal megegyezett, míg a téli időszak átlaghőmérséklete +0-1 °C, a nyári időszaké 19-20 °C.

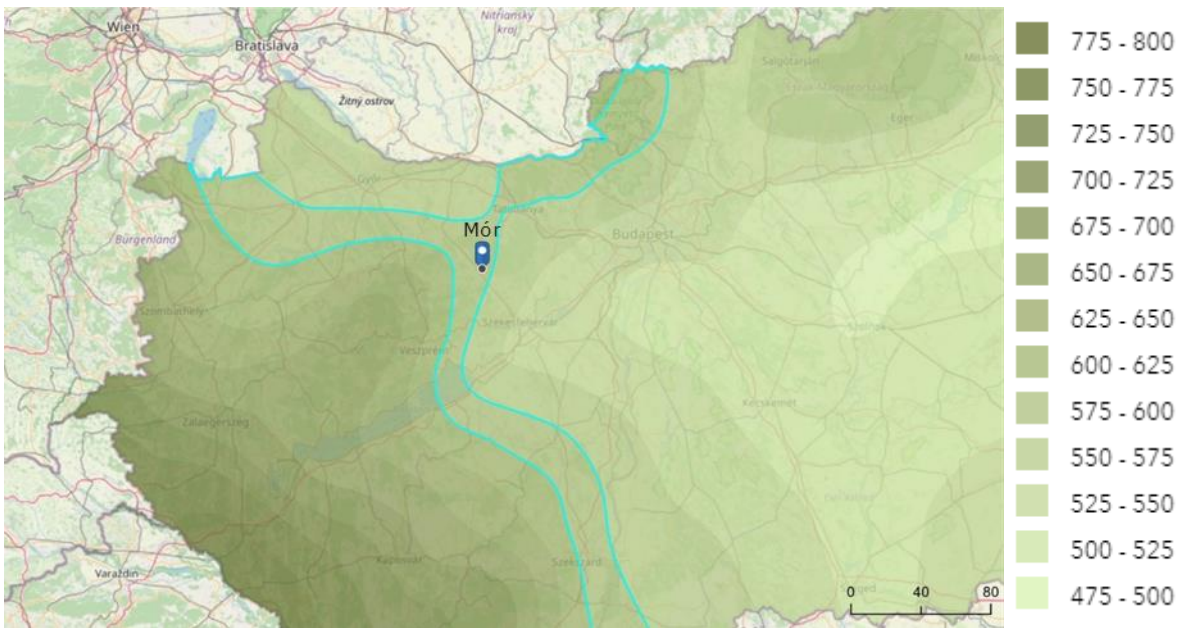
A várható átlaghőmérséklet változás a térségben a 2021-2050 időszakra az ALADIN-Climate klímamodell alapján Móron +1,2-2 °C, az 2071-2100 időszakra az 3-3,5 °C. Fontos kiemelni, hogy a Fejér vármegyei lakossági klímaváltozási attitűd az országos átlaghoz képest előbbre rangsorolt.

A térségben a szél az éghajlat egyik legfontosabb eleme, de nem csupán az éghajlat egyik jellemzője, hanem irányítója is. A legszelesebb hónap az április, a legcsendesebb az augusztus és október. A térségben évente átlagosan 152 szeles, 45 viharos nap (amikor a maximális szélsebesség eléri, illetve meghaladja a 15 m/s-ot) fordulhat elő. A 20 m/s-ot túllépő szélvihar általában 10 napon fordul elő. A leggyakoribb uralkodó szélirány az északnyugati áramlási irány, ritkán a Móri-árok hatására K-Ny-i irányú. A szélirányok évszakonkénti gyakorisága lényegesen változik ugyan, de az év nagy részén az uralkodó jelleg megmarad. Március és augusztus között emelkedik meg a szél erősségének nagysága. A település teljes területének 33%-a erdőterület – ami elsősorban a peremterületeken helyezkedik el -, azonban a teljes zöldterület fásítottságának mértékéről nem készült felmérés, aránya nem ismert. Annak következtében, hogy a településhez tartozó termőterületek csupán 7%-a erdő, így a város hűtésének, illetve a viharos szelek felfogásának feladatát kevésbé képes megoldani. Ezért is fontos, hogy a belterületen minél több zöldfelületet alakítsanak ki⁹⁷.

A térség csapadékmennyisége alapján az alábbi ábrán látható, Észak-Dél irányú egyenlő csapadék övbe tartozik, amely Magyarország közepesen csapadékos területei közé sorolható. Az éves átlagos csapadékmennyiség 575-600 mm, amelyből 125-150 mm tavasszal (közepes Magyarország más területeihez képest), 175-200 mm nyáron (kevés), 125-150 mm ősszel (kevés), 100-125 mm télen (közepes) jelentkeznek. A csapadék várható változása Magyarországon a 2021-2050 időszakra az ALADIN-Climate klímamodell alapján -25 és 0 mm, ami közepes várható hatásnak számít Magyarország más területeihez képest (minimum -50 mm, maximum 25 mm).

⁹⁷ Mór város Településfejlesztési Konceptiója (2017)

50. ábra – Átlagos évi csapadékösszeg Magyarországon az 1971-2000 időszakban (mm)

Forrás: NATér adatbázis

3. Területi lehatárolás

3.1. Közigazgatási lehatárolás

Mór helyileg Fejér megyében helyezkedik el, Fejér vármegye és Komárom-Esztergom vármegye határán, Veszprém vármegye határának közelében. A város Székesfehérvár és Dunaújváros után a vármegye harmadik legnépesebb városa, területe alapján a 4. legnagyobb Sárbogárd, Székesfehérvár és Csákvár mögött. Fejér megyében Mór járásközpont, a Móri járás kiemelt települése, mely összességében 13 települést foglal magában: Bakonycsernye, Balinka, Bodajk, Csákberény, Csókakő, Fehérvárcsurgó, Isztimér, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór, Nagyveleg, Pustavám, Söréd.

3.2. Foglalkoztatási vonzáskörzet

Mór város foglalkoztatási vonzáskörzete a KSH 2017-es „Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon” c. tanulmánya alapján kerül meghatározásra, mely az EURO-módszer segítségével határozta meg Magyarország munkaerőpiaci vonzáskörzeteit⁹⁸. A társadalomban jellemző, hogy a munkavállalók foglalkoztatási helye és lakhelye nem egyezik, mely esetében ingázásról beszélhetünk. Egy körzetben akkor alakulhat ki foglalkoztatási vonzásközpont, ha munkaerővonzása nagyobb térségre is kiterjed, több települést magában foglaló, jelentős pozitív ingázási egyenleggel rendelkezik. Alvó városról abban az esetben beszélünk, ha jellemzően lakófunkciót lát el, a helység foglalkoztatottjai akár napi szinten más településekre ingáznak munkavégzés céljából.

Mór jellemzően erősen pozitív ingázási egyenleggel rendelkezik. 2011-ben a városban 10 173 fő foglalkoztatott dolgozott, melynek 47%-a helyi lakos, 53%-a naponta más településről járt be, ingázott. 2017-ben ezen népszámlálási adatok alapján 84 magyarországi munkaerőpiaci körzetet határoztak meg, melyben Mór kiemelt szereppel bír, a Móri munkaerőpiaci körzet központja. A szomszédos körzetek a Tatabányai, a Győri, a Veszprémi és a Székesfehérvári.

⁹⁸ Forrás: KSH - Munkaerőpiaci körzetek Magyarországon (2017)
[<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/munkkor17.pdf>]

51. ábra – Munkaerőpiaci körzetek

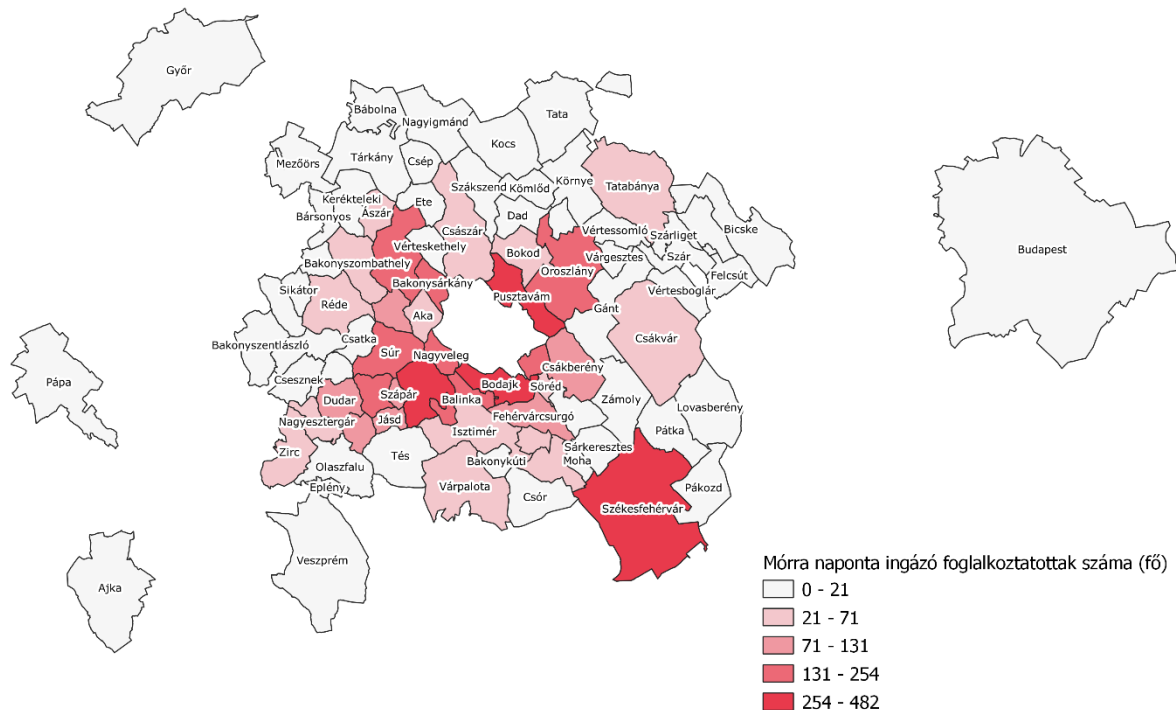
Forrás: KSH

A Móri munkaerőpiaci körzetbe összességében 23 település tartozik, melyek a következők:

- Fejér vármegye: Mór, Pusztavám, Csókakő, Nagyveleg, Bakonycsérnye, Balinka, Bodajk
- Veszprém vármegye: Csetény, Bakonynána, Jásd, Szápár
- Komárom-Esztergom vármegye: Súr, Csatka, Ácsteszér, Aka, Bakonysárkány, Bakonyszombathely, Réde, Bakonybánk, Kerékteleki, Ete, Ászár, Kisbér.

Fontos kiemelni, hogy a 84 vonzaskörzet közül a móriban volt a legalacsonyabb a belső foglalkoztatási arány: a körzetben élő foglalkoztatottak csupán 77%-a dolgozott a móri körzetben. A legjelentősebb ingázás a Székesfehérvári (10% feletti) és a Tatabányai munkaerőpiaci körzetbe irányult. A Móri térségben erősen jellemző az alvó falvak/városok jelenléte.

A környező összes település és a Móri munkaerőpiaci körzet ingázását Móra az 52. ábra mutatja. A Móri foglalkoztatási körzet településeiről 3 537 munkavállaló naponta ingázott Móra, mely a Móra ingázó foglalkoztatottak 67%-a. Minden települést figyelembe véve, összességében a legtöbb munkavállaló a városba Bakonycsérnyéről (482 fő), Bodajkról (464 fő), Pusztavámról (451 fő), Székesfehérvárról (332 fő) és Csetényről (254 fő) érkezett. Azon települések, melyek ingázóinak legnagyobb aránya Móraon dolgozott: Nagyveleg (80% - 215 fő), Pusztavám (68% - 451 fő), Szápár (61% - 114 fő), Bakonysárkány (61% - 198 fő) és Balinka (58% - 181 fő).

52. ábra - Móra naponta ingázó foglalkoztatottak száma (2011)⁹⁹

Forrás: 2011-es népszámlálási adatok alapján saját szerkesztés

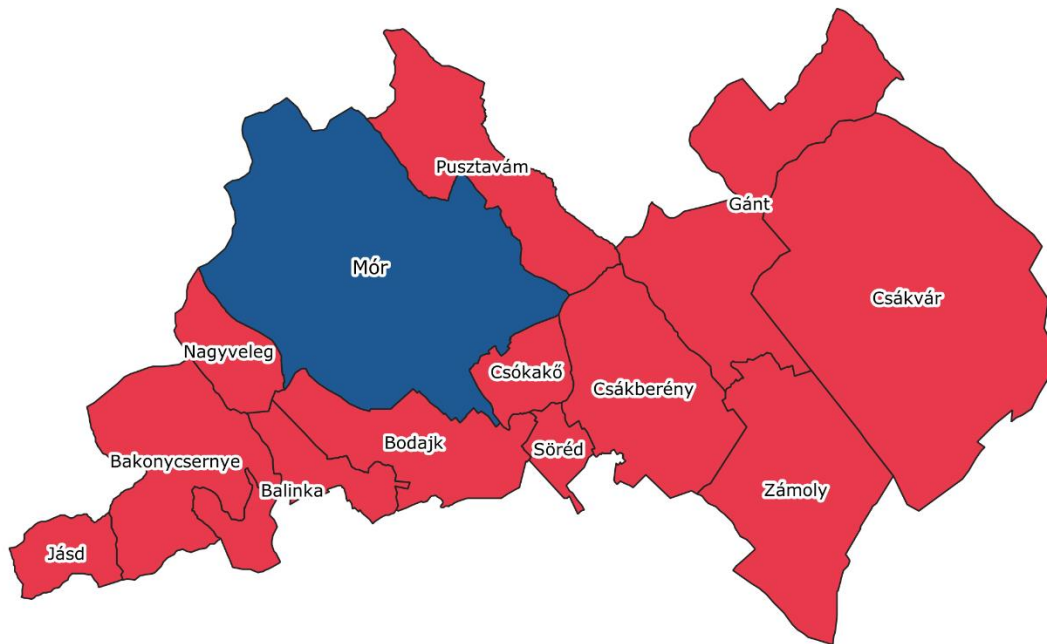
3.3. Hálózatos infrastruktúrák

A településen az ivóvíz-ellátásról és szennyvíz-elvezetéséről a Fejérvíz Zrt. gondoskodik, mely Székesfehérvár központú, Móron telephelye üzemel. A móri egység Bakonycsérnye, Balinka, Bodajk, Csákberény, Csákvár, Csókakő, Gánt, Jásd, Nagyveleg, Pusztavám, Söréd és Zámoly településeken nyújt szolgáltatást, Balinka Kisgyón településrészén, Gánt Gánt-Gránás és Vérteskozma településrészén, Mór Árkpuszta és Felsődobos településrészekén csak vízszolgáltatás működik.

Az energiaellátást és hírközlési hálózatok szolgáltatását országos szintű szolgáltatók nyújtják, vonzáskörzet nem rajzolható ki. A Mór hó Kft. nyújtotta távhőellátás helyi szintű szolgáltatás.

⁹⁹ A városba ingázók 5,8%-a egyéb településekről járt be.

53. ábra - Mór város hálózatos infrastruktúrájának területi lehatárolása

Forrás: Saját szerkesztés

3.4. Térségi szervezőerő

Mór identitását a magyar és sváb lakosság történelmi hagyományai határozzák meg. Térségi szinten a szervezőerőt jelentő identitás tényező kettős: a Móri-árok és a Móri borvidék központja. A Móri borvidéket 1996-tól hat település alkotja: Mór, Pusztavám, Söréd, Csókakő, Zámoly és Csákberény I. és II. osztályú szőlőkataszteri besorolású határrészei. Ismertebb borai közé az Ezerjő, a Királyleányka, az Irsai Olivér, a Zenit és a Rajnai Rizling tartoznak. A borvidék települései 2009-ben szerveződtek turisztikai desztináció menedzsment (TDM) egyesületbe, kiegészülve még Bakonycsernye, Balinka, Bodajk, Bodmér, Csákvár, Csetény, Fehérvárcsurgó, Gánt, Kincsesbánya, Nagyveleg Várgesztes településekkel.

A Móri-árok a Dunántúli-középhegység kistája, amely Mór, Bakonysárkány, Bodajk, Csókakő, Fehérvárcsurgó és Moha településeket foglalja magában. A mintegy 23 000 fős népességgel rendelkező terület német nemzetiségi gyökerekkel rendelkezik, amely identitásának egyik meghatározó eleme.

3.5.

Köz- és piaci szolgáltatások

Közzolgáltatások

Móron jelenleg két *bölcsőde* működik, melyek kihasználtsága teljes: a Nefelejcs Bölcsőde és a Meseház Óvoda-Bölcsőde. Az intézményekben elsősorban a helyi igények kielégítése a cél. A városban három *óvoda* üzemel: a Móri Pitypang Óvoda, a Móri Napsugár Óvoda, valamint a Meseház Óvoda-Bölcsőde. A három intézmény feladatellátási helye, körzete nem terjed ki a szomszédos településekre, azonban a Meseház Óvoda-Bölcsőde tagintézményt üzemeltet Magyaralmáson, Fehérvárcsurgón, Kincsesbányán, Nagyvelegen, Isztiméren és Söréden.

A környékbeli településekről nagyjából 500 általános- és középiskolás diák ingázik naponta Móra. A településen jelenleg négy általános, egy alapfokú művészeti iskola, egy gyógypedagógiai módszertani intézmény, egy művészeti iskola és egy középiskola tevékenységet folytató oktatási intézmény működik (lásd Általános iskolai köznevelés c. alfejezet). Az intézmények körzethatárai kiterjednek a szomszédos településekre: Nagyveleg és Söréd. Móra más településről bejáró általános iskolai tanulók aránya a nappali oktatásban az elmúlt évtizedben növekvő tendenciát mutatott, 2019-ben 26% volt. A Móri Radnóti Miklós Általános Iskolának tagiskolái, telephelyei működnek a környező településeken: Csákberény, Csókakő, Fehérvárcsurgó, Kincsesbánya, Magyaralmás. A Móri Pászti Miklós Alapfokú Művészeti Iskolának Móra kívül Bakonycsernyén és Csákberényen található telephelye. A településen egy gimnázium (Móri Táncsics Mihály Gimnázium), egy szakiskola (Móri Gárdonyi Géza), valamint egy kifutó szakközépiskola (Székesfehérvári Szakképzési Centrum, SzSzC) működik. Az elmúlt években a középiskolákban tanulók száma csökken, illetve a móri diákok aránya növekedésnek indult. Az iskoláknak technikai körzete nincs, azonban a járás más településein középfokú oktatási intézmény csak Bodajkon működik. A két intézmény tanulói létszáma jelentősen elmarad a település, illetve a járás általános iskoláinak létszámától, amely egyértelműen arra utal, hogy a középfokú oktatásban részt vevők más településeken vesznek részt a középfokú oktatásban. Móron és a járás más településein nincs felsőfokú oktatási intézmény, a legközelebbi elérhető települések Székesfehérvár és Győr, mely városok számos egyetemnek és főiskolának adnak otthont.

A Móri Járási Hivatal Népegészségügyi osztálya a térségben 28 településen látja el feladatát móri székhellyel és bicskei telephellyel. A móri védőnői szolgálat ellátást nyújt Csókakőn és Nagyvelegen. A szakrendelést az egész járásra vonatkozóan az Egyetemi Oktató Kórház Móri Telephelye látja el.

A városban a szociális közzolgáltatásokért a Szociális Alapszolgáltatási Központ (SZAK) felel, mely Mór mellett étkeztetési, házi segítségnyújtási, idős ellátási, valamint család- és gyermekjóléti szolgáltatásokat biztosít Isztimér, Fehérvárcsurgó, Kincsesbánya, Magyaralmás, Söréd településeken élők számára. Emellett a teljes járás számára Család- és gyermekjóléti központként üzemel (hatósági feladatokat lát el). A többi település a vonatkozó szolgáltatásokat önállóan kezeli. A Hajléktalanok Átmeneti Szállása Móra lát el hajléktalan ellátási feladatokat, a többi településen ilyen dedikált tevékenység nincs.

Kultúra területén kiemelésre kerül a Lamberg-kastély Művelődési Központ, Könyvtár és Muzeális Kiállítóhely, mely a járásban egyedül múzeumként, és a művelődési központként egyaránt

funkcionál. Jellemzően a járás összes településén megtalálható könyvtár, azonban a kastély könyvtára kiemelkedően nagyszámú, mintegy 60 ezer dokumentumot foglal magába. A járás több más településén is megrendezésre kerülnek kulturális események, azonban a megfelelő infrastruktúra hiányában (a művelődési házak szűkösége) ezek jellemzően szabadtéri rendezvények. Sport területén kiemelésre kerül az infrastrukturális ellátottság: a Wekerle Sándor Szabadidőközpont 6 sávós, 25 méter hosszú versenymedencéje és úszásoktatása, mely a térségben egyedülálló, valamint a 600 férőhelyes parkettás sportcsarnokkal, amely alkalmas nemzetközi kézilabda, kosárlabda, röplabdamerkőzések, tollaslabda versenyek megrendezésére. A járás településein hasonló minőségű infrastruktúra nem elérhető, jellemzően nyitott sporttelepekkel rendelkeznek.

Piaci szolgáltatások

Mór városban az élelmiszerláncok közül a Lidl, az Aldi, a SPAR, a Penny Market és a Coop nyitottak üzletet, melyek jellemzően szupermarket méretűek. Hipermarket nincs a településen, Győrben vagy Székesfehérváron elérhető. A járás egyéb településein kisebb Coop üzletek, vagy lánchoz nem tartozó kisboltok látják el a vásárlókat. Pénzügyi szolgáltatásokhoz kapcsolódóan a településen a K&H Bank, az ERSTE Bank, az OTP Bank és a Takarékbank tart fenn fiókot. Biztosítókat tekintve a Hungária Biztosító, a Generali Biztosító és a Groupama Biztosító van jelen. A járás többi településén személyes banki és biztosítási szolgáltatás nem érhető el. Kozmetikum és illatszerüzletből a városban a DM van jelen, a járás és térség többi településén nincs ilyen üzlet. Móron egy MOL benzinkút üzemel, amely a teljes járást kiszolgálja. Közműszolgáltatók közül az MVM Next Földgázszolgáltató üzemeltet ügyfélszolgálati irodát Móron. A Mór székhelyű államigazgatási intézmények listáját és körzetéhez tartozó településeket az 1. táblázat összegzi.

3.6.

Gazdasági célú együttműködések

Turizmus

A móri borvidék központjának Mór tekinthető, emellett a járásából négy település tartozik a borvidékhez (Csákberény, Csókakő, Pusztavám és Söréd), valamint a Székesfehérvári kistérségből Zámoly. Itt működik a Móri Borvidék Hegyközsége mintegy 820 taggal, 600 ha területen. A borturizmus fejlesztése Mór és környezetében elsődlegesen szálláshelyfejlesztésekkel (szálloda és panzió fejlesztések) és a kapcsolódó másodlagos fejlesztésekkel (elsődlegesen kulturális területen) történik, elsődlegesen hazai és európai uniós pályázati forrásokból. Mór és a móri járás szempontjából nagy jelentősége van, hogy Székesfehérvár turisztikai ereje, turista vonzó képessége erőteljesen növekszik. Mivel a járás közel fekszik a vármegyeszékhelyhez és jól megközelíthető, ezért egyre inkább vonzó turisztikai cél lehet a jövőben.

54. ábra – Móri borvidék

Forrás: Borkollégium - Bortankönyv 1.

Ipar

Mór tagja a Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszternek. A nagyklaszter tagjai között elsődleges cél a megfelelő közlekedési hálózat kialakítása (közúti, vasúti, esetenként vízi), továbbá ezzel párhuzamosan a helyi adottságokra alapuló gazdaságfejlesztés.

Mór szintén érdekelt a 2011-ben alakult Vértés-Duna Járműipari Klaszterben: területén működik több olyan vállalat, amely részt vett a klaszter alapításában, a település pedig aláírta a klaszter támogató együttműködési megállapodást Bicske, Kisbér, Komárom, Oroszlány, Pustavám, Tata és Tatabánya települések önkormányzataival. Jelenleg az ipari parkban 9 olyan vállalat működik, amely a klaszter tagja. A járás egyéb települései jellemzően munkaerejükkel vesznek részt a móri ipari park vállalatainak működésében.

3.7.

Agglomerációs lehatárolás

A KSH 2014-ben Magyarország agglomerációi és településegységei c. tanulmányában kijelölte a hazai agglomerációkat, agglomerálódó térségeket és a nagyvárosi településegységeket a 2001 és 2011-es népszámlálási adatok alapján. Mór városa az elemzésben nem került kiemelésre, illetve besorolásra sem. A várost a Székesfehérvári, a Veszprémi és a Tatabányai nagyvárosi településegységek, továbbá a Győri agglomeráció övezi. A Móri járás települései közül Isztimér, Kincsesbánya, Magyaralmás és Söréd a Székesfehérvári településegységekhez került besorolásra. Mór esetében ezek alapján nem beszélhetünk agglomerációs térségről, azonban különböző dimenziók mentén található kiemelt települések.

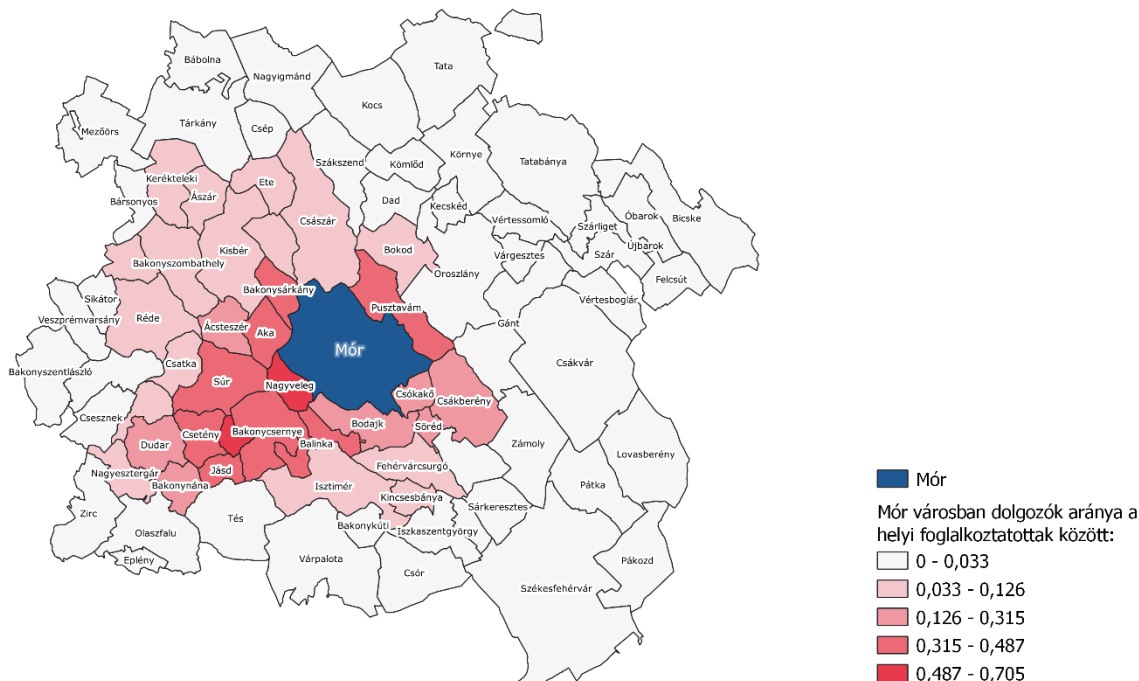
Fontos, hogy az ideiglenes és állandó vándorlás nem érhető el települési szinten, aminek következtében a nyers munkaerőpiaci és közszolgáltatási adatok alapján becsülhető a KSH elemzésén túl közvetetten az agglomerációs térség.

A munkaerőpiac foglalkoztatási és ingázási adatai alapján egyértelműen vannak kiemelt települések, melyek Mórhoz kapcsolhatók, a várostól függenek (55. ábra). Azon települések, melyek foglalkoztatottjainak legalább 30%-a, illetve jellemzően a település naponta ingázóinak több mint 50%-a Móron dolgozik a következők: Nagyveleg (foglalkoztatottak 71%-a Móron dolgozott, míg az ingázók 80%-a), Szápár (55% és 61%), Balinka (49% és 58%), Bakonysárkány (48% és 61%), Jásd (45% és 57%), Pusztavám (43% és 68%), Súr (41% és 56%), Aka (41% és 56%), Bakonycsérnye (40% és 52%), Csetény (36% és 47%) és Csókakő (32% és 42%). Ezen települések mind alvófalvak (a településen élő munkavállalók 65-90%-a naponta ingázott). A kiemelt települések és településen érvényes bérszínvonal között nem látható közvetlen kapcsolat (2011).

A közszolgáltatások és piaci szolgáltatások a 3.5 fejezetben kerülnek összegzésre. Látható, hogy ezen településekre több esetben is kitér a köz- és piaci szolgáltatások lehatárolása

Össességében megállapítható, hogy ezen elemzések alapján Nagyveleg, Szápár, Bakonysárkány, Jásd, Pusztavám, Súr, Aka, Bakonycsérnye, Csetény és Csókakő települések sorolhatók Mór agglomerációjához. Fontos kiemelni, hogy ez nem a hivatalos KSH lehatárolás, így tájékoztató jellegű, azonban az abban foglaltakkal nem mond ellent.

55. ábra - Mór városban dolgozók aránya az adott településen foglalkoztatottak közül (2011)

Forrás: 2011-es népszámlálás adatai alapján saját számolás és szerkesztés

49. táblázat - Várostérség lehatárolás szempontjai Mór városban

Tényező		Város szerepe	Települések köre	Települések száma vagy felsorolása
A) kötött	közigazgatási egység	járasközpont	járás települései	<u>Mór és további 12 település:</u> Bakonycsernye, Balinka, Bodajk, Csákberény, Csókakő, Fehérvárcsurgó, Isztimér, Kincsesbánya, Magyaralmás, Nagyveleg, Pustavám, Söréd
B) Rugalmas	agglomerálódás	agglomerációs központ	azon települések köre, ahonnan a lakosok munkavégzés és szolgáltatások igénybevétele	<u>Móri agglomerációs központ (10 település):</u> Nagyveleg, Szápár, Bakonysárkány, Jásd,

Tényező	Város szerepe	Települések köre	Települések száma vagy felsorolása
		céljából Mórhoz kötődnek	Pusztavám, Súr, Aka, Bakonycsernye, Csetény és Csókakő
foglalkoztatás	vonzáskörzet	az adott városba irányuló munkavégzési célú ingázás kibocsátó településeinek köre	<u>Móri foglalkoztatási vonzáskörzet (23 település):</u> Fejér vármegye: Mór, Pusztavám, Csókakő, Nagyveleg, Bakonycsernye, Balinka, Bodajk Veszprém vármegye: Csetény, Bakonynána, Jásd, Szápár Komárom-Esztergom vármegye: Súr, Csatka, Ácsteszer, Aka, Bakonysárkány, Bakonyszombathely, Réde, Bakonybánk, Kerékteleki, Ete, Ászár, Kisbér
funkcionális	közműellátás	A Fejérvíz Kft. móri telephelye által kiszolgált települések: ivóvíz-ellátás és szennyvíz-elvezetés szolgáltatások	<u>12 település:</u> Bakonycsernye, Balinka, Bodajk, Csákberény, Csákvár, Csókakő, Gánt, Jásd, Nagyveleg, Pusztavám, Söréd, Zámoly
	szolgáltató központ	A város által nyújtott alap, és középszintű köz- és piaci szolgáltatásokat napi szinten igénybe vevő térségi lakosok települései	8 település: Csákberény, Csókakő, Fehérvárcsurgó, Isztimér, Kincsesbánya, Magyaralmás Nagyveleg, Söréd
	szolgáltatói hálózati központ	Szociális Alapszolgáltatási Központ (SZAK) lefedettségi területe (étkeztetési, házi segítségnyújtási, idős ellátási, család- és gyermekjóléti szolgáltatások)	<u>4 település:</u> Fehérvárcsurgó, Isztimér, Kincsesbánya, Magyaralmás
térségi szervezőerő	borvidéki központ, Móri Borvidék TDM vezető települése, tájegységi (kistáji) központ	Móri Borvidék, Móri-árok kistáj, Móri Borvidék TDM	<u>18 település:</u> Bakonycsernye, Bakonysárkány, Balinka, Bodajk, Bodmér,

Tényező		Város szerepe	Települések köre	Települések száma vagy felsorolása
				Csákberény, Csákvár, Csetény, Csókakő, Fehérvárcsurgó, Gánt, Kincsesbánya, Moha, Nagyveleg, Pusztavám, Söréd, Várgesztes, Zámoly
	fejlesztési cél alapon	a térségi fejlesztéseket koordináló önkormányzat	Koordináló szerepet nem tölt be, együttműködik a térségi fejlesztéseket koordináló partnerekkel az adott dimenziók mentén (közmu, turisztikai fejlesztések és szolgáltatások, beszállítói hálózatok).	-

Forrás: FVS útmutató alapján saját szerkesztés

4.

Helyzetértékelés, szintézis

A helyzetértékelés munkarész feltárta a város társadalmi, gazdasági, környezeti jellemzőit, trendjeit. A jelen fejezet célja, hogy ezen jellegzetességeket összegezze az FVS 5 tervezési dimenziója mentén (prosperáló város, zöldülő város, digitális város, megtartó város és kiszolgáló város), mely inputok alapján kerül kidolgozásra, megfogalmazásra a stratégia alapját képező szintézis. Az egyes dimenziókhoz kapcsolódó vizsgálati szempontok az FVS Kézikönyve alapján kerültek kiválasztásra.

4.1.

Prosperáló város

A Prosperáló város c. munkarész Mór város helyi gazdaságfejlesztéséhez kapcsolódik.

A P1 pont a térségi gazdasági és innovációs ökoszisztéma jellemzőit mutatja be. Az elmúlt évtizedben a város gazdaságára egyértelműen a növekedés jellemző, melyhez a városi és térségi gazdasági ökoszisztéma egyaránt hozzájárul. A város és térségének gazdasági szerepe meghatározó, a Győr – Komárom – Tatabánya – Székesfehérvár négyszögben önálló szereppel rendelkezik. A település tagja a Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszternek, illetve a Vértes-Duna Járműipari Klaszternek. Az ágazati és térségi együttműködések között a Vértes-Duna Járműipari Klaszter Mór-Pusztavám-Oroszlány-Kisbér-Bicske-Tatabánya-Tata-Komárom településtengely mentén fennálló; vállalkozásokat, K+F és oktatási intézményeket, illetve önkormányzatokat magába foglaló szervezet, melynek célja a járműiparnak, mint a régió kiemelt kulcságazatának innovatív fejlesztése. Az önkormányzat elhivatott a helyi gazdaságfejlesztés mellett. A helyi gazdasági kulcsszereplők a nagyvállalatok. A legjelentősebb móri székhelyű vállalkozások az Adient Hungary Kft., a SEWS Komponens és Elektronika Európa Kft. és a BENTELEK Autótechnika Kft. A helyi gazdasági társaságok legmagasabb volumenű beruházásait figyelve egyértelmű a járműipar hangsúlyossága, a beruházások a foglalkoztatási színvonal emelkedését és az innováció-orientált technológiai fejlesztéseket célozták.

A P2 pont a helyi humán erőforrás jellemzőit összegzi, aminek kínálatát a lakosok gazdaságilag aktív része (49%-a) biztosítja. Az átlagos képzettség Mórton és a Móri járásban jellemzően alacsonyabb a magasabb területi szintekhez képest, azonban 2001-2011 időszakban növekedés figyelhető meg. Életminőség vizsgálata során látható, hogy a város lakossága kiemelkedik jövedelmi viszonyok tekintetében a járási-vármegyei-országos trendhez képest, illetve a jóléti indikátorok esetében a járás településeihez és az országos mutatók viszonyában. A településen élők egészségügyi ellátása pozitívabb képet mutat a magasabb területi trendekhez képest. Bár előregedő társadalom jellemzi Mórt, azonban a folyamat kevésbé súlyos az országos mutatók viszonyában. A munkaképes korú népesség (15-64 korosztály) 2015-ben 9 724 fő volt, 2020-ban 9 147 fő, vagyis 5 év alatt közel 6%-os csökkenés figyelhető meg. A munkaképes korú népesség nemek szerinti megoszlása közel azonos. A városban élő munkavállalók csupán

negyede ingázott naponta (2011), ami alacsony érték, vagyis Mór nem alvóváros funkciót tölt be, gazdasága erős potenciállal rendelkezik. A település a Móri munkaerőpiaci körzet központja. A városban a munkahelyek 52%-át más településen élő munkavállalók töltötték be (Bakonycsernyéről 482 fő, Bodajkról 464 fő, Pusztavámról 451 fő stb.). A település erős ipari arculattal bír, a foglalkoztatottak 43%-a ipari, építőipari foglalkozású. Az általános képzettség alacsonyabb mértékéhez magas foglalkoztatottság, alacsony munkanélküliség társul, ami azt a hipotézist erősíti, miszerint a város munkaerő-kínálata elsősorban a betelepült feldolgozóipari (kiemelten járműipari) foglalkoztatóknak biztosít, főként szakképzés nélküli, illetve középfokú szakképzettséggel rendelkező erőforrásokat.

A P3 pont a gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúrát, az oktatási-nevelési intézményrendszer jelenlétét mutatja be, melyek fejlesztése megjelenik a település fejlesztési céljai között. Általában a munkavállalás, illetve kiemelten nők esetében a gyermekvállalás után a munkaerőpiacra való korai visszatérés szempontjából fontos a gyermekek napközbeni elhelyezése. Móron a bölcsődei ellátás elsősorban a helyi lakosoknak biztosított, teljes kapacitáskihasználtsággal működik; míg az óvodai ellátás elégséges kapacitással üzemel. A településen alap- és középfokú oktatási intézmények működnek - gimnázium és szakiskola egyaránt. A városban és járásban felsőfokú képzés nem folyik, legközelebb egyetemek Székesfehérváron, Veszprémben, Győrben, Tatabányán és Budapesten található. A helyi köznevelési intézmények digitális felszereltsége erősítendő a gyermekek digitális készségeinek erősítése érdekében. A térségben a vállalatok és az oktatási intézmények között fennáll kapcsolat, azonban erősítendő, illetve a gyakorlat-orientált tudást biztosító duális szakképzés intézményrendszerének infrastrukturális és tartalmi kialakítása várat magára.

A P4 pont a gazdasági szereplők tőkeerejét mutatja be. A helyi vállalkozások tőkeereje, saját tőkéjük alakulása összességében erősen hullámzó képet mutat, 2018-ban elérve minimumát. A városban a helyi vállalkozások által megvalósult nagy volumenű beruházások jellemzően állami támogatással valósultak meg az elmúlt években. Ezen beruházások közül a legnagyobbak Frimo Hungary Kft. GINOP-2.1.1-15 K+F+I projektje, a Fehrer Hungaria Járműipari Kft. GOP 2.1.3-09 kapacitásbővítés projektje vagy a SEWS Komponens és Elektronika Európa Kft. GOP 2.1.3-11 technológia fejlesztésre és a foglalkoztatás támogatására irányuló projektje.

A P5 pont a helyi gazdaság ágazati szerkezetét mutatja be. Mór vállalkozásainak száma, aránya vármegyei és országos viszonylatban a C-feldolgozóipar, a G - Kereskedelem és gépjárműjavítás és az S-egyéb szolgáltatások nemzetgazdasági ágban emelkedik ki. A legmagasabb, 138 Mrd Ft-os árbevétel a Közúti jármű gyártása ágazatban keletkezik, míg jelentős a Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása ágazat (54 Mrd Ft) és a Fémfeldolgozási termék gyártása (52 Mrd Ft).

A P6 pont a helyi gazdasági infrastruktúra helyzetét mutatja be. Mór gazdasági infrastruktúrája magas minőségű. A város két kiemelkedő iparterülettel rendelkezik: Prof. Dr. Schindele Vendel (korábbi nevén: Észak-Nyugati) Ipari Park és a Velegi úti iparterület. A Prof. Dr. Schindele Vendel Ipari Park egyike a legsikeresebb ipari parkoknak Magyarországon, az 55 hektáros területének közel 92%-a megtelt. Az iparterület erőssége a teljes közművesítettség, a mellette futó, Győrt Székesfehérvárral összekötő 81-es főút és a területen keresztülhaladó Székesfehérvár-Komárom vasútvonal, illetve az önkormányzat infrastrukturális fejlesztései az elmúlt években. A Velegi út mentén elterülő ipari területen jellemzően helyi kkv-k található. Kapacitáshiány következtében az elmúlt években történt bővítés.

A P7 pont a helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mix jelenlétét elemzi. Ezen szolgáltatások közül kiemelendő az önkormányzat nyújtotta segítségek, lehetőségek. A helyi gazdaság menedzselésének megkönnyítése érdekében a város, több adatbázist is vezet a betelepült, működő és a potenciális vállalkozókról, vállalkozásokról, mely a kapcsolattartást, fejlesztéseket könnyíti meg. A HIPA mértéke a maximális 2%, azonban több rétegnek biztosított a HIPA adókedvezmény, adómentesség. Az óvodai és bölcsődei szolgáltatások a P3 - Gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra, oktatási-nevelési intézményrendszer jelenléte c. bekezdésben kerülnek bemutatásra.

A P8 pont az önkormányzat településfejlesztési forrásainak összetételét (saját forrás, támogatás) vizsgálja az elmúlt 5 évben. A város 2017-2021 között mintegy 5,7 milliárd forint Európai Unió támogatásban részesült pályázatokon keresztül, melyből 4,86 milliárd tekinthető településfejlesztési célúnak. A támogatások forrása a Területfejlesztési Operatív Program. Ugyanebben az időszakban Mór mintegy 73 millió forint hazai pályázati forrást nyert el, továbbá egyes projektek keretében nem közvetlen pénzügyi, hanem természetbeli juttatásban/fejlesztésben részesült. Ezekon túl a várost érintő fejlesztésnek tekinthető a Móri Petőfi S. Általános Iskola fejlesztése 200 millió forintos támogatással. A város saját forrásból 2,1 milliárd forint összegű beruházást hajtott végre, továbbá 1,6 milliárd forint értékben végzett felújításokat a város fenntartásában álló vagyonelemek 2017-2021 között.

A P9 - Önkormányzati település- és gazdaságfejlesztési együttműködés értékelési szempont esetében a Vértes-Duna Járműipari Klaszter tagságot fontos kiemelni, amely a P1 - Térségi gazdasági és innovációs ökoszisztéma bekezdésben került részletes bemutatásra.

50. táblázat - Prosperáló város dimenzió értékelési szempontjai - összefoglalás

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
A város, várostérség gazdasága	P1: Térségi gazdasági és innovációs ökoszisztéma jellemzői	<ul style="list-style-type: none"> Ágazati együttműködés: Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszter; Vértes-Duna Járműipari Klaszter. Kulcsszereplők: Mór Városi Önkormányzat, helyi nagyvállalatok. A legnagyobb volumenű helyi beruházások a foglalkoztatási színvonal emelkedését és az innováció-orientált technológiai fejlesztéseket célozzák.
	P2: A humán erőforrás jellemzői	<ul style="list-style-type: none"> Magasabb életminőség, alacsonyabb általános képzettség jellemző vármegyei-országos viszonylatban. A munkavállalók negyede naponta ingázott. A munkaerő-kínálat elsősorban a helyi feldolgozóipari, járműipari vállalkozásoknak biztosít alacsonyabb képzettséggel rendelkező erőforrásokat.
	P3: Gazdasági igényeken alapuló humán infrastruktúra, oktatási-nevelési intézményrendszer jelenléte	<ul style="list-style-type: none"> A bölcsődei ellátás teljes kapacitáskihasználtsággal működik, az óvodák kapacitása megfelelő. Alap- és középszintű oktatási intézmények vannak jelen (gimnázium, szakiskola), felsősokú oktatást nyújtó intézmény nem működik a járásban. Digitális infrastruktúra fejlesztése szükséges.

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
		<ul style="list-style-type: none"> A vállalatok és duális intézmények között fennáll kapcsolat, azonban erősítésre szorul.
	P4: Gazdasági szereplők tőkeereje	<ul style="list-style-type: none"> Erősen hullámozó képet mutat. A nagyobb volumenű beruházások jellemzően állami forrás bevonásával valósulnak meg.
	P5: A helyi gazdaság ágazati szerkezete	<ul style="list-style-type: none"> Nemzetgazdasági ágak közül a C, a G és az S emelkedik ki nagyobb területi szintekhez képest. Ágazati szinten árbevétel alapján a Közúti jármű gyártása, a Számítógép, elektronikai, optikai termék gyártása és a Fémmfeldolgozási termék gyártása ágazat emelkedik ki.
	P6: A helyi gazdasági infrastruktúra helyzete	<ul style="list-style-type: none"> Prof. Dr. Schindele Vendel Ipari Park: nagyobb vállalatok, 92%-os kihasználtság, teljes közművesítettség, kiemelkedő megközelíthetőség közúton és vasúton. A Velegi út menti iparterület: helyi kkv-k, bővítésre került, közművesítettség, kiemelkedő megközelíthetőség.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	P7: A helyi gazdaságot kiszolgáló szolgáltatási mix jelenléte	<ul style="list-style-type: none"> Önkormányzati nyilvántartás a kapcsolattartás megkönnyítése érdekében.
Az önkormányzat gazdálkodása	P8: Önkormányzat településfejlesztési forrásainak összetétele, s az elmúlt 5 év tendenciái a saját forrás és a támogatások megoszlását is vizsgálva	<ul style="list-style-type: none"> 2017-2021 időszakban 5,7 milliárd forint Európai Uniós támogatás, melynek 85%-a (4,86 milliárd Ft) településfejlesztési célú. 2017-2021 között 73 millió forint hazai pályázati forrást nyert el. A város saját forrásból 2,1 milliárd forint összegű beruházást hajtott végre, továbbá 1,6 milliárd forint értékben végzett felújításokat a város fenntartásában álló vagyonelemeken 2017-2021 között.
	P9: Önkormányzati település- és gazdaságfejlesztési együttműködések bemutatása	<ul style="list-style-type: none"> Vértés – Duna Járműipari Klaszter

Forrás: FVS Kézikönyv alapján saját szerkesztés

4.2.

Zöldülő város

A Zöldülő város c. fejezet az energetikai átálláshoz szükséges inputokat hivatott bemutatni, a jelenlegi állapot szerint.

A Z1 pont a zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi kiterjedését összegzi.¹⁰⁰ A körkörös gazdaság célja, hogy a szűkös erőforrások és környezeti szempontok következtében az egyszeri fogyasztás helyett az újrahasznosítást, újbóli felhasználást helyezze előtérbe – az olcsó, eldobható tömeggyártással szemben -, minél inkább kitolva a termék élettartamát. A városban 5 hulladékgyűjtő sziget került elhelyezésre, illetve megszervezésre került a szelektív hulladékgyűjtés lehetősége havi szinten, azonban csupán 5,7% a szelektív hulladékgyűjtésben elszállított települési szilárd hulladék aránya, 10 százalékponttal elmaradva az országos átlagtól. Az elmúlt 10 évben az összesen elszállított hulladék erős csökkenést mutat, ami a tudatos hulladékgazdálkodásnak, az újrahasznosítás előtérbe kerülésének az eredménye, azonban a településen továbbra is problémát jelent az illegális hulladéklerakás. A megújuló energiához kapcsolódó kérdések a Z4 pontban kerülnek részletesebb kifejtésre. Az energiatárolással kapcsolatban nincs elérhető információ. A 81-es főút melletti területen napelempark létesítése várható, mely terület besorolását a tulajdonosok kérésére az önkormányzat módosította. Egyéb, helyben alkalmazott környezettudatos megoldások például a házi komposztáló, klímaálló növények telepítése, hibrid/elektromos hajtású jármű használata vagy okos locsoló alkalmazása.

A Z2 pont a városi és várostérségi gazdasági vállalkozások környezetre gyakorolt hatásait vizsgálja. A városban működő vállalkozások környezetre gyakorolt hatása nem jelentős. Az ipari légszennyezés mértéke alacsony fokú, hiszen a településen nincs jelen folyamatosan működő, jelentős hatással bíró diffúz légszennyező forrás (bejelentés köteles légszennyező pontforrások vannak). A fontosabb légszennyezési indikátorok értéke rendszerint jelentősen a határértékek alatti a teljes régióban, a nagyobb városokban fordul elő eseti jelleggel ezen korlátok átlépése (pl. Székesfehérvár). Móron sugárzás-veszély nem fenyeget. A helyi zaj- és rezgésforrás elsősorban közlekedés eredetű: közúti forgalom, vasút. Az ipari zajkibocsátás a városban jól lehatárolható, ennek ellenére a lakosságot éri zajterhelés, aminek oka, hogy Mór kisvárosias jellege és kis mérete ellenére jelentős ipari parkja és ipari tevékenysége van. Az elmúlt években megnövekedett a városban a közúti és teherforgalom, ami erősebb, már-már zavaró zajforrással jár. Az országos és a városi korlátozások szabályozzák az ipari tevékenységek negatív hatásának határértékeit. A 81-es főút közelében, egyes beépített területeken nappal 65-75 dB közötti a terhelés mértéke, éjszaka 48-65 db. Az azonosított negatív tényezők hatását a tervezett elkerülőút megépítése, az Ipari Park környezetében tehergéptárolásra alkalmas területek létesítése enyhítheti. A város rendelkezik veszély-elhárítási tervvel és Környezetvédelmi Alappal.

A Z3 pont önkormányzat és intézményeinek energiagazdálkodását, az energiahatékonyságot támogató intézkedéseket mutatja be. Az Önkormányzat minden közintézmény fejlesztése esetében komoly hangsúlyt fektet az energiatakarékosságra, fenntarthatóságra. Az elmúlt években a helyi közintézmények jelentős része energetikailag korszerűsítésre került, melyet a Megalapozó tanulmány „Mór város saját tulajdonú és fenntartású intézményeinek energetikai állapota” c. táblázata összegez. Fontos kiemelni, hogy a forráshiány a megvalósuló fejlesztések műszaki tartalmát is nagyban befolyásolta, több esetben csak részleges korszerűsítés tudott megvalósulni, mely keretében az elektromos és gépészeti felújítás, vagy a megújuló energia termelő rendszer kiépítése elmaradt. A megújuló energiatermeléssel bővített projektek esetében napelemprendszer került kiépítésre. Ezen fejlesztésekkel biztosítható a gazdaságos üzemeltetés, az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése. Az eddigi fejlesztésekből kimaradt, önkormányzati fenntartású intézmények fejlesztése középtávon szükséges. Az önkormányzati ingatlan állomány energetikai jellemzői közepesek vagy rosszak, mely oka elsősorban

¹⁰⁰ Energiatermelés és tárolás kiépítettsége, körforgásos gazdaság jelenléte, a városban elérhető éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást ösztönző tevékenységek bemutatása.

forráshiányra vezethető vissza. Az ingatlanok jelentős részének szigetelése, fűtési korszerűsítése szükséges

A Z4 pont a közműhálózatot mutatja be (energiaközművek – megújuló energia jelenléte, aránya; csapadékvíz hasznosítása; vízgazdálkodás; szennyvízelvezetés rendszere). A városban a villamosenergiát az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. biztosítja, a gázt az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt., a távhőt a Mór hő Kft., míg az ivóvizet a Fejérvíz Zrt. szolgáltatja. A villamosenergiatermelés esetében a teljes MVM Csoport termelési adatai érhetőek el, mely alapján a megtermelt energia 80% a paksi atomerőműből, 3,5%-a megújuló energiaforrásból származott. A lakosság megújuló energiatermelésére nincs számszerű adat, azonban az elmúlt években jellemző a háztartási napelemparkok fejlesztése, különösen az állami támogatásoknak köszönhetően. A lakossági kérdőívben a válaszadók 14%-a használt megújuló energiát háztartásában (földhő, napenergia stb.). A közterületeken lehetőség szerint az önkormányzat tulajdonában lévő kútból származik a locsolóvíz. Csapadékvíz-felhasználás a saját tűzvíz tározó építésére kötelezett ipari létesítményekben történik. Az ivóvízhálózat a település egészén teljes mértékben kiépített, a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya a településen 96,7%, a központi belterületen a csatornahálózat teljes mértékben kiépített; Árkipuszta, Tímárpuszta, Felsődobos településrészek nem rendelkeznek csatornahálózattal.

A Z5 pont a közösségi közlekedési módokat mutatja be szolgáltatási oldalon. Mór jellemző közösségi közlekedési módja az autóbusszos utazás, a helyi és helyközi közösségi közlekedéssel járó feladatokat elsősorban ezen járművek látják el. A helyi szolgáltató az M-BUSSAL Kft., a helyközi a Volánbusz Közlekedési Zrt. A város rendelkezik vasúti elérhetőséggel, azonban ennek szerepe, a járatok számának gyakorisága az elmúlt években csökkent. E-járművek és különböző sharing szolgáltatások (bicikli, jármű, autó) tekintetében biciklikölcsönző működik a településen.

A Z6 pont a város zöldfelületi ellátottságát, környezeti állapotát, infrastruktúráját mutatja be, mely általánosságban jónak tekinthető. A település zöldfelületének aránya elégséges, minősége magas, hálózati rendszerbe integrálólódnak. A zöldterületek magas aránya jellemző a környező településekhez és a magasabb területi szintekhez képest. A város számos nagy kiterjedésű parkkal rendelkezik, melyek jelentős része ütemezetten felújításra került, kerül. Ezekben biztosítottak a pihenés, közlekedés feltételei. Az elmúlt években korszerű játszóterek, kutyafuttató, pihenőpadok, sétányok, közvilágítás, sportpályák, vizes elemek kerültek kialakításra. A növényállomány értékes része megóvásra, a cseréire szorulók értékes növényekkel helyettesítésre kerültek. A településen élők inkább elégedettek a zöldfelületek minőségével, melyek jellemzően heti egyszer látogatnak ki a szabadidő eltöltése, rekreációs séta vagy kültéri közösségi és kulturális programok céljából.

A Z7 pont a helyi természeti ökoszisztémák helyzetét jellemzi. A város természeti ökoszisztémáját a Vértes és a Bakony tulajdonságai határozzák meg. A települést körbevevő zöldterületen jelentős, 55%-os az erdőterületek aránya, míg 33%-a mezőgazdasági terület. Az ökológiai hálózat elemei közül a magterület és az ökológiai folyosó övezete található meg a város területén, melyből a magterületet (2 495 hektár) Mór nagy kiterjedésű, összefüggő erdőterületei alkotják (például Árki és Vajali erdők, Totoja). Az ökológiai folyosót (442 hektár) a települést átszelő Sövénykúti-patak, Mór-Bodajki-vízfolyás, Káposzta-ér, Által-ér vízfolyások és ezek környezete alkotja.

51. táblázat - Zöldülő város dimenzió értékelési szempontjai – összefoglalás

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
A város, várostérség szolgáltatási mixe	Z1: Zöld hálózatok és zöld szolgáltatások térségi kiterjedése: energiatermelés és tárolás kiépítettsége, körforgásos gazdaság jelenléte, a városban elérhető éghajlatváltozáshoz történő alkalmazkodást ösztönző tevékenységek bemutatása	<ul style="list-style-type: none"> A lakosság környezetvédelmi attitűdje pozitív. Körkörös gazdaság: az elmúlt években erősen csökkent az elszállított hulladék mennyisége, szelektív hulladékgyűjtés jelen van, hulladékszigetek működnek. Napelemparknak elkülönített terület.
A város, várostérség gazdasága	Z2: Városi és várostérségi gazdasági vállalkozások környezetre gyakorolt hatásai	<ul style="list-style-type: none"> Egyértelműen veszélyes, környezetszennyező tevékenységet folytató üzem nincs jelen a településen. Légszennyezés mértéke alacsony, sugárzás-veszély nem fenyeget. A zajszennyezés több területen előforduló jelenség.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodás	Z3: önkormányzat és intézményeinek energiagazdálkodása Településüzemeltetés: energiahatékonyságot támogató intézkedések bemutatása	<ul style="list-style-type: none"> Az önkormányzati intézmények jelentős része átesett energetikai korszerűsítésen, több esetben megújuló energiaforrás került kiépítésre. Az önkormányzati ingatlanállomány energetikai jellemzői közepesek vagy rosszak. Az Önkormányzat minden közintézmény fejlesztése esetében komoly hangsúlyt fektet az energiatakarékosságra, fenntarthatóságra.
Városi és várostérségi közművek	Z4: Közműhálózat: Energiaközművek – megújuló energia jelenléte, aránya Csapadékvíz hasznosítása Vízgazdálkodás, Szennyvízelvezetés rendszere	<ul style="list-style-type: none"> Energiatermelés: közszolgáltató esetében a fogyasztás 3,5%-a megújuló energia, lakossági oldalon a válaszadók 14%-a megújuló energiát háztartásában (mértéke nem ismert). Csapadékvíz hasznosítása: saját tüzivíz tározóval rendelkező ipari létesítmények. A város ivóvíz- és szennyvízrendszerét a Fejérvíz Zrt. koordinálja. Az ivóvízhálózat lefedettsége 100%, a közcsatorna-hálózaté 96,7%.

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
Városi és várostérségi közlekedés	Z5: Jellemző közösségi közlekedési módok szolgáltatási oldalon	<ul style="list-style-type: none"> Legjellemzőbb a helyi és helyközi buszjáratok. A településen kerékpárkölsönző üzemel.
Környezet- és természetvédelem	Z6: Zöldfelületi ellátottság	<ul style="list-style-type: none"> Elégséges, magas minőségű. Számos nagy kiterjedésű parkkal rendelkezik a város. A lakosok elégedettek a zöldfelületi területekkel.
	Z7: Természeti ökoszisztémák helyzete	<ul style="list-style-type: none"> Jelentős az egy főre jutó zöldterület nagysága. Ökológiai hálózat: magterület, ökológiai folyosó van jelen.

Forrás: FVS Kézikönyv alapján saját szerkesztés

4.3. Digitális város

A D1 pont a digitális technológia-szolgáltatók helyi jelenlétét mutatja be, melyek jellemzően az infokommunikációs szektorban vannak jelen. A városban több nagy hírközlési szolgáltató működik, például a Magyar Telekom, Vodafone Magyarország, Axian Kft. stb. A városban már elérhető a legfejlettebb technológia (az 1000 Mbit/s internet), az optikai kábelon keresztül internet/tv/telefon hozzáférés, azonban Felsődobos és Alsódobos területeken csupán a legalacsonyabb sebességű internetszolgáltatás van jelen. A lakosság több mint fele 100Mbit/s feletti szolgáltatással rendelkezik. A mobilszolgáltatók lefedettsége a teljes településen megfelelő, 2G és 4G internethálózat érhető el. Helyi szintű szolgáltatást, városi televíziót a Mór Városi Önkormányzat vállalata, a Mór Városi Televízió Nonprofit Kft. üzemeltet.

A D2 pont a digitális technológiát alkalmazó cégeket jellemzi, melyek jelen vannak mind a magánszektorban, mind a közszolgáltatók terén. A helyi vállalatoknál jellemző a kamerarendszer, illetve jelen van beléptetőrendszer egyaránt. Az elmúlt években a nagyobb vállalatok között egyre inkább elterjedt a vállalatirányítási rendszerek alkalmazása (pl. Piffner Bútor Mór Kft., MEGAKRÁN Nyrt., Ertl Faipari Kft.). Az Ipar 4.0 a legújabb ipari forradalomnak a fejlesztéseit foglalja össze, amikor a termelés során a termelőeszközök önállóan, hálózaton keresztül kommunikálnak egymással. A helyi termelési értékláncban több helyen is jellemző a gépesített, automatikus, akár robotikus elemekkel ellátott termelési folyamat. Ezen fejlesztések közül kiemelhető többek között például az NTCOM Informatikai Kft. alkatrész adagoló berendezésének beszerzése, a PFIFFER BÚTOR MÓR Fa-és Fémtermék-gyártó Kft. CNC vezérlésű gyalugép beszerzése vagy a Lincz és Társa Fémipari Kft. lézervágó gép beszerzése. A közszolgáltatók esetében jellemző a digitális megoldások alkalmazása a szolgáltatás több területén. A gázosztályozó a vezetékek nyomásellenőrzésére a település szintű gázfogyasztóknál automatikus szabályozókat épített be, az áramszolgáltató távvezérlést alkalmaz az elosztó

transzformátorok irányítása, felügyelete során, illetve a fogyasztókhöz folyamatosan kerülnek beépítésre okos szenzorok. A helyi vízmű a távmonitoring rendszerhez szenzorokat alkalmaz, amivel esetleges probléma esetén csökkenthető a reakcióidő.

A D3 fejezet célja Mór lakosságának digitális eszköz ellátottságának, kompetenciáinak, felhasználói szokásainak bemutatása a szolgáltatói adatok és a lakossági felmérés alapján. A vezetékes internet-előfizetések száma a településen 4 900 db, vagyis – ingatlanonként 1 előfizetéssel számolva – a háztartások nagyjából 85%-a rendelkezik vezetékes hálózattal. A kitöltők mindegyike használja az internetet¹⁰¹, jellemzően kommunikációs és kapcsolattartási céllal (89%), közösségi oldalakat látogattak (82%), ügyfélkapun keresztül intézték ügyeiket (81%), online szolgáltatásokat vettek igénybe (80%), ügyfélkapun kívüli ügyintézését végeztek (78%) vagy online tájékozódtak és információt szereztek (77%). 10 válaszadóból 7 napi munkavégzésre használta az internetet, 10-ből 7 fő szórakozásra. A kitöltők csupán 21%-a játszott online játékokkal (egyéb 6%). A válaszadók IT eszközök használatával kapcsolatos jártasságukat jellemzően átlagosra (51%) vagy átlag felettire (40%) értékelték. Akik az eszközök használata során segítségre szorulnak vagy nincsenek ilyen készségeik, azok a sokaság 5%-t teszik ki (4% nem tudta megítélni). A kitöltők körében legelterjedtebb elektronikus eszközök az okostelefon (96%), a notebook vagy laptop (62%), az okos/smart televízió (54%) és az asztali számítógépek (52%). 10 kitöltőből 3 rendelkezik okos órával és minden negyedik táblagéppel.

A D4 pont célja a digitális átállást lehetővé tevő infrastruktúra mennyiségi és minőségi jellemzőinek bemutatása, illetve a humán erőforrás digitális felkészültségének jellemzése a közszolgáltatásokat végző helyi intézményeknél. Az intézmények digitális eszköz ellátottságát illetően a humán közszolgáltatásokhoz kapcsolódóan alapvetően az oktatási intézményekhez áll rendelkezésre információ. Amelyik feladatellátási helyen van számítógép, ott internethozzáféréssel is rendelkezik az adott intézmény. Az adatok alapján az is látszik, hogy 2016-tól kezdve egy gépet átlagosan több diák használ. Általános iskolák és gimnáziumok esetében 2020-ban ez 7,1, illetve 7,6 volt, míg a szakiskoláknál mindössze 2 diák használ egy gépet.

A D5 pont a digitális ügyintézési lehetőségeket mutatja be a (köz)szolgáltatások területén, a digitális felkészültségi állapotot jellemzi. Ami a digitális fejlesztésekre vonatkozik, az EFOP-4.1.2-17-2017-00069 számú projekt keretén belül a Móri Radnóti Miklós Általános Iskola és a fehérvárcsurgói Károlyi József Tagiskolájának infrastrukturális fejlesztése történik (2022. szeptember végéig), mely keretén belül informatikai szaktantermek kialakítására is sor került a korszerű pedagógiai módszerek alkalmazását lehetővé téve. Az intézményi kérdőívek alapján a digitális transzformáció eszköze elsősorban a digitális eszközök beszerzését célozza, kevésbé tértek ki az intézmények a humán erőforrás digitális felkészültségére. Erre vonatkozó fejlesztések nem kerültek megnevezésre az intézményi kérdőívekben. Az uniós és egyéb fejlesztések elsősorban energetikai témájúak voltak. A lakossági felmérés eredményei alapján a humán közszolgáltatásoknál kevésbé játszik szerepet a digitális ügyintézés, mely alá a következő három kategória tartozik: 1. online ügyintézés/e-mail; 2. mobil applikáció; 3. digitális mérők és eszközök. Ezekkel szemben a hagyományos postai levelezés, a telefonos, valamint a személyes ügyintézés állnak, mint nem digitális csatornák. Az alapfokú oktatás (óvoda és általános iskola) esetén 18%, egészségügyi alapellátás esetén 10%, kulturális szolgáltatások esetén 24%, szociális ellátás esetén 7% a válaszadók között azok aránya, akik a digitális

¹⁰¹ Torzító hatást eredményez, miszerint a kérdőív online kitölthető formában volt elérhető a lakosság számára.

ügyintézés valamely formáját választották. A válaszokból az látszik, hogy a digitális ügyintézés nem elterjedt a humán közszolgáltatások esetében. Közszolgáltatások terén a személyes ügyintézés a legelterjedtebb a lakossági visszajelzések alapján. Egyedül a Móri Városi Önkormányzat Ellátó Központ emelte ki fejlesztési igényként, hogy rövid távú célja a digitális ügyintézés támogatására egy weboldal létrehozása, amely megkönnyíti a lakosság hozzáférését a szolgáltatáshoz. A városi szolgáltatások igénybe vételére az önkormányzat által fejlesztett önálló applikáció nem áll rendelkezésre. Az egészségügyi ellátásban az adminisztráció intézhető online (email, applikáció, weboldal). A szolgáltatók közül az E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt. és az E.ON Dél-dunántúli Gázhálózati Zrt., a Fejérvíz Kft. biztosít online ügyintézés, applikációs hozzáférést. A Mórhő Kft. esetében a digitális felkészültség alacsonyabb fokú. A közműszolgáltatók közül, ahol rendelkezésre áll a szükséges infrastruktúra, jellemzően online kerülnek kapcsolatba a fogyasztók.

A D6 pont a digitális feladatszerzés helyzetét mutatja be a közfeladat ellátásban. A közfeladat ellátáshoz a digitális alapú feladatszerzésre kevés példa hangzott el humán közszolgáltatások esetében az intézményi interjúk alapján. Ahogy korábban is olvasható volt, az intézményi kérdőívek alapján a digitális transzformáció eszköze elsősorban a digitális eszközök beszerzését célozza, hiszen a megfelelő ellátottság az előfeltétele a feladatszerzés bizonyos mértékű digitalizációjának. A kérdőívek alapján a lakosságnak lehetősége van digitális ügyintézésre, azonban lassan terjed. A hulladékkezelők gyakran a hulladék elszállításának gyakoriságát szerződéses feltételeken túl, igény alapon, illetve a bejövő adatok alapján határozzák meg.

A D7 pont a digitális adatbázisok alkalmazását és az adatfeldolgozást mutatja be az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épület-infrastruktúrák esetében, és az épületüzemeltetés során. Mind a MÓR-HOLDING Kft. mind a Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda rendelkezik digitális adatbázisokkal az általuk kezelt ingatlanportfólió alapadatai (bérlok, jellemzők, alapvető műszaki állapot). A bérlok igényeit, észrevételeit a szervezetek email formájában is képesek fogadni. Digitális épületüzemeltetési szolgáltatások nem állnak rendelkezésre, egyes ingatlanok esetében felszerelésre kerültek okos mérőórák, amelyek elsődlegesen az önkormányzatot védik a bérlok késedelmes közműdíj fizetésével szemben.

A D8 pont a településen megtalálható környezeti szenzorok fajtáit, egyéb jellemzőit, kapcsolódó adatmenedzsmentet mutatja be. Környezeti szenzorok működnek Móron. A levegő minőségét heti gyakorisággal a Fejér Vármegyei Kormányhivatal Népegészségügyi Főosztálya vizsgálja, NO² szennyezettséget mérnek a városban 2 manuális mérőállomáson, a Polgármesteri Hivatal területén és a Kórház utcában elhelyezett szenzorok segítségével. A népegészségügyi főosztály a mérési adatokat a <http://levegominoseg.hu/manualis-merohalozat> honlapon tartja nyilván, publikálja. Automata mérőállomás a térségben Székesfehérváron működik. Más környezeti szenzor a városban nincs elhelyezve.

A D9 pont a digitális megoldásokat mutatja be a helyi közösségi és közúti közlekedésben (lakossági applikációk, forgalomirányítás, parkolást támogató megoldások stb.). A digitális megoldások megtalálhatók a távolsági közösségi közlekedésben résztvevő szolgáltatóknál (autóbusz – Volánbusz Zrt. és vasúti – MÁV Zrt. közlekedés): applikáció, online menetrend és jegyvásárlás. A lakossági kérdőívre válaszadók csupán 5%-a használ lakossági applikációt az autóbusz és vasúti közlekedés során. A helyi autóbusz személyszállítás esetében kizárólag az autóbuszvezetőnél vásárolható jegy az autóbuszra történő felszálláskor, azonban a menetrend online is elérhető. A parkolás ingyenes a város teljes területén, így online jegyvétel nem szükséges, azonban a szabad parkoló elhelyezkedéséről és számáról nem érhető el strukturáltan és kumuláltan információ online. A városban megkönnyíti a közúti közlekedést,

hogy a legnagyobb GPS/térkép-szolgáltatók adatbázisában feltérképezésre került a város teljes területe, ezáltal igénybe vehető a szolgáltatás.

A D10 pont a város közmű-működtetésének szenzoros követését mutatja be. A közmű-szolgáltatók esetében a működtetés szenzoros követése jelen van, mely a D2 - Digitális technológiát alkalmazó cégek bekezdésben bemutatásra került. A gázszerelő, az áramszolgáltató és a helyi vízmű is alkalmaz szenzorokat és okos megoldásokat a szolgáltatás során, növelve a hatékonyságot.

A D11 pont a lakossági digitális megoldásokat mutatja be. A közmű-szolgáltatók közül több is működtetnek digitális rendszereket. A Fejérvíz Zrt.-vel a lakosság jellemzően online ügyintézés vagy e-mailen keresztül kerül kapcsolatba, azonban elérhető mobilapplikáció is. Az E.ON a gáz- és áramszolgáltatás területén is rendelkezik mobilapplikációval és online ügyfélszolgálat, ügyintézés lehetősége is biztosított. A lakosság az áramszolgáltatóval jellemzően online ügyintézés vagy e-mailes levelezés során kerül kapcsolatba (53%) – gázszerelőtől nem készült felmérés. A MórHő Kft., mint a helyi távhőszolgáltató rendelkezik online elérhetőséggel, ügyintézési lehetőséggel, azonban mobilapplikáció nem érhető el. A lakosság a távhőszolgáltatóval jellemzően nem kerül kapcsolatba (53%), ha igen, akkor az online ügyintézés (19%) jellemző. A település szilárd hulladékgyűjtését a Depónia Hulladékkezelő és Településtisztasági Nonprofit Kft. végzi, mellyel a lakosság jellemzően online vagy telefonon kerül kapcsolatba. Közterületi okos megoldások nem érhetőek el.

52. táblázat - Digitális város dimenzió értékelési szempontjai - összefoglalás

Szakági területek	Értékelési szempontok	
Város és térsége gazdasága	D1: Digitális technológia-szolgáltatók helyi jelenléte	<ul style="list-style-type: none"> Infokommunikációs szektor: kábelszolgáltatóknál és mobilszolgáltatóknál magas minőségű technológia érhető el a településen, kivéve Felsődobos és Alsódobos településrészek. Városi televízió működik.
	D2: Digitális technológiát alkalmazó cégek	<ul style="list-style-type: none"> Magánszektor: beléptetőrendszer, kamerarendszer, vállalatirányítási rendszer, okos megoldások, IPAR 4.0 megoldások. Közszolgáltatók: távvezérlés, szenzorok alkalmazása.
A város és várostérség társadalma	D3: A lakosság digitális eszköz ellátottsága, kompetenciák, felhasználói szokások	<ul style="list-style-type: none"> Vezetékes hálózat nagyjából a háztartások 85%-ában érhető el. Az internethasználat elterjedt; jellemzően kapcsolattartás/kommunikációs, közösségi oldalak látogatása, ügyintézés/tájékozódás céllal. IT eszközök használata elterjedt, legjellemzőbb az okostelefon. A lakosság kevesebb, mint tizede szorul segítségre az eszközök használata során vagy nem tudja megítélni készségeit.

Szakági területek	Értékelési szempontok	
A város, várostérség szolgáltatási mixe	D4: A digitális átállást lehetővé tevő infrastruktúra mennyiségi és minőségi jellemzői a humán erőforrás digitális felkészültsége a közszolgáltatásokat végző helyi intézményeknél	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Oktatási intézmények esetében a diákok számítógéphez való hozzáférése megoldott. A szakiskolákban a legalacsonyabb az egy számítógép diákokra jutó száma. ▪ A humán erőforrás digitális felkészültségére vonatkozó fejlesztések nem kerültek megnevezésre az intézményi kérdőívekben.
	D5: Digitális ügyintézési lehetőségek a (köz)szolgáltatások területén, digitális felkészültségi állapot	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A lakosság kis százalékban veszi igénybe a humán közszolgáltatások esetében a digitális ügyintézés lehetőségeit. ▪ A közműszolgáltatók esetében, ahol kiépített a digitális infrastruktúra, ott jellemzően online kerülnek kapcsolatba az ügyféllel.
	D6: Digitális feladatszervezés helyzete a közfeladat ellátásban	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jellemzően lehetőség van digitális ügyintézésre, online időpontfoglalásra a humán közszolgáltatások terén, azonban lassan terjed.
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	D7: Digitális adatbázisok és adatfeldolgozás az önkormányzati tulajdonú, fenntartású épület-infrastruktúrák esetében, digitális épületüzemeltetés	<ul style="list-style-type: none"> ▪ MÓR-HOLDING Kft., Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda: digitális adatbázis tartalmazza az ingatlanok és bérlők alapadatait. ▪ Digitális épületüzemeltetési szolgáltatások nem állnak rendelkezésre.
Környezetvédelem, városi klíma	D8: Környezeti szenzorok fajtái, egyéb jellemzői, kapcsolódó adatmenedzsment	<ul style="list-style-type: none"> ▪ NO² szennyezettséget 2 helyen mérnek a városban manuális szenzorok segítségével. ▪ Az adatok online kerülnek publikálásra.
Városi és várostérségi közlekedés	D9: Digitális megoldások a helyi közösségi és közúti közlekedésben (lakossági applikációk, forgalomirányítás, parkolást támogató megoldások stb.)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Helyi tömegközlekedés: menetrend elérhető, azonban online jegyvételre nincs lehetőség. ▪ Távolsági tömegközlekedés: elérhető applikáció, online jegyvétel, menetrend – alacsony a felhasználók aránya. ▪ Közúti közlekedés: GPS szolgáltatás elérhető a város teljes területén. Parkolás esetében nincsenek digitális megoldások.
Városi és várostérségi közművek	D10: Közmű-működtetés szenzoros követése	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Vízzolgáltatás: távmonitoring rendszer ▪ Áramszolgáltatás: elosztó transzformátorokban szenzorok, lakossági szenzorok alkalmazása, távvezérlés lehetősége biztosított. ▪ Gázzolgáltatás: vezeték nyomását mérő szenzorok vannak beépítve.
	D11: Lakossági digitális megoldások	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fejérvíz Zrt.: online ügyintézés, mobilapplikáció. ▪ E.ON a gáz- és áramszolgáltatás: online ügyintézés, mobilapplikáció. ▪ Mórhó Kft.: online ügyintézés. ▪ Depónia Kft.: online ügyintézés.

Szakági területek	Értékelési szempontok
	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Közterületi okos megoldások nem érhetőek el.

Forrás: FVS Kézikönyv alapján saját szerkesztés

4.4.

Megtartó város

Az elmúlt évtizedben a város demográfiai helyzete (M1 pont) megváltozott. Az állandó- és lakónépesség csökkenése jellemző, az évtized végére a két mutató közel azonos. Az állandó népesség csökkenésének üteme magasabb. Korösszetétel alapján a 15-64 évesek számának visszaesése a legjelentősebb, közel 6%. Megfigyelhető az elöregedő társadalom problémája Mórban is, azonban a vármegyei és országos trendekhez képest kedvezőbb egyelőre (2015-2020 időszakban 15%-os növekedés látszik a 65 évesek és idősebbek körében). A városban tapasztalható népességcsökkenés elsődleges oka az elvándorlás, nem a természetes szaporulat negatív egyenlege. Az állandó vándorlási mérleg 2010-2020 időszakban erősen negatív, az ideiglenes odavándorlók száma azonban pozitív értéket mutat. Mindezek alapján látható, hogy azok száma jelentős, akik nemcsak ideiglenesen, hanem véglegesen elhagyják a települést. A településen élők közül jelentős a német lakosság (8,3%). Vallás alapján a katolikusok és reformátusok jellemzők. A lakosság általános képzettsége alacsonyabb a magasabb területi értékekhez képest, azonban 2001 és 2011 között javulás figyelhető meg. A város munkaerőpiacán a magas foglalkoztatottság jellemző, az ipari foglalkoztatottak magas arányával. Fontos kiemelni, hogy a tartós (180 napon túli, egy éven túli) álláskereső száma a városban és a járásban 2015 és 2019 között a magasabb területi trenddel ellentétes képet mutat, gyenge növekedés figyelhető meg; illetve a koronavírus válság hatása összességében erőteljesebben jelentkezik a településen élő foglalkoztatottnál a vármegyei és országos mutatókhoz képest. Mór a Móri foglalkoztatási körzet központja. Az ingázási adatokat az M3 - Térségi mobilitási trendek bekezdés összegzi. Az önkormányzat aktívan részt vesz a városi közmunkaprogramban, aminek célja, hogy a résztvevő munkavállalók visszajussanak az elsődleges munkaerőpiacra. A helyi lakosok átlagjövedelme jellemzően magasabb a nagyobb területi trendekhez képest, 2019-ben az egy lakosra jutó éves átlagos nettó jövedelem 1 650 382 Ft volt, közel 25%-kal magasabb az országos átlagnál. Mórban a jóléti indikátorok jellemzően pozitívabb képet mutatnak a járás településeihez és országos mutatókhoz képest.

Az M2 pont a helyi identitást meghatározó tényezőket és azok szerepét a helyi /térségi közösség alakításában jellemzi. A helyi identitást erősítő tényezők között meghatározók a helyi közösségteremtő programok, hagyományok, a vallás és a civil szervezetek. A közösségi élet terei közül a Lamberg-kastély, a Szent István Park és a Kapucinus-tér emelhető ki. A legfontosabb helyi rendezvénysorozat az évente megrendezésre kerülő Móri Bornapok és a MÓRIKUM Kultúr-Fröccs-Fesztivál. A településen 3 egyházközség működik (katolikus, református és az evangélikus) és 3 templom található (Móri Szent Kereszt templom, Móri Szentháromság-templom, Móri Református Lelkészi Hivatal). A város közösségi életének felpezsdítésében számtalan szervezet és csoport vesz részt, például lakóközösségek, a munkahelyek, az oktatási,

szociális intézmények, a templomok, a civil szervezetek vagy a sportegyesületek. A civil szervezetek fontosak és meghatározók a város életében, Fejér megyében a harmadik legtöbb civil szervezet Mórton működik.

Az M3 pont a térségi mobilitási trendeket jellemzi, melyek közül az ingázás mérhető. Mór a Móri munkaerőpiaci körzet központja. A 2011-es népszámlálási adatok alapján a város helyben foglalkoztatottjainak száma 10 173 fő, melynek 47,1%-a (4864 fő) helyi lakos, 52,9%-a (5309 fő) naponta más településről járt be. Ez azt jelenti, hogy Mórton minden második foglalkoztatott bejáró volt, ami az ipari terület nyújtotta lehetőségeknek is köszönhető. A Mórról más településre eljáró 1519 foglalkoztatott céltelepülései között megemlítendő Székesfehérvár (504 fő), Oroszlány (100 fő) és Budapest (76 fő). A legtöbb munkavállaló Móra Bakonycsernyéről (482 fő), Bodajkról (464 fő), Pusztavámról (451 fő), Székesfehérvárról (332 fő) és Csetényről (254 fő) érkezett. Az elmúlt években a település munkaerőpiacán jelen vannak a külföldi munkavállalók, azonban nehézséget okoz, hogy a városban nem működik munkásszálló. A foglalkoztatási adatok alapján a napi ingázás mérlege Móra vetítve pozitív volt, ugyanakkor a település vándorlási egyenlege 2010-2019-es időszakban végig negatív, mely az elvándorlást bizonyítja. Célszerű a 2022-es népszámlálási adatok alapján a foglalkoztatási adatok kiértékelése és a népességfogyás okainak feltárása.

Az M4 pont a helyi társadalmi rétegződést mutatja be és a fennálló konfliktusokat összegzi. A településen 3 településrész rajzolódik ki: a Belső városrész, az Ipari terület és Bányász-telep, illetve a Kertváros. A belső városrészben található Mór központja, intézményei. Az Ipari terület az Prof. Dr. Schindele Vendel Ipari Parkot és a Velegi úti iparterületet foglalja magába. Ebben a városrészben a legalacsonyabb az átlagképzettség (fiatalos korszerkezet) és legmagasabb a foglalkoztatottság (ipari munkavállalók). A Kertváros Mór kisvárosi, sajátos arculatát mutatja, kertvárosias jellegű övezet. A Bányász-telep földrajzilag elkülönül, a Vén-hegy szőlősdombjai választják el a város többi részétől. A Kertváros közel helyezkedik el az Ipari területhez, aminek következtében már-már zavaró a közlekedési terhelés, zajterhelés. Mór város 2015-ös Integrált Településfejlesztési Stratégiája (ITS) a 2011-es népszámlálási adatok alapján megállapította, hogy Mór külterületén elterülő Árkipuszta valódi szegregátum és Felsődobos szegregációval veszélyeztetett terület. Az ITS keretében Anti-Szegregációs Program készült. Árkipuszta lakosságára a fiatalos korszerkezet, alacsony képzettség és jövedelmi viszonyok és magas munkanélküliség jellemző. Egyéb lehetséges beavatkozási területek a településen: Vásártéri utca, Futár – Kossuth – Martinovics utca közti terület, Deák Ferenc utca 81-es úti felüljáró környéke, Wekerle utcai hosszú telkek, roma udvarok, kórházépület, speciális iskola utáni park (Petőfi utca – Vértes utca), buszpályaudvar területe rendbetételt igényel.

Az M5 pont a civil tevékenységek jelenlétét jellemzi, illetve a civil szerepvállalást a közfeladatok ellátásában mutatja be. Mór Városi Önkormányzat különböző civil szervezetek közreműködésére számít és épít annak érdekében, hogy a kötelező és önként vállalat feladatait elláthassa. Szociális, köznevelési, gyermekjóléti és egészségügyi területeken is bevon városi civil szervezeteket, mint partnereket. Ebben az együttműködésben az önkormányzat évi rendszerességgel anyagi támogatást nyújt a szervezeteknek, melyre pályázatokon keresztül lehet szert tenni. A civil szervezetek listája a tanulmány 2.6.4 Közösségi művelődés, kultúra c. fejezetben kerül kifejtésre.

Az M6 pont célja az esélyegyenlőség biztosításának bemutatása a humán közszolgáltatások elérhetőségének területén. A városnak fontos az esélyegyenlőség biztosítása a különböző helyzetű személyeknek, humán közszolgáltatások elérhetőségének egyenlő biztosítása. Mór Helyi Esélyegyenlőségi Programja a 2015-ben elkészült ITS keretében került kidolgozásra. A HEP

helyzetelemzés része a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok oktatási, lakhatási, foglalkoztatási, egészségügyi és szociális helyzetét elemzi és ezen vizsgálat alapján fogalmazza meg az esélyegyenlőség biztosításához szükséges lépéseket, akciót:

- A Közoktatási esélyegyenlőségi és intézkedési terv alapján a városban az alapfokú művészetoktatás, a gyógypedagógiai tanácsadás, nevelési tanácsadás, logopédiai ellátás, gyógytestnevelés, gyermekjóléti szolgáltatás és iskolai napközi érhető el. A hátrányos helyzetű és sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek arányában az iskolák és évfolyamok között nem látszik szignifikáns eltérés, azonban az SNI-s gyermekek aránya az országos átlagnál alacsonyabb. Az árkipusztai (azaz szegregátumban élő) gyermekek eloszlának az osztályok között, az esetükben gyakori hiányzások és az oktatástól való távolmaradás figyelhető meg. Az önkormányzati ösztöndíjakkal igyekszik támogatni a közép- és felsőoktatásban tanuló fiatalokat (Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjrendszer, Arany János Tehetségkutató program).
- A 31/2015.(VIII.31.) önkormányzati rendelet szabályozza az önkormányzati ingatlanok igénybe vételét, Mór Városi Önkormányzat biztosít a helyi lakosok számára szociális alapon lakhatási lehetőséget. A szociális bérlakásokért járó térítési díj jelentősen a piaci ár alatt marad, egyúttal a kereslet egyértelműen meghaladja a kínálatot. Az alacsony bérelti díjak és forráshiány következtében nem lehetséges az ingatlanok modernizációja, azok állapota változó. A szociális bérlakások mellett az önkormányzat lakbértámogatást is nyújt a rászorulóknak.
- A munkanélküliek számára az önkormányzat több lehetőséget is kínál. A közfoglalkoztatás biztosításával cél a személyek visszajuttatása az elsődleges munkaerőpiacra, illetve a képzési programokkal igyekeznek elősegíteni a munkához való hozzáférés esélyegyenlőségét. Az esélyegyenlőség biztosításának további eszköze a különböző támogatások nyújtása: kötelező pénzbeli és természetbeni szociális ellátások, önkormányzati támogatások.
- Az egészségügyi alapellátás biztosítását törvény írja elő. A városban az alapellátáson túl a Fejér Vármegyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Móri Telephelye biztosít szakellátást. Esélyegyenlőségi szempontból az alapellátásban nincs kizárás, azonban fennáll annak veszélye, hogy a hátrányos helyzetű csoportok nem tudják igénybe venni a szakellátást, az állami egészségügy jelentős várólistája negatív érinti őket, magánellátás lehetősége a jövedelmi korlátok következtében pedig nem lehetséges.
- Szociális alapon biztosít a város különböző ellátást, szolgáltatásokat. Az önkormányzat az étkeztetést, házi segítségnyújtást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, és nappali ellátást az Szt. 86.§(1) bekezdése alapján kötelezően biztosítja.

Az M7 pont a leszakadó/veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózását biztosító városi és térségi akciókat, projekteket és szervezeteket mutatja be. A leszakadó / veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózását több területen is támogatja az önkormányzat, különböző városi és térségi akciók mentén, más szervezetek bevonásával. A Helyi Esélyegyenlőségi Programban kiemelt célcsoportként a romák, a mélyszegénységben élők, a gyermekek, az idősek, nők és a fogyatékkal élők kerültek kiemelésre. A romák és mélyszegénységben élők körében jelentkező problémákat az önkormányzat különböző szociális támogatásokkal, közfoglalkoztatási programmal, a védőnői szolgálat bevonásával, tanácsadással igyekszik megoldani. A szegregációban érintett célcsoportok közül a hajléktalanokat érintő pozitív változás

volt az időszakban, hogy 2019-ben egy a Magyar Élelmiszerbank Egyesülettel kötött megállapodás következtében a lakók ellátása javult, illetve 2021-ben a Hajléktalanokért Közalapítvány segítségével megvalósult az átmeneti szálló komplett fűtésrendszerének cseréje. A gyermekek védelmében erősítésre kerül a jelzőrendszer, szükséges esetén helyettes szülő kerül kijelölésre, tanácsadást/tájékoztatást biztosít a város. Az idősek problémáit a város civil szervezetekkel együttműködve, humán kapacitások bevonásával igyekszik segíteni. A generációk közti távolság csökkentése érdekében az időseket különböző, képességeiknek megfelelő feladatokba kerülnek bevonásra, illetve nyugdíjasklubok támogatását biztosítja a város. A digitális készségek elsajátítása érdekében informatikai tanfolyamok működnek. A nőket specifikus munkalehetőségek keresésével, tanácsadással, tájékoztatással szükséges támogatni. A fogyatékkal élők helyzetének könnyítése érdekében tájékoztatás, kommunikációs kampányok szükségesek, illetve a megváltozott munkaképességű emberek támogatása, fizikai akadálymentesítés biztosítása a közintézményekben. Ezen problémákban a helyi civil szervezetek is segítenek, például a helyi nyugdíjasklubok, egyesületek (Ezerjő Nyugdíjas Egyesület, Országos Nyugdíjas Polgári Egyesület Móri Szervezete stb.), a Bice-Bóce Hátrányos Helyzetűek és Nagycsaládosok Egyesülete, „A fény túlsó oldalán...” Látássérültek Regionális Közhasznú Egyesülete, a helyi Caritas, a móri Családsegítő Alapítvány vagy a Szolgáló Szeretet Alapítvány. A HEP-ben meghatározott célok és akciók előrehaladását a Szociálpolitikai Kerekasztal követi nyomon, értékeli.

Az M8 pont a szolgáltatások elérhetőségét és megelégedettségét elemzi a lakossági hozzáférés oldaláról. A szolgáltatások/közszolgáltatások széleskörű választéka érhető el a városban. Piaci szolgáltatások közül az alapvető szolgáltatások elérhetők a településen: élelmiszerláncok (Lidl, Aldi, SPAR, Penny Market, Coop), virágüzlet, gazdabolt, drogéria, ruhabolt, ajándékbolt, pékség, gyógyszertár, papír-írószer, hobbibolt stb. Hipermarket nincs a településen. Pénzügyi szolgáltatások a településen bankok (K&H Bank, ERSTE Bank, OTP Bank, Takarékbank) és biztosítók (Hungária Biztosító, a Generali Biztosító, Groupama Biztosító) működik. Ezen szolgáltatások jellemzően vonzáskörzetet alakítanak ki Mór központtal, tekintve a térségi településeket. Móron egy MOL benzinkút üzemel, mely a járást szolgálja ki. A közműszolgáltatók közül az MVM Next üzemeltet irodát a városban. A közszolgáltatások közül két bölcsőde; három óvoda; négy általános, egy alapfokú művészeti iskola, egy gyógypedagógiai módszertani intézmény, egy művészeti iskola és egy középiskola tevékenységet folytató oktatási intézmény van jelen. Felsőfokú oktatási intézmény nincs a településen. Állami közigazgatási intézmények közül a Gyámhivatal, Járási Hivatal, Kerületi Állategészségügyi és Élelmiszer-ellenőrző Hivatal, Kistérségi ÁNTSZ, Körzeti Földhivatal, Munkaügyi központ kirendeltsége, Polgármesteri hivatal és Rendőrkapitányság érhető el. Az egészségügyi közszolgáltatások területén az alapellátás (házi orvosi, fogorvosi alapellátás és kapcsolódó ügyelet, védőnői ellátás, iskolai ellátás) és szakellátás érhető el (járó- és fekvőbeteg ellátás, hospice). A szociális közszolgáltatásokért a Szociális Alapszolgáltatási Központ (SZAK) felel, mely tevékenysége a Család- és Gyermejjóléti Szolgálatra, a Család- és Gyermejjóléti Központra, a házi segítségnyújtásra, az étkeztetésre, valamint az idősek nappali ellátására és a demens betegek nappali ellátására terjed ki. A Hajléktalanok Átmeneti Szállása a felnőtt hajléktalan személyek ellátását biztosítja. Kulturális szolgáltatások közül múzeum, művelődési ház, színházterem és könyvtár érhető el, sportintézmények közül az uszoda, sportcsarnok és sportpályák érhetőek el. A lakossági válaszok alapján a helyi élet minőségével való elégedettség növekedéséhez legfontosabb tényező a jelenleginél magasabb színvonalú közszolgáltatások biztosítása (iskola, egészségügy, szociális ellátás stb.). A városban elérhető humán közszolgáltatások közül a lakosság az általános iskolai infrastruktúrával és oktatással elégedett, illetve a bölcsődei és óvodai ellátással. A szociális

ellátás megítélése közepes, a kulturális szolgáltatásoké inkább negatív, míg az egészségügy alap- és szakellátásáé erősen negatív.

Az M9 pont a társadalmi vállalkozások helyzetét mutatja be. A társadalmi vállalkozások olyan gazdasági tevékenységet folytató cégek, melyek a közösség érdekeit szolgálják, azonban elsődleges céljuk nem a profitmaximalizálás, hanem a társadalmi hasznosság növelése – a piaci működés szem előtt tartása mellett (pl. nem veszteséges). A településen az elérhető információk alapján nincsen jelen *társadalmi vállalkozás*.

53. táblázat - Megtartó város dimenzió értékelési szempontjai - összefoglalás

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
A város és várostérség társadalma	M1: Demográfiai helyzet	<ul style="list-style-type: none"> A népesség csökkenése jellemző, ami elsődlegesen nem a szaporodási egyenleg negatív értékének, hanem az elvándorlásnak az eredménye. Öt év alatt a 15-64 korosztály közel 6 %-os visszaesése, az idősebb korosztály 15%-os növekedése figyelhető meg. Az előregedő társadalom problémája kedvezőbb az országos trendhez képest. A településen élők közül jelentős a német lakosság (8,3%). A lakosság általános képzettsége alacsonyabb a magasabb területi értékekhez képest. Magas foglalkoztatottság, az ipari foglalkoztatottak magas arányával jellemző. A tartós álláskeresők száma 2015 óta gyengén emelkedik. A helyi lakosok átlagjövedelme magasabb, jóléte jellemzően pozitívabb a nagyobb területi trendekhez képest.
	M2: Helyi identitást meghatározó tényezők és szerepük a helyi /térségi közösség alakításában	<ul style="list-style-type: none"> Közösségi élet terei: Lamberg-kastély, a Szent István Park és a Kapucinus-tér. Rendezvények, hagyományok: Móri Bornapok, MÓRIKUM Kultúr-Fröccs-Fesztivál. Vallás: 3 egyházközség működik - katolikus, református és az evangélikus. Fejér megyében a harmadik legtöbb civil szervezet Mórton működik.
	M3: Térségi mobilitási trendek	<ul style="list-style-type: none"> Mór a Móri munkaerőpiaci körzet központja. A helyben foglalkoztatottak számának 47,1%-a helyi lakos. A móri munkavállaló lakosok csupán 23,8%-a ingázott más településre, vagyis Mór nem alvó város. Megjelentek a helyi munkaerőpiacon a külföldi munkavállalók, azonban szükséges munkásszálló létesítése. A vándorlási egyenleg a 2010-2019-es időszakban végig negatív, azonban az okok nem ismertek.

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
	M4: Társadalmi rétegződés, konfliktusok	<ul style="list-style-type: none"> Városrészek: Belső városrész, Ipari terület, Kertváros Árkipuszta szegregátum, Felsődobos szegregációval veszélyeztetett terület Egyéb problémák
Város és térsége humán infrastruktúrája	M5: Civil tevékenység jelenléte, szerepvállalása a közfeladatok ellátásában	<ul style="list-style-type: none"> Az önkormányzat szociális, köznevelési, gyermekjóléti és egészségügyi területeken működik együtt városi civil szervezetekkel. A város évente anyagi támogatást nyújt ezen szervezeteknek.
	M6: Esélyegyenlőség biztosítása és a humán közszolgáltatások elérhetősége területén	<ul style="list-style-type: none"> A város különböző akciók mentén, támogatással vagy intézkedéseken keresztül igyekszik biztosítani az esélyegyenlőséget az oktatás, lakhatás, foglalkoztatás, egészségügy és szociális szolgáltatások területén (HEP).
	M7: A leszakadó / veszélyeztetett társadalmi csoportok felzárkózást biztosító városi és térségi akciók, projektek, szervezetek	<ul style="list-style-type: none"> Ezen csoportok: a romák, a mélyszegénységben élők, a gyermekek, az idősek, nők és a fogyatékkal élők. A HEP-ben és Antiszegregációs Programban meghatározott akciók, eszközök. Helyi civil szervezetek bevonása, jelenléte.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	M8: A szolgáltatások elérhetőségének elemzése a lakossági hozzáférés oldaláról, elégedettség	<ul style="list-style-type: none"> Alapvető köz- és piaci szolgáltatások elérhetőek. A lakosság a bölcsődei, óvodai és iskolai közszolgáltatásokkal a legelégedettebbek, míg az egészségügyi alap- és szakellátással egyáltalán nem.
A város, várostérség gazdasága	M9: Társadalmi vállalkozások helyzete	<ul style="list-style-type: none"> Nincsen jelen társadalmi vállalkozás.

Forrás: FVS Kézikönyv alapján saját szerkesztés

4.5.

Kiszolgáló város

A K1 pont a magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal való tervezési összhangot mutatja be Mór településhálózatban elfoglalt szerepe és a város fejlesztését érintő területspecifikus célok alapján. Mór a Dunántúlon, Fejér megyében helyezkedik el, népessége alapján Székesfehérvár és Dunaújváros után a vármegye harmadik legnagyobb városa. Vonzáskörzete kiterjed a térség településeire egyaránt, 20 km-es körzetében gazdasági, oktatási és kulturális központnak számít. Mór gazdasága meghatározó, versenyképességében előnyt jelent az ipari területek fejlettsége, illetve a közlekedési infrastruktúra kiépítettsége. Megközelíthetőségben kiemelkedik a 81-es számú főút, mely Székesfehérvárt köti össze Győrrel. Az OTrT fejlesztései közt szerepel Mór és Oroszlány összeköttetésének erősítése, illetve a Fejér vármegye 2021-2027 Területfejlesztése programjában az országos szintű beruházások között megjelenik a 81. sz. főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése Komárom – Mór – Székesfehérvár –

Sárbogárd között. Az OFTK a főváros körüli belső városgyűrű egyik lehetséges kitörési pontjaként említi Székesfehérvárt, mely központi funkciója egyaránt kiterjed Móra is. A vármegye fejlesztési irányai között szerepel a még ellátatlan településeken a szennyvízelvezetés és -kezelés megvalósítása, mely Mór közműlefedettsége alapján egyaránt releváns cél (pl. szennyvízelvezetés nem kiépített Árkipusztá, Alsódobos és Felsődobos településrészek). Az elmúlt években a város turisztikai vonzereje csökkent. Az Önkormányzatnál és a magasabb területfejlesztési dokumentumokban egyaránt célként jelennek meg a turisztikai fejlesztések. A vármegye fejlesztési irányai között megjelenik az alap- és szakellátás fejlesztése és teljessé tétele. Mór és térsége a Fejér Vármegye Területfejlesztési Konceptiója és Programja alapján önálló arculattal bír gazdasági és turisztikai adottságai alapján, illetve Székesfehérvár vonzáskörzete. A vármegyei fejlesztési célok közül az innováció és kutatás lehetőségeinek megteremtése, versenyképesség növelése ponthoz kapcsolódik szorosan Mór. További, a helyi problémákhoz kapcsolódó, azokra megoldást nyújtó horizontális célok a dokumentumban az esélyegyenlőség megteremtése és a foglalkoztatás növelése.

A K2 pont a várost és várostérséget érintő területfelhasználási kategóriákat és a műszaki infrastruktúra hálózatok főbb elemeit mutatja be. Mór város 109 km²-nyi területét az OTRT-ben meghatározott térségi területfelhasználási kategóriák közül mindegyike érinti: erdőgazdálkodási térség, mezőgazdasági térség, vízgazdálkodási térség és települési térség. A várost érintő műszaki infrastruktúra hálózatok és egyedi építmények közül kiemelendők a főutak (pl. 7. sz., 81. sz.), Zirc-Mór térségi szerepkörű összekötőút, mellékutak (8127., 81118. stb.), 5. sz. törzshálózati vasúti pálya (Székesfehérvár-Komárom), a 132 kV-os villamosenergia elosztó hálózat és a meglévő földgázelosztó vezeték. A tervezett elemek között szerepel a Nabucco nemzetközi földgázszállító vezeték, a 81-es sz. főút bővítése vagy a térségi kerékpárút.

A K3 pont a városi és városkörnyéki települések településfejlesztési és rendezési tervi összhangját elemzi, kiemelten a településhatáron érintkező beruházások terén. Mór településhatárán Pusztavámmal, Csákberénnyel, Csókakővel, Bodajkkal, Nagyveleggel, Császárral, Bakonysárkánnyal és Akával érintkezik. A szomszédos települések szerkezeti terveiben nem szerepel Mór városának fejlődését, fejlesztéseit lényegesen befolyásoló megállapítás, korlátozás. Egymásra kiterjedő, közös fejlesztések között szerepel a térségi kerékpárút létesítése, közútfejlesztések.

A K4 pont a társadalmi konfliktusok által érintett városrészek műszaki-infrastrukturális érintettségét mutatja be. A településen társadalmi konfliktusok által érintett területek közül kiemelhető Árkipusztá, mint szegregátum és Felsődobos, mint szegregációval veszélyeztetett terület, amely területek távol helyezkednek el a város magjától és jelentős infrastrukturális elmaradás, hiány is megfigyelhető több közszolgáltatás terén a belvárosi részhez képest (hírközlési hálózat, szennyvíz-elvezetés stb.). Részletesen a K10 pontban kerül kifejtésre. Ezen túl az úthálózat és épületállomány jellemzően alacsony minőségű, felújításra szorul.

A K5 pont értelmében a városi/várostérségi közmű szolgáltatási lefedettsége, infrastrukturális háttere kerül bemutatásra, a Z4 ponttal összhangban. A városban a villamosenergia-hálózat teljesen kiépített, magas minőségű, több helyen szenzoros érzékelőkkel. Az ivóvízhálózat Mór egészén elérhető, azonban a közcsatorna-hálózatba bekapcsolt lakások aránya a településen 96,7%, nem érhető el szolgáltatás Árkipusztá, Tímárpusztá, Alsódobos, Felsődobos, Töröspusztá településrészek. Ezek a területeken jellemzően a gázhálózat sem érhető el. A közcsatornahálózat fejlesztése szükséges az elkövetkező években. A helyi távhőellátás jellemzően a belvárosra korlátozódik, a távfűtéssel ellátott lakások aránya a városban 21%. A jelenlegi rendszer gázmotoros hőtermeléssel működik. A vezetékes hírközlési hálózat; telefon-,

internet-, és televíziószolgáltatás telefonszolgáltatás Tímárpusztá és Töröspusztá kivételével a település egészén elérhető. Az internetszolgáltatás minősége Alsódobos, Felsődobos és Árkipusztá településrészekén alacsony minőségű, elmaradott. A mobilszolgáltatás minősége a település egészén megfelelő, térerő elérhető, 2G és 4G internethálózat infrastruktúrája van kiépítve a térségben.

A K6 pont a városi hősziget jelenség kialakulását elemzi a településen, illetve a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti-műszaki megoldásokat mutat be. Mór város klimatikus viszonyai fekvéséből és kisvárosias jellegéből adódóan kedvezőbbek más városokhoz, különösen nagyvárosokhoz képest. A Móri-árok mezoklimatikus bélyeget hordoz, amelyen belül számtalan mikroklimatikus elkülönülés tapasztalható. Nagy kiterjedésű zöldfelületek veszik körül a város magját, illetve a belvárosban jelentős, nagyobb méretű zöldterületek vannak kialakítva, mely hűtésre egyaránt szolgál. A település zöldterületi rendszerében továbbá fontos szerepet játszanak az utcafásítások és külterületi fásítások, amelyek a kedvező mikroklíma kialakítása mellett a település- és tájkép vonatkozásában is meghatározók. A Helyi Építési Szabályzat a közigazgatási területen belül a klimatikus viszonyok megőrzése és javítása érdekében szabályozza a beépíthetőséget, a telkek növényzettel fedett részéből, a zöldterületekből és az erdőkből, erdősávokból álló egységes és összefüggő rendszer kialakítását. Az elkövetkezendő 30 évben a városban és a térségben a várható hőmérsékletváltozás +1,2-2 °C, ami jelentős kihívást jelent, hatást gyakorol a környezetre és a lakosságra egyaránt.

A K7 pont a város gazdasági területeinek fekvését, kihasználtságát, közlekedési kapcsolatait, és ingatlanpiaci viszonyait mutatja be. Mór két kiemelkedő iparterülettel rendelkezik, melyek a Prof. Dr. Schindele Vendel Ipari Park és a Velegi úti iparterület. Mindkét gazdasági központ a település nyugati részén helyezkedik el, a vasútvonaltól nyugatra, a Mester utcától északra a vasútvonal és a 81-es főút között. Mindkét terület megközelíthetősége kielégítő, közúti és vasúti összeköttetéssel rendelkezik (81. sz. főút és 5. sz. vasúti vonal). A Prof. Dr. Schindele Vendel Ipari Park 55 hektáros területén fekszik, kihasználtsága közel 92%, elsősorban nagyvállalatokkal. 2020-ban fejeződött be a bővítése, több terület értékesítésre került. A Velegi út menti iparterületen elsősorban helyi kkv-k működnek, melynek déli/délnyugati irányú bővítése egyaránt megtörtént kapacitáshiány következtében. Mórban az iparterületek kínálata – a térséghez hasonlóan - jellemzően nem szolgálja ki a vállalkozói keresletet.

A K8 pont az önkormányzat ingatlan gazdálkodását, az önkormányzati ingatlanok keresletét és kínálatát mutatja be, illetve az önkormányzati vagyongazdálkodás szerkezetét, az intézményfenntartást meghatározó pozitív és negatív műszaki feltételeket. A lakás célú ingatlanok kezelésével a Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda foglalkozik, míg a nem lakás célú ingatlanok üzemeltetését a MÓR-HOLDING Kft. végzi. Az önkormányzati tulajdonú lakáscélú ingatlanok nagyobb részben társasházi lakások (összesen 103 db), melyek jellemzően szociális alapon vagy a piaci ár alatt kerülnek kiutalásra. A lakások, különösen a szociális bérlakások iránti kereslet meghaladja a kínálatot. Az ingatlanok műszaki tartalma és állaga igen változatos: a város külső részein új építésű, viszonylag modern és jó állapotban lévő lakások állnak rendelkezésre, míg a belváros elavult lakásainak (hasonlóan az egész épületekhez) egy része nem komfortos, és műszakilag is rendkívül elavult. Problémát jelent, hogy az alacsony bérleti díjak (melyek nem fedezik még az ingatlanok természetes állagromlását sem) és szabad forrás hiányának következtében az ingatlanok állaga – eseti kivételektől eltekintve -folyamatosan romlik. Az önkormányzatnak nem állnak rendelkezésre szabad forrásai a szükséges fejlesztések finanszírozására. A nem lakáscélú ingatlanok és garázsok kiadása piaci alapon történik, mely fenntartható gazdálkodást, esetenként fejlesztést tesz lehetővé ebben a szegmensben.

Ugyanakkor az önkormányzat a kiadás kapcsán az itt lakók igényeit és az általános városképi igényeket is figyelembe veszi ezen ingatlanok kiadásakor, fejlesztésekor.

A K9 pont a közlekedési infrastruktúra általános állapotát összegzi. A nagy forgalom miatt a város közigazgatási területén az utak folyamatos erodálódása jellemző, amit az Önkormányzat saját forrásból, vagy az elérhető pályázatokból igyekszik felújítani, javítani. Az általános útminőség kérdésében a lakossági kérdőívet kitöltők megosztottak, csupán 16%-uk elégedett vagy nagyon elégedett. A minőségromlásban az is szerepet játszik, a nagy áthaladó személyforgalom mellett sok kamion is érinti a települést, melyek nem csak a 81-es főúton közlekednek, hanem sokszor le is térnek a felüljáró miatt kerülni. A parkolási helyzet a növekvő gépjármű állomány következtében egyre jelentősebb konfliktusforrás lehet (100 lakosra jutó személygépkocsik száma 2015-ben 36 db, 2020-ban 41 db), azonban vannak folyamatban és tervben olyan építési beruházások, melyek némileg orvosolják majd ezt a problémát. Ezekben felül felmerült a belváros bizonyos pontjain időkorlátos parkolás bevezetése is. A parkolók számával és azok minőségével a közintézmények közelében a kérdőívet kitöltők csupán 12%-a elégedett, a kereskedelmi létesítmények közelében 36%-a. A kerékpárutak az elmúlt években a városban sokat fejlődtek és további tervek is folyamatban vannak. Képzett kerékpárút a településen korábban 4,2 km volt (Mór-Csókakő), azonban 2021 átadása került a Mór-Bodajk közötti szakasz, ami további 3,8 km -t tesz ki. A kerékpárutak minőségével a lakosok inkább elégedettek, azonban a kerékpárosokat támogató infrastruktúrával csupán a válaszadók 14%-a, a kerékpárutak hosszával a válaszadók 31%-a. A gyalogosutak, járdák minőségéről egyaránt az Önkormányzat gondoskodik. "A járdák minősége a közvetlen lakókörnyezetében" kérdésre a lakossági kérdőív kitöltői nagyobb szórással válaszoltak, az egyenletes eloszlás következtében nem lehet egyértelmű következtetést levonni. A közösségi közlekedési eszközök tekintetében a vasútállomás és a vasúti szolgáltatás alacsony kihasználtságú és forgalmú, jegypénztár nem működik. Naponta 1 járat közlekedik irányonként. Az autóbuszok állapota megfelelő, illetve új, korszerű autóbuszpályaudvar épült a Wekerle Sándor Szabadidő-Központ közelében. A pályaudvaron digitális utastájékoztatókat helyeztek el. A járatsűrűség megfelelő, óránként járnak helyi és helyközi autóbuszok is. A helyközi autóbuszokat évente 200-250 ezer utas veszi igénybe. Mór a környező települések tömegközlekedési központjaként működik. Intermodális közlekedési csomópontokról nem beszélhetünk, hiszen a vasútállomás nagyjából 30 perc sétatávolságra található a buszpályaudvartól. Sharing-rendszerek közül a településen jelenleg kerékpárkölcsonzó működik, mely a kerékpárhálózat bővülésével forgalomműködésre számíthat.

A K10 pont a közművesítettség mértékét, állapotát mutatja be a településen, a kedvező és kedvezőtlen feltételeket, a közműellátottság kapacitási helyzetét és bővítési lehetőségeit jellemzi. A közművesítettség mértékét, területi lefedettségét a K5 pont összegzi. A villamosenergia-hálózat állapota megfelelő. A megfelelő karbantartáson túl a lakossági napelemek terjedésével infrastrukturális fejlesztés válhat szükségessé. Az ivóvízhálózat és szennyvízelvezető-rendszer karbantartása és fejlesztése, illetve bővítése (Árkpuszta, Tímárpuszta, Alsódobos, Felsődobos, Töröspuszta) szükséges. A gázhálózat állapota megfelelő, azonban kapacitásfejlesztés válhat szükségessé a kiépítetlen településrészekben. A helyi távhőellátás kiépítettsége alacsony fokú, a belvárosra korlátozódik. Technológiailag átlagos (gázmotor) rendszerről beszélhetünk: relatíve csökken a széndioxid és nitrogénoxid kibocsátás és áramtermelés is történik; azonban a globális gázpiac volatilitása kockázatot hordoz magában, közép- és hosszú távon megújuló energiaforrást alkalmazó infrastrukturális fejlesztés és kapacitásbővítés válhat szükségessé. A vezetékes hírközlési hálózat bővítése szükséges Tímárpuszta és Töröspuszta településrészekben, illetve a hálózatot minőségének fejlesztése

Alsódobos, Felsődobos és Árkipuszta településrészekén. A mobilszolgáltatás minősége megfelelő, további fejlesztés nem szükséges.

A K11 pont a helyi zöld infrastruktúra hálózat nagyságát, betöltött szerepét mutatja be. A zöld infrastruktúra természetes és félig természetes terület, illetve egyéb növényzettel fedett és ökológiai funkciót betöltő területek stratégiaileg megtervezett hálózata, amelyet úgy terveztek és irányítanak, hogy széleskörű ökoszisztéma szolgáltatások nyújtására legyen képes. A zöld infrastruktúra gerincét a zöldterületek és a vízfelületek adják. A zöld infrastruktúra fejlesztésének célja a lakosság életminőségének javítása, klímavédelem és hatékony erőforrás-gazdálkodás¹⁰². Mór város egyedi jellegét adja fekvése, a Bakonyt a Vértestől elválasztó Móri-árokban húzódik, gazdag természeti környezettel körülölelve, mely zöldterületekben magas az erdőterületek (55%) és mezőgazdasági területek (33%) aránya. Természetes erdő-társulások közül a cseres-tölgyesek és a gyertyános-tölgyesek a jelentősebbek, illetve kisebb kiterjedésben a bükkösök is előfordulnak. A zöldfelületi rendszer folytonosságát a helyi vízfelületek, vízfolyások biztosítják (Káposzta-ér, Mór-Bodajki-vízfolyás), továbbá nádasok és erdősávok. Az ökológiai hálózat elemei közül a magterület (2 495 ha) és az ökológiai folyosó (442 ha) övezete található meg Mór közigazgatási területén. Móron kiemelt jelentőségű természetmegőrzési Natura2000 terület és különleges madárvédelmi Natura2000 terület is található (Mór-Bodajki-vízfolyás környezete, Árki erdő északi része, Totoja és Felsődobosi erdők). Az Árki erdő nemcsak Natura 2000 terület, hanem egyben az országos jelentőségű Vértesi Tájvédelmi Körzet részét is képezi. Vannak további nem országos jelentőségű, helyi védelem alatt álló természetvédelmi területek (11/2016. - Vajal-forrás és Környéke, 12/2016. - Móri-víz Völgy Természetvédelmi Terület). A település területén a zöldfelületének aránya elégséges, minősége magas, ahol a zöldterületek nagysága közel 60 hektár, egy lakosra jutó zöldterület nagysága 39,9 négyzetméter, ami nagyobb a magasabb területi trendekhez képest. A város vezet digitális adatbázist a zöldfelületi rendszeréről, azonban külső okok következtében nem naprakész (3 éve frissítve). Az elmúlt években jelentős fejlesztések történtek a város zöldterületi rendszerében, legjelentősebb a TOP-2.1.2-15-FE1 – Zöld város kialakítása projekt keretében a városközpont integrált, fenntartható és zöld megújítása. A városi zöld infrastruktúrának kiemelt szerepe van a helyi életminőség és fenntarthatóság szempontjából: levegő tisztasága, éghajlatváltozás negatív hatásainak mérséklése, hősziget jelenség csökkentése, természeti stabilitás, egészség; továbbá a helyi lakosok rekreációs célzattal, szabadidőtöltési szándékkal látogatják.

A K12 fejezet célja a város területhasználatának értékelése, funkció nélküli és kihasználatlan ingatlanok azonosítása, státusz okainak ismertetése, illetve a beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek nagyságának, elhelyezkedésének, funkcionalitásának bemutatása, a beruházás megvalósulását veszélyeztető egyéb építési korlátozások, potenciális fejlesztési területeket összesítő kataszter jellemzése. Mór város teljes területe 109 km². A Településszerkezeti Terv alapján a város 90,8%-a beépítésre nem szánt terület és 9,2%-a beépítésre szánt terület. A beépítésre szánt terület 44%-át a lakóterület tesz ki. A város kisvárosias jellegét mutatja, hogy a lakóterület 84%-t kertvárosias jellegé. A beépítésre szánt területek 27%-a gazdasági terület, míg 14%-a közlekedési és közműterület. A beépítésre nem szánt területek 61%-a mezőgazdasági terület, míg 36%-a erdőterület. A városban jól elkülöníthetők a jellegzetes tájhasználati kategóriák. Mór központját gyűrűszerűen veszi körbe a város kertvárosi része. Az ipari terület a település Ny-i oldalán helyezkedik el. Az igazgatási területen belül nem magas a belterületi arány (937 hektár, közel 9%). A különböző művelési ágak heterogén módon helyezkednek el, a mozaikosság jellemző. Művelődési ágak szerint a

¹⁰² Módszertani útmutató a zöld infrastruktúra fejlesztési és fenntartási akcióterv készítéséhez (2016)

település területének 42%-a szántó, 27%-a erdő, 13%-a művelés alól kivett terület, 7%-a legelő és 4%-a gyümölcsös. A fennmaradó területek rétek, nádasok, kertek, egyéb fásított területek és a település halastava. A helyi ingatlanállományban található olyan ingatlanok, melyek állapota leromlott és nem látnak el jelenleg különösebb funkciót. Ilyenek például:

- A Mónus Illés u. 1. szám alatti 2484 hrsz.-ú 2 665 m² nagyságú, magántulajdonban lévő kihasználatlan ingatlan, mely régóta eladás alatt van. Hasznosítása jelentős tőkét igényel.
- A város Keleti szélén elterülő 1233/10 hrsz.-ú 56 597 m² nagyságú magántulajdonban lévő ingatlan. Hasznosítása szintén erősen tőkeigényes: bontás, környezeti állapotfelmérés, kármentesítés stb.

A városban az építéshez, beruházáshoz kapcsolódó különböző korlátozásokat a Helyi Építési Szabályzat tartalmazza: területi korlátozás (helyi/országos védett terület, közterület), tájképvédelmi korlátozások, elkülönített terület (naperőmű céljából), építés folyamatához kapcsolódó korlátozások. Ezen szabályok a helyi emberek és környezet védelmét szolgálják, a beruházás megvalósíthatóságát nem veszélyeztetik. A város új Településrendezési Terve (2022) jelentős új fejlesztési területeket határol le: a törös pusztai és az árkipusztai mezőgazdasági üzemi területek bővítései, a 0553 hrsz-ú telken a transzformátorház környezetének ipari fejlesztése, illetve az északnyugati iparterület cca. 17 hektáros bővítési területe. Lakónépességrobbanásról nem beszélhetünk, azonban az ipari kereslet növekedésével az iparterületek további bővítése válhat szükségessé. Fontos, hogy ezen bővítések és a település infrastrukturális fejlesztései (pl. 81-es főút) hozzájáruljanak a lakosság jólétéhez, ne legyenek hatással a település biodiverzitására. A területi konfliktusok közül megemlíthető a zajterhelés növekedése, ami az ipari területek bővülésével – kertváros közelségével – egyre fontosabb konfliktusforrás. A helyi kkv-k számának növekedése zajterheléssel is jár nem csak az ipari övezetekben, hanem a szolgáltató szakterületeken egyaránt. A belterületen, a lakóterületekhez közel elhelyezkedő zavaró hatású üzemi területek kiköltözése az ipari parkok területére folyamatos. A Továbbá az elmúlt években a közúti zajterhelés megnövekedett, a 81-es főúton áthaladó forgalom jelenti a legjelentősebb zajterhelést. A főút menti szorosabb és zártabb beépítéseknél rendszerint 65-75 dB közötti a terhelés mértéke, mely éjszaka is 48-65 dB között marad. A település területén a jelentős ipari tevékenység következtében több helyen tehergépjárművek tárolása, telephelyezettése történik, a tehergépjárművek ezért kényszerűen igénybe veszik a városi utakat. A városban található barnamezős területek, azonban ezek jellemzően nem önkormányzati tulajdonúak, így a város lehetőségei korlátozottak forráshiány következtében, annak ellenére, hogy ezen területek jelentős fejlesztési potenciállal rendelkeznek. A területhasználat gyakori konfliktusforrása, hogy a helyi településszerkezeti terv nincs összhangban a valós állapotokkal. Ez Mór városa esetében nem áll fent, az FVS-el párhuzamosan készül a település frissített Településszerkezeti Terve (2022).

A K13 pont célja a települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemek bemutatása. Mór városa már a magyar történelem korai szakaszában lakott hely volt, az első írásos emlék 1246-ból származik. Meghatározó történelmi események fűződnek a helyhez, például 1848-ban, a szabadságharc elhíresült vesztes ütközete Perczel Mór és Windischgrätz között itt zajlott. A város közigazgatási területén és a térségben nincsenek világörökségi vagy világörökségi várományos helyszínek és területek, azonban épített környezete gazdag. A település méretéhez képest jelentős az országos védelem alatt objektumok száma (36 darab), melyek közül több is meghatározó jelentőségű a helyi identitás, múlt, hagyományok szempontjából a város életében. Ilyen többek a között a Nepomuki Szent János-kápolna, a Szent Vendel kápolna, a Schindeleház, az V. kapucinus templom, a Szent Kereszt templom, a borpincék, az egykori járásbíróház

épülete, a Lamberg kastély, a Luzsénszky-Trauttenberg-kastély vagy a különböző építészeti stílusokat viselő egyedi lakóházak.

A K14 pont célja a helyi tájhasználat értékelése, illetve a felmerülő tájhasználati problémák bemutatása. Mór a Vértes-Velencei heggyvidék kistájon belül, a Bakonyt a Vértestől elválasztó Móri árokban fekszik. Tájai adottságai kiemelkedőek, harmonikus és igen változatos elemek jellemzik. A közigazgatási terület kettészeli ÉNY-DK irányban a Mór-Bodajki-vízfolyás, a Móri-víz és a Sövénykúti-patak, mely területen a patak folyását kísérő szántó és gyepterületek dominálnak, míg a közigazgatási határ mentén a Bakony és a Vértes erdő borította hegynyúlványai. A két tájelem között megjelenő domboldalokon a gyümölcsös és szőlőterületek határozzák meg a táj képét. A város történeti településszerkezete és táji környezete máig megőrizte a lakosság régi, szőlőművelésre és bortermelésre épülő életmódját. A régi szőlőhegyeken mára eluralkodott a felhagyott, gypes, cserjésedő dűlők látványa, illetve a belterülethez közelebb eső szőlőhegyeken a beépítések fokozatos megjelenése. A jellegzetes, északnyugat-délkelet irányú tagoltsággal megjelenő nagytáblás, széles, egybefüggő szántóföldi területek a Mór-Bodajki-vízfolyástól nyugati irányban, illetve a várostól délre találhatóak. A várostól keletre az erdők vonaláig, illetve északra egészen Felsődobosig húzódnak a nagytáblás, kataszteri érintettségű, részben szántott, részben gyümölcsösökkel ültetett mezőgazdasági területek. A településen három nagyobb összefüggő területen összpontosulnak az erdőterületek: keletre a Vértes hegységhez tartozó Árki és Vajali erdők, északra a Totoja és a Felsődobosi erdők, valamint nyugatra a Bakony lábaihoz tartozó Tímári erdő. A dominánsan mezőgazdasági tájat több északnyugat-délkeleti folyású vízfolyás tagolja: Timár-vízfolyás, Bodajki-határárok, Csókahegyi-vízfolyás, Mór-Bodajki-vízfolyás, Káposzta-ér, Által-ér, Kút-ér, Sövénykúti-patak, amely vízfolyások mentén hosszabb-rövidebb foltokban puhafás erdősávok húzódnak. A város lakott területének jellemzése településrészenként a 2.5.5 fejezetben történik (Kertváros, Belső Városrész, Ipari terület). A tájhasználat problémái közül kiemelendők: gyepterületek intenzív erdősődése vette kezdetét, a lecsapolásokat követően is igen jelentős a vízfolyások és árkok hossza, kiemelt probléma az illegális hulladéklerakások a településen, az elmúlt években szeszélyes időjárás kockázat mind a település vízrendezése mind az élő környezet szempontjából.

54. táblázat - Kiszolgáló város dimenzió értékelési szempontjai - összefoglalás

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
Településfejlesztési és rendezési tervi összefüggések	K1: A magasabb szintű területfejlesztési dokumentumokkal való tervezési összhang a településhálózatban elfoglalt szerepe, város és várostárság fejlesztését érintő területspecifikus célok alapján	<ul style="list-style-type: none"> ▪ OTrT: Mór és Oroszlány összeköttetésének erősítése. ▪ Fejér vármegye Területfejlesztése programja: a 81. sz. főút gyorsforgalmi úttá fejlesztése; turisztika, foglalkoztatás, egészségügyi ellátás fejlesztése. ▪ OFTK a főváros körüli belső városgyűrű egyik lehetséges kitérési. ▪ Egyéb kapcsolódások.
	K2: A várost és várostárságot érintő területfelhasználási kategóriák és a	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Kategóriák: erdőgazdálkodási térség, mezőgazdasági térség, vízgazdálkodási térség és települési térség.

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
	műszaki infrastruktúra hálózatok főbb elemeinek bemutatása	Műszaki infrastruktúra: <ul style="list-style-type: none"> Meglévő: 5. sz. törzshálózati vasúti pálya, 132 kV-os villamosenergia elosztó hálózat, földgázelosztó vezeték, utak. Tervezett: Nabucco földgázszállító vezeték, a 81-es sz. főút bővítése.
	K3: Városi és városkörnyéki települések településfejlesztési és rendezési tervi összhangja a településhatáron érintkező beruházások terén kiemelten	<ul style="list-style-type: none"> Nincs Móra vonatkozó különösebb megállapítás, korlátozás.
A város és várostérség társadalma	K4: Társadalmi konfliktusok által érintett városrészek műszaki-infrastrukturális érintettsége	<ul style="list-style-type: none"> Árkipusztza, Felsődobos: infrastrukturális elmaradás jellemző.
A város, várostérség szolgáltatási mixe	K5: A városi/várostérségi közmű szolgáltatási lefedettsége, infrastrukturális háttere	<ul style="list-style-type: none"> Villamosenergia-hálózat: teljesen kiépített. Ivóvízhálózat: teljesen kiépített. Közcatorna-hálózat: lefedettség 96,7%, nem érhető el szolgáltatás Árkipusztza, Tímárpusztza, Alsódobos, Felsődobos, Töröspusztza településrészeken. Gázhálózat: jellemzően kiépített, Árkipusztza, Tímárpusztza, Alsódobos, Felsődobos, Töröspusztza településrészeken nem érhető el. Távhőellátás: jellemzően a belvárosra korlátozódik, 21% a lefedettség. A vezetékes hírközlési hálózat: Tímárpusztza és Töröspusztza kivételével a település egészén elérhető. Vezeték nélküli hírközlési hálózat: teljes lefedettség.
	K6: városi hősziget jelenség a városban vagy térségében, a városi klíma kialakulásában és hatásainak mérséklésében meghatározó építészeti-műszaki megoldások	<ul style="list-style-type: none"> Nagy kiterjedésű zöldfelületek, zöldterületek, kedvező adottságok. Helyi Építési Szabályzat: szabályozza a beépíthetőséget, területfelhasználási irányokat, szabályokat tartalmazza a klimatikus viszonyok megőrzése és javítása érdekében.
A város, várostérség gazdasága	K7: gazdasági területek fekvése, kihasználtsága, közlekedési kapcsolatai, ingatlanpiaci viszonyok alakulása	<ul style="list-style-type: none"> Mindkét gazdasági terület a település nyugati részén fekszik. Megközelíthetőség: közúti és vasúti (81. sz. főút és 5. sz. vasúti vonal). Prof. Dr. Schindele Vendel (ÉNY-i) Ipari Park kihasználtsága közel 92%, a Velegi út kihasználtsága közel 100% volt mielőtt bővítésre került. Ipari területek kínálata nem szolgálja ki a vállalkozói keresletet.

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
Az önkormányzat(ok) gazdálkodása	K8: ingatlan gazdálkodás, kereslet-kínálat elemzés, önkormányzati vagyonkataszter szerkezete, intézményfenntartás meghatározó pozitív és negatív műszaki feltételek	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda - lakáscélú, MÓR-HOLDING Kft. – nem lakáscélú ingatlanok. ▪ A lakások, különösen a szociális bérlakások iránti kereslet meghaladja a kínálatot. ▪ Ingatlanok műszaki tartalma és állaga igen változatos: a város külső részein új építésű, viszonylag modern és jó állapotban lévő lakások állnak rendelkezésre, míg a belváros elavult lakások jellemzők. ▪ Az önkormányzatnak nem állnak rendelkezésre szabad forrásai a szükséges fejlesztések finanszírozására. ▪ Nem lakáscélú ingatlanok és garázsok: kiadása piaci alapon történik.
Városi és várostérségi közlekedés	K9: Közlekedési infrastruktúra általános állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek valamennyi közlekedési módban	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Nagy forgalom következtében a város közigazgatási területén a közutak erodálódnak. A megfelelő karbantartás forráshiány következtében nem lehetséges. ▪ A parkolás: növekvő gépjármű állomány, vannak fejlesztések és fejlesztési lehetőségek. ▪ Kerékpárutak jelentős fejlesztése történt az elmúlt években, korszerűek, 8 km hosszú. ▪ Járdák: állapota változatos, ami a válaszok alapján is látszik (egyenletes eloszlás). ▪ Közösségi közlekedés: vasút háttérbe kerül, csökken a járatok száma, elsősorban az ipar szempontjából fontos, alacsony kihasználtságú és forgalmú. Az autóbuszforgalom jelentős, helyi és helyközi járatok indulnak, járatok gyakorisága jellemző. ▪ Sharing-rendszer: kerékpárkölcsonzó.
Városi és várostérségi közművek	K10: Közművesítettség mértéke, állapota, kedvező és kedvezőtlen feltételek, közműellátottság kapacitási helyzetét, bővítési lehetőségei	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A villamosenergia-hálózat fejlesztése szükségessé válhat a lakossági napelemek terjedésével. ▪ Az ivóvízhálózat és szennyvízelvezető-rendszer fejlesztése és bővítése szükséges ▪ A gázhálózat fejlesztése szükséges a kiépítetlen településrészekben. ▪ Távhőellátás kiépítettsége alacsony fokú. A globális gázpiac volatilitása kockázatot hordoz, infrastrukturális fejlesztés szükséges. ▪ A vezetékes hírközlési hálózat bővítése szükséges, a vezeték nélküli megfelelő állapotú.
Zöldfelületi rendszer vizsgálata	K11: Zöld infrastruktúra hálózat nagysága, betöltött szerepe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A várost körülölelő zöldterületek 55%-a erdőterületek, 33%-a mezőgazdasági területek. ▪ A zöldfelületi rendszer folytonosságát a helyi vízfelületek, vízfolyások (Káposzta-ér, Mór-Bodajki-vízfolyás), nádasok, erdősávok biztosítják.

Szakági területek	Értékelési szempontok	Értékelés
		<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az ökológiai hálózat: magterület (2 495 ha), ökológiai folyosó (442 ha). ▪ Természetvédelmi területek: Natura2000 terület, madárvédelmi Natura2000 terület, Vértesi Tájvédelmi Körzet, helyi védelem alatt álló természetvédelmi területek ▪ A település területén a zöldfelületének aránya elégséges, minősége magas. A zöldterületek nagysága közel 60 hektár, egy lakosra jutó zöldterület nagysága 39,9 négyzetméter. ▪ A városi zöld infrastruktúrának szerepe: levegő tisztasága, éghajlatváltozás negatív hatásainak mérséklése, hősziget jelenség csökkentése, természeti stabilitás, egészség, rekreációs cél, szabadidőtöltés.
Az épített környezet vizsgálata	<p>K12: Területhasználat elemzése, funkció nélküli ingatlanok, kihasználatlan ingatlanok nagysága, státuszuk okainak bemutatása, beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek nagysága, elhelyezkedése, funkcionalitása, beépítés, beruházás megvalósulását veszélyeztető egyéb építési korlátozások, potenciális fejlesztési területeket összesítő kataszter</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mór város teljes területe 109 km². A város 90,8%-a beépítésre nem szánt terület és 9,2%-a beépítésre szánt terület. A beépítésre szánt területek 27%-a gazdasági terület, míg 14%-a közlekedési és közműterület. A beépítésre nem szánt területek 61%-a mezőgazdasági terület, míg 36%-a erdőterület. Az ipari terület a település Ny-i oldalán helyezkedik el. ▪ A helyi ingatlanállományban található olyan ingatlanok, melyek állapota leromlott és nem látnak el jelenleg különösebb funkciót (pl. a 2484 hrsz.-ú vagy a 1233/10 hrsz.-ú ingatlan). A barnamezős területek jellemzően nem önkormányzati tulajdonúak, így a város lehetőségei korlátozottak forráshiány következtében. ▪ A városban az építéshez, beruházáshoz kapcsolódó különböző korlátozásokat a Helyi Építési Szabályzat tartalmazza. Ezen szabályok a helyi emberek és környezet védelmét szolgálják, a beruházás megvalósíthatóságát nem veszélyeztetik.
	<p>K13: Települési identitást meghatározó épített-művi környezeti elemek (beleértve a védettséget élvező elemeket is)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Világörökségi vagy világörökségi várományos helyszínek nincsenek, azonban 36 darab országos védelem alatt álló objektum van.
A táji és természeti adottságok vizsgálata	<p>K14: Tájhasználat értékelése, tájhasználati konfliktusok kezelése</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Bakonyt a Vértestől elválasztó Móri árokban fekszik, kiemelkedő játi adottságok, harmonikus és változatos elemek jellemzik (vízfolyások, hegynyúlványok, gyümölcsös, cserjésedő dűlők, szántóföldek, erdők). ▪ A tájhasználat problémái: gyepterületek intenzív erdősődése, illegális hulladéklerakások, szeszélyes időjárás kockázat.

Forrás: FVS Kézikönyv alapján saját szerkesztés

5.

A város irányítási és működési modellje

5.1.

Irányítási modell

A városi önkormányzat működését a Mór Városi Önkormányzat Képviselő-testületének „az önkormányzat szervezeti és működési szabályzatáról” szóló 5/2015. (IV. 1.) önkormányzati rendelete szabályozza (SZMSZ). Ezen rendelet alapján az önkormányzat a Mötv. vonatkozó rendelkezéseinek megfelelően közfeladatokat és önállóan vállalt feladatokat lát el.

A városi önkormányzat legfontosabb szerve a Képviselő-testület. A testület 12 tagú, 11 választott képviselőből, és a város polgármesteréből áll. A testület munkájában tanácskozási jogkörrel részt vesz továbbá a nem képviselő alpolgármester is.

A Képviselő-testület munkáját állandó bizottságok segítik, melyek feladat és hatáskörét szintén a 5/2015. (IV. 1.) rendelet, és annak 1. sz melléklete határozza meg (Képviselő-testülettől átruházott hatáskörök):

- Pénzügyi Bizottság
- Településfejlesztési Bizottság
- Oktatási, Kulturális és Sport Bizottság
- Szociális és Egészségügyi Bizottság

Pénzügyi Bizottság feladatkörei

- önkormányzati költségvetés,
- (többlet) forrás igények,
- vagyonhasznosítás,
- adóügyek,
- közszolgáltatási díjak,
- helyhasználati díjak,
- bérleti- és térítési díjak,
- önkormányzati szervezet és annak működése,

- más bizottság feladatkörébe nem tartozó önkormányzati ügyek,
- a polgármester, a nem képviselő bizottsági tagok és a települési képviselők vagyonynyilatkozatának nyilvántartása és ellenőrzése,
- az Möt. 37. §-ában és 38. § (5) bekezdésében meghatározott összeférhetetlenséggel és méltatlansággal kapcsolatos bizottsági feladatok ellátása,
- számlavezető kiválasztása,
- hitelfelvétel.
- más bizottság feladatkörébe nem tartozó közbeszerzési ügyek.

Településfejlesztési Bizottság feladatkörei:

- önkormányzati beruházások és felújítások,
- városrendezés,
- építésügy,
- környezet- és műemlékvédelem,
- köztisztaság,
- közterület- park- és zöldterület-gondozás,
- önkormányzati vagyonkezelés- vagyonhasznosítás,
- vállalkozások és közszolgáltatások (a díjakat kivéve),
- közterület elnevezés.

Oktatási- Kulturális és Sport Bizottság feladatkörei:

- nevelés-oktatás,
- közművelődés,
- nevelési-oktatási, közművelődési intézmények és működésük,
- helyi média ügyek,
- ifjúsági ügyek,
- testnevelés, verseny- és tömegsport ügyek,
- egyházakat, civil és sportszervezeteket érintő ügyek,
- felsőoktatási önkormányzati ösztöndíjak.

Szociális és Egészségügyi Bizottság feladatkörei:

- szociális ellátás-gondozás,
- gyermek- és családvédelem,
- szociális intézmények és működésük,
- közfoglalkoztatás,
- egészségügyi alapellátás, az egészséges életmód segítését célzó szolgáltatásokhoz kapcsolódó ügyek.

A bizottságok felépítése: elnök, alelnök, tag (1 fő képviselő, 2 fő nem képviselő szakértő). A bizottságok hatás-; és feladatkörét az SZMSZ határozza meg. A bizottságok döntés előkészítői feladatot látnak el a Képviselő-testület felé melynek keretében véleményeznek, javaslatot tesznek, állást foglalnak, vagy előterjesztést nyújtanak be és ellenőrzést végeznek. Emellett az egyes bizottságok az SZMSZ által meghatározott, a Képviselő-testület által hatáskörükbe átruházott feladatok, valamint az eseti felhatalmazás alapján esetében eljárnak és döntenek. A bizottságok elsődleges feladata a Képviselő-testület támogatása, ügyrendjüket és munkarendjüket egyénileg határozzák meg, jogosultak esetileg szakértőket felkérni feladataikhoz.

Fentiekén túl a Képviselő-testület döntése alapján ideiglenes bizottságok felállítására is van lehetőség.

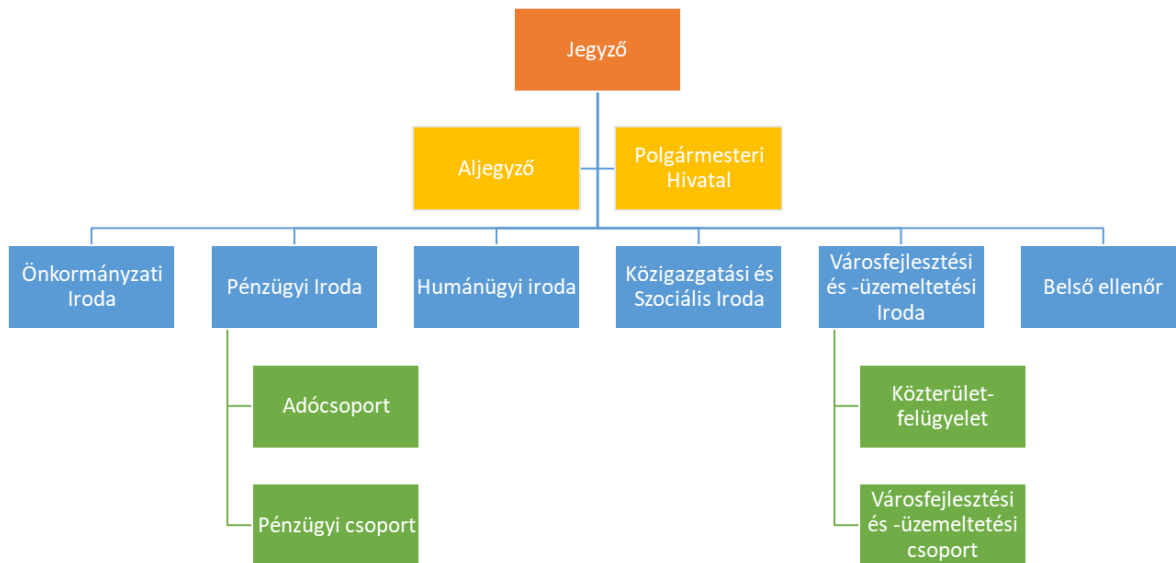
A polgármester munkáját kettő alpolgármester támogatja, akik közül egy fő a Képviselő-testület tagja is egyben, egy fő pedig nem képviselő alpolgármesterként látja el feladatát. Az önkormányzat képviselőjét a polgármester tartós akadályoztatása esetén az alpolgármester látja el.

A város településfejlesztési tevékenységéért a Képviselő-testület részéről elsődlegesen a Településfejlesztési Bizottság a felelős, melynek hatáskörét részletesen a tanulmány 2.8.2 fejezete tartalmazza. Emellett a Pénzügyi Bizottság szerepe kiemelten jelentős. Figyelembe véve a településfejlesztés jelentőségét a város fejlődése tekintetében, valamint a kapcsolódó források méretét és felhasználását, a bizottságok alapvetően döntés előkészítői, véleményezési és szakértői funkciót látnak el; a döntéseket a Képviselő-testület hozza a kérdésekben.

Az állandó bizottságok a Fenntartható Városfejlesztési Stratégia létrehozása kapcsán szakmai és döntéselőkészítő feladatokat látnak el szorosan együttműködve a Képviselő-testülettel és a Polgármesteri Hivatal szervezeti egységeivel.

A településfejlesztés másik lábát a Polgármesteri Hivatal alkotja. A hivatal ügyintézői (adminisztratív), döntés előkészítő, végrehajtó és szervező feladatokat látnak el. A Hivatal és egyes szervezeti egységei a jegyző irányítása alatt állnak, ugyanakkor feladatai közé tartozik a feladatkörükkel összefüggő képviselő-testületi, társulási tanácsi és bizottsági előterjesztések elkészítése, leírása. Ebből adódóan a Hivatal egyszerre funkcionál önálló szakmai entitásként, és szolgálja ki a Képviselő-testület és a polgármester igényeit.

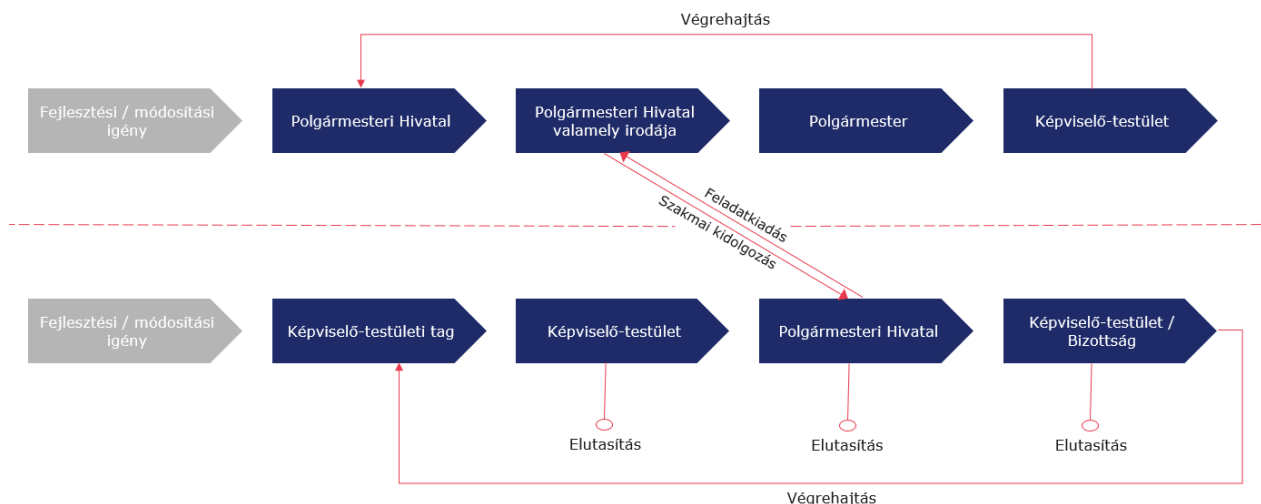
56. ábra - Mór polgármesteri hivatal szervezeti ábra

Forrás: <https://mor.hu/a-szervezeti-struktura-hivatal>

A Polgármesteri Hivatal operatív vezetője a jegyző. A Hivatal szervezetén belül közvetlenül a Városfejlesztési és – üzemeltetési Iroda, mint önálló szervezeti egység foglalkozik településfejlesztési feladatokkal, ez az Iroda a városfejlesztés szakmai központja, széleskörű tervező, szakértői és végrehajtó funkciókkal. Itt zajlik a város közép- és rövidtávú városfejlesztési- koncepciójának kidolgozása, a fejlesztések végrehajtása (beruházások és felújítások terveztetése, lebonyolítása, felügyelete), továbbá a településüzemeltetési feladatok lebonyolítása. További jelentős szereplőként az Önkormányzati Iroda – egyéb feladatai mellett – az Európai Unió és hazai projektek lebonyolítását végzi, támogatja. Figyelemmel arra, hogy a város által elnyert pályázati források döntő többsége területfejlesztéssel kapcsolatos (Isd. 7.1.4 bekezdés), az Önkormányzati Iroda, mint adminisztratív, végrehajtó szerv működése kiemelten fontos a területfejlesztés, a források elnyerése, és a hatékony forrásfelhasználás szempontjából. A fejlesztésekhez szükséges saját forrás rendelkezésre állása, valamint a pénzügyi kötelezettségvállalás kapcsán ki kell emelni a Pénzügyi Iroda szerepét. Egyes egyedi ügyek kapcsán a fejlesztésbe a Hivatal bármely szervezeti egysége bevonásra kerülhet speciális szakértelme vagy feladatköre kapcsán.

57. ábra - Döntési folyamat dinamikája

Forrás: Saját szerkesztés

A várost érintő, nem hatósági jellegű ügyek vonatkozásában az igényt artikuláló szereplő (magánszemély, jogi személy, önkormányzati vagy állami aktor) vagy a Polgármesteri Hivatalon, vagy egy képviselő-testületi tagon keresztül tudják elindítani igényüket/kérésüket/javaslatukat.

A Polgármesteri Hivatalon belül történő ügyintézés során a Hivatal vezetője az ügyben illetékes önálló szervezeti egységhez továbbítja az igényt. A SZMSZ alapján illetékes szervezeti egység munkatársai – jellemzően saját hatáskörben, más egység bevonása nélkül – megvizsgálják az ügy jogszerűségét, szakmai támogathatóságát, megvalósíthatóságát; majd előterjesztik az ügyet a polgármester felé. A polgármester vagy saját hatáskörben dönt az ügyben, vagy az esetek nagyobb részében a Képviselő-testület elé viszi az ügyet. A Képviselő-testület önmagában, vagy előzetesen egy bizottság, szakértőkkel megtámogatott véleménye alapján döntést hoz (elutasítja az ügyet, vagy elfogadja, mely esetben a végrehajtás jellemzően a Polgármesteri Hivatal feladata lesz).

Amennyiben képviselő-testületi tag viszi az ügyet, úgy az a Képviselő-testület elé kerülhet. A Képviselő-testület jellemzően a Polgármesteri Hivatalnak adja ki a feladatot az ügy vizsgálatára, amely intézkedik vagy szükség esetén előterjesztést készít. Előterjesztés esetén ezt követően annak hatáskörétől függően az ügy visszakérül a Képviselő-testület vagy valamely szakbizottság elé.

A korábbi stratégiai ciklusban érvényesült a több szintű helyi kormányzás (governance) elve. A stratégiai tervezésbe és végrehajtásba bevonásra kerültek a partnerségi folyamatban résztvevők (szóbeli egyeztetés, lakossági fórumok, kérdőívek), aminek során vagy partnerségi megállapodások születtek, vagy összesített adatgyűjtés eredményeképpen állt össze a döntéshozáshoz szükséges input.

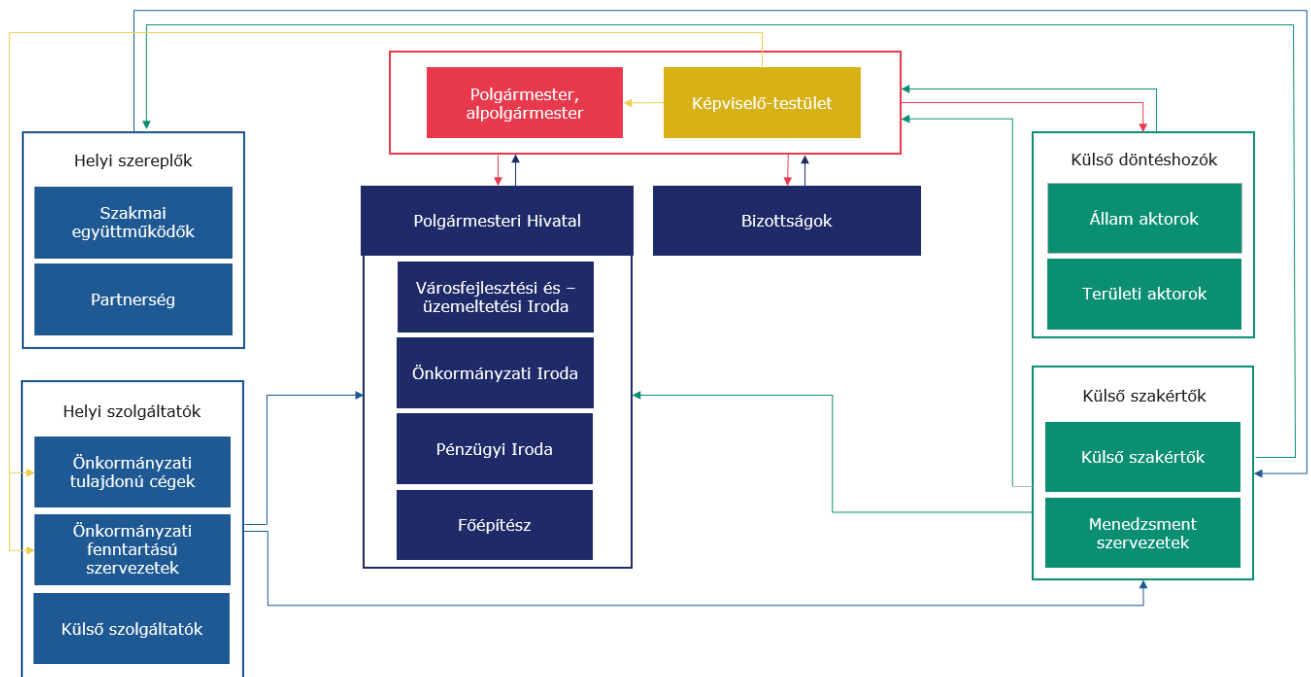
A Településfejlesztési Bizottság hatáskörébe tartoznak – számos egyéb feladat mellett – az önkormányzati beruházások és felújítások, a városrendezés, az építésügy, az önkormányzati vagyonkezeléssel- vagyonhasznosítással, továbbá a vállalkozásokkal és közszolgáltatásokkal kapcsolatos ügyek. Ez a szerteágazó portfólió lehetővé teszi, hogy a Bizottság komplex képet alkothasson mind a város fejlesztési igényeiről, mind pedig a közép- és hosszú távú fejlesztési lehetőségekről, és stratégiai célokat fogalmazzon meg a kívánatos fejlesztésekkel kapcsolatban.

Itt is fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy bár technikailag Mór Városi Önkormányzat a saját településének fejlesztéséért felel, valójában mind járásszékhely, illetve a terület legnagyobb települése és különböző társulások központja; fejlesztési elképzeléseit és céljait tekintve szükségszerűen a település határain túl is jelentős hatást gyakorol környezetére.

A Településfejlesztési Bizottság munkáját támogató Városfejlesztési és - üzemeltetési Iroda feladatait a 2.9.1 pont részletezi. Fontos feladatai közé tartozik a beruházások és felújítások tervezetése, lebonyolítása, kivitelezések felügyelete; a településrendezés és közművesítés, valamint a városüzemeltetés és a közlekedés ügyei. Fentiek alapján megállapítható, hogy az Iroda rendelkezik mindazokkal a személyi kapacitásokkal és tudással, amely lehetővé teszi a város fejlesztési stratégiák, valamint egyes konkrét projektek szakmai felügyeletét, műszaki előkészítését és a megvalósítás koordinálását. Munkáját szoros együttműködésben az Önkormányzati Iroda segíti. utóbbi iroda látja el Móron általánosan a pályázatok előkészítését, menedzselését.

A Fenntartható Városfejlesztési Stratégia keretében tervezett projektek tervezési tevékenysége, finanszírozási terve és lebonyolítása a Településfejlesztési Bizottság és őket támogató Városfejlesztési és - üzemeltetési Iroda, valamint az Önkormányzati Iroda feladatai köré tartozik. A döntési mechanizmus és a bevont érintettek köre feladatspecifikus, mely a belső folyamatoktól egészen a széles társadalmi rétegig terjed – igények társadalmi felmérése, kívülről érkező igények. A kívülről érkező igényeken alapuló projektötletek, igények esetében a korábban bemutatott döntési mechanizmus a mérvadó. A Városfejlesztési és - üzemeltetési Iroda és az Önkormányzati Iroda együtt rendelkezik a megfelelő erőforrással, hogy a Stratégiához kapcsolódó feladatokat ellássa. A városvezetésnek célja a megvalósítás során a széleskörű társadalmi bevonás, mely egyfajta monitoringként visszajelzéssel szolgál. Visszajelzésre a helyi állampolgároknak a Polgármesteri Hivatalon, a Képviselőkn keresztül, későbbi célzott kérdőívezés során vagy a Képviselők fórumain, nyílt alkalmain nyílik lehetősége.

58. ábra - Mór város irányítása, helyi és külső szereplők

Forrás: Saját szerkesztés

A Képviselő-testület és Polgármester együttesen felelnek a város stratégiai céljainak meghatározásáért. A Polgármester saját jogosítványai és a Polgármesteri Hivatal szervezetén keresztül, a Képviselő-testület pedig az Möt.v.-ben meghatározott jogosítványai alapján gyakorol felügyeletet a város működése, szűkebb értelemben a városfejlesztésben érintett aktorok felett. Ők felelősek továbbá az állami és vármegyei szintű partnerek felé történő kommunikációért, érdekérvényesítésért.

A Városfejlesztési és Üzemeltetési Iroda feladatait a 2.9.1 pontban részletesen kifejtettük. A munkáját támogató Önkormányzati Iroda a képviselő-testület működésével kapcsolatos feladatain felül az Európai Unió és hazai projektek lebonyolításának adminisztratív feladatait végzi és támogatja, együttműködve a szakmai feladatokat ellátó szervezeti egységekkel. A Pénzügyi Irodának a fejlesztésekhez szükséges források biztosításában van szerepe, illetve a forrásfelhasználást ellenőrzi. A Főépítész elsődlegesen településrendezési, szabályozási és urbanisztikai feladatokat lát el a településfejlesztésben belül.

Az önkormányzati tulajdonú cégek és önkormányzati feladatú szervezetek fejlesztési igényekkel léphetnek fel, adatokat szolgáltatnak a fejlesztésekhez, illetve közreműködnek az őket érintő fejlesztésekben. A külső szolgáltatók esetében a felügyeleti és irányítási viszonyok eltérőek, azonban az együttműködés hasonló struktúrában zajlik.

Kiemelten fontos mind a stratégiai és operatív célok megfogalmazása előtt társadalmi vélemények begyűjtése, mind pedig a konkrét fejlesztések kapcsán a reakciók figyelembe vétele, az iteráció és az együttműködés az érintettekkel. Mind a lakosság (akár egyénileg, akár

civil szervezeteken keresztül), mind a fejlesztésekkel érintett vállalatok és szervezeteik, mind pedig a város szakmai szervezetei fontos, megkerülhetetlen részei a fejlesztéseknek.

Végezetül a fejlesztések fontos részei azon külső szereplők (pályázati tanácsadó cégek, szakértők, tervezők, műszaki ellenőrök stb.), akik a város fejlesztéseit képesek szaktudásukkal vagy erőforrásaikkal kiegészíteni, támogatni.

A döntéshozatali mechanizmusban a városfejlesztéssel kapcsolatos feladatok – méretük és fontosságuk okán is – a döntésmechanizmus minden szintjén megjelennek, ahogyan arról korábban részletesen írtunk. A zöld átállás elsődlegesen az önkormányzat tulajdonú épületek esetén a megújuló energiák termelése és felhasználása, valamint az energiahatékonysági beruházások kapcsán érhető tetten. Folyamatban van továbbá a teljes városi közvilágítási hálózat korszerűsítése. Ezek a feladatok elsődlegesen a Városfejlesztési – és üzemeltetési Irodához tartoznak, illetve a Településfejlesztési Bizottsághoz. A közparkok vízigényének csökkentése a Mór-Holding Kft. feladata, mely felett a Képviselő-testület gyakorol ellenőrzést. A digitális fejlesztéseknek dedikált tulajdonosa nincs, a felmerülő igényeket egyedileg kezelik.

Egy fejlesztési igény megjelenését követően az első lépés az illeszkedés vizsgálata a magasabb szintű fejlesztési elképzelésekhez, valamint Mór Város stratégiai céljaihoz. Mivel a helyi stratégia rendszeresen felülvizsgálatra kerül, van lehetőség új elképzelések megvalósítására is, de a város jellemzően a már korábban megfogalmazott céljai megvalósítására törekszik, hiszen ezek a stratégiai dokumentumok szakértők bevonásával, társadalmi együttműködéssel és támogatással születnek meg. A stratégiai dokumentumok projekt terveket tartalmaznak, amelyek esetében eltérő mértékben, de műszaki szakmai tartalmuk, költségvetésük és hatásaik kidolgozásra kerültek.

A forráshiány miatt egy konkrét fejlesztést/projektet alapvetően meghatároz, hogy támogatásból, vagy az önkormányzat saját forrásából szükséges megvalósítani. Mór Város önkormányzata folyamatosan vizsgálja, milyen pályázati forrásból tud fejlesztéseket végrehajtani.

Saját forrás felhasználása esetén az illetékes Iroda készíti elő szakmailag, és koordinálja az előkészítés folyamatát az egyéb érintettek bevonásával. Az eredményt a Képviselő-testület valamely Bizottsága véleményezi. A beruházás előkészítése során külső szakértők kerülhetnek bevonásra. Bár az önkormányzati fejlesztéseket jellemzően már koncepció fázisában társadalmi egyeztetés alá veszik, a konkrét projektet a kidolgozott műszaki tartalom alapján szintén hozzáférhetővé teszik az érdeklődők számára. Ebben a körben a fejlesztés műszaki tartalma vagy egyéb jellemzői még módosulhatnak. Végül a Képviselő-testület dönt a beruházásról, és megbízza a Polgármesteri Hivatalt a beruházás lebonyolításával (akár önállóan, akár külső szakértő bevonásával).

Pályázati forrás esetén a fejlesztés műszaki tartalma kötöttebb, ugyanakkor a Felhívás nagy mértékben meghatározza a fejlesztés műszaki tartalmát. Kidolgozásának menete ettől függetlenül hasonló az előző bekezdésben leírtakkal. Ki kell emelni az Önkormányzati Iroda szerepét, amely a Felhívás értelmezésével döntés előkészítő szervezetként működik. Ezen kívül hangsúlyos szerepet kap a Pénzügyi Bizottság, és a Pénzügyi Iroda, mivel a pályázatok önrészét jellemzően hitelfelvétellel teremti elő az önkormányzat. A kidolgozott projekt tervek szintén bemutatásra kerülnek az érdeklődők számára, ugyanakkor e tekintetben kisebb a mozgástér a lehetséges módosítások vonatkozásában. Végül ezen verzió esetén is a Képviselő-testület dönt a beruházásról.

A város irányítási modellje bizonyított, teljes mértékben alkalmas arra, hogy végrehajtsa stratégiai céljait, ugyanakkor nagy fokú rugalmasságot biztosít az esetleges változások kezelésére. A szükséges döntések gyorsan, ugyanakkor megfelelő szakmai alátámasztottsággal képesek megszületni. A város fejlesztési tervei jellemzően határidőre, megfelelő műszaki tartalommal, pénzügyileg is megfelelően, illetve a lakossági elvárásoknak megfelelően megvalósulnak. A város által működtetett szolgáltatások, a kötelező és önként vállalt feladatok ellátása hatékonynak tekinthető.

A város nem tervez jelentősebb átalakítást az irányítási modellben, sem pedig a folyamatszervezésben. A megcélzott fejlesztések elsődlegesen az operatív feladatellátás minőségének javítását (pl. digitalizáció; magasabb minőségű szakmai állásfoglalások, tervek készítése) célozzák.

5.2.

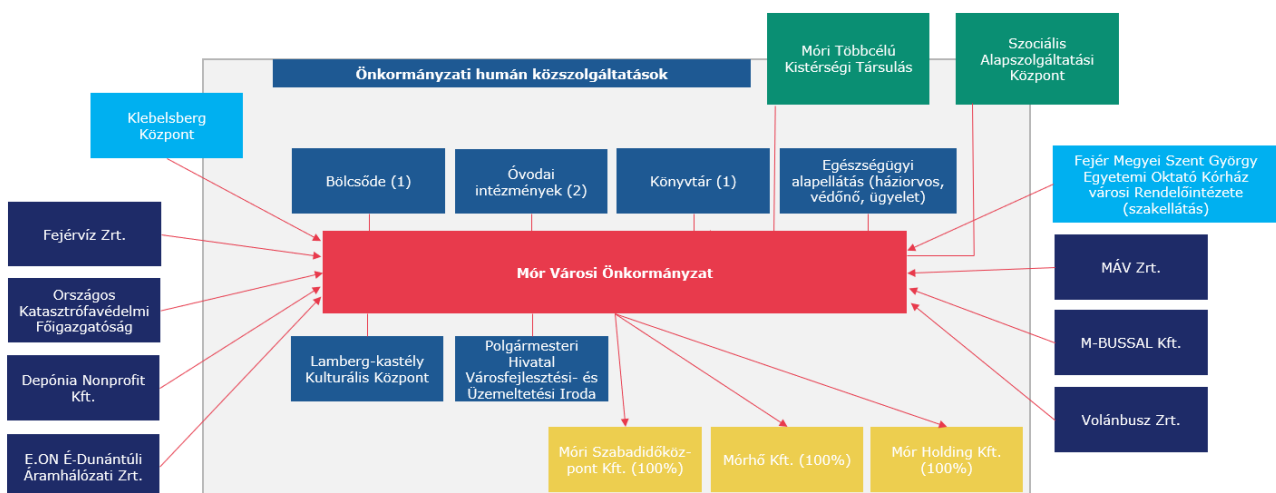
Működési modell

Mór Város településüzemeltetési feladatait osztott struktúrában végzi. Egyes feladatait a Polgármesteri Hivatal látja el, másokat az önkormányzat tulajdonában álló gazdasági társaságok. Jelentős szerepe volt a Mór Mikrokörzeti Szociális Intézményi Társulásnak, elsődlegesen a szociális szolgáltatások fenntartása tekintetében, a Társulás azonban jogutód nélkül megszűnt, a szociális szolgáltatásokat végző Szociális Alapszolgáltatási Központ fenntartását a Móri Többcélú Kistérségi Társulás vette át. Az érintett szervezetek önállóan kapcsolódnak tulajdonosukhoz. Szintén fontos szerepet töltenek be Székesfehérvár Vármegyei Jogú Város tulajdonában álló társaságok, illetve értelemszerűen az állami fenntartású szolgáltatók (egészségügy, alap-; és középfokú oktatás) a móri szolgáltatások tekintetében. A városi szolgáltatásokat részletesen az 55. táblázat mutatja be.

- A Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda a Polgármesteri Hivatal önálló szervezeti egysége. Az Iroda létszáma 9 fő, feladatai rendkívül szerteágazók.
- A Mór Holding Kft. Mór Városi Önkormányzat 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaság. A Kft. 2015-ben alakult, létszáma 26 fő, működésének célja az önkormányzat forprofit, vagy részben forprofit tevékenységeinek kezelése, továbbá műszaki támogatás nyújtása az önkormányzat és intézményei számára.
- A Mórhold Kft. Mór Városi Önkormányzat 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaság. A vállalat mintegy 1 200 lakást szolgál ki Mór területén.
- A Wekerle Sándor Szabadidőközpontot működtető Móri Szabadidőközpont Kft. Mór Városi Önkormányzat 100%-os tulajdonában álló gazdasági társaság, amely Mór város és járás sport és szabadidő tevékenységét támogatja.
- A Lamberg-kastély Művelődési Központ, Könyvtár és Muzeális Kiállítóhely Mór Városi Önkormányzat önálló költségvetési szerve, mely Mór város és a járás kulturális életét támogatja.

- A Móri Többcélú Kistérségi Társulás a járás összes települése részvételével alakult szervezet, mely a tagoknak nyújt együttes szolgáltatásokat. Jelenlegi tagságát 7 település alkotja: Fehérvárcsurgó, Isztimér, Kincsesbánya, Magyaralmás, Mór, Nagyveleg, Söréd
- A Fejérvíz Zrt. és a Depónia Nonprofit Kft. 100% Székesfehérvár Önkormányzatának tulajdonában álló gazdasági társaság.
- Fentiekén túl a városban elérhető szolgáltatások tekintetében az állami szolgáltatók szerepét szükséges kiemelni.

59. ábra - Mór város működési térképe

Forrás: saját szerkesztés

55. táblázat - Városi szolgáltatások működési területenként Mórton

Működési terület		Szolgáltatás	Ellátó	Jogi forma
Városüzemeltetés		Ingatlankezelés	Mór Holding Kft.	100%-ban Mór önkormányzatának tulajdonában álló gazdasági társaság
		Közterület fenntartás	Mór Holding Kft.	100%-ban Mór önkormányzatának tulajdonában álló gazdasági társaság
		Zöldterület fenntartás	Mór Holding Kft.	100%-ban Mór önkormányzatának tulajdonában álló gazdasági társaság
		Ivóvíz, szennyvíz szolgáltatás	Fejérvíz Zrt.	100%-ban Székesfehérvár Önkormányzatának tulajdonában álló gazdasági társaság
		Közvilágítás	E.ON Észak-dunántúli Áramhálózati Zrt.	Forprofit társaság
		Internet	A településen több szolgáltató is elérhető	Forprofit társaságok
		Távhőszolgáltatás	Mórhő Kft.	100%-ban Mór önkormányzatának tulajdonában álló gazdasági társaság
		Kéményseprés	Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság	Állami szerv
Hulladékkezelés	Hulladékkezelés	Depónia Nonprofit Kft.	100%-ban Székesfehérvár Önkormányzatának tulajdonában álló gazdasági társaság	
	Oktatás, nevelés	Bölcsődei ellátás	Bölcsődék	Önkormányzati intézmények

Működési terület	Szolgáltatás	Ellátó	Jogi forma	
Humán közszolgáltatások	Óvodai ellátás	Óvodák	Önkormányzati/Társulási intézmények	
	Általános iskola	Klebelsberg Központ	Állami szerv	
	Gimnázium, szakközépiskola	Klebelsberg Központ	Állami szerv	
	Szociális ellátás	Szociális alapszolgáltatás - családsegítés	Szociális Alapszolgáltatási Központ	Móri Többcélú Kistérségi Társulás fenntartásában álló szervezet
		Szociális alapszolgáltatások, szakosított ellátások	Szociális Alapszolgáltatási Központ	Móri Többcélú Kistérségi Társulás fenntartásában álló szervezet
		Szociális alapszolgáltatások - étkezés	Szociális Alapszolgáltatási Központ	Móri Többcélú Kistérségi Társulás fenntartásában álló szervezet
		Szociális alapszolgáltatás - gyerekvédelem	Szociális Alapszolgáltatási Központ	Móri Többcélú Kistérségi Társulás fenntartásában álló szervezet
	Egészségügy	Járóbeteg- és fekvőbeteg-szakellátás	Fejér Vármegyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház Móri telephelye	Állami fenntartású intézmény
		Ügyeleti-, védőnői-, iskola-egészségügyi ellátás	Védőnői Szolgálat, Iskola-egészségügyi Szolgálat	Állami fenntartású intézmény
	Kulturális és közművelődési szolgáltatások	Könyvtár	Lamberg-kastély Művelődési Központ, Könyvtár és Muzeális Kiállítóhely	Mór Városi önkormányzat által fenntartott intézmény, költségvetési szerv
		Közművelődési alapszolgáltatás	Lamberg-kastély Művelődési Központ, Könyvtár és Muzeális Kiállítóhely	Mór Városi önkormányzat által fenntartott intézmény, költségvetési szerv

Működési terület		Szolgáltatás	Ellátó	Jogi forma
		Sport és szabadidő-szolgáltatások	Wekerle Sándor Szabadidőközpont	100%-ban Mór Városi Önkormányzat tulajdonában álló gazdasági társaság
		Múzeum, galéria	Lamberg-kastély Művelődési Központ, Könyvtár és Muzeális Kiállítóhely	Mór Városi önkormányzat által fenntartott intézmény, költségvetési szerv
Közösségi közlekedés	Parkolás	Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda	Móri Polgármesteri Hivatal szervezeti egysége	
	Közösségi személyszállítás (távolsági)	Volánbusz Zrt., MÁV Zrt.,	100%-ban állami tulajdonú gazdasági társaságok	
	Közösségi közlekedés (helyi)	M-BUSSAL Kft.	Magánvállalkozás	
	Útfenntartás	Városfejlesztési és -üzemeltetési Iroda	Móri Polgármesteri Hivatal szervezeti egysége	

Forrás: Saját szerkesztés

5.3.

Várostérségi koordináció

A fejlesztésekkel kapcsolatos döntések Mór Városi Önkormányzat Képviselő-testületében, a térségi ügyekben a Móri Többcélú Kistérségi Társulás Tanácsában születnek. Több települést érintő projektekben vagy a Fejér vármegyei önkormányzat, és/vagy Mór Városi Önkormányzat tölti be a koordinációs és menedzsment szerepet.

5.3.1.

Társulások

Mór Városi Önkormányzat részt vesz a Móri Többcélú Kistérségi Társulásban, mely szociális szolgáltatásokat biztosít a tagoknak.

5.3.2.

Közszolgáltatók

A két, Székesfehérvár Önkormányzat tulajdonában álló közszolgáltatóval folytatott koordinációban Mór, mint járási székhely és legnagyobb település, kiemelt jelentőséggel bír. A Fejérvíz Zrt. a járás összes településének víz és szennyvíz ellátását biztosítja, míg a Depónia Nonprofit Kft. a hulladékgazdálkodást végzi a járás településein. Utóbbi kapcsán a járás összes települése részt vesz a Közép-Duna Vidéke Hulladékgazdálkodási önkormányzati társulásban.

5.3.3.

Gazdaság/logisztika

Mór, mint a Győr-Tatabánya-Komárom-Mór-Székesfehérvár-Dunaújváros-Paks-Kecskemét ipari/logisztikai nagyklaszter, valamint a Vértes-Duna Járműipari Klaszter tagja, és a járás legjelentősebb foglalkoztatója, a térség gazdasági és közlekedési fejlesztéseinek meghatározó szereplője.

5.3.4.

Turizmus

Mór a Móri Borvidék központja. A Móri Borvidék Hegyközségének több mint 800 tagja a környék turisztikai fejlesztéseinek egyik legmeghatározóbb aktora.

6.

Kockázatok és lehetőségek értékelése

A stratégiai kidolgozása előtt szükséges azon lehetséges kockázatoknak és lehetőségeknek az összegzése, melyek szignifikáns, jelentős hatást gyakorolhatnak a város jelenlegi helyzetére. A jelen fejezet célja, hogy ezen lehetőségeket és kockázatokat az 5 tervezési dimenzió mentén számba vegye és azt levetítse a helyi sajátosságokra. A kockázatelemzés során értékelésre kerül az egyes kockázati tényezők bekövetkezési valószínűsége és a városra kifejtett negatív hatásuk súlyossága.¹⁰³

6.1.

Prosperáló város

6.1.1.

Kockázatok

Prosperáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés			
Kockázat	Valószínűség	Hatás	Értékelés, kezelés
<p><i>Általános gazdasági recesszió.</i></p> <p>A jelenlegi világgazdasági környezetben reális esély mutatkozik egy akár hosszabb ideig tartó, általános gazdasági recesszióra, melynek hatásai nehezen megjósolhatók, de mindenképpen negatívan érinthetnek szinte valamennyi szereplőt a városban és annak közvetlen, valamint közvetett környezetében.</p>	5	5	A város ellenálló képességét erősítheti, ha tudatos gazdaságfejlesztési lépések végrehajtásával vonzó befektetési célponttá válik, újabb beruházásokat vonz a térségbe.
<p><i>Elégtelen oktatási-képzési szerkezet.</i></p> <p>A városi intézmények által kínált oktatási, képzési szerkezet jelenleg nem képes teljes egészében kiszolgálni a helyi gazdasági igényeket.</p>	3	4	A város segíti a középfokú oktatásban a gazdaság igényekhez igazodó képzéseket, illetve cél egy képző-és innovációs központ létrehozása a Vértes Duna Járműipari Klaszterrel együttműködve. Az elmúlt években a munkaerőhiány következtében a városban is megjelentek a külföldi munkavállalók, akik lakhatásának biztosításához a helyi munkásszállók

¹⁰³1-5 intervallumban terjedő skála: valószínűség (1 – legalacsonyabb valószínűség, 5 – magas valószínűség), hatás (1 – alacsony mértékű hatás, 5 – jelentős hatást gyakorol).

Prosperáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés

Kockázat	Valószínűség	Hatás	Értékelés, kezelés
			fejlesztése szükséges, mely növeli a gazdaság versenyképességét.
<p><i>Egyoldalú gazdasági szerkezet kialakulása.</i></p> <p>A város ágazati szerkezete jelenleg is igen egyoldalú, ennek fennmaradása vagy tovább erősödése kockázatokkal járhat.</p>	3	4	A kockázat helyi és országos támogatással, a gazdasági szerkezet tudatos differenciálásával, szoft iparágak (pl. turizmus) tudatos fejlesztésével, befektetésösztönzéssel, szabályozási környezet pozitív változtatásával és gazdasági infrastruktúra fejlesztésével kezelhető.
<p><i>Negatív gazdasági folyamatok.</i></p> <p>A városban működő vállalkozások magánberuházásai csökkenhetnek, jelentősebb foglalkoztatók/meghatározó szereplők esetleges kivonulására is sor kerülhet negatív szcenáriók esetén.</p>	4	4	Az önkormányzat folyamatos párbeszédet folytatva, az igényeknek megfelelő fejlesztéseket eszközölve, támogató helyi gazdasági ökoszisztéma kialakításával kezelheti a kockázatot, vonzóvá téve a várost, növelve versenyképességét.
<p><i>Elszívó hatás erősödése.</i></p> <p>A városi munkaerőt érintő elszívó hatás erősödése esetén, a helyi munkaerő kínálat nem találkozik a kereslettel.</p>	2	3	Az önkormányzat hazai és európai uniós támogatási források bevonásával biztosítja a helyi gazdaságfejlesztéshez szükséges forrást, továbbá célzott alapot képez a helyi adóbevételekből (pl. IPA).
<p><i>Forráshiány.</i></p> <p>Az önkormányzat bevétel kiesése (pl. iparűzési adó bevétel csökkenés recesszió esetén), illetve kiadásainak növekedése (pl. energiaárak jelentős emelkedése) oda vezethet, hogy a fejlesztésre, működésre fordítható források volumene lecsökken, az állami és magántőke bevonása iránti igény megnő.</p>	3	3	Az önkormányzat hazai és európai uniós támogatási források tervezett bevonásával biztosítja a helyi gazdaságfejlesztéshez szükséges forrást, továbbá célzott alapot képez a helyi adóbevételekből (pl. IPA).
<p><i>A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen gazdasági folyamatokat indít el helyben.</i></p> <p>A klímaváltozás hatásai már jelenleg is erősen érzékeltetik főként negatív hatásukat. A prognózisok szerint ezen hatások további erősödésére lehet számítani már a közel jövőben.</p>	2	3	A város fejlesztési céljai között szerepelteti a jelentős innovációs tevékenységet folytató, magasabb hozzáadott értékű iparágak bevonását, mely optimális esetben csökkenti város gazdaságának jelenlegi, egyoldalú függőségét a feldolgozóipartól, autóipartól.
<p><i>Iparterületek hiánya.</i></p> <p>Móron jelenleg a rendelkezésre álló iparterületek szinte teljes kapacitással üzemelnek. A további</p>	2	2	Abban az esetben, hogyha a helyi gazdasági bővülése üteme meghaladja a jelenlegi fizikai korlátokat, az önkormányzat rugalmasan képes reagálni a helyzetre. A település fejlődéséből kifolyólag a magasabb

Prosperáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés

Kockázat	Valószínűség	Hatás	Értékelés, kezelés
gazdaságfejlesztési potenciál kiaknázása érdekében el kell kerülni a város iparterületeinek telítődését, és az iparterületek iránti hiány kialakulását.			fejlesztési szinteken nagyobb forrástömeg kerülhet átcsoportosításra a térség gazdaságfejlesztésére. A városi rezilienciát növelheti további barnamezős területek gazdasági célú hasznosításának megvalósítása, melyek között több önkormányzati tulajdonú is megtalálható. Ezek jelentős potenciált rejtenek. Ilyen lehet például - az előző ponthoz kapcsolódva - a megfelelő képzettségű munkaerő letelepítésének egyik fontos eszközeként bérlakások biztosítása, „munkás apartmanok” kialakítása.

6.1.2.

Lehetőségek

A prosperáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó lehetőségek a következők:

- A helyi gazdaság élénkülésének nem lesznek fizikai korlátjai: Abban az esetben, hogyha a helyi gazdasági bővülése üteme lépést tart/meghaladja a jelenlegi fizikai korlátokat, az önkormányzat rugalmasan képes reagálni a helyzetre. A település fejlődéséből kifolyólag a magasabb fejlesztési szinteken nagyobb forrástömeg kerülhet átcsoportosításra a térség gazdaságfejlesztésére.
- Vonzó befektetési célpont: A magasabb területi szinteken több olyan infrastrukturális fejlesztési terv szerepel (pl. 81-es főút fejlesztése), mely megvalósulása esetén jelentősen növeli a helyi gazdaság versenyképességét. Az önkormányzat helyi gazdaságfejlesztéssel, szabályozási környezettel igyekszik felerősíteni a pozitív hatást.
- A gazdasági infrastruktúra fejlesztése megfelelő, az igényekhez és a kihívásokhoz igazodó ütemben tud haladni: Ahogy a Helyzetértékelés fejezetben bemutatásra került több, a helyi gazdaságot érintő fejlesztési terv van folyamatban. Az önkormányzat célja, hogy ezen beruházások ütemezése ne tolódjon, illetve biztosítja, hogy a későbbi beruházások a helyi igényeknek megfelelően valósuljanak meg.
- Működő helyi vállalkozói, fejlesztési együttműködések, ökoszisztéma: A helyi gazdaság erőteljes függőséget mutat a magyar autóipar teljesítményétől. A kockázati tényező mellett lehetőséget is hordoz magában a jelenlegi helyzet. A Vértes-Duna Járműipari Klaszternek 9 helyi vállalkozás tagja, mely szervezeti tagság jelentős fejlesztési potenciált, szinergiákra épülő együttműködési lehetőséget hordoz magában.
- Helyi munkásszállók fejlesztése: Az elmúlt években a munkaerőhiány következtében a városban is megjelentek a külföldi munkavállalók, akik lakhatásának biztosításához a helyi munkásszállók fejlesztése szükséges, mely növeli a gazdaság versenyképességét.

- A város barnamezős területeinek a hasznosíthatósága: A városban található barnamezős területek esetében probléma, hogy jellemzően nem önkormányzati tulajdonúak. Ezen épületek hasznosítása jelentős potenciált rejt. Ilyen például - az előző ponthoz kapcsolódva - a megfelelő képzettségű munkaerő letelepítésének egyik fontos eszköze lehetne a lakások biztosítása, „munkás apartmanok” kialakítása.

PROSPERÁLÓ VÁROS

LEHETŐSÉGEK	VESZÉLYEK
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A helyi gazdaság élénkülésének nem lesznek fizikai korlátai. ▪ Vonzó befektetési célpont. ▪ A gazdasági infrastruktúra fejlesztése megfelelő, az igényekhez és a kihívásokhoz igazodó ütemben tud haladni. ▪ Működő helyi vállalkozói, fejlesztési együttműködések, ökoszisztéma. ▪ A globális közlekedés-földrajzi és geopolitikai helyzet változása felértékeli a térséget. ▪ A város barnamezős területeinek a hasznosíthatósága: 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Általános gazdasági recesszió. ▪ Elégtelen oktatási-képzési szerkezet. ▪ Egyoldalú gazdasági szerkezet kialakulása. ▪ Negatív gazdasági folyamatok. ▪ Elszívó hatás erősödése. ▪ Forráshiány. ▪ A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen gazdasági folyamatokat indít el helyben. ▪ Iparterületek hiánya.

6.2.

Zöldülő város

6.2.1.

Kockázatok

Zöldülő város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés

Kockázat	Valószínűség	Hatás	Kezelés
<i>A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túlurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése gátolja a fenntarthatóság meghonosodását.</i>	3	5	A városi stratégia, különösképpen egy klímastratégia szemléletformálást nyújt, pozitív attitűd jöhet létre, ösztönzi a helyi társadalomban a fenntarthatóság, energiasemlegesség stb. terjedését.
<i>Nem tud kialakulni a regionális energiaellátás, az országos hálózati függés, valamint a globális energiapiaci kitettség erősödik.</i>	4	5	Az önkormányzat igyekszik a helyi elektromos áramellátás lehetőségét megteremteni, ösztönözni (pl. napelempark területének biztosítása).

Zöldülő város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés

Kockázat	Valószínűség	Hatás	Kezelés
A helyi energiaellátás állami hálózati függősége erősen jellemző.			Szintén ide kapcsolódik, hogy a város önkormányzata kiemelt célként kezeli a saját tulajdonú közintézményeinek energetikai korszerűsítését. A jövőben további beruházásokkal biztosítható a fenntarthatóság növelése, energiaigény csökkentése és egyúttal a költséghatékonyság.
<i>A városi zöld menetrend nem tud lépést tartani a kihívásokkal és a globális zöldülőési folyamatokkal.</i>	3	3	A város célzottan tervezi a helyi zöldfelületeket és rendelkezik ehhez adatbázissal. Fontos, hogy a monitoringrendszer naprakész legyen, illetve további digitális adatbázisok létrehozása, irányítása rendszer bevonása is szükséges lehet. Különböző ösztönzőkkel támogatható a helyi zöld közlekedés, például elektromos autók kijelölt parkolóhelyek, töltőállomások biztosítása. A tömegközlekedési eszközök fejlesztése, szükséges (pl. helyi tömegközlekedés elektromos buszokkal), ami a fenntarthatóság eléréséhez járul hozzá. További eszköz lehet a közlekedési okos megoldások alkalmazása (pl. szenzoros forgalomirányítási rendszer).
<i>Az ipari terjeszkedés miatt kevésbé lesz élhető a város (pl. zajterhelés nő) és nem tud az igényeknek megfelelően zöld imázst kiépíteni.</i> A város egyik jelentős vonzereje a zöldfelületek magas aránya, a zöldterületek magas minősége, ami a jövőben fontos versenyképességi szempont lehet.	4	3	Célszerű lehet a jövőben egy, a zöldfelületi rendszerhez kapcsolódó stratégia létrehozása, mely a helyi preferenciákra, igényekre épül.
<i>A körforgásos gazdaság alacsony szinten stagnál.</i> Jelenleg a körforgásos gazdaság elsősorban a helyi hulladékgazdálkodásban van jelen.	3	3	Célszerű a körforgásos gazdaság elterjedését segítő, ösztönző stratégia kidolgozása.

6.2.2.

Lehetőségek

A zöld város elemzési dimenzió mentén az alábbi lehetőségek azonosíthatók:

- Az energiatudatosság a helyi szereplők jellemzőjévé válik: A lakosság pozitív attitűdje jellemző az energiatudatosság, a megújuló energiaforrások alkalmazása iránt. Ennek a fenntartás, ösztönzése szükséges, mely fontos társadalmi érték lehet a jövőben.
- A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) még jobban támogatják a fenntarthatóságot: Az elmúlt évek jellemző tendenciája, hogy a hazai és nemzetközi (Európai Unió) politika támogatja a zöld átállást, nemcsak elvi támogatással, hanem forrásbiztosítással egyaránt. Ennek következtében – ha fennmarad a jelenlegi hozzáállás – további források állhatnak rendelkezésre és szabályozások kerülhetnek bevezetésre, melyek pozitív hatást gyakorolnak a társadalom és gazdaság zöld átállásának menetére.
- A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi zöld átállást: Abban az esetben, ha az energiatermelés területén jelentős innováció valósulna meg, mely hatékonyabb energiatermelést eredményezne és költséghatékonyabb lenne a beruházást megvalósítani, akkor szélesebb társadalmi réteg számára válhatna elérhetővé megújuló energiatermelés alkalmazása, ami hozzájárul a helyi fenntarthatóság kiépítéséhez és a klímasemlegesség eléréséhez.
- Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése: A város önkormányzata kiemelt célként kezeli a saját tulajdonú közintézményeinek energetikai korszerűsítését. A jövőben további beruházásokkal biztosítható a fenntarthatóság növelése, energiaigény csökkentése és egyúttal a költséghatékonyosság.
- Város zöldterületeinek fejlődése növeli a város vonzerejét: Mór egyik kiemelt vonzereje, versenyelőnye lehet más hasonló méretű, gazdasági adottságú városokhoz képest a helyi zöldövezet kiépítettsége, mely várhatóan az elkövetkezendő években felértékelődik az egyéni életminőség, társadalmi jólét szempontjából.

ZÖLDÜLŐ VÁROS

 LEHETŐSÉGEK	 KOCKÁZAT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az energiatudatosság a helyi szereplők jellemzőjévé válik. ▪ A szabályozási környezet változása (jogszabályok, ösztönzők, ágazati politikák stb.) még jobban támogatják a fenntarthatóságot. ▪ A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi zöld átállást. ▪ Város zöldterületeinek fejlődése növeli a város vonzerejét. ▪ Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A társadalmi modernizáció (a fogyasztói társadalom térnyerése, túrurbanizáció és zsúfoltság, elidegenedő társadalom, polarizálódó társadalom stb.) begyűrűzése gátolja a fenntarthatóság meghonosodását. ▪ Nem tud kialakulni a regionális energiaellátás, az országos hálózati függés, valamint a globális energiapiaci kitettség erősödik. ▪ A városi zöld menetrend nem tud lépést tartani a kihívásokkal és a globális zöldülési folyamatokkal. ▪ Az ipari terjeszkedés miatt kevésbé lesz élhető a város (pl. zajterhelés nő) és nem tud az igényeknek megfelelő kellően zöld imázst kiépíteni. ▪ A körforgásos gazdaság alacsony szinten stagnál.

6.3.

Digitális város

6.3.1.

Kockázatok

Digitális város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés			
Kockázat	Valószínűség	Hatás	Kezelés
<i>A digitális infrastruktúra elmaradottsága.</i>	4	4	A kockázat csökkentésének érdekében a helyi stratégiákban szükséges figyelembe venni a digitális infrastruktúra fejlesztésének lehetőségeit, eszközeit, illetve ösztönzőket kiépíteni.
<i>A lakosság, oktatás digitális felkészültsége alacsony.</i>	3	3	<p>A digitális átállás menetrend megfogalmazásával és az abban lefektetett intézkedések konzekvens végrehajtásával jelentősen növelhetőek az egyéni digitális készségek, melyek egyben növelik a keresletet a digitális megoldások iránt. A város folyamatos párbeszédet folytat a helyi oktatási és képzési intézményekkel, vizsgálja a gazdasági igényeket és ahhoz kapcsolódóan fogalmazza meg digitális stratégiáját.</p> <p>A digitális átállás szempontjából szintén kiemelten fontos a gazdasági szereplőkkel való kétoldalú kapcsolattartás, képzési központ kialakítása, amely az igényeknek megfelelő képzéseket képes magas szinten biztosítani, továbbá a helyi vállalatok bevonása az egyetemeken duális képzési rendszerébe. A városban a jelenlegi húzóágazatok ösztönzik az innováció alkalmazását (autóipar, elektronikai eszközök gyártása). Olyan ágazatok támogatása szükséges, mely magas digitális innovációt alkalmaznak.</p>

6.3.2.

Lehetőségek

A digitális városhoz kapcsolódóan lehetőségként a következő elemek jelennek meg:

- A város közzolgáltatónak digitális átállása végbemegy: A helyi közzolgáltatások digitalizációja jelenleg is jelentős, azonban további fejlesztések (szélesebb körű online ügyintézési lehetőségek, applikáció stb.) hozzájárulnak a digitális átálláshoz, a minőség és fogyasztói elégedettség növekedéséhez.
- Közműszolgáltatások technológiai fejlesztése: A helyi közműhálózat szélesebb körű szenzoros fejlesztése, okosmérők felszerelése, távfelügyeleti rendszer kiépítése hozzájárul az ügyfélelégedettséghez, csökkenti problémák esetén a reakcióidőt, illetve

hosszú távon költséghatékonyságot, fogyasztáscsökkenést és költségmegtakarítást eredményez.

- A helyi lakosok digitálisan képzetteké válnak: Az egyéni digitális készségek növekedése növeli a keresletet a digitális megoldások iránt, ami hozzájárul a teljes digitális átállás eléréséhez.
- Önkormányzati adatbázisok fejlesztése: A helyi szintű adatbázisok fejlesztése és bővítése hozzájárul a fejlesztések során a döntéselőkészítés folyamatához, segít a felmerülő problémák azonosításában (zöldfelület, épületfenntartás, közművesítettség stb.).
- A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi digitális átállást: Új innovációk és technológiák elterjedése hozzájárulhat mikroszinten egyaránt a digitális átálláshoz (mainstream, költséghatékonyság stb.).
- Közbiztonság javítása digitális megoldásokkal: A helyi lakosoknak a lakossági kérdőívek alapján fontos a közbiztonság növelése, amihez a digitális megoldások bővítése nagymértékben hozzájárulhat (kamerarendszer, okos közlekedésirányító eszközök).

DIGITÁLIS VÁROS

LEHETŐSÉGEK

- A város közzolgáltatóinak digitális átállása végbemegy.
- Közműszolgáltatások technológiai fejlesztése.
- A helyi lakosok digitálisan képzetteké válnak.
- Önkormányzati adatbázisok fejlesztése.
- A globális gazdasági változások (innovációk, új hálózatok, technológiaváltás) hatékonyan ösztönzik a helyi digitális átállást.
- Közbiztonság javítása digitális megoldásokkal.

KOCKÁZAT

- A digitális infrastruktúra elmaradottsága.
- A lakosság, oktatás digitális felkészültsége alacsony.

6.4.

Megtartó város

6.4.1.

Kockázatok

Megtartó város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés			
Kockázat	Valószínűség	Hatás	Kezelés
<p><i>A város lakosságára jellemző elvándorlási egyenleg további romlása következik be.</i></p> <p>Mór városát erőteljesen érinti – elsősorban a fiatalabb generációkon keresztül – az elvándorlás és ennek hatásaként a lakosság elöregedése figyelhető meg.</p>	5	4	<p>Ennek a demográfiai folyamattal szembeni ellenállóképességet növelheti egy a fiatalok számára (is) vonzó egységes városi imázs kialakítása. Némileg meglepő módon a koronavírus járvány hatása is képes lehet ezt az ellenállóképességet erősíteni (lásd a lehetőségeknél).</p>
<p><i>A városi vonzerő nem elégséges a kitűzött jövőkép eléréséhez.</i></p>	4	4	<p>A város vonzerejét szintén érdemben javíthatják a helyi identitást meghatározó tényezők erősítése, az itt élők kötődése a városhoz, ami az elmúlt években tapasztalható népességszökkenés szempontjából egyaránt fontos folyamat lenne.</p> <p>A lakosság preferenciái szerinti fejlesztéseket szükséges végrehajtani a közszolgáltatások terén a jövőben is, amihez rendszeres direkt kommunikációt szükséges folytatni a lakossággal.</p> <p>Továbbá a város vonzerejét növelhetik a különböző alternatív (pl. kerékpáros) közlekedési módokat támogató fejlesztések. Ennek kapcsán a város Kerékpárforgalmi Hálózati Terv elkészítését tervezi.</p> <p>Szintén ide kapcsolódhatnak a város elérhetőségének fejlesztését célzó fejlesztések, melyek által javulhat a település elérhetősége, bővíthető a város agglomerációs térsége, a gazdaság versenyképessége növekszik (új munkahelyeket tud teremteni).</p>
<p><i>A gazdaság sérülékenysége akadályozza a város megtartóképességét.</i></p>	4	3	<p>A prosperáló város témakörnél szót ejtettünk a városban működő gazdasági szereplőkre ható esetleges negatív folyamatokról és azok lehetséges hatásairól, kezelésének módjáról. A</p>

Megtartó város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés

Kockázat	Valószínűség	Hatás	Kezelés
			gazdasági szereplők stabil működése, a munkahelyek megőrzése a város megtartó funkciója szempontjából is kulcsfontosságú.
<p><i>A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen hatásokat fejt ki a város vonzerejére.</i></p> <p>A város egyik meghatározó vonzereje a zöldfelületek magas minősége, gazdag környezet jellemzi a térséget.</p>	3	3	A kockázat kezelésének lehetőségei a tudatos, klímaálló zöldfelületi rendszer tervezésében, kialakításában rejlenek. Ehhez kapcsolódóan kívánja az önkormányzat elkészíteni a város Integrált Települési Vízgazdálkodási Tervét, valamint felülvizsgálni a Települési Vízkárelhárítási Tervét.

6.4.2.

Lehetőségek

Ahhoz, hogy Mór város megtartóereje növekedjen, a következő lehetőségek állnak fenn:

- A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok kedvezően hatnak a város vonzerejére: Az elmúlt években a COVID-19 járvány csökkentette a nagyvárosok vonzerejét. Az emberek preferenciái eltolódtak a kevésbé zsúfolt, nyugodtabb települések irányába. Mór számára a trend fennmaradása további lehetőséget kínál, hogy vonzereje növekedjen, nemcsak kisvárosi jellemzői, hanem a természet közelsége és közlekedési adottságai szempontjából egyaránt.
- Barnamezős területek fejlesztése: A városban elterülő barnamezős területek hasznosítása több lehetőséget is rejt. A lakás célú beruházások növelik a helyi ingatlankínálatot, a lakhatási problémák megoldásához közvetetten járulnak hozzá. Probléma, hogy ezen épületek jellemzően nem önkormányzati tulajdonúak, így a helyi közigazgatási szerv lehetőségei forráshiány következtében korlátozottak.

MEGTARTÓ VÁROS

LEHETŐSÉGEK	KOCKÁZAT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ A globális egészségügyi válsághelyzetek, járványok kedvezően hatnak a város vonzerejére. ▪ Barnamezős területek fejlesztése. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ A város lakosságára jellemző elvándorlási egyenleg további romlása következik be. ▪ A városi vonzerő nem elégséges a kitűzött jövőkép eléréséhez. ▪ A gazdaság sérülékenysége akadályozza a város megtartóképességét.

MEGTARTÓ VÁROS

- A globális klímaváltozás begyűrűzése kedvezőtlen hatásokat fejt ki a város vonzerejére.

6.5.

Kiszolgáló város

6.5.1.

Kockázatok

Kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés

Kockázat	Valószínűség	Hatás	Kezelés
<p><i>Az önkormányzati szolgáltatások fenntarthatósága.</i></p> <p>A jelenlegi – elsősorban a globális energiapiaci trendek okán kialakuló – helyzetben a város önkormányzata számára nehézségbe ütközhet az által nyújtott szolgáltatások minőségének megőrzése, akár egyes szolgáltatások fenntartásának biztosítása.</p>	5	5	<p>A lakossági igényekre válaszul a közszolgáltatások fejlesztésével biztosítható a helyi életminőség növekedése, a város kiszolgáló képességének fejlesztése. Ezekről a Megtartó város dimenzió keretében tettünk említést.</p> <p>Fontos megemlíteni az elmúlt években egyre inkább erősödő lakhatási problémák megjelenését, ami több korosztályt is érint, azonban a fiatal réteget jelentősebben. A település önkormányzata lakbértámogatás, szociális alapon kiutalt ingatlanok bérbeadásával igyekszik kezelni ezt a helyzetet.</p>
<p><i>A város élhetősége romlik a külső környezeti hatások által.</i></p> <p>Mór vonzerejéhez jelentős mértékben hozzájárul a város zöldövezeti jellege. A külső környezeti hatások és a nem kellő felkészültség hatására fennáll a zöldterületek elhanyagolásának, beépítésének veszélye</p>	3	4	<p>Ezen kockázat elkerülésére a város Zöldfelületi rendszer fejlesztési stratégia (Pl. ZIFFA) készítésével tud reagálni, melynek konzekvens végrehajtásával biztosítható a zöldterületekkel való minőségi gazdálkodás. Szintén ide kapcsolódnak a már korábban említett barnamezős, jelenleg inaktív területek fejlesztésének lehetőségei, melyeket új városi funkciókkal történő ellátással lehet revitalizálni.</p> <p>Az infrastrukturális és zöldfelületi fejlesztések során fontos a klímasemlegességre való törekvés, forrásalap felállítása, probléma esetén célzott fejlesztés, helyi klíma védelme</p>

Kiszolgáló város tervezési dimenzióhoz kapcsolódó kockázatok értékelés

Kockázat	Valószínűség	Hatás	Kezelés
			szabályozással (fásítás, környezetszennyezéssel járó tevékenység hatékony szabályozása stb.).
<p><i>Forgalom növekedés.</i></p> <p>Mór jelenleg is erőteljes áthaladó forgalom sújtja, a várost és annak lakosságát érintő ingázás növekedése negatívan hat a város kiszolgáló képességére.</p>	4	3	Ennek a hatásnak az enyhítését a közlekedési hálózatok (pl. elkerülőút), közösségi közlekedés hálózatok fejlesztésével (busz, vasút, kerékpár) tudja a város csökkenteni.

6.5.2.

Lehetőségek

A Kiszolgáló város tervezési dimenzióban az alábbi lehetőségek kerültek azonosításra:

- **Térségi turizmus fejlődése:** Az elmúlt évtizedben a város turizmusának visszaesése jellemző. A település környezeti adottságai több fejlesztési lehetőséget kínálnak, aminek keresletnövekedése várható az elkövetkezendő években. A települési turizmus fejlődésével a helyben elérhető szolgáltatások bővülése járhat együtt, ami a lakossági igényekre egyaránt reagál (pl. kávézó, fagyizó).
- **A városi inaktív, barnamezős területei új funkciókra találnak:** A településen elterülő barnamezős területek jellemzően nem önkormányzati tulajdonúak, ami forráshiány következtében szűkíti a város lehetőségeit. Ezen területek hasznosítása a kiszolgáló város dimenzió szempontjából jelentős potenciált hordoz (közszolgáltatások elhelyezése, fejlesztése, lakások kialakítása stb.).

KISZOLGÁLÓ VÁROS

 LEHETŐSÉGEK	 KOCKÁZAT
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Térségi turizmus fejlődése. ▪ A városi inaktív, barnamezős területei új funkciókra találnak. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Az önkormányzati szolgáltatások fenntarthatósága. ▪ A város élhetősége romlik a külső környezeti hatások által. ▪ Forgalom növekedés.

7. Melléklet

7.1.1. Lakossági kérdőív

Megtartó város I.

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Mi jelenti az Ön helyi kötődésének alapját (több válasz is lehetséges)	1. itt született	
	2. itt alapított családot és otthont	
	3. ismeri és gyakorolja a helyi szokásokat	
	4. pörgő nagyvárosi lét/ a nyugodt kisvárosi lét	
	5. a helyi identitásúak összetartása	
	6. tagja valamilyen helyi kisebb közösségnek, akikkel szívesen tölti szabadidejét	
	7. táj és természeti adottságok	
	8. itt talált biztos egzisztenciára (munkalehetőségek)	
	9. egyéb	
A felsorolt tényezők mennyiben játszanak szerepet helyi életminőségével való elégedettségének növelésében? 5- nagyon jelentős szerepet játszana 4- jelentős 3- közepesen 2-kis szerepet játszana 1- nem játszana szerepet 0= „Nem tudom megítélni / „Nem kívánok válaszolni”	1. változatosabb munkahelyek	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. magas jövedelmet biztosító munkalehetőségek	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. a jelenleginél is magasabb színvonalú közszolgáltatások (iskola, egészségügyi, szociális ellátás stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. minőségi közösségi terek a városközpontban és a lakóhelyem közelében	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. gazdagabb és magasabb színvonalú, igényekre szabott kulturális kínálat	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. sportolási lehetőségek további bővítése	5-4-3-2-1 vagy 0
	7. magas színvonalú kiskereskedelmi és vendéglátóipari szolgáltatások	5-4-3-2-1 vagy 0
	8. kedvezőbb lakhatási lehetőségek	5-4-3-2-1 vagy 0
	9. jobb közbiztonság	5-4-3-2-1 vagy 0
	10. egyéb	5-4-3-2-1 vagy 0

Megtartó város II.

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
<p>Értékelje a városban elérhető humán közszolgáltatásokat és egyéb városi életminőséget befolyásoló tényezőket egy 1-től 5-ig tartó skálán</p> <p>5=nagyon elégedett 4=elégedett 3= közepesen elégedett 2= alig elégedett 1=egyáltalán nem elégedett 0= „Nem elérhető a városban”, a „Nem tudom megítélni / nem vagyok érintett” és a „Nem kívánok válaszolni”</p>	1. óvodai ellátás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. általános iskola, infrastruktúra, felszereltség (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. általános iskola oktatás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészségügyi alapellátás minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. egészségügyi szakellátás minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, kulturális központ stb.) minősége (Ön és családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	7. szociális ellátás („akár saját, akár valamely családtag okán pl. idősellátás”)	5-4-3-2-1 vagy 0
	8. bölcsődei ellátás (családtagja által igénybe vett)	5-4-3-2-1 vagy 0
	9. közterületek minősége általában (közterek, utak stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	10. zöldfelületek (parkok, ligetek fasorok)	5-4-3-2-1 vagy 0
	11. közvilágítás közvetlen lakókörnyezetében	5-4-3-2-1 vagy 0
	12. közbiztonság a városközpontban nappal	5-4-3-2-1 vagy 0
	13. közbiztonság a városközpontban sötétedés után	5-4-3-2-1 vagy 0
	14. közbiztonság a közvetlen lakókörnyezetében sötétedés után	5-4-3-2-1 vagy 0
	15. járdák minősége közvetlen lakókörnyezetében	5-4-3-2-1 vagy 0
	16. városi kerékpárutak hossza a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	17. városi kerékpárutak minősége a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	18. kerékpárosokat támogató infrastruktúra (pl. tárolók, esővédő beállók stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	19. utak minősége általában a városban	5-4-3-2-1 vagy 0
	20. parkolás általában a kiemelt közintézmények közelében	5-4-3-2-1 vagy 0
	21. parkolás kereskedelmi létesítmények közelében	5-4-3-2-1 vagy 0

Digitális Város I.

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Milyen elektronikus eszközöket használ a hétköznapokban? (több válasz is lehetséges kivéve, ha a válasz a 7.)	1. személyi számítógép (asztali számítógép)	
	2. notebook / laptop	
	3. táblagép (tablet)	
	4. okos / smart televízió	
	5. okos telefon	
	6. okos óra	
Milyen céllal használja az INTERNETET (több válasz)	1. napi munkavégzés részeként	
	2. ügyintézés céljából pl. nyomtatványok letöltése és benyújtása	
	3. rendelkezik ügyfélkapuval és rendszeresen használja	
	4. szolgáltatásokat vesz igénybe pl. elektronikus vásárlás, foglalások intézése (szállás, repülőjegy stb.)	
	5. kommunikációs, kapcsolattartási céllal (telefon, levelezés, Skype stb.)	
	6. információszerzés, tájékozódás céljából	
	7. tanulási céllal - oktatási anyagok letöltése, e- oktatás igénybevétele	
	8. közösségi oldalak látogatása	
	9. szórakozás – video, film, zene letöltéshez	
	10. játékok	
	11. egyéb	
	12. egyáltalán nem használok internetet	
Hogyan értékeli az IT eszközök használatával kapcsolatos jártasságát (összehasonlítva saját korosztályához) (csak egy válasz lehetséges)	1. nincsenek ilyen készségeim egyáltalán	
	2. készségeim az átlagnál kevésbé erősek, rendszerint segítségre szorulok	
	3. készségeim átlagosak, okos telefont használok készség szinten és rendszeres internet használó vagyok	
	4. készségeim átlag feletti (a 3. ponton túl e-ügyintézésre és egyéb, speciális IT használatra is képes vagyok)	
	5. nem tudom megítélni	

Digitális Város II.

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
<p>Milyen módon kerül Ön ügyfélként kapcsolatba a szolgáltatókkal</p> <p>1. hagyományos postai levelezés</p> <p>2. telefon</p> <p>3. személyes ügyintézés</p> <p>4. online ügyintézés / e-mail</p> <p>5. mobil applikáció</p> <p>6. digitális mérőkön /eszközökön keresztül</p> <p>7. nem kerültem velük kapcsolatba</p>	1. áramszolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	2. távhő / hőszolgáltatás (amennyiben releváns)	1,2,3,4,5,6,7
	3. víz és csatorna szolgáltatás	1,2,3,4,5,6,7
	4. hulladékszállítás	1,2,3,4,5,6,7
	5. közösségi közlekedés (helyközi járatok helyi viszonylatban)	1,2,3,4,5,6,7
	6. közhivatali ügyintézés (önkormányzat, kormányhivatal)	1,2,3,4,5,6,7
	7. alapfokú oktatás (óvoda és általános iskola)	1,2,3,4,5,6,7
	8. egészségügyi alapellátás	1,2,3,4,5,6,7
	9. kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, kulturális központ stb.)	1,2,3,4,5,6,7
	10. szociális ellátás (valamely családtag okán pl. idősellátás)	1,2,3,4,5,6,7

Kiszolgáló város / Zöldülő város I.

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
<p>A saját életminősége szempontjából mennyire tartja fontosnak a felsoroltakat?</p> <p>5= nagyon jelentős 4=jelentős 3=közepesen fontos 2= majdnem jelentéktelen az 1=egyáltalán nem fontos 0= „nem elérhető a városban”, a „nem tudom megítélni / nem vagyok érintett” és a „nem kívánok válaszolni”</p>	1. környezettudatos életvitel (takarékoság az erőforrások igénybevételében: víz, áram stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészséges, a térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztása	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. megújuló energiaforrások használata a háztartásban	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. megújuló energiaforrások használata	5-4-3-2-1 vagy 0
<p>Ha a város jövőjére gondol ugyanezek a szempontok mennyire fontosak?</p> <p>5= nagyon jelentős 4=jelentős 3=közepesen fontos 2= majdnem jelentéktelen az 1=egyáltalán nem fontos 0= „Nem elérhető a városban”, a „Nem tudom megítélni / nem vagyok érintett” és a „nem kívánok válaszolni”</p>	1. környezettudatos életvitel (takarékoság az erőforrások igénybevételében: víz, áram stb.)	5-4-3-2-1 vagy 0
	2. szelektív hulladékgyűjtés, hulladék hasznosítása otthon	5-4-3-2-1 vagy 0
	3. közösségben való aktív részvétel, közös célokért való tevékenykedés	5-4-3-2-1 vagy 0
	4. egészséges, a térségben megtermelt élelmiszerek fogyasztása	5-4-3-2-1 vagy 0
	5. megújuló energiaforrások használata a háztartásban	5-4-3-2-1 vagy 0
	6. megújuló energiaforrások használata	5-4-3-2-1 vagy 0
<p>Milyen gyakran látogat városi zöldterületeket, parkokat?</p>	1. soha	
	2. havonta vagy annál ritkábban	
	3. hetente legalább egyszer	
	4. naponta	
	5. nem válaszol	

Kiszolgáló Város / Zöldülő Város II

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Milyen céllal látogat városi zöldterületeket, parkokat?	1. szabadidő eltöltés	
	2. rekreációs séta	
	3. testedzés	
	4. kültéri közösségi és kulturális programokon vesz részt	
	5. egyéb	
Hogyan lehetne vonzóbbá tenni a belváros zöldfelületeit az Ön és családja számára (fejlesztések, új funkciók stb.)? Több válasz is lehetséges	1. sétautak fejlesztése	
	2. játszóterek, testedző eszközök kihelyezése a parkokhoz kapcsolódóan	
	3. zenepavilon létesítése (térzene befogadására)	
	4. kisebb csoportok szabadtéri összejöveteleit lehetővé tevő utcabútorok kihelyezése	
	5. gyakoribb kültéri programok, amiért érdemes a parkba látogatni	
	6. több szolgáltatás a környéken pl. büfé, fagyizó, nyilvános WC	
	7. közvilágítás további javítása	
	8. egyéb	
Milyen környezettudatos eszközökkel, megoldásokkal rendelkezik otthonában? (több válasz is lehetséges)	1. okos fogyasztásmérő (pl. elektromos áram, víz, gáz stb. szolgáltatás)	
	2. okos lakás irányító rendszer (az okos lakás irányító rendszer automatikusan szabályozza a lakás hűtését, fűtését/távolról vezérelhető stb.)	
	3. okos, családi ház telkét fenntartó rendszer pl. okos locsoló, ami a talajnedvességet méri és szükség szerint indítja el a locsolórendszert	
	4. hibrid vagy elektromos hajtású autó / egyéb jármű	
	5. tudatos otthon – tájolás, klímatudatos növénytelepítés	
	6. megújuló energia használata (földhő, napenergia stb.)	
	7. házi komposztáló	
	8. egyéb	

Prosperáló város

Kérdés	Választási lehetőség	Válasz (X)
Milyen helyben, illetve térségben létrehozott termékeket ismer? Több válasz is lehetséges?	1. zöldség /gyümölcs	
	2. egyéb élelmiszer vagy ital	
	3. használati tárgyak (beleértve kézműves termékeket)	
	4. műalkotások (helyi művészek alkotásai)	
	5. egyéb	
	6. nem ismerek ilyeneket	
Hol vásárol Ön a helyi/ térségi termékeket? Több válasz is lehetséges. A 1. válasz kizárja a több válasz lehetőségét	1. nem vásárol	
	2. közvetlen a termelőnél (agrártermék esetében)	
	3. közvetlen az alkotóknál (képzőművészeti termék esetében)	
	4. a piacon	
	5. internetes felületeken (weboldal, közösségi média pl. facebook)	
	6. kézműves /termelő saját üzletében	

7.1.2. Elégedettségi kérdőív

		Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	Van a városban és igénybe is veszem 0 = nem tudom megítélni 1 = egyáltalán nem elégedett 2 = mérsékeltlen elégedett 3 = közepesen elégedett 4 = elégedett 5 = nagyon elégedett					
					0	1	2	3	4	5
A	HUMÁN KÖZSZOLGÁLTATÁSOK									
1	óvodai ellátás minősége									
2	általános iskola infrastruktúra, felszereltség minősége									
3	általános iskolai oktatás minősége									
4	középiskolai oktatás infrastruktúra, felszereltség minősége									
5	középiskolai oktatás minősége									
6	egészségügyi alapellátás időbeni elérhetősége									

		Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	Van a városban és igénybe is veszem 0 = nem tudom megítélni 1 = egyáltalán nem elégedett 2 = mérsékelten elégedett 3 = közepesen elégedett 4 = elégedett 5 = nagyon elégedett					
					0	1	2	3	4	5
7	egészségügyi alapellátás minősége									
8	egészségügyi szakellátás időbeni elérhetősége									
9	egészségügyi szakellátás minősége									
10	kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, könyvtár, színház stb.) elérhetősége									
11	kulturális szolgáltatások (intézményekhez kötött pl. mozi, könyvtár, színház stb.) minősége									
12	kulturális szolgáltatások, városi programok száma/ gyakorisága									
13	kulturális szolgáltatások, városi programok minősége									

		Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	Van a városban és igénybe is veszem 0 = nem tudom megítélni 1 = egyáltalán nem elégedett 2 = mérsékelten elégedett 3 = közepesen elégedett 4 = elégedett 5 = nagyon elégedett					
					0	1	2	3	4	5
14	városi közösség összetartása									
15	szociális ellátás („akár saját, akár valamely családtag okán pl. idősellátás”)									
16	bölcsődei ellátás									
17	hivatali ügyintézés hatékonysága (polgármesteri hivatal)									
18	hivatali ügyintézés hatékonysága (kormányhivatal)									
B	ÉPÍTETT KÖRNYEZET ÉS KÖZMŰ SZOLGÁLTATÁSOK									
19	közterületek minősége általában (közterek, utak stb.)									
20	zöldfelületek (parkok, ligetek fasorok, vízpartok stb.) mennyisége, területe									

		Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	Van a városban és igénybe is veszem 0 = nem tudom megítélni 1 = egyáltalán nem elégedett 2 = mérsékelten elégedett 3 = közepesen elégedett 4 = elégedett 5 = nagyon elégedett					
					0	1	2	3	4	5
21	zöldfelületek (parkok, ligetek fasorok, vízpartok stb.) minősége									
22	városi levegőminőség									
23	közvilágítás minősége a közvetlen lakókörnyezetében									
24	közbiztonság a városközpontban nappal									
25	közbiztonság a városközpontban sötétedés után									
26	közbiztonság a közvetlen lakókörnyezetében sötétedés után									
27	járdák minősége közvetlen lakókörnyezetében									
28	városi kerékpárutak hossza a városban									

		Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	Van a városban és igénybe is veszem 0 = nem tudom megítélni 1 = egyáltalán nem elégedett 2 = mérsékelten elégedett 3 = közepesen elégedett 4 = elégedett 5 = nagyon elégedett					
					0	1	2	3	4	5
29	városi kerékpárutak minősége a városban									
30	kerékpárosokat támogató infrastruktúra (pl. tárolók, esővédő beállók stb.)									
31	városi közlekedésbiztonság minősége (lámpák, körforgalom stb.)									
32	városi közösségi közlekedés minősége (elérhetőség, járatsűrűség, menetrend stb.)									
33	utak minősége általában a városban									
34	parkolás általában a kiemelt közintézmények közelében									
35	parkolás kereskedelmi létesítmények közelében									
36	elektromos áram és gáz szolgáltatás városi ellátottsága									

		Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	Van a városban és igénybe is veszem 0 = nem tudom megítélni 1 = egyáltalán nem elégedett 2 = mérsékelten elégedett 3 = közepesen elégedett 4 = elégedett 5 = nagyon elégedett					
					0	1	2	3	4	5
37	ivóvíz és szennyvíz szolgáltatás városi ellátottsága									
38	nyilvános wifi elérhetősége									
C	PIACI SZOLGÁLTATÁSOK									
39	élelmiszerboltok, szupermarketek választéka									
40	elektronikai boltok választéka									
41	ruházati boltok választéka									
42	éttermek, kávézók, cukrászdák minősége és választéka									
43	kultúrát közvetítő üzletek (pl. könyvesbolt, zenebolt stb.) kínálata									
44	szórakozóhelyek minősége									

		Tudomásom szerint nem elérhető a városban	Tudomásom szerint van a városban, de nem veszem igénybe	Nincs a városban pedig igénybe venném	Van a városban és igénybe is veszem 0 = nem tudom megítélni 1 = egyáltalán nem elégedett 2 = mérsékelten elégedett 3 = közepesen elégedett 4 = elégedett 5 = nagyon elégedett					
					0	1	2	3	4	5
45	testkultúra szolgáltatások választéka (fodrász, kozmetikus, edzőtermek)									
46	helyi termékek elérhetősége (helyi piac, helyi termékbolt)									
47	prémium termékek elérhetősége (összes terméktípusnál)									
D	OKTATÁSI ÉS FOGLALKOZTATÁSI/jövedelmi LEHETŐSÉGEK									
48	szakképzési lehetőségek rendelkezésre állása									
49	képzettségének megfelelő álláshelyek kínálata									
50	képzettségéhez és ambícióihoz mért jövedelmi lehetőségek a városban									

7.1.3. Intézményi kérdőív

Intézményi / szervezeti kérdőív az FVS helyzetértékelés munkarész kidolgozásához

Általános fejlesztési szükségleteket felmérő kérdéscsoport

1.1. Mi szervezetének 5-7 évre vonatkozó jövőképe?

1.2. Ennek alapján milyen változtatásokat terveznek a működésben az elkövetkező években (profil bővítés vagy szűkítés, szervezeti átalakítás, finanszírozás átalakítása stb.)?

1.3. Rendelkeznek intézményi /szervezeti szintű fejlesztési tervvel? Ha igen, mikor készült és mi a címe?

1.4 Milyen konkrét fejlesztésekben (projektekben) gondolkodnak, amelyek a célok megvalósítását szolgálják vagy egyszerűen szükségessé váltak a működéshez?

Kérjük, fejtse ki röviden a fejlesztési elképzeléseiket (projekteket) egyenként a tartalom és indoklás megjelölésével. Kérjük NE csak az infrastrukturális, hanem a tartalmi, szervezeti fejlesztéseket is ossza meg.

Fontos: a fejlesztési elképzelések megfontolásánál a finanszírozási korlátokat NE vegyék figyelembe, mivel a stratégiai tervezés feladata a jövőbeni források feltárása/feltérképezése is. Kérjük, bővítse sorokkal a táblázatot amennyiben szükséges.

a.) Infrastruktúra fejlesztés (épületkarbantartás, bővítés, ingatlan vásárlás és fejlesztés, összevonás, ingatlan értékesítés stb.)

fejlesztés 1:
fejlesztés 2:
fejlesztés 3:

b.) Eszközfejlesztés (nem digitális)

fejlesztés 1:
fejlesztés 2:
fejlesztés 3:

c.) Eszközfejlesztés (digitális)

fejlesztés 1:
fejlesztés 2:
fejlesztés 3:

d.) Szervezetfejlesztés

fejlesztés 1:
fejlesztés 2:
fejlesztés 3:

e.) Humán erőforrás állomány fejlesztési

fejlesztés 1:
fejlesztés 2:

fejlesztés 3:
f.) Kapcsolati hálózatok fejlesztése (helyi, hazai, külföldi)
fejlesztés 1:
fejlesztés 2:
fejlesztés 3:

1.5. Az eddigiekben pontosan milyen forrásokat használtak fejlesztési céllal? Kérjük, alább kategóriánként pontosítsa ezeket.

Önkormányzati:
Európai Unió: TOP
Operatív Program:
közvetlen brüsszeli program:
állami: célprogramok / céltámogatás
önerős beruházás:

1.6. Milyen, a korábbiakhoz képest áttörő, újszerű fejlesztési elképzelései vannak az intézményével / szervezetével kapcsolatban? Kik a partnerei ebben?

--

7.1.4.

Mór Városi Önkormányzat és szervezeteinek állami támogatással megvalósult beruházásai

Év	Program	Projekt címe	Költsége	Támogatás
2007	KDOP-4.2.1/B- Belterületi utak fejlesztése	Wekerle Sándor utca, Szabadság tér rehabilitációja	134 200 000	93 940 000

Év	Program	Projekt címe	Költsége	Támogatás
2009	KEOP-5.1.0- Energetikai hatékonyság fokozása	A Móri Szabadság Téri Óvoda energiahatékonyságának fokozása az épület hőszigetelésével és a nyílászárók cseréjével	21 064 108	10 532 054
2009	KDOP-5.2.2/A- Szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások infrastrukturális fejlesztése	"Mór város Szociális Alapszolgáltatási Központjának infrastrukturális fejlesztése"	57 945 984	49 990 000
2009	TIOP-1.2.3-09/1- Könyvtári szolgáltatások összehangolt infrastruktúra-fejlesztése – „Tudásdepó Expressz"	Mór és Bicske városok összehangolt könyvtári infrastruktúra fejlesztése	8 000 000	8 000 000
2009	TÁMOP-3.1.4-08/2- Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés - Innovatív intézményekben /Mór	Kapu a jövőbe Mór Városában. Kompetencia alapú nevelési program bevezetése Mór Város nevelési-oktatási intézményeibe.	56 239 779	56 239 779
2009	ÁROP-1.A.2/A- A polgármesteri hivatalok szervezetfejlesztése	Mór Városi Önkormányzat Polgármesteri Hivatalának szervezetfejlesztése a hatékony működési kultúra megerősítése, a működési hatékonyság optimalizálása érdekében	17 818 998	17 818 998
2010	TÁMOP-3.2.4-08/1- "Tudásdepó-Expressz" - A könyvtári hálózat nem formális és informális képzési szerepének erősítése az élethosszig tartó tanulás érdekében - Könyvtárhasználók igényeinek hatékonyabb kielégítését célzó szolgáltatás-fejlesztés	A Radó Antal Könyvtár és Művelődési Központ szolgáltatásainak fejlesztése a jobb jövő érdekében	11 109 445	11 109 445
2011	KDOP-3.1.1/B-09-2f-Értékmegőrző és funkcióbővítő városrehabilitáció a 10000 fő feletti és 20000 fő alatti városokban	Mór városközpontjának rehabilitációja	678 205 937	485 798 913
2011	KEOP-5.3.0/A/09-Épületenergetikai fejlesztések	Energetikai hatékonyság fokozása a móri Pitypang Óvodában	65 044 283	48 783 212
2013	KEOP-5.5.0/B/12-Épületenergetikai fejlesztések megújuló energiaforrás hasznosítással kombinálva	Mór Város intézményeinek energetikai fejlesztése	484 042 057	484 042 057
2013	KDOP-4.2.3-11- Közösségi közlekedés fejlesztése	A közösségi közlekedés feltételeinek javítása a Móri kistérségben	421 026 027	399 974 726

Év	Program	Projekt címe	Költsége	Támogatás
2013	ÁROP-1.A.5-2013- Szervezetfejlesztés konvergencia régiókban lévő önkormányzatok számára	Szervezetfejlesztés a Móri Polgármesteri Hivatalban	21 999 987	21 999 987
2014	KDOP-2.1.1/B-12- Turisztikai attrakciók és szolgáltatások fejlesztése/	A móri Lamberg-kastély turisztikai attrakció fejlesztése	354 152 329	354 152 329
2015	KEOP-5.7.0/15- Középületek kiemelt jelentőségű épületenergetikai fejlesztése	A móri Táncsics Mihály Gimnázium épületének energetikai korszerűsítése	143 960 045	143 960 045
2015	KEOP-4.10.0/N/14- Fotovoltaikus rendszerek kialakítása	Fotovoltaikus rendszerek kialakítása Mór Városi Önkormányzat intézményein	20 330 496	20 330 496
2017	EFOP-1.5.2-16-Humán szolgáltatások fejlesztése térségi szemléletben	Humán közszolgáltatások fejlesztése Móron és térségében	498 767 365	498 767 365
2017	EFOP-1.2.9-17-Nők a családban és a munkahelyen	Nők a családban és a munkahelyen összeegyeztetését segítő projekt Móron	199 670 000	199 670 000
2017	TOP-1.1.1-15-FE1-Ipari parkok, iparterületek fejlesztése	Mór iparterületének fejlesztését elősegítő út átalakítása és felújítása	112 648 144	112 648 144
2017	KÖFOP-1.2.1-VEKOP-16- Csatlakoztatási konstrukció az önkormányzati ASP rendszer országos kiterjesztéséhez	MÓR VÁROSI ÖNKORMÁNYZAT ASP KÖZPONTHOZ VALÓ CSATLAKOZÁSA	8 999 997	8 999 998
2017	TOP-3.1.1-15-FE1-Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Fenntartható települési közlekedésfejlesztés Mór Városában	320 650 082	320 650 083
2017	TOP-2.1.3-15-FE1-Települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztések	Mór város belterületi vízrendezése	131 788 281	131 788 281
2017	TOP-2.1.1-15-FE1-Barnamezős területek rehabilitációja/	Barnamezős területek rehabilitációja Mór Városában	776 882 747	776 882 748
2017	TOP-1.4.1-15-FE1-A foglalkoztatás és az életminőség javítása családbarát, munkába állást segítő intézmények, közszolgáltatások fejlesztésével	Bölcsődei ellátás fejlesztése Mór Városában	39 992 849	39 992 850
2017	TOP-1.1.3-15-FE1-Helyi gazdaságfejlesztés/	Helyi gazdaságfejlesztés Mór városban	640 445 462	640 445 462

Év	Program	Projekt címe	Költsége	Támogatás
2017	TOP-4.2.1-15-FE1-Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése	A Móri Szociális Alapközpont fejlesztése	11 715 918	11 715 918
2017	TOP-4.1.1-15-FE1-Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése	Egészségügyi alapellátás fejlesztése Mórton	114 619 164	114 619 164
2017	TOP-3.2.1-15-FE1-Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Mór Városi Önkormányzat közösségi épületének energetikai korszerűsítése	124 952 004	124 952 004
2017	TOP-3.2.1-15-FE1-Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Mór Városi Önkormányzati Zeneiskola épületének energetikai korszerűsítése	59 333 728	59 333 728
2017	TOP-3.2.1-15-FE1-Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Mór Városi Önkormányzat épületeinek energetikai korszerűsítése	84 623 060	84 623 060
2017	TOP-3.2.1-15-FE1-Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Táncsics Gimnázium energetikai korszerűsítése	32 972 915	32 972 915
2017	TOP-3.1.1-16-FE1-Fenntartható települési közlekedésfejlesztés	Fenntartható települési közlekedésfejlesztés Mór Dózsa György utca	5 964 400	5 964 400
2017	TOP-7.1.1-16-Kulturális és közösségi terek infrastrukturális fejlesztése és helyi közösségszervezés a városi helyi közösségi fejlesztési stratégiához kapcsolódva	Ezerjő Kulturális Helyi Közösség: Közösen Mórért!	33 465 000	33 465 000
2017	TOP-5.2.1-15-FE1-A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok	MÓR-Árkipuszta - A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex program	78 998 920	78 998 920
2020	TOP-2.1.2-15-FE1-Zöld város kialakítása	Mór városközpontjának integrált, fenntartható és zöld megújítása	1 802 652 228	1 802 652 228
2020	TOP-1.2.1-16-FE1-Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés	A móri Lamberg pince felújítása	292 219 291	292 219 291
2020	TOP-3.2.1-16-FE1-Önkormányzati épületek energetikai korszerűsítése	Mór Város Petőfi Sándor Általános Iskola Tornatermének energetikai korszerűsítése	136 944 100	136 944 100
2020	TOP-7.1.1-16-H-ERFA-TOP CLLD ERFA típusú helyi támogatási kérelmek	Mór Vértes utca ifjúsági tér kialakítása	48 588 298	48 588 298

Év	Program	Projekt címe	Költsége	Támogatás
2020	TOP-7.1.1-16-H-ERFA-TOP CLLD ERFA típusú helyi támogatási kérelmek	Wekerle Sándor Szabadidő Központ BMX és görkorcsolyapálya építése	30 562 169	30 562 169
2021	TOP-7.1.1-16-H-ESZA-TOP CLLD ESZA típusú helyi támogatási kérelmek	Városi aktív természet: teljesítménytúrák és aktív szabadidős témnapok megrendezése, valamint közösségi események megrendezéséhez szükséges háttér-infrastruktúra fejlesztése Móron	7 416 800	7 416 800
2021	TOP-7.1.1-16-H-ESZA-TOP CLLD ESZA típusú helyi támogatási kérelmek	Egészséges életmódhoz kapcsolódó népszerűsítő, ismeretterjesztő, valamint közösségi terek és kulturális szolgáltatások kihasználtságát növelő programok megrendezése Móron	17 623 950	17 623 950
2021	TOP-7.1.1-16-H-ESZA-TOP CLLD ESZA típusú helyi támogatási kérelmek	Informális oktatással egybekötött aktív szabadidős tevékenységek, rendezvények, témnapok megrendezése Móron	22 860 000	22 860 000
2021	TOP-7.1.1-16-H-ERFA-TOP CLLD ERFA típusú helyi támogatási kérelmek	A Móri Borvidéket bemutató interaktív mobiltelefonos alkalmazás megvalósítása	20 990 899	20 990 899
2021	TOP-7.1.1-16-H-ERFA-TOP CLLD ERFA típusú helyi támogatási kérelmek	Ezerjő tanösvény kialakítása és a hozzá kapcsolódó városi aktív zöld területek rendezése	33 056 301	33 056 301
2021	TOP-7.1.1-16-H-ESZA-TOP CLLD ESZA típusú helyi támogatási kérelmek	Informális oktatással egybekötött aktív szabadidős tevékenységek, rendezvények, témnapok megrendezése Móron	22 860 000	22 860 000

*Forrás: Pályázati projektkereső adatai alapján saját szerkesztés
(https://www.palyazat.gov.hu/tamogatott_projektkereso)*